INSTITUT ZA IZUČAVANJE RELIGIJE

RELIGIJA PO MJERI ČOVJEKA

GLAVNE NEBIBLIJSKE RELIGIJE SVIJETA

Naziv djela:
RELIGIJA PO MJERI ČOVJEKA
Glavne nebiblijske religije svijeta

Priređivač:
Pavle Simović

Izdavač:
Institut za izučavanje religije
www.religija.me

Dizajn korica i tehničko uređenje:
Pavle Simović

Štampa:
Donat Graf, Beograd

Treće izdanje, 2026.

Sadržaj

UVOD 5

1. DA LI JE BOG STVORIO ČOVJEKA ILI ČOVJEK BOGA? 13

2. AUTENTIČNOST BIBLIJE 19

3. KRATKI ISTORIJAT LAŽNIH RELIGIJA 22

4. NASTANAK ISLAMA 31

5. RAZLIKE IZMEĐU BIBLIJE I KURANA 49

6. HINDUIZAM 76

7. BUDIZAM 109

8. POLITEISTIČKA ŠINTOISTIČKA KULTURA 142

9. DRUGE VEĆE RELIGIJE SVIJETA 170

10. RELIGIJSKI SINKRETIZAM U NEW AGE POKRETU 193

11. ZAŠTO SVI PUTEVI NE VODE BOGU? 223

RELIGIJA PO MJERI ČOVJEKA
GLAVNE NEBIBLIJSKE RELIGIJE SVIJETA

Uvod

Religiju možemo definisati i kao duhovnu povezanost jedne grupe ljudi sa nekim višim, svetim bićem, odnosno Bogom. I sama riječ religija vodi poreklo od latinske riječi „religare“ što znači ponovo svezati, prepovezati.

Svaka religija podrazumijeva više ili manje jednostavno učenje koje se odnosi na suštinu, svrhu i poreklo svega postojećeg. Takođe, svaka institucionalizovana religija podrazumijeva određene oblike vjerskih zajednica, kao i određene obrede, ritualne radnje koje se obavljaju na posvećenim mjestima, odnosno u određenim institucijama (crkve, džamije, sinagoge, hramovi).

Postoje tri osnovne grupe teorija religije.

Prema prvoj grupi teorija, religija je trajna egzistencijalna karakteristika ljudskog bića.

Prema drugoj, religija je izum jedne (obično vladajuće odnosno privilegovane) grupe ljudi kao sredstvo kontrole podanika i zaštite privilegija iste te grupe ljudi.

Prema trećoj grupi teorija, religija je samo ljudska sklonost ka sujeverju proizašla iz nedovoljnog poznavanja prave prirode stvari.

Kratko bismo prokomentarisali da sve tri teorije imaju svoje racionalno uporište, iz prostog razloga što se religija, kao i sve ostalo, manifestuje u domenima upotrebe i zloupotrebe.

PODJELA RELIGIJE

Religija (lat. *religio*: vjera, od *religare*: povezivati, okupljati) je sistem vjerovanja, etičkih vrijednosti i djela kojima čovjek izražava svoj odnos prema onom što smatra svetim. Taj odnos može biti subjektivan i objektivan. Kada je subjektivan, ogleda se u ličnom obožavanju pa je riječ o religioznosti. Kada se odnos prema svetome objektivizuje u riječi (molitveni, vjeroispovjedni, dogmatski i pravni

obrasci), gestu (obredi), predmetu (sakralni predmeti i objekti) i religijskoj zajednici, riječ je o objektivnoj religiji ili religijskoj ustanovi.

Premda je svako religijsko iskustvo bitno obilježeno svetim, u odnosu prema svetome razlikuju se dva osnovna tipa: etički i mistični. U etičkom tipu religioznog iskustva odnos prema svetom ostvaruje se odnosom prema drugom licu i zajednici, a u mističnom jedinstvom sa svetim. Postoji i miješani, etičko-mistični tip religijskog iskustva. Mistični tip može se pak temeljiti na istovjetnosti sa svetim (hinduizam, budizam, daoizam), ili na dubokom zajedništvu bez miješanja (jevrejska, tradicionalno hrišćanska i muslimanska mistika). Etički tip može biti pravni (starosavezni legalizam, judaizam, islam) i proročki (starosavezni profetizam, protestantizam). Proročki tip religioznog iskustva može se kombinovati s duhovnim (novosavezno hrišćanstvo).

Iskustvo svetoga posreduje se na društvenom nivou hijerarhijskom, verbalnom, ritualnom, prostornom, predmetnom i vremenskom simbolizacijom. Svaka društveno organizovana religija ima skup pripadnika (religijska zajednica) i hijerarhiju, religijske službenike (vrač, šaman, sveštenik, prorok, rabin, pastor, imam). Verbalna simbolizacija može biti usmena ili pismena, a jedna te ista religija može u svojoj istoriji proći kroz obje faze. Tu pripadaju molitveni, vjeroispovjedni, dogmatski obrasci i sveti tekstovi (Vede, Biblija, Kuran). Ritualna simbolizacija obuhvata različite činove i obrede, među kojima je najizrazitija žrtva. Dok je riječ prikladnija etičkom tipu religioznog iskustva, obred i gestovi primjereniji su mističnom tipu, premda u tom nema oštre granice. Predmetna simbolizacija religioznog iskustva obuhvata različite sakralne predmete, osobito one vezane uz kult (krst, oltar, svijeća, pehar, liturgijsko ruho i sl.). Religija ima posvećen prostor (sveta mjesta, sakralni objekti, hramovi, crkve, bogomolje, pagode, džamije) i posebno raščlanjeno vrijeme (crkvena godina, slavljenje praznika).

S obzirom na oblik svetoga, religije mogu biti animističke,

politeističke, panteističke i monoteističke. U animističkim religijama sveto je rasplinuto u bićima, stvarima i pojavama (animizam, šamanizam, fetišizam, totemizam). U politeističkim poprima posebne antropomorfizovane likove bogova i boginja (grčka i rimska religija, narodni oblici hinduizma i budizma). U panteističkim je sveto prisutno u svemu kao kosmički duhovni zakon (brahmanizam, budizam, daoizam). U monoteističkim religijama sveto ima lik jednoga, ličnoga Boga (judaizam, hrišćanstvo, islam).

S obzirom na to je li sveto imanentno svijetu ili je transcendentno, religije mogu biti imanentističke (animizam, politeizam i panteizam) i transcendentne (monoteizam).

Prema načinu na koji se objavljuje sveto, kao Sveti, osoba (Bog), ili se doseže askezom i meditacijom kao sveopšti kosmički zakon (logos, brahman, dao), religije se dijele na istorijsko-objaviteljske (judaizam, hrišćanstvo, islam) i kosmičke (brahmanizam, daoizam, budizam).

S obzirom na pretežnost etičkog ili mističnog sadržaja, religije mogu biti etičke (judaizam, hrišćanstvo, islam, konfučijanizam) i mistične (hinduizam, budizam i daoizam), a katkad su miješanog tipa, etičko-mistične (tradicionalno hrišćanstvo).

S obzirom na to reguliše li se moral samo pravnim propisima ili se i interiorizira, etičke religije mogu biti pravne (starosavezni legalizam, judaizam, islam, neki aspekti katolicizma) i proročke (starosavezni profetizam, novosavezni nauk, protestantizam).

Prema složenosti ljudskog društva u kojem se pojavljuju, religije mogu biti primitivne (animizam, šamanizam, fetišizam i totemizam) i razvijene (hinduizam, budizam, konfučijanizam, daoizam, judaizam, hrišćanstvo, islam).

Prema usmenom ili pismenom iskazu mogu biti religije usmene predaje (primitivne religije) i religije svetih knjiga (Vede, Biblija, Kuran). Neka religija može proći kroz obje faze pa uzastopno pripadati obama tipovima, o čemu svjedoči nastanak Staroga i Novoga saveza, pa i Kurana. Najprije postoji usmena predaja, onda

zapisivanje pa kanonizacija svetih knjiga, s tim što treba naglasiti da su kad je riječ o Bibliji ti spisi proizvod nadahnuća, Božje inicijative a ne ljudske. Mnogi biblijski svici su zapisani neposredno nakon događaja ili otkrivenja od Boga. Osim toga, sama Biblija ne preferira nikakvo usmeno predanje ili tradiciju koja odstupa od pisanog otkrivenja.

S obzirom na obuhvatnost religijske zajednice, religije mogu biti tribalističke, koje ostaju u krugu jedne etničke zajednice (judaizam) i univerzalističke, nadetničke (hrišćanstvo, islam, budizam).

S obzirom na prilagodljivost društvenom i civilizacijskom razvoju, religija može biti zatvorenoga i otvorenoga tipa, a s obzirom na udio slobode, autoritarna i neautoritarna religija.

GLAVNE RELIGIJSKE GRUPACIJE U SVIJETU

Postoje mnoge religije u svijetu, a većina njih ima podgrupe unutar njih samih. Uopšteno govoreći, sve religije pokušavaju da pomognu ljudima da nađu svoju svrhu i postojanje u svijetu, da objasne šta se dešava posle smrti i da objave da li postoji božanstvo i ako postoji, kako treba da se odnosimo prema njemu. Sedam svjetskih religija na listi koja slijedi ima 95% religioznih sledbenika u svijetu.

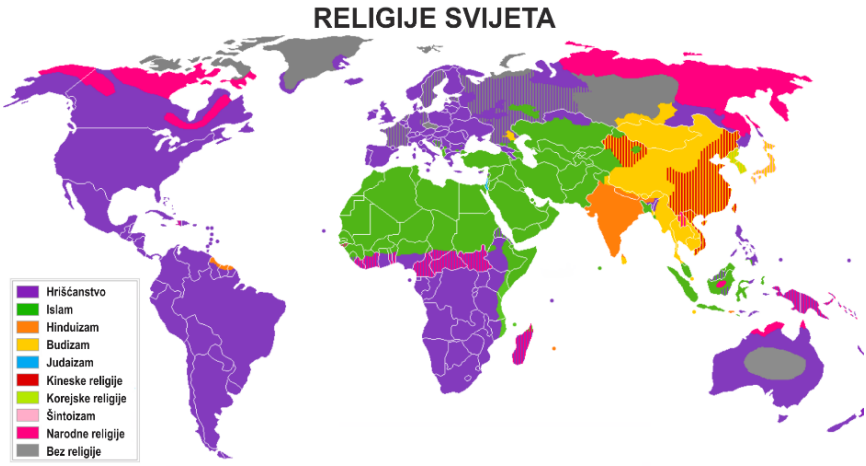

RIMOKATOLIČANSTVO I HRIŠĆANSTVO

U svijetu ima približno 1,2 milijarde ljudi koji ispovijedaju da su rimokatolici. Iako se rimokatolička crkva uvijek poistovjećivala sa hrišćanstvom, između te dvije religije postoje fundamentalne razlike. Rimokatolici se, uopšteno govoreći, smatraju hrišćanima, ali, u cilju razlikovanja dvije grupe unutar hrišćanske vjere, sledbenici rimokatoličanstva se zovu katolici, a oni sledbenici koji nisu sledbenici rimokatoličanstva nazivaju se hrišćanima. U svijetu postoji približno 900 miliona ljudi koji ispovijedaju da nisu katolički hrišćani. Treća grupa po brojnosti su pravoslavci sa oko 300 miliona vjernika. Ime potiče iz činjenice da su se prvi sledbenici Isusa iz Nazareta nazivali hrišćanima (Djela 11:26). „Hristos" je grčka riječ za hebrejskog Mesiju, „pomazanika, onog koji je određen za neku misiju". Iako se hrišćani često poistovjećuju sa posebnim denominacijama kao što su baptisti, metodisti, prezbiterijanci, luterani, pentekostalci, adventisti, oni sebe, takođe, nazivaju hrišćanima. Hrišćanstvo se često kolektivno naziva „crkvom". Ovo je neodređeni termin, jer se često koristi i za lokalne crkve i zgrade, svešteničku službu, kao i za specifične denominacije.

ISLAM

Riječ „islam" doslovno znači „potčinjavanje", stoga, jedan musliman je „onaj koji se potčinjava Bogu." Islam se zasniva, prvenstveno, na Muhamedovim učenjima, koja su kasnije zabilježena u Kuranu. U svijetu postoji oko 1,3 milijarde muslimana. Islam je predstavljen svugdje po svijetu. Iako se najviše povezuje sa Bliskim istokom, najveće muslimanske nacije nalaze se u Aziji, Indoneziji, Maleziji, Pakistanu, Bangladešu i Indiji i imaju značajan broj muslimanskog stanovništva.

HINDUIZAM

Hinduizam je riječ stvorena u zapadnom svijetu da se obuhvate vladajući religijski i društveni sistem u Indiji. Tradicionalno,

oni koje nazivamo hinduistima nazivaju svoju religiju „darma“, što znači „put“ ili „religija“. U svijetu živi približno 900 miliona hindusa. Očigledno, najveći broj hindusa nalazi se u Indiji. Pošto su se Indusi raselili po cijelom svijetu, postoje mnoge hinduističke zajednice u drugim zemljama. Ukupan broj hinduista u Indiji je sporan, jer uključuje i 300 miliona „nedodirljivih“, koji se smatraju dijelom hinduističke društvene strukture, ali koji su spriječeni da, u potpunosti, učestvuju u hinduizmu.

BUDIZAM

Budizam se zasniva na učenjima osobe koja se zove Buda, što znači „prosvijetljeni“. Ova religija ima mnogo različitih ogranaka, ali budizam je jedini ispravan, sveobuhvatan termin i njegovi sledbenici, bez obzira na razlike u uvjerenjima, radosno se nazivaju budistima. Budizam ima oko 360 miliona sledbenika, što ga stavlja na četvrto mjesto, posle hrišćanstva, islama i hinduizma. Budizam je nastao u Indiji. Tradicionalni oblici budizma zastupljeniji u Šri Lanki i jugoistočnoj Aziji (Tajland, Mjanmar, Laos i Kambodža). Pored toga, poprimio je različite oblike u mnogim drugim azijskim zemljama, najviše u Tibetu, Koreji, Kini i Japanu. Danas, budizam često prihvataju na zapadu, mada često na uštrb tradicionalnih oblika ove religije.

JUDAIZAM

Judaizam je dobio ime po plemenu Juda, jednom od dvanaest drevnih izraelskih plemena. Stoga, doslovno, to je religija onih koji su došli iz Judinog plemena, koji se zovu Jevreji. Međutim, biti Jevrejin odnosi se i na etnički identitet, kao i na vjeru i danas ima mnogo Jevreja koji ne praktikuju jevrejsku vjeru, iako se rado izjašnjavaju kao Jevreji etničko i kulturološki govoreći. Procijenjeno je da postoji oko 15 miliona religioznih Jevreja danas u svijetu, ali mnogi drugi ne praktikuju nikakvu religiju.

BAHAI RELIGIJA

Termin Bahai doslovno znači „sledbenik Baha“ i odnosi se na Bahaulaha, osnivača te religije. Bahajska religija ima više od sedam miliona članova. Potekla je iz Irana i postoji u preko 200 zemalja svijeta, odmah iza hrišćanstva, koje je zastupljeno u preko 250 zemalja svijeta. Daleko je ispred islama koji postoji u oko 175 zemalja.

DRUGE VEĆE SVJETSKE RELIGIJE

Druge veće svjetske religije: kineska narodna religija, spiritizam, etničke religije, afričke tradicionalne religije, sikizam, judaizam, bahaizam, jainizam, šintoizam, cao-đaizam, zoroatrizam, tenrikjoizam, neo-paganizam (vika), unitarijanski univerzalizam, rastafarijanizam.

Religija (2020. godine)	**Pristalice**	**Postotak**
Hrišćanstvo	2,382 milijarde	31,11%
Islam	1,907 milijardi	24,9%
Sekularni / Nereligiozni / Agnostici / Ateisti	1,193 milijarde	15,58%
Hinduizam	1,161 milijardu	15,16%
Budizam	506 miliona	5,06%
Kineska tradicionalna religija	394 miliona	5%
Etničke religije isključujući neke u odvojenim kategorijama	300 miliona	3%
Afričke tradicionalne religije	100 miliona	1,2%
Sikhizam	26 miliona	0,30%
Spiritizam	15 miliona	0,19%
Judaizam	14,7 miliona	0,18%
Bahai	5,0 miliona	0,07%
Jainizam	4,2 miliona	0,05%

Šintoizam	4,0 miliona	0,05%
Caođaizam	4,0 miliona	0,05%
Zoroastrizam	2,6 miliona	0,03%
Tenrikjoizam	2,0 miliona	0,02%
Animizam	1,9 miliona	0,02%
Neopaganizam	1,0 miliona	0,01%
Unitaristički univerzalizam	0,8 miliona	0,01%
Rastafarijanizam	0,6 miliona	0,007%
Ukupno	**7,79 milijardi**	**100%**

1. Da li je Bog stvorio čovjeka ili čovjek boga?

Da li postoji način da utvrdimo koja je od religija svijeta ispravna? I po kojem standardu?

Naše istraživanje počinje od fundamentalne dileme: da li je Bog stvorio čovjeka ili čovjek boga/bogove?

Prije nego što postavimo bilo koje pitanje, potrebno je da raščistimo sa motivima koji nas rukovode u traženju njegovog odgovora. Da li nam je do istine po ovome pitanju zaista stalo? Da li smo spremni da promijenimo svoja shvatanja kada uvidimo da smo u zabludi? Da li je naše filozofiranje posledica pokušaja da opravdamo svoje postojeće stanje ili je naše razmišljanje plod iskrene želje da ostvarimo promjenu i napredak u spoznaji istine.

Ako postoji Bog, realno je da On želi da istinu o sebi i svom karakteru otkrije čovjeku. Ako Bog postoji, realno je da On ima šta da kaže čovjeku. Pitanje je samo, da li je čovjek voljan da se ponizi sa svojim ličnim pretpostavkama do te mjere da bi uopšte čuo glas apsolutne Istine, tj. da li je čovjek voljan da se ponizi pred Bogom do te mjere da bi Božji glas nadjačao glas njegovih ličnih strahovanja i sebičnih želja i da bi mu tako Bog otkrio istinu o sebi i smislu čovjeka i svijeta koji je stvorio.

SVI LJUDI SU VJERNICI

Svi ljudi su vjernici. Razlika između ljudi postoji samo u objektu njihove vjere. Čak i onaj ko tvrdi da ne vjeruje ni u Boga ni u sebe ni u druge, i on vjeruje. U koga? U sebe, zato što se uzdao u sebe (sopstvene motive i sposobnosti) dok je donosio sud da ne vjeruje u sebe. A zašto je taj čovjek ipak u uvjerenju da ne vjeruje u sebe? On je samo na takav način izrazio svoj stav da je iracionalno vjerovati u sebe. Čovjek se može razočarati samo u onoga u koga je

i pokazao povjerenje. Samo čovjek koji vjeruje u sebe može biti razočaran sobom. I dokle god čovjek bude vjerovao u sebe, ta vjera zasnovana na ograničenim sposobnostima i lošim motivima ljudske prirode će donositi svoj plod kroz neuspjeh, obeshrabrenje i sumnju u sebe. Sumnja u sebe je vrlo negativna jer unaprijed oduzima čovjeku snagu za životnu borbu i pobjedu. Nažalost, čovjek je sklon da zabludom i drugim odbrambenim mehanizmima izbjegava susret sa bolnom istinom o besmislenosti vjere u sebe. Ko god sa gnušanjem gleda na religiju kao na plod ljudske gluposti, morao bi sa još većim gnušanjem da gleda na čovjeka i njegovo jadno stanje u kojem on ima potrebu da se hvata za slamčicu i izmišlja sebi bogove i umišlja vjeru u njih.

Razumjeli smo da oni koji tvrde da ne vjeruju ni u koga, ipak vjeruju u sebe. A da li oni koji vjeruju u Boga, zaista vjeruju u Boga?

Iz ateističke perspektive, vjernici u Boga zapravo vjeruju u sebe jer se uzdaju u sebe, tj. oslanjaju na svoju prirodu i svoje motive i sposobnosti vjerovanja. Iako oni tvrde da vjeruju u Boga, oni zapravo umišljaju vjeru u Boga, jer po ateizmu Bog ne postoji.

Činjenica je da čovjek ima potrebu da izmišlja sebi bogove, kojim će kod sebe podražavati osjećanje sreće i sigurnosti. Ali, ta njegova patološka sklonost ne isključuje mogućnost postojanja stvarnoga Boga. Da li je čovjeku potreban pravi Bog? Potreban mu je upravo zato da bi ga oslobodio od njegove sklonosti da izmišlja sebi lažne bogove. Dok je čovjekov odnos sa lažnim (izmišljenim bogovima) zasnovan na sebičnosti, čovjekov odnos sa pravim Bogom bi morao da bude zasnovan na nesebičnoj ljubavi. Ali, kako pronaći pravog Boga, među tolikim izmišljenim bogovima? Nema sumnje da između bogova koje je izmislio čovjek i Boga koji je stvorio čovjeka, u ljudskom umu često dolazi do konflikta. Kako saznati koji je pravi a koji je izmišljeni Bog? Kako pronaći pravoga Boga?

Kako u svijetu postoji hiljade radikalno različitih vjerovanja o bogu, realno je da čovjek ima sklonost da umišlja vjeru u boga. Da

se Bog u pomenutim učenjima zaista otkrio, ne bi među njima postojale suštinske razlike kakve vidimo da postoje. (Koriste se isti pojmovi ali imaju radikalno različito značenje.)

Međutim, bogovi koje čovjek izmišlja ne nastaju slučajno u njegovoj glavi. Oni su logičan proizvod njegove psihološke potrebe za osjećanjem vrijednosti, pravednosti, pripadnosti, voljenosti, moći, itd. Ti bogovi tj. idoli – moraju da ispune osnovne psihološke uslove da bi u ljudskom umu dobili očekivanu funkciju.

FORMIRANJE PREDSTAVE O IZMIŠLJENOM BOGU

1) Da bi izazvali tražena osjećanja, objekti obožavanja moraju da imaju upravo takve osobine koje odgovaraju čovjekovim psihološkim potrebama. (Paganski bogovi imaju upravo osobine vrijednosti i moći kojima teži sebično srce, a posjeduju karakter i motive samih grešnika.)

2) Objekti obožavanja moraju da budu objavljeni i otkriveni na takav način koji će izazvati tražena osjećanja. (Oni se otkrivaju putem slika, kipova, meditacije, dakle, na način koji direktno djeluje na osjećanja i tako zadovoljava čovjekovu sebičnost.)

3) Da bi izazvali tražena osjećanja, mora doći do identifikacije čovjeka sa njima, preko vrijednosti koja predstavlja zajedničku sponu između subjekta i njegovog objekta obožavanja. Funkciju pomenute vrijednosti može imati zajednička osobina ili zajednički cilj između čovjeka i njegovog objekta obožavanja, zatim odgovor na zadatak koji stavlja božanstvo pred čovjeka (magija, rituali, žrtva, dobra djela…), te odgovarajući „pedigre“, vrijednost zasnovana na pripadnosti određenoj grupi, rasi, naciji, familiji, itd.

4) Da bi identifikacija bila uspješna, objekat obožavanja mora biti koliko god je to moguće nedjeljiva svojina subjekta obožavanja. (Materijalista će uzviknuti „to je moj novac,“ nacionalista „to je moja nacija,“ mnogobožac će reći „to je moje božanstvo,“ a tradicionalista „to je moj svetac.“)

Postojanje lažne religioznosti i umišljene vjere u boga ne

može osporiti postojanje stvarnoga Boga, kao što ni postojanje falsifikovanih novčanica ne može osporiti postojanje pravih.

A ako postoji pravi Bog, realno je da će On, da bi sačuvao čovjeka od umišljene vjere u lažne bogove, da mu skrene pažnju na tu njegovu sklonost. I ne samo da će ga opomenuti na opasnost lažne religioznosti, nego pravi Bog nikada ne bi smio da pruži takva otkrivenja svoga karaktera čovjeku kakva će ga navesti da u Njemu on traži odgovor na svoje psihološke potrebe. Pravi Bog će u svom spasonosnom aktu osloboditi čovjeka od njegove sklonosti da vara pravoga Boga izmišljanjem sebi svojih lažnih bogova.

Za razliku od nebiblijskih religija koje su nekritične prema čovjekovoj sklonosti da umišlja sebi lažne bogove (što se može vidjeti prema njihovoj toleranciji prema različitim predstavama o Bogu), biblijsko otkrivenje upozorava čovjeka na njegovu sklonost samoobmane već u Prvom Uputu Božjeg moralnog zakona:

„Nemoj imati drugih bogova osim mene.“ (2. Mojsijeva 20:3)
„Znamo da idol zapravo nije ništa i da postoji samo jedan Bog… iako ima onih koji se nazivaju ‘bogovima’, bilo na nebu bilo na zemlji, jer ima mnogo ‘bogova’ i mnogo ‘gospodara’…“ (1. Korinćanima 8:4-5)

Ne samo što Sveto pismo riječima naglašava sklonost čovjeka da gradi umišljenu vjeru u Boga, nego je ono i svojim smislom i sadržajem u sukobu sa psihološkim mehanizmima formiranja umišljene vjere u boga.

1) Biblijski Bog svojim karakternim osobinama ne zadovoljava čovjekove psihološke potrebe. On svojim osobinama, koje su otkrivene i definisane Njegovim zakonom, upravo ukorava sve ono što bi čovjek po svojoj prirodi želio, a stavlja na čovjeka teret dužnosti i odgovornosti koje on po svojoj prirodi svakako nije voljan da prihvati. Bog traži od čovjeka da spontano iz srca ljubi svoje neprijatelje (Matej 5:44), a uz sve to da bude ponizan i radostan (Filipljanima 4:4-5). Božji karakter je suprotan ljudskim očekivanjima. On voli grešnika a ne voli grijeh, dok ljudi vole grijeh a preziru

grešnike. Itd.

2) Da bi odgovorili na čovjekovu potrebu za određenim osjećanjima, objekti obožavanja moraju da budu objavljeni i otkriveni na takav način koji će izazvati tražena osjećanja. Međutim, odnos čovjeka sa biblijskim Bogom uopšte nije zasnovan na osjećanjima, već na razumnom povjerenju u Božji karakter (koji je otkriven obećanjima koje je Bog dao palom čovjeku putem svoje svete Riječi). Sama riječ nije dovoljna da bi čovjeku pružila osjećanje sigurnosti. Zato tjelesan čovjek ima potrebu da traži psihološku potporu u magijskim ritualima, slikama, kipovima i meditaciji, kojima pokušava da osjeti Boga. Sveto pismo sve pomenute psihološke oblike „spoznaje Boga" osuđuje sa prva dva Uputa Dekaloga (2. Mojsijeva 20:2-5). Karakter osobe za koju ispitujemo da li je dostojna našeg povjerenja, ne može se provjeriti i spoznati njenim izgledom, niti osjećanjima koja ona u nama pobuđuje, već razumnom analizom njenog karaktera. Zato vjera u Boga nije zasnovana na onome što se osjeća i vidi (Jevrejima 11:1) već na spoznaji Boga putem razuma (1. Jovanova 5:20). Nerazumna spoznaja Boga je veoma omiljena zato što je eliminacijom razuma uklonjen zahtjev za duhovnom i moralnom odgovornošću koju nosi razumna spoznaja Boga.

3) Identifikacija čovjeka sa objektom obožavanja na osnovu svojih ličnih vrijednosti, truda, žrtava, „pedigrea" itd., u Svetom pismu ne postoji. Čovjek se spasava na osnovu vrijednosti Božjeg karaktera, a ne na osnovu vrijednosti sopstvenog. „Blagodaću ste spaseni kroz vjeru. I to nije od vas, dar je Božji. Ne od djela, da se niko ne bi hvalio." (Efescima 2:8-9) „Jer ako pravednost dolazi preko Zakona, onda je Hristos uzalud umro." (Galatima 2:21)

4) Suprotno čovjekovim psihološkim potrebama, nedjeljivost objekta obožavanja sa svim drugim ljudima je strana Svetom pismu. „On čini da njegovo sunce izlazi i zlima i dobrima, i šalje kišu i pravednima i nepravednima." (Matej 5:45) Bog voli sve i Njegova je volja da se svi ljudi spasu. Izraelski narod je bio izabran upravo zato da bi vijest spasenja raznio cijelom svijetu. Bog govori u

Starom savezu: „Jer će se dom moj zvati dom molitve svim narodima.“ (Isaija 56:7)

Za razliku od boga koga čovjek izmišlja kao odgovor na sopstvene psihološke potrebe, pravi Bog čovjeka oslobađa od psiholoških potreba. Za razliku od izmišljenih božanstava koja imaju svrhu da čovjeku promijene njegova osjećanja, stvarni Bog ima za cilj da promijeni čovjekov karakter (pobude njegovog srca):

„Očistiću vas od svih vaših nečistota i od svih vaših odvratnih idola. Daću vam novo srce i u vas ću nov duh staviti. Izvadiću iz vašeg tijela kameno srce i daću vam mesno srce. Staviću u vas svoj Duh, pa ćete živjeti po mojim propisima i držaćete se mojih zakona i izvršavaćete ih… I bićete moj narod, a ja ću biti vaš Bog.“ (Ezekijel 36:25-28)

Zaključak do koga dolazimo na kraju je da, ukoliko čovjek nije izmislio biblijskog Boga, onda je biblijski Bog stvaran.

2. Autentičnost Biblije

U Bibliji je Bog otkrio sebe čovječanstvu, u njoj je zapisana istorija svijeta, od stvaranja koje je bilo prije oko 6000 godina, pa do završetka koje će se dogoditi u budućnosti, kao i ključni događaji tokom tog perioda. U Bibliji se nalaze odgovori na najvažnija životna pitanja, prije svega, kako je čovjek nastao, koji je smisao života, zašto čovjek umire, da li postoji rješenje za problem smrti, po kojim zakonima čovjek može i treba da funkcioniše, kakva je budućnost čovječanstva…

Svi biblijski pisci tvrdili su da poruke koje prenose dolaze od Boga, kao Njegova nadahnuta riječ (vidi 2. Samuelova 23:2; 24:11, 12; 2. Kraljevima 20:4-6; 2. Dnevnika 24:20; 2. Timoteju 3:16; 2. Petrova 1:21; Jeremija 1:9; 26:1, 2; Djela 1:16; 2. Mojsijeva 4:14-16; 4. Mojsijeva 22:35, 38; Jovan 12:49). Biblija nije odobreno ili autorizovano djelo, niti svojina bilo kojeg čovjeka ili organizacije na svijetu, nego zbirka knjiga koja iza sebe ima Božji autoritet.

Najbitniji dokaz da je Biblija Božija Riječ, pored tačnosti Biblije (dokaz rukopisa) i istorije (arheološki nalazi), predstavlja dokaz o nadahnuću. Ono što je krajnji dokaz da je Biblija apsolutna, nadahnuta istina je u njenim natprirodnim dokazima, uključujući i proroštva. Bog je koristio proroke da govore i zapišu Njegovu riječ i Bog koristi čuda kao što su ispunjena proročanstva da bi potvrdio svoje glasnike.

Biblija ili, kako se još naziva, Sveto pismo, do sada je prevedena na preko 1700 svjetskih jezika. Bibliju čini 66 knjiga koje su podijeljene na Stari savez (39 knjiga) i Novi savez (27 knjiga). Bibliju je pisalo najmanje 40 ljudi u razdoblju od 1600 godina (od oko 1500. prije nove ere do 96. godine nove ere), u više različitih zemalja na tri kontinenta (Azija, Afrika i Evropa) i na tri različita jezika: hebrejskom, aramejskom i grčkom.

RAZLOZI ZAŠTO JE BIBLIJA SUPERIORNA U ODNOSU SVE DRUGE VJERSKE SPISE

1) Biblija odgovara logici, nauci, iskustvu, poznatoj istoriji, savjesti i zdravom razumu. Ona je tačna i pouzdana sa nekoliko različitih aspekata: veliki broj naučnih dokaza potvrđuje Bibliju, a tako i realnosti u kojima živimo; proroštvo (predskazanja) potvrđuje Bibliju; ona je tekstualno vjerodostojna i dokaziva kao što to potvrđuju najstariji otkriveni manuskripti; istorijski je posvjedočena ne samo od Jevreja i ljudi koji su živjeli u vrijeme Isusa Hrista, već i relevantnih istoričara.
2) Biblija otkriva transparentnog Stvoritelja i Spasitelja, koji na jasan način obznanjuje sebe.
3) Sam Bog ostavlja svjedočanstvo da je to Njegova Riječ, što je Sin Božji Isus Hrist sam potvrdio.
4) Moralno i etički Biblija je superiorna u odnosu na ostalu vjersku literaturu.
5) Biblijska nauka obuhvata i odgovara na sva važna pitanja ljudske egzistencije i sudbine, opet za razliku od nebiblijskih religija.
6) Biblijska istina je praktična. Ona je savršen i primjenljiv odgovor na čovjekove duhovne potrebe. Ona govori našem umu kako da pravilno upotrijebimo svoju volju i da se sačuvamo od zla u trenucima iskušenja. Ona pruža razložan odgovor, ne na nevažne, već na suštinske potrebe našeg bića. U svojoj suštini istina je dobra jer otkriva Božju ljubav prema nama (ali ne i prema našim grijesima i samopravednim zamislima). Razmišljanjem o svrhovitosti (smislenosti) njene nauke, mi prepoznajemo i spremnost istine da izdrži svaku kritiku i preispitivanje. Istinu prihvatamo zato što smo je razumjeli, a ne zato što smo dobili neki znak da ona to jeste. Na osnovu smisla onoga šta je kazano prosuđujemo ispravnost autoriteta koji govori.

7) Biblija ima silu da radikalno utiče na naše živote; otuda proizilazi da je ona živa Božja Riječ.
8) Iako je Biblija kompilacija nastala sabiranjem djela oko 40 različitih pisaca, njeno jedinstvo je fascinantno.
9) Biblija je gotovo savršeno sačuvana kroz vrijeme.
10) Biblijski pisci su uglavnom bili progonjene ili osporavane ličnosti zbog onoga što su otkrivali.
11) Biblija nije knjiga koja je nastala kao plod ljudskog umovanja, prosto zato jer ne odgovara psihološkim potrebama čovjeka.
12) Biblija ne ugađa ljudskoj sujeti niti uljepšava stvari, već prikazuje ljude i događaje onakvima kakvi jesu.

3. Kratki istorijat lažnih religija

Ako je Isus Hrist jedini put do vječnog života, zašto onda Bog dopušta postojanje drugih religija?

Kada malo razmislite, zar postojanje različitih suprotnih religija ne sugeriše da je religija poduhvat koji je napravio čovjek i da Bog zapravo uopšte ne postoji? Neki podržavaju ovu ideju napominjući da su druge velike religije obično vezane za specifične kulture širom svijeta sa specifičnom istorijom. Uopšteno govoreći, Indijci su hinduisti, Arapi su muslimani, Afrikanci su animisti, Mongoli su budisti, Izraelci slijede judaizam, Kinezi su konfučijanci i tako dalje. Ne pokazuje li ideja da su religije vezane za specifične kulture da su te kulture stvorile te sisteme kao način povezivanja sa stvarnošću iz svoje istorijske i kulturne perspektive? U stvari, djelimičan odgovor na to pitanje je zapravo da.

Hiljadama godina drevne kulture su obožavale mnoštvo duhova i takozvanih bogova i boginja: Grci, Rimljani, Persijanci, Hananci, Akađani, itd. Čini se da se obožavanje višestrukih božanstava kroz istoriju proteže do najstarije kulture za koje znamo, čak i do ranih plemena koja su okupirala Mesopotamiju, gdje nalazimo najranije pisane zapise istorije. Neki naučnici vjeruju da je politeizam prethodio monoteizmu i da se monoteizam zapravo razvio tokom vremena kao alternativa haosu politeizma. Ipak, postoje i drugi, da je logički politeizam nastao nakon monoteizma.

U Bibliji vidimo najraniji oblik monoteizma izražen kao jedan Bog koji stvara svijet i naseljava ga Adamom i Evom (Postanje 1-2). Ovaj rani oblik monoteizma je rudimentaran i nije se u potpunosti razvijao mnogo stoljeća, ali je postojao na početku.

Prva lažna religija je stvorena u Edenskom vrtu kada je Sotona rekao Evi: „Da li je Bog zaista rekao da ne jedete sa svakog drveta u vrtu?“ (Postanje 3:1). Ovo je uvelo nevjerstvo kod Eve. Sotona je

dalje razvio svoj oblik lažnog obožavanja tako što je prevario Evu da mu se pokorava radije nego da posluša Boga kada je rekao: „Ne, sigurno nećete umrijeti. Jer Bog zna da će vam se onog dana kada ga budete jeli otvoriti oči i da ćete postati kao bogovi, znajući dobro i zlo.“ (Postanje 3:4-5). Ovaj prvi čin pobune protiv Boga uspostavio je Sotonu kao entitet kojem se treba pokoravati. Dakle, Sotona je stvorio prvu lažnu religiju koja daje poslušnost drugom entitetu osim Bogu u nastojanju da se uzdigne i ukrade ono što pripada Bogu. Ali stvaranje krive religije nije tu stalo. Sotona je uspostavio: (1) koncept mješavine dobra i zla; (2) ideju da čovjek sam definiše svoj životni put i vjerovanja; (3) ideju da su ljudi sami po sebi bogovi; (4) ideju da čovjek zapravo ima život po sebi i da neće stvarno umrijeti. Kako se u ovoj knjizi budemo bavili glavnim religijama svijeta, vidjećemo da ovi koncepti prožimaju svaku od njih i da su sve, bez razlike zasnovane na ovim premisama, uključujući i paganizovano hrišćanstvo.

LUCIFER ILI SOTONA I PALI ANĐELI

Anđeli su stvorenja koja egzistiraju prije čovjeka i čije mjesto boravka je u blizini Božjeg prijestola, zvanog „treće nebo“ (2. Korinćanima 12:1-4).

Anđeli („malah“ na hebrejskom ili „angelos“ na grčkom, u značenju „glasnik“) se opisuju kao moćna bića, na višem nivou od čovjeka, sa svim odlikama ličnosti, inteligencijom, emocijama i voljom (Matej 8:29; 2. Korinćanima 11:3; 1. Petrova 1:12; Luka 2:13; 8:28-31; Jakov 2:19; Otkrivenje 12:17; 2. Timoteju 2:26; Juda 1:6).

Anđeli su duhovi ili duhovna bića. Stoga ih ne možemo vidjeti, osim ako nam Bog ne da posebnu sposobnost da ih vidimo (npr. Balam – 4. Mojsijeva 22:31; Elišin sluga – 2. Kraljevima 6:17; anđeo koji se obratio pastirima – Luka 2:9-15).

Lucifer ili Svjetlonoša u Bibliji je sin zore, čije prebivalište je prvobitno bilo na Nebu, u neposrednoj Božjoj blizini i koji je poželio Božji položaj (Isaija 14:12-14) tako što bi se izjednačio sa Sinom

Božjim. Biblija ga također identifikuje kao anđela heruvima (zaklanjača) najvišeg reda (Ezekiel 28:12-15), kojeg je, nakon prvobitne pobune protiv Boga, pobijedio arhanđel Mihael i zbacio na zemlju sa trećinom drugih anđela pobunjenika sledbenika Lucifera (Otkrivenje 12:3,4,7-9). Oni se još nazivaju zli duhovi, demoni ili sile tame.

Zbog prisustva palih anđela odnosno demona na Zemlji, vrlo je važno da se upoznamo sa relevantnim informacijama o ovim bićima. Pali anđeli od pobune na Nebu svoje aktivnosti sprovode uvijek u obmanjivačke i destruktivne svrhe, iako se najčešće lažno predstavljaju kao anđeli svjetlosti (vidi 2. Korinćanima 11:14).

U realnosti, Lucifer odnosno Satana je idejni tvorac, duhovni inicijator i kontrolor kompletnog sistema okultizma, misterija, tajna iza tajnih društava, magije, lažiranih religija i ideologija, uključujući sve druge oblike manipulacije i laži.

Nakon svog pada na Nebu, Sotona je naveo prvi bračni par na Zemlji da prestupe Božji zakon i otkažu poslušnost Bogu zbog čega se pojavila smrt i sva prokletstva sa kojima se čovječanstvo suočava. Sotona hoće da uništi što više Božjih stvorenja, a to uništenje ustvari podrazumijeva da ljudi nikad ne saznaju pravu istinu o Bogu, Njegovom Sinu Isusu Hristu i Njihovom Planu spasenja čovjeka od grijeha i smrti i obećane nagrade – vječnog života.

Dalji razvoj lažne religije

Prvi čovjekov čin nakon pobune protiv Boga bio je korišćenje svoje ljudske domišljatosti da prikrije svoj grijeh (kako ga je on shvatio), stvarajući tako lažni religiozni pristup kako bi se izbjegao Božji sud.

Iako ovi prvi činovi krive religije nisu baš potpuni politeizam, lako je pretpostaviti kako bi ovi događaji mogli brzo dovesti do stanovništva nezadovoljnog Bogom i njegovim načinom ophođenja s čovjekom, što dovodi do toga da čovjek stvara druge sisteme, pa čak i zamišljajući druge duhove ili božanstva koja bi mogla biti podložnija čovjekovim naporima da stvori vlastitu verziju duhovnog života.

Podjela religije na pravu i lažnu demonstrirana je u životnim putevima Kaina i Abela, dva Adamova sina. Dok je Abel slijedio Božje upute vezano za tipsko prikazivanje Plana spasenja kroz obredne žrtve, Kain je želio religiju po sopstvenom nahođenju. Ovaj sukob imao je epilog u prvom zločinu ubistva na zemlji – Kain je bio bijesan na Abela i ubio ga.

Dakle, iz ovog kratkog pregleda Svetog pisma vidimo da je razvoj drugih religija započeo u najranijim godinama ljudske istorije. Da, monoteizam je bio prva i izvorna vjera. Stvaranje drugih religija počelo je kao oblik pobune protiv Boga. Zapravo, sa uvođenjem grijeha možemo reći da je pojava drugih religija bila neizbježna. Jer šta su druge religije osim pokušaja čovjeka da shvati svoju stvarnost, osim uključivanja sveznajućeg Boga koji ga poziva na odgovornost?

ZAŠTO BOG DOZVOLJAVA POSTOJANJE DRUGIH RELIGIJA?

1. Grijeh zahtijeva lažnu religiju da bi postojao jer je grijeh lažni religiozni izraz o Bogu i našem odnosu prema njemu. Pojava grijeha stvorila je prvu lažnu religiju, stoga je razvoj drugih takvih religija u pobuni protiv Boga takođe bio neizbježan, kao što je neizbježan i daljnji grijeh. Kao što se monoteizam vremenom razvijao u sofisticiranosti, tako se i lažna religija razvila u sofisticiranosti što je dovelo do politeizma i drugih sistema koji su na kraju uslijedili. Pitati zašto Bog dopušta postojanje drugih religija znači u suštini pitati zašto Bog dozvoljava postojanje grijeha. Bog, prije svega, poštuje načelo slobodne volje i izbora.

2. Zašto Bog dopušta postojanje drugih religija? Lažne religije pokazuju uzaludnost sistema koje je napravio čovjek, a koji su postavljeni u pobuni protiv Boga. Ipak, šta su ove brojne religije postigle? Imamo prednost istorijskog pogleda unazad. Možemo se osvrnuti na egipatski politeizam, ili hetitsko obožavanje idola, ili hanansko žrtvovanje, ili grčki politeizam, i druge drevne sisteme i postaviti pitanje šta su oni postigli? Dugoročno gledano, njihova su

društva pala i na kraju su s njima pali i njihovi bogovi. Biblija ima zanimljiv obrt izraza o praznini obožavanja idola: „Jer premda su upoznali Boga, nisu mu kao Bogu iskazali slavu ni zahvalnost, nego im je razmišljanje postalo isprazno i nerazumno srce im se pomračilo.“ (Rimljanima 1:21). Ovo je drugi odgovor zašto Bog dopušta postojanje drugih religija: da pokažu beskorisnost sistema koje je napravio čovjek koji su postavljeni u pobuni protiv Boga.

Kada pogledamo lažne religije koje postoje u današnjem svijetu, mislimo na sisteme poput islama, hinduizma, budizma, pa čak i izopačenog hrišćanstva. Ovi sistemi postoje već dugo vremena, tako da njihovu dugovječnost vidimo kao potencijalni dokaz protiv Boga iz Biblije. Ali čineći to, gubimo iz vida činjenicu da je postojalo mnogo lažnih religija koje su postojale tokom milenijuma i da su sve pale u jednom ili drugom trenutku – ostavljajući monoteizam netaknutim. Stoga se možemo pouzdati u Boga da ni sve druge na kraju neće proći ništa bolje. Laži se vremenom degenerišu, ali istina uvijek ostaje istina.

3. Zašto Bog dozvoljava postojanje lažnih religija? One postoje da testiraju ljude da vide da li će istinski slijediti Boga i Hrista. Ovo dobijamo direktno iz Svetog pisma.

Nakon što je odveo Izrael u Obećanu zemlju, Bog je ostavio netaknute određene politeističke nacije. To su bili narodi koji su praktikovali neke od najekstremnijih oblika obožavanja idola koji su često uključivali žrtvovanje djece. Sveto pismo kaže da ih je Bog ostavio tamo jer: „Oni su poslužili da bi se iskušali Izraelci i da bi se vidjelo da li će slušati uputstva koja je Gospod preko Mojsija dao njihovim očevima. Tako su Izraelovi sinovi živjeli među Hanancima, Hetejima, Amorejima, Ferezejima, Hivejima i Jevusejima. Oni su uzimali njihove kćeri za žene, a svoje su kćeri davali njihovim sinovima i služili njihovim bogovima.“ (Sudije 3:4-6. Vidi i Sudije 2:22).

Kao što možemo vidjeti iz ovog odlomka, Izrael je pao na testu podlegavši pritisku da obožava lažne bogove nacija među

njima. Budući da je Stari savez napisan za našu pouku (Rimljanima 15:4), iz njega možemo izvući principe da trebamo razumjeti zašto krive religije postoje danas. Jednostavnije rečeno, Bog dozvoljava da se razviju ljudske zamisli i pokažu svoje rodove, da bi nas testirao na osnovu našeg izbora hoćemo li ili nećemo slijediti Njega ili podleći onome što nam golica uši (2. Timoteju 4:3).

Da sumiramo zašto postoje lažne religije i ideologije:

- Grijeh zahtijeva lažnu religiju da bi postojao jer je grijeh lažni religiozni izraz o Bogu i našem odnosu prema njemu.
- Da pokažu uzaludnost sistema koje je napravio čovjek koji su postavljeni u pobuni protiv Boga.
- One postoje da testiraju ljude da se vidi da li će istinski slijediti Boga i Hrista.

Na svom duhovnom putu, u šta ste u iskušenju da vjerujete ili ne vjerujete? Da li ste napustili vjeru u Hrista zbog druge filozofije ili religije? Kombinujete li ono što vjerujete u Bibliju s učenjima drugih religija kako biste kreirali svoj vlastiti put? Ili vas postojanje drugih religija uvjerava da su sve religije lažne i na kraju uzaludne?

Kakva god bila vaša perspektiva, istina je koja se može naučiti sa stranica Svetog pisma. Biblija odgovara na naša najteža pitanja o našem postojanju i zašto su neke stvari takve kakve jesu. U tim odgovorima možemo pronaći utjehu, nadu i razumijevanje kako bismo znali kako živjeti i iskusiti odnos s jednim pravim Bogom univerzuma.

Posle Potopa

Religijski otpad u pretpotopnom svijetu naglo se ubrzao kada je došlo do miješenja pobožnih sa pobunjenicima protiv Boga. „Gospod je vidio da čovjek čini veliko zlo na zemlji i da je svaka misao njegovog srca uvijek usmjerena ka zlu… A zemlja se iskvarila u očima Božjim i napunila se nasiljem. Bog je pogledao zemlju i ona je bila iskvarena, jer je svako tijelo iskvarilo svoj put na

zemlji.“ (Postanje 6:5, 11-12)

Posle Potopa čovječanstvo je bilo prinuđeno da se razvija iznova u neuporedivo težim uslovima zbog prokletstva grijeha.

Događaj Vavilonske kule u Postanju 11 je bila pokretačka tačka za objašnjenje eksplozivne raznolikosti religije, ne kroz razvojne faze, već kroz čin pobune i razdvajanja.

Dok izvještaj o Vavilonskoj kuli ima veze sa poreklom različitih grupa ljudi, on nam takođe daje istorijski i teološki prikaz savremenog porekla krive religije. Događaji u Vavilonu dešavaju se otprilike 340 godina nakon globalnog potopa u Postanju 6-8. Na početku Vavilonskog izvještaja, cijela zemlja je imala jedan jezik i jedan govor (Postanje 11:1), što je značilo da je čovječanstvo bilo ujedinjeno i u svom jeziku i u svom obitavanju.

Na tom mjestu, u dolini Senar, oformila se pobunjenička grupa predvođena Nimrodom, Hamitom, sa idejom da centralizuju religijsko-političku upravu koja bi vladala nad ljudima. Tekst iz Postanja 11. glava daje dva razloga za želju ljudi da izgrade kulu: da steknu ime i da izbjegnu rasijavanje. Želja graditelja da sebi naprave „ime“ takođe otkriva zajedničku ideološku namjeru: uzurpiranje Boga.

Izgradnja grada i tornja je takođe bila pobuna protiv Boga jer su se ljudi opirali Njegovom nalogu da se „napuni zemlja“ (Postanje 9:1; ref. 1:28). Neposlušnost čovječanstva dovela je do njihovog prepuštanja u idolopoklonstvo pod uticajem demona (vidi Ponovljeni zakon 32:8, 16-17, 21; ref. 1. Korinćanima 10:19-20).

Kod Vavilonske kule, koncept jedinstva i apsolutnosti Boga je počeo da se gubi. Kada su se ljudi raspršili u Vavilonu, ponijeli su sa sobom hibridnu istinu o živom Bogu pomiješanu s izobličenom i iskrivljenom istinom tog otkrivenja o njemu. Gubitak jedinstvenog jezika doveo je do gubitka ujedinjene religije; svaki narod i nacija sada su odstupili da obožavaju sopstvenog nacionalnog boga. U Vavilonu se monoteizam izrodio u animizam, čarobnjaštvo, magiju i politeizam – iako su ga neki još zadržali (npr. Melhisedek,

Postanje 14, Noje – koji je živio još oko 350 godina nakon potopa, Šem, te kasnije Abram). Čisto Božje otkrivenje je uopšteno izgubljeno, iskvareno i izopačeno grijehom, što je dovelo do vjerskog idolopoklonstva i do vjerskog pluralizma (Jošua 24:2). Po pravilu, što su se ljudi više geografski udaljavali od onih koji su čuvali izvornu religiju, to se više gubio svaki dodir sa biblijskom religioznošću.

KAKO BIBLIJA GLEDA NA DRUGE RELIGIJE?

Moramo imati na umu teološku stvarnost da je Bog naš Stvoritelj, a čovjek je protiv njega u pobuni. Apostol Pavle nam kaže:

„Jer Božji gnjev se otkriva s neba na svaku bezbožnost i nepravednost ljudi koji zadržavaju istinu u nepravdi, jer im je očigledno ono što se može znati o Bogu – Bog im je to učinio očiglednim. Jer njegova nevidljiva svojstva, naime njegova vječna moć i božanstvo, jasno se vide još od stvaranja svijeta, budući da se prepoznaju po onome što je stvoreno, tako da nemaju izgovora.“ (Rimljanima 1:18-20)

Iz Pavlovog učenja u Rimljanima 1:18-20, možemo razumjeti da je religiozna svijest proizvod dvije stvari: Božje objave i potiskivanja te objave. Budući da se Bog jasno otkrio u stvaranju, niko nema izgovora da ne vjeruje u Njegovo postojanje. Međutim, zbog pale prirode čovječanstva, istina Božjeg otkrivenja je potisnuta. Potiskivanje tog otkrivenja na kraju se izražava u idolopoklonstvu. Idolopoklonstvo nije samo izrezivanje nečega od drveta ili kamena, već je takođe težnja za bilo čim na ovom svijetu osim za slavom jednog pravog i živog Boga (vidi Filipljanima 3:19; Kološanima 3:5).

Biblija gleda na pagansko obožavanje idola kao na tešku zabludu i ludu taštinu (Djela 14:15; 1. Solunjanima 1:9-10; 1. Jovanova 5:21). Biblija opisuje idolopoklonstvo takvim terminima jer izjavljuje da postoji samo jedan Bog i da osim njega nema drugog boga; stoga je glupo vjerovati drugim božanstvima (Isaija 43:11, 44:6, 45:5). Štaviše, ne postoje drugi bogovi jer je atribut koji Boga

odvaja od svih drugih takozvanih božanstava da stvara (Isaija 40:28, 42:5). Idoli su lažni bogovi koji parazitiraju na istini.

Budući da su bogovi naroda idoli (Jeremija 10:1-11; Djela 19:26), samo Božje posebno otkrivenje u Svetom pismu može odvratiti ljude od njihovog idolopoklonstva da se pouzdaju u živog i pravog Boga (1. Solunjanima 1:5, 9). Biblijska istina se stoga može posmatrati kao „subverzivno" ispunjavanje svjetske religije. Biblijska religija je „subverzivna" jer stoji kao kontradikcija i konfrontacija sa svim manifestacijama svjetskih religija. Ona poziva na pokajanje od idolopoklonstva do pravog i živog Boga (Djela 17:30, 14:15). Ali to je i ispunjenje onoga što ove krive religije traže. Budući da su idoli krivotvorine jednog pravog Boga, na filozofska, etička i epistemološka[1] pitanja koja postavljaju druge religije (ali na kraju ne mogu na njih odgovoriti) odgovara samo istinski Bog.

Upravo iz navedenog razloga, ljudi će mnogo spremnije prihvatiti bilo koji oblik lažirane religije i ideologije od izvorne vjere autentifikovane od Boga. Ovo važi i za lažirane i izopačene oblike hrišćanstva. Apostol Pavle konstatuje da je „bog ovog doba zaslijepio nevjernički um" (2. Korinćanima 4:4). Jovan zaključuje da je osim obraćenih ljudi koji imaju zajednicu sa Bogom i Hristom (1. Jovanova 1:3), „cio svijet u vlasti Zloga" (1. Jovanova 5:19).

Važno je naglasiti i činjenicu da dominantni ateistički koncept edukacije djeluje kao velika prepreka u ispravnom poimanju svjetskih religija i kultura i njihovog nastanka, upravo zbog relativizacije istorije, njenog prolongiranja u milione godine (tzv. praistoriju) i negiranje globalnog Potopa kao istorijskog događaja i prekretnice čovječanstva.

Uz ovaj kratki pregled razvoja religije, možemo se upustiti u podrobniju analizu glavnih svjetskih nebiblijskih vjerskih pravaca.

[1] Teorija saznanja (epistemologija) je oblast filozofije koja istražuje mogućnosti, korene nastanka i krajnje domete ljudskog saznanja.

4. Nastanak islama

Zašto su Arapi napustili hrišćanstvo? Kome je bio potreban veliki muslimanski narod? Ko je Alah? Ko je bio Muhamedov savjetnik? Da li je sv. Avgustin postavio temelje za pojavu arapskog proroka? Kakva je uloga ajatolaha?

Podsjetimo da je zbog nemogućnosti da obuzda širenje hrišćanstva koje se iz Judeje i čitave tadašnje Palestine širilo po okolnim arapskim plemenima i ka srednjoj Africi, rimski car Konstantin odlučio da „večeru podijeli sa neprijateljom“ te je 313. godine izdao Dekret o toleranciji vjera. Tako je „prihvatio“ hrišćansku vjeru za zajedničku vjeru Rimljana (osvajača) i Jevreja (porobljenih). Bio je to gest „pomirenja“.

Izvjesno je tada došlo i do potrebe „prilagođavanja“ imidža Isusa iz Nazareta ekumenskoj opštoj religiji koja je smiješala hrišćanstvo sa drevnim vavilonskim misterijama, čije nasleđe je prošireno kroz velike svjetske imperije i kulture do Rima. Tako je crkveni Isus „zamijenio“ vavilonskog Tamuza i njegove replike u daljoj istoriji misterijske religije. Ovo kompromisno maskiranje starog paganizma nije zaobišlo ni Isusovu majku, Mariju, te je tako kult majke i djeteta, raširen odranije svuda po svijetu, dobio novo ruho i snagu.

Prihvatanjem hrišćanstva kao opšte vjere, rimski vlastelini su dobili ideju kako da uz pomoć podobne religije, preobučeni u hrišćane, pokore čitavu Evropu, a kasnije obje Amerike i Daleki Istok.

Kako je nastao islam kao najmlađa velika religija, koja danas ima već 1,9 milijardi sledbenika, i koja će uskoro imati ključnu ulogu u finalnom sukobu civilizacija, prije konačnog uspostavljanja Novog svjetskog poretka, čiju okosnicu će činiti ekumenska vjera i svjetska vlada? I zašto baš među Arapima?

KAKO JE NASTAO ISLAM?

Samo vojskom Rimljani nisu mogli kontrolisati čitavu svoju imperiju, posebno Bliski i dio Srednjeg Istoka sa brojnim Arapima.

Za taj poduhvat bilo je potrebno formirati nešto jače, moćnu silu na čitavom području koja bi, ne samo mogla da za interese Rima kontroliše, već da kasnije i širi rimski uticaj po čitavom svijetu.

Poreklo Arapa kao naroda opisano je u Starom savezu (Knjiga Postanja) gdje piše kako se Bog javio Abramu (2215-2040 prije n.e.) i obećao mu sina preko koga će postati „otac mnoštva" i blagoslov svim narodima na zemlji – u smislu održanja izvorne vjere, dolaska Mesije i obećanog spasenja od Boga. Ali, kako je njegova žena Sara bila nerotkinja, ponudila mu je služavku, mladu Hagaru, da mu rodi dijete. Hagara je tako rodila sina Ismaila. Ali, čim je rodila Ismaila, Hagara je počela da prezire svoju gazdaricu tako da su nastala trvenja i problemi u porodici. Abram i Sara su napokon dočekali ispunjenje obećanja i dobili sina po imenu Isak koji je bio obećano sjeme (Postanje 17:19,21). Na kraju su Hagara i njen sin Ismailo otjerani iz Abramovog doma, ali Bog je obećao da će od Ismaila takođe napraviti veliki narod, jer je Abramov sin (Postanje 21:13).

Dok se Hagara mučila tumarajući pustinjom sa Ismailom, Bog je poslao sa neba anđela koji ih je ohrabrio i omogućio da se napiju vode iz bunara. Tako je, uz Božiju pomoć, Ismailo preživio. *„A Bog je bio s dječakom [Ismailom], i on je rastao, živio u pustinji i postao strijelac. On se nastanio u pustinji Faran, a majka mu je dovela ženu iz egipatske zemlje." (Postanje 21:20, 21)*

Islam je, međutim, proizveo njihovu verziju ove priče iz Svetog pisma, tvrdeći da je zapravo Ismailo „izabrano sjeme" a ne Isak. U islamskoj verziji Abram je toliko bio zahvalan Bogu što je dobio sina Ismaila, da je kada ga je Bog jednom iskušavao u šumi bio spreman i da ga ubije i Bogu prinese kao žrtvu.

Alberto Rivera, nekadašnji visoko rangirani jezuita, potvrđuje da je Muhamed ovo kasnije promijenio i kao žrtvu napisao ime

Ismaila. Da to učini nagovorio ga je njegov savjetnik Varaka.[2]

Danas kao rezultat ovog „malog“ falsifikata milioni muslimana širom svijeta odaju počast Ismailu i „njegovoj žrtvi“ u džamiji koju su sagradili baš na mjestu gdje je nekada bio jevrejski najsvetiji hram u Jerusalimu. Ovo je sada drugo po redu najsvetije mjesto u islamskoj religiji.

TRAŽIO SE PROROK OD KRVI I MESA

Objediniti Ismailove kasnije potomke, Arape, nije bilo nimalo lako. Rascjepkani na brojna plemena i na velikom prostoru, oni nikako nisu htjeli da prihvate novu „hrišćansku“ crkvu sa sjedištem u Vatikanu. Razni katolički emisari pohodili su arapska plemena šireći svoju vjeru, ali bez uspjeha.

Arapi su toliko mrzjeli Rimljane u kojima su vidjeli razvratne i bahate okupatore koji su ih pljačkali i terorisali, da nisu željeli da sa njima dijele istu vjeru. Tako su mnoga plemena i dalje opstajala kao paganska, međusobno često ratujući. Bilo ih je nemoguće kontrolisati.

Ovaj problem je Rimljanima, vremenom, riješio jedan veoma učen i pisanju sklon čovjek koji se rodio u Alžiru 354. godine od majke katolkinje i nazvan je Avgustin. Postao je biskup rimske Afrike i kasnije dobio zvanje sveca. Njegov posao bio je da prevede što više Arapa pod okrilje rimokatoličke crkve. U tome je bio veoma uspješan. Njegovo učenje upravo je zasnivano na ideji da će Bog biti milostiv samo prema onima kod kojih ljubav prema carstvu nebeskom nadjača ljubav prema carstvu zemaljskom. Tako, dok su Rimljani orgijali i uživali u carstvu zemaljskom, narod je strpljivo učen da je grešan i da mora svoje grijehe strpljivo okajavati da bi tek na nebu uživao. Upravo ovi Arapi koje je Avgustin preveo u katoličanstvo, zaključili su da je arapskom narodu potreban živ čovjek od krvi i mesa, kao Isus, koji će biti arapskog porekla i postati

[2] Vidi: Dr Alberto Rivera, Vatikanske ubice, poglavlje „Prorok“.

njihov živi prorok.

Dakle, trebalo je izmisliti neku ideologiju, neku vjeru koja bi njima bila prihvatljiva i koja bi ih sve povezala, dok bi ih istovremeno konfrontirala sa Jevrejima kako bi se ostvario princip „zavadi pa vladaj“ (*divide et impera*). Osmišljavanje i pisanje ove religije trajalo je preko dvjesta godina, baš kao i traženje pogodnog živog proroka.

Pronađen je tek u 6. vijeku kada je u Meki rođen dječak po imenu Muhamed. On će uz adekvatnog savjetnika i adekvatnu priču uspjeti da postane idol čitavog arapskog naroda.

KO JE BIO MUHAMED?

Muhamed je rođen oko 570. godine u Meki. Ono što o njegovom životu bilježe islamski izvori i ono što je Albertu Riveri u jezuitskoj školi otkrio kardinal Bea, jedan od vodećih kardinala u Ekumenskom pokretu, daju nam zaista šokantnu sliku o tome da je idolatrija strahovito oružje kojim se stotinama miliona ljudi može upravljati zarad interesa vlastele.

Muhamed je imao 25 godina kada se oženio udovicom od 40 godina Kadidžom (Hatidžom) bint Huvejlid. Imali su dva sina, koji su rano umrli i četiri ćerke. Najpoznatija je svakako Fatima.

Kadidža je poticala iz bogate arapske porodice koja je prihvatila rimokatoličku vjeru. Ona je svu svoju imovinu zavještala crkvi i postala kaluđerica kada je dobila od crkve specijalni zadatak: trebalo je da nađe podobnog mladog čovjeka koji bi širio novu vjeru među Arapima.

Njen otac Huvejlid ibn Asad, koji je umro 585. godine je bio uspješan trgovac, i njegovo umijeće poslovanja je prenio na svoju kćerku Kadidžu. Kadidža lično nije putovala sa trgovačkim karavanima za Siriju i za to je unajmila, po preporuci Ebu Taliba, Muhameda koji je tada imao nadimke „El Sadik“ (istinoljubivi), i „El Emin“ (povjerljivi). Muhamed nije imao iskustva u trgovanju, pa je Kadidža poslala jednog od svojih sluga, Mejsere da mu asistira na

tom putovanju. Muhamed je imao samo 25 godina kada je krenuo na taj poslovni put. Kadidžin profit je bio duplo veći od tog putovanja nego od bilo kojeg prijašnjeg, a Mejsere je bio fasciniran Muhamedovim karakterom i sposobnošću, pa je Kadidža odlučila da i drugi puta unajmi Muhameda. Ovaj puta je Muhamed išao sa karavanom u Jemen. Kadidža je uvidjevši osobine Muhameda odlučila da je on muškarac koji joj dolikuje, pa je, preko svoje prijateljice Nufejse bint Umeje, Muhamedu poslala pismo u kojem mu nudi brak. Nakon što je Muhamed, po islamskom vjerovanju, primio objavu na brdu Hira od meleka Džibrila, bio je uplašen i zbunjen. Kadidža mu je bila podrška i utjeha u tom periodu i bila je prva osoba koja mu je povjerovala i postala njegov sledbenik.

Godine 610. nove ere, kada je Muhamed imao 40 godina, u pećini Hira, na planini Džabal al-Nur, blizu Meke, gdje je odlazio da se nekoliko sedmica godišnje sam moli, navodno je susreo arhanđela Gabrijela (Džibra'il na arapskom), koji mu je rekao da „recituje"! Muhamed je odgovorio: „Ne znam recitovati."[3] Zbog toga ga je Gabrijel tri puta tako snažno pritisnuo da je Muhamed pomislio da umire, a nakon što ga je pustio, Gabrijel je recitovao prve ajete Kur'ana, počevši sa „Recituj, o proroče, u ime Gospodara svoga" (Sura 96:1). U početku, nakon što je primio ove objave, Muhamed se uznemirio i čak pokušao izvršiti samoubistvo jer je mislio da je opsjednut. Međutim, njegova supruga Kadidža (Hatidža) i njen rođak Varaka ibn Naufal (nestorijanski sveštenik)[4] uvjerili su ga da je Alahov prorok.[5]

Tvrdi se da je Muhamed primio svoja mekanska otkrivenja

[3] Činjenica da Muhamed nije znao čitati smatra se ključnim aspektom čuda Kur'ana, pokazujući da je božanski tekst bio objava od Boga, a nešto što je on sam mogao napisati.

[4] Nestorijanci su odbacivali hipostasno jedinstvo i učili da su Isusova božanska i ljudska priroda razdvojene tako da je on bio dvije osobe koje žive u jednom tijelu.

[5] *The Life of Muhammad: A Translation of Ishaq's Sirat Rasul Allah* (Oxford: Oxford University Press, 1955), 106–107.

između 610. i 622. godine. Iako se tvrdi da je Muhamed primao Kuran tokom perioda od 23 godine, klasično islamsko vjerovanje je da je Kuran „spušten“ u jednoj noći – Lejletul-Kadr, Noći moći.

Provokativna priroda Muhamedovih monoteističkih poruka, u vezi s Alahovim jedinstvom (tevhid), razljutila je politeističke mekanske trgovce koji su počeli ismijavati i progoniti Muhameda i njegove sledbenike. To je navelo Muhameda i njegove sledbenike (80 do 200) da pobjegnu oko 340 km sjeverno u grad Medinu (oko 622. godine), gdje im je obećana sloboda da praktikuju svoju vjeru. Muhamedovo preseljenje iz Meke u Medinu poznato je kao hidžra – bijeg – i označava prvu godinu islamskog lunarnog kalendara.

Neposredno prije nego što se Muhamed preselio u Medinu, dogodio se Mi'radž (621. godine). To je bilo noćno putovanje kada je Muhamed navodno putovao na krilatom konju (Buraku) od Kabe u Meki do „Najudaljenije džamije“, džamije Al-Aksa u Jerusalimu. Tamo se Muhamed sastao s nekoliko različitih proroka. Ponovo se popeo na Buraka dok se stvorenje uzdizalo na sedam nebesa, gdje je redom sretao Adama, Isusa i njegovog rođaka Jovana, Enoha, Arona, Mojsija i Abrama, jednog po jednog, sve dok nije stigao do Alahovog prijestola. Alah je komunicirao s njim, dajući mu riječi i upute, a najvažnije, zapovijest muslimanima da se mole, u početku pedeset puta dnevno. Na Mojsijev nagovor, Muhamed se nekoliko puta vraćao Alahu prije nego što je na kraju smanjio broj molitvi na pet.[6]

Ovaj bajkoviti događaj postao je ključni u dokazivanju božanskog odobrenja Muhamedovog prorokovanja. Iz Medine se Muhamed etablirao kao „Prorok“ i počeo pokoravati Arabiju. Godine 630. Muhamed je poveo ogromnu vojsku u Meku i osvojio je, očistivši Kabu od svih njenih idola. Svi nemuslimani su protjerani iz Meke i Medine.

[6] Sullivan, Leah. "Jerusalem: The Three Religions of the Temple Mount" (PDF). stanford.edu.

Muhamed je umro 632. godine nove ere (moguće trovanjem od strane Jevrejke, Sahih al-Bukhari) bez da je Kuran ikada bio zapisan; bio je primljen, ali nije bio zapisan.

Kada je Muhamed umro 632. godine, nije imenovao naslednika. To je izazvalo frakciju među njegovim sledbenicima. Šiiti su vjerovali da samo osobe direktnog porijekla od proroka Muhameda mogu voditi muslimansku zajednicu. Izabrali su Alija ibn Abi Taliba, rođaka i zeta Muhameda, za svog vođu. S druge strane, suniti su vjerovali da Muhamedov naslednik treba biti određen konsenzusom, te su redom izabrali trojicu Muhamedovih najpouzdanijih ashaba za vođe muslimanske zajednice: Ebu Bekra (632–634), Umara ibn al-Hattaba (634–644) i Osmana ibn-Afana (644–656).

U roku od 100 godina od Muhamedove smrti, islam je brzo osvojio ogromne teritorije koje su se protezale od sjeverne Afrike do južne Azije.

ISLAMSKA VJEROVANJA

Islam se ne zasniva samo na Kuranu, već i na učenjima, djelima i izrekama Muhameda (Sunet). Sunet je dokumentovan u hadisu, koji je zapis Muhamedovih izreka, djela, odobravanja i učenja. Za muslimane, Muhamed je poslednji i najveći prorok kojeg je poslao Alah (Sura 33:40), kao i obrazac ponašanja za muslimane, te su oni dužni da ga slijede (Sura 33:21). Stoga je islam poslednja religija zasnovana na učenju Kurana i Muhamedovom životu i izrekama koje se nalaze u hadisu. Islam je potpuno zavisan o Kuranu i Muhamedovom životu.

Glavne islamske grupe su suniti i šiiti. Oko 90% (ili 85%) od skoro dvije milijarde muslimana u svijetu identifikuje se kao suniti (tj. Saudijska Arabija, Egipat, Jemen, Pakistan, Indonezija i Turska). Ostalih 10% (ili 15%) su šiiti (tj. Irak, Iran i manjinske zajednice u Jemenu, Bahreinu, Siriji i Libanu). I sunitski i šiitski muslimani slijede Kuran kao i hadis i slažu se s bitnim detaljima za predstavljanje i praktikovanje pet stubova islama. Razlike između dvije

grupe proizlaze iz vjerskih praksi (molitva i brak) i vjerskog vođstva.

Postoje i druge grane unutar islama. Sufizam je mističnija disciplina koja postoji i unutar sunitskog i šiitskog islama. Naglašava mogućnost sticanja više znanja o Bogu kroz misticizam i najčešći je u podsaharskoj Africi. Radikalnija (korijenska) grupa muslimana su selefije, koje su nastale u devetnaestom vijeku. Selefizam je prvenstveno sunitski islamski pokret koji teži povratku islamu koji je praktikovala najranija generacija muslimana. Neke selefijske grupe (poput ISIS-a, Al-Kaide) nasilno se protive sufizmu, smatrajući njegove pobožne prakse (poput štovanja svetilišta) idolopoklonstvom. Druga grupa muslimana koja je nastala u devetnaestom vijeku su Ahmadije. Njihova vjerovanja su identična, iako s nekim različitim učenjima, onima glavnih sunitskih muslimana. Međutim, mnogi glavni muslimani smatraju Ahmadije nemuslimanima jer vjeruju da je Mirza Ghulam Ahmad, osnivač pokreta, obećani Mahdi i mesija kojeg muslimani čekaju.

Arapska riječ *islam* znači „pokazati pokornost“,[7] a u svom religijskom kontekstu, pokornost se odnosi na podređivanje vlastite volje Alahu. Riječ *musliman* znači „onaj koji se pokorava Alahu“. Opravdanje za pokornost u islamu dolazi iz Kur’ana, kao što Alah kaže:

„Recite, o vjernici: ‘Mi vjerujemo u Alaha i ono što je nama objavljeno, i ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Isaku, i Jakubu, i potomstvu njegovom, i ono što je dato Musi, i Isi, i drugim poslanicima od Gospodara njihovog. Mi ne pravimo razliku među njima. I svi se Alahu pokoravamo.’“ (Sura 2:136)

Dio ove pokornosti je da ne sumnjate ni u šta što je Muhamed odlučio, inače niste pravi musliman (Sura 4:65). To je zato što u islamu, kada Alah ili njegov poslanik Muhamed nešto odluče, ne možete ih dovoditi u pitanje (Sura 33:36). Poruka islama nije samo o pokornosti Alahu, već *o tome kako* se pokoravate Alahu čineći

[7] Ibn Manzur, Lisan al-Arab, Dar Sadir, Beirut vol. 12, 293.

određena djela i vjerujući u određene stvari. Islam ima dvije liste najvažnijih djela (pet stubova islama) i najvažnijih vjerovanja (šest članova vjere).

Jedinstvenost islama se vidi u njihovim doktrinarnim praksama pet stubova islama, koji su ključni za vjeru:

1. Šehad (vjera): Da biste postali musliman, morate reći na arapskom: „Nema boga osim Alaha. Muhamed je Alahov poslanik."
2. Salah (molitva): Ove molitve su naučene molitve koje se izgovaraju na arapskom pet puta dnevno, dok musliman pada ničice okrenut prema Meki.
3. Zekat (milosrđe): Svi muslimani (osim izuzetno siromašnih) dužni su dati 2,5% svog ličnog dohotka za brigu o džamijama, muslimanskim zajednicama ili onima koji žive u siromaštvu.
4. Post (Savm): Post, koji se u islamu definiše kao nejedenje i nepijenje od izlaska do zalaska sunca, pri čemu se jedenje i pijenje odvijaju od neposredno nakon zalaska sunca do neposredno prije izlaska sunca, odvija se tokom Ramazana, svetog mjeseca u islamskom lunarnom kalendaru.
5. Hadž (hodočašće u Meku): Svaki musliman koji je fizički i finansijski sposoban dužan je barem jednom u životu obaviti hodočašće u Meku tokom dvanaestog mjeseca lunarnog kalendara.

Pet stubova nisu definisani u Kur'anu već u hadisu i predstavljaju definiciju islama. U stvari, pet stubova su zahtjevi koji se očekuju od svakog muslimana. Kur'an sažima nekoliko stubova vjere u jednom ajetu:

„Zaista, oni koji vjeruju i čine dobra djela i obavljaju molitvu i daju zekat – dobiće nagradu od Gospodara svoga i neće se nikakvog straha osjećati, niti će tugovati." (Sura 2:277)

Prva sura Kur'ana je temelj pet dnevnih molitvi, a ajeti su molitva za uput, milost i gospodarstvo Alaha:

„Uputi nas Pravim putem, putem onih koje si blagoslovio, a ne onih kojima nisi zadovoljan ili onih koji su zalutali.“ (Sura 1:6-7)

Kada musliman izgovara ove riječi, šta on zapravo čini? Rani komentari (tefsiri) ovih ajeta identifikovali su „one kojima nisi zadovoljan“ kao Jevreje, a „one koji su zalutali“ kao hrišćane (vidi Ibn Al-Keshir, 1:7). S obzirom na ovo razumijevanje ove sure, svaki dan u svakoj molitvi musliman se moli da ne bude hrišćanin jer su oni zalutali. Muslimansko vjerovanje da su hrišćani zalutali potvrđeno je na drugim mjestima u Kur'anu (Sura 5:77).

Vjerovanje da su hrišćani skrenuli s pravog puta predstavlja ogromnu prepreku muslimanima da postanu hrišćani. Objektivno istorijski gledano, nominalno hrišćanstvo je imalo ozbiljna zastranjenja u odnosu na učenja Novog saveza u vrijeme kada je uspostavljen islam. Od 4. vijeka crkveno-državno hrišćanstvo, koje je zapravo bilo kamuflirano paganstvo, počelo je agresivno da se reklamira. Tačno je da sve što je u suprotnosti sa Biblijom nije hrišćanstvo. Međutim, upitno je koliko su Muhamed i proizvođači Kurana bili sposobni da to uvide i naprave razliku između tih zastranjenja i biblijskih učenja. No njihov stav se svakako suproti učenju Biblije, koje Kuran potvrđuje (vidi dolje), jer uči da spasenje dolazi kroz osobu i djelo Gospoda Isusa Hrista i da je on jedini put do Boga (Jovan 14:6; Djela 4:12, 24:14-16).

Islam takođe ima šest vjerskih principa u koje morate vjerovati da biste se smatrali istinskim vjernikom muslimanom:

1. Vjerovati u jedinstvo Alaha
2. Vjerovati u anđele
3. Vjerovati u Alahove knjige (Tevrat, Davidove psalme, Indžil/Evanđelje i Kuran)
4. Vjerovati u sve proroke (Muhameda, poslednjeg od njih, Isu/Isusa, pretposlednjeg, i Mojsija/Musu, koji je došao prije njih)
5. Vjerovati u Sudnji dan (raj i pakao)
6. Vjerovati u Božiju odluku (Alahovu volju)

Da bi se neko smatrao vjerujućim muslimanom, mora prihvatiti ovih šest članova vjere. Muslimani, dakle, moraju vjerovati da je Muhamed bio prorok poslan od Alaha; to znači da se oni koji se identifikuju kao umjereni muslimani u sekularnim zapadnim nacijama i odbacuju Muhameda kao proroka ne smiju smatrati vjerujućim muslimanima.

Cilj islama nije samo pokoravanje cijele osobe Alahu, već da cijeli svijet bude pokoren Alahu i njegovom zakonu. U islamu, religija nije dio života, ali život jeste dio religije. Stoga je cilj islama širiti svoju poruku i način života, a zatim preuzeti društvo i podvrgnuti sve islamskom zakonu (šerijatu).

Apsolutni monoteizam je osnovna pretpostavka islama. Doktrina *tevhida* (jedinstva) u islamu tvrdi da je Alah potpuno transcendentan (Kuran 112:1-4). Drugim riječima, on nije samo monoteistički, već potpuno različito, jedinstveno, nedjeljivo i potpuno odvojeno (bezlično) biće koje je nespoznatljivo od strane „ličnih" bića poput nas. Alah postoji bez mjesta, nezavisan od stvaranja, bez ikakve sličnosti sa svojim kreacijama. Ništa u cijelom stvaranju ne može se porediti sa Alahom.

Ova centralna doktrina *tevhida* stvara zanimljiv logički izazov. Kako neko može znati bilo šta o nečemu što je nepoznato?

Kuranska učenja o spasenju su nedosledna. S jedne strane, Kuran uči da se spasenje zasniva na pročišćenju dobrim djelima (Kuran 7:6-9). U ovom konceptu nema Spasitelja i Posrednika. Nema ni prvobitnog grijeha. Kuran uči da su pojedinci odgovorni za vlastite postupke i da se ne rađaju s urođenim grijehom. Musliman može postati pravedan kroz molitvu, milostinju, post i život u skladu s Kuranom. Međutim, Kuran takođe uči da je Alah unaprijed odredio sudbinu svake osobe i da nečija pravedna djela mogu, ali i ne moraju uticati na Alahovu odluku (Kuran 57:22). Uči da će Alah odvesti svakoga, i pravednika i nepravednika, u pakao (džehenem), prije nego što pravednici uđu u dženet-raj (Kuran 19:67-72).

KAKO JE NASTALA KABA (ĆABA)?

Islam kaže da je Ibrahim (Abram) za svog sina Ismaila sagradio „Božiju kuću" pored bunara u pustinji koji im se naprasno ukazao i spasao im život. Bunar je poznat pod imenom Zamzam. Originalna kuća je bila mala u odnosu na današnju koja je u obliku velike kamene kocke visoke 15 metara. Kuća je nazvana Ćaba (Kaaba) i nalazi se u Meki.

Danas se pobožni Muslimani mole 5 puta dnevno Alahu okrenuti uvijek u pravcu ovog svetog mjesta, upravo kako im je Muhamed propisao. Kada putuju na hodočašće oni kruže oko ove kuće sedam puta tražeći od Alaha milost i mjesto pored njega u Raju. Interesantno je da muslimani, opet slično kao katolici, vjeruju u koncept zagrobnog raja (dženeta) i pakla (džehenema), što je najraširenija paganska projekcija vječne egzistencije nosilaca zla.

Prije nego što je postala islamsko sveto mjesto, Rivera kaže da je u Kabi bila obješena slika Bogorodice sa malim Isusom. Ili zapravo vavilonske „bogorodice" sa Tamuzom?

U početku posjetioci Kabe su dolazili i donosili darove. To su obično bile domaće životinje ili razne rukotvorine. Čuvari kuće su ih uljudno i sa zahvalnošću sve dočekivali, a darove ostavljali u kuću. Ali vremenom ljudi iz Jemena koji su kuću čuvali nisu više primali posjetioce sa takvom usrdnošću, a ni za poklone čini se nije više bilo mjesta. Posle nekoliko plemenskih sukoba i pobuna pokloni iz Kabe su pobacani u bunar i sve je zatrpano pijeskom. Tako je bunar iščezao, a u Kabi je postavljen novi paganski idol, bog Hubal.

Jednoga dana, nakon mnogo godina pojavio se čovjek po imenu Abdul Al-Mutalib iz moćnog plemena Hašima. Bio je veoma ugledan i poštovali su ga i u plemenu Koreiša, koje je sada nastanilo područje gdje se nalazila Kaba.

Abdul Al-Mutalib je jednog dana imao viziju koja mu je otkrila gdje da kopa bunar. Usmjeren je tako da slijedi tragove životinja i stigao je na mjesto gdje su iz plemena Koreiša prinosili

žrtve i gdje je bilo mnoštvo tragova životinjske balege i krvi, i ptice su tu najviše kljucale. Tu je počeo da kopa i otkrio bunar. Postao je odmah heroj Meke.

Mutalib se molio svom bogu da ga obdari sa deset sinova, a za to bi mu on jednog sina dao kao žrtvu u Kabi. Njegove molitve su uslišene, ali jednog dana se bog Hubal oglasio podsjećajući ga da jednog sina mora da žrtvuje. Tražio je najmlađeg, baš onog koji je Mutalibu bio najdraži.

I dječakova majka se pobunila, pa je Mutalib otišao da pita vračaru za savjet. Ona mu je predložila da pita boga da li bi bio zadovoljan ako bi mu kao žrtvu prinio 100 kamila, a da poštedi sina. Bog Hubal je pristao i mali Abdul Alah, najmlađi sin, bio je spasen. On će kasnije postati otac proroku Muhamedu.

Ali, Abdul Alah nije dočekao da vidi svog sina Muhameda jer je umro dok je njegova žena Amina čekala dijete. Islam dalje kaže da je ona tada čula glas koji joj je rekao da će dijete koje nosi biti „Gospodar naroda“ i kada se rodi da će ga Gospod sam zaštititi. Glas joj je tada rekao i da sina treba da nazove Muhamed.

Kada se Muhamed rodio, djeda Mutalib ga je odnio u Kabu i zahvalio se bogu na tako dragocjenom poklonu.

Muhamed je odmah poslat u pustinju da ga doje pustinjske žene i podižu kako tradicija nalaže kako bi očvrsnuo i izbjegao boleštine koje su vladale u Meki. Tu su, kaže dalje islamska priča, naišla dva čovjeka u bijelim haljinama, položila Muhameda na zemlju i iz njegovih grudi izvadili srce, i iz srca izvadili grijeh u obliku crnog grumena, a zatim srce dobro oprali u bunaru. Nakon izbacivanja grijeha, njegovo srce je napunjeno vjerom. Na njegovom tijelu nije od toga ostao nikakav ožiljak, a na leđima je od rođenja imao mali okruglasti biljeg.

Šta je ovo trebalo da predstavlja?

Alberto Rivera skreće pažnju na riječi samog Muhameda koji je pomenuti događaj ovako opisao: „Satana dodiruje svakog Adamovog sina, onog dana kada ga majka rodi, spasava samo Mariju i

njenog sina.“ Nije li ovo tipično učenje katoličke crkve? Odakle ovakvo tumačenje Muhamedu, ako nije bio katolik?

Islam dalje kaže da je Muhamed imao devet godina kada je sa svojim ujakom išao sa karavanom kroz pustinju (njegova majka i djeda su već bili umrli), kada ih je presreo jedan rimokatolički monah i vidjevši dječaka počeo da se raspituje za njega. Odmah je tražio da vidi njegov biljeg na leđima i tada je ushićeno uzviknuo: „To je pečat proroštva!“

Odmah je upozorio Muhamedovog ujaka da dječaka čuva od Jevreja (Divide et impera!), koji nikako ne smiju saznati ko je on, jer bi u tom slučaju protiv njega pokrenuli sva zla svijeta. Savjetovao je ujaku da dječaka odmah vrati kući, jer su za njega predodređena neka velika djela.

NEKI ISTORIJSKI PODACI O MUHAMEDU

Istorija Muhameda bilježi ovako:

Zbog stalnog proganjanja od strane Arapa, Muhamed je pobjegao u Medinu oko 340 km sjeverno od Meke 622. godine. Odatle je sa svojim ljudima napadao i pljačkao karavane koji su stizali iz Meke.

U Medini je uspostavio svojevrstan prikriveni teror. Svi Arapi koji bi mu se suprotstavili bivali su krišom ubijeni. Tamo je Muhamed počeo da stvara posebno neprijateljski odnos prema Jevrejima napadajući njihove naseobine.

Muhamed se ženio i drugim ženama, vjerovatno iz političkih razloga, kako bi sebi obezbijedio jači uticaj. Imao je ukupno 13 žena i promijenio mnoštvo ljubavnica. Čini se da je vremenom postajao karakterno sve lošija osoba, što je potpuno suprotno iskustvima zaista obraćenih i pobožnih ljudi.

Iz Meke je jednom krenulo čak 10.000 ljudi kako bi ga uhvatili, ali njegova odbrana je bila veoma jaka, a omelo ih je i loše vrijeme. Iako je bio vojno veoma jak, Muhamed nije imao namjeru da sruši Meku i zauzme je u znak odmazde, već je samo želio da

stanovnike prevede u novu vjeru – islam.

Meku je zauzeo 630. godine i Kaba je tada definitivno počišćena od gomile paganskih darova i paganskih simbola.

Ustoličio je kao predmet obožavanja samo jednog boga – Alaha, a sebe je predstavio kao njegovog jedinog proroka na Zemlji. U tumačenju Alahovih javljanja Muhamedu pomagao je Varaka pažljivo ih zapisujući. Iz ovih pisanja, kao i koktela semitskih tradicija, kasnije je nastao Kuran. Alberto Rivera tvrdi da postoji još dosta toga u Kuranu što nije do sada objavljeno i to je tajna. Ovu tajnu čuvaju ajatolasi, i eventualno objavljivanje ovih tajni pokazalo bi veliku upetljanost rimokatoličke crkve u formiranju islama. Zato obje vjere ovo veoma pažljivo prikrivaju i međusobno moraju da sarađuju, štiteći tako jedna drugu od skandala.

ALAH JE PAGANSKA BOGINJA MJESECA

Alah je staro pagansko ima za boginju Mjeseca iz preislamskog perioda, davno prije nastanka hrišćanstva.

U knjizi o Sudijama 8:21, 26 nalazimo da je Gedeon uzeo ukrase u obliku (polu)mjeseca od Ismailaca koje je porazio. To je bilo u periodu od oko gotovo 1200 godina prije nove ere.

Tako je odavno bila obožavana boginja Sibila (Kibela), odnosno Majka Priroda koja se kod raznih naroda pojavljuje pod raznim imenima. Kult ženske plodnosti bio je njegovan širom svijeta, pa su tako nastale i boginje ljubavi i razvrata: Alah, Sirs, Venera, Artemis, Afrodita, Meduza, itd. Vavilonska boginja Mjeseca nazvana je Sin ili Ištar. U Egiptu je njeno ime bilo Izis, a kod Arapa – Alah. Sibila je kao Dijana kod ranih hrišćana smatrana „crnom djevicom“.[8]

„Alah je kasnija islamska muskulinizacija arapske boginje, Al-Ilat – vavilonske Alatu – koja je ranije obožavana u Kabi u Meki. Islamski Alah je bio muška transformacija primitivnog lunarnog božanstva Arabije. Njen drevni simbol bio je mladi mjesec koji se i

[8] Vidi: Imena vavilonskih bogova kroz istoriju (religija.me).

dalje javlja na islamskim zastavama, premda savremeni muslimani više ne priznaju da je ženski simbolizam povezan sa potpuno patrijarhalnim Alahom.“[9]

Arapske žene još uvijek insistiraju da je mjesec roditelj čovječanstva. Sveštenici Kabe su i danas poznati kao „sinovi Stare Žene“.

Sibilin hram je otkriven u Pergamosu, u Maloj Aziji, gdje je obožavana sa Crnim kamenom. U Otkrivenju 2:12,13, Isus govori o Pergamosu i kaže da je tamo sjedište Sotone.

Obožavanje Crnog kamena koji je navodno dat Adamu kada je pao iz Raja, nastavljeno je i u islamu. Kamen je navodno bio bijel, ali je pocrnio od grjehova hodočasnika koji ga dodiruju i ljube. Crni kamen je odavno bio obožavan kod primitivnog naroda i kasnije je povezan sa Sibilom. Danas je Crni kamen zaliven srebrom i nalazi se u Ćabi. On je u Meku stigao „pravo sa neba“ kada je Abram za Ismaila gradio „Božiju kuću“.

Jedna statua boginje Mjeseca nađena je u Turskoj, blizu grada Efesa. Ova boginja Mjeseca je pred porođajem i sa rukama na leđima dva leoparda. Na njoj se vide oznake polumjeseca. Ovo je vjerovatno jedna od najstarijih statua ove boginje. Najstarija je svakako statua Vilendorfske Venere.

U mjestu Hazor u Palestini 1950. iskopana je statua Alaha na tronu. On na grudima ima znak polumjeseca.

Sibila je u Rim donijeta oko 200 godine prije Hrista. Tu Sibila postaje glavna lažna boginja Rima i mitski je tada udružena sa svojim pratiocem Atisom. Okružena je lavovima i nazvana Venera.

Kod Asiraca je bila nazvana Asterota. Persija je imala takođe svoju boginju Mjeseca.

Bogovi Hanana sastojali su se od Sunca i Mjeseca, koji su nazivani Baal i Alah. Mjesec i Sunce su imali svoju djecu – zvijezde.

Mjesec i Sunce su u braku imali tri kćeri: Al Lat, Al Uza i Manat. Sve tri su bile obožavane u tom dijelu svijeta kao „Alahove

[9] Barbara G. Walker, “The Woman’s Encyclopedia of Myths and Secrets” (22).

kćeri“. Al Uza je bila zaštitnica Meke.

IDOLOPOKLONSTVO JE POČELO U VRIJEME VAVILONSKE KULE

Istorija i Biblija bilježe idolopoklonstvo sa početkom zidanja Vavilonske kule. Glavni akteri pobune protiv Boga i Njegovih naloga vezano za repopulaciju zemlje bili su Nimrod, njegova majka-žena Semiramida i otac Huš, vjerovatno ideolog cijelog „projekta“. Okosnicu njihovog uspona i moći činila je okultna religija u čijem središtu je bio čovjek i njegove sposobnosti. Ovu porodicu je pratila fama i propaganda koja ih je načinila božanstvima simbolisanim Suncem, Mjesecom, zvijezdama…

Nimrod je često predstavljen i kao čovjek-bik. Vavilonska kula na glavi asirskog krilatog bika je često viđena i na slikama Dijane iz Efesa. Tako dva najpopularnija simbola paganizma postaju polumjesec i bikovi rogovi koji su oblikom slični polumjesecu. Polumjesec je često predstavljao i samog Nimroda (otuda zbrka i preklapanje muško-ženskih božanstava).

Drugo ime za Nimroda, ili možda kasnijeg sina Semiramide – „boginje Mjeseca“ – je Tamuz. Krst, koji je u vrijeme uzdizanja rimokatolicizma popularisan kao „hrišćanski znak“ nastao je od početnog slova imena Tamuza – tau. Dakle, u osnovi svakog paganizma je vjerovanje u Sunce, Mjesec i zvijezde. Ovim bogovima su davana različita imena, ali suština svih vjerovanja je ista.

Islam je tako samo preuzeo dio stare idolatrije, upakovane sa nekim judeo-hrišćanskim tradicijama, pretvorivši se vrlo rano u religijski militarizam. Prvobitni Alah je samo idol – jedno od imena vavilonske „boginje Mjeseca“ – Semiramide.

HRIŠĆANSTVO VRLO RANO STIŽE U ARABIJU

Arapi su od pagana počeli da se preobraćaju u hrišćanstvo zahvaljujući djelovanju hrišćanskih misionara. Jedan od njih je bio apostol Pavle. Godine 37. posle Hrista, Šaul iz Tarsusa je bio mladi jevrejski rabin. Biblija kaže da je tada, u podne jednoga dana, sreo

uskrslog Hrista na putu za Damask, gdje je **već postojala hrišćanska zajednica** (Djela 9:1-22). Zaslepljujuće svjetlo sa nebesa koje je prethodilo pojavi Sina Božijeg, oborilo ga je na zemlju. Tada je Šaul promijenio svoje ime u Pavle i postao najveći hrišćanski misionar koji je ikada živio.

Ali, prvo mjesto na koje je apostol Pavle otišao nakon svog preobraćanja u hrišćanstvo nije bio Jerusalim, u kojim su vjerom gazdovali licemjerni fariseji, već Arabija (Galatima 1:17). Upravo u Arabiji osnovao je prvu hrišćansku zajednicu. Apostol Pavle je postao prvi živi propovjednik arapskim neznabošcima i sam je napisao skoro polovinu knjiga Novog saveza.

Vjeruje se da je upravo osnivanje ove vjerske zajednice omogućilo ukorenjivanje pravog hrišćanstva među Arapima, što je kasnije predstavljalo **najveću prepreku za prihvatanje rimskog „hrišćanstva“ koje su Arapi odmah identifikovali kao vavilonski razvratni paganizam**. Taj pravi hrišćanski temelj koji je udario apostol Pavle održavao se među Arapima punih 600 godina sprječavajući djelovanje rimokatoličke crkve.

Sve dok svoj zadatak nije uspješno odradio Prorok Muhamed sa svojom ženom Kadidžom, rimokatolkinjom, u 6. vijeku.

Apostol Pavle prilikom svog boravka u Arabiji, nakon što je primio hrišćanstvo, nikada nije pomenuo riječ Alah. Ni na jednom mjestu u Starom savezu gdje se za Boga koriste razna imena kao Jehova, Elohim, El Šadaj, Adonaj… niko se nije obraćao Alahu. Treba imati u vidu i da su hebrejski i arapski jezik imali isti korijen.

Kako bi Arape stavili pod kontrolu i zavadili ih sa Jevrejima, Rimljani su morali da smisle neku novu, za Arape prijemčivu, vjeru. Ali, islam je uradio mnogo više od toga. Ne samo da je ujedinio sve Arape u jedan veliki muslimanski narod, već je taj brojni narod poslužio kao moćna i organizovana vojska kako bi za račun nekih rimskih dinastija ratovala i osvajala „jeretičke“ teritorije.

5. Razlike između Biblije i Kurana

Kuran ili Koran (na arap. „čitati naglas“, „kazivati“, „recitovati“) je sveta knjiga islama za koju se tvrdi da je Džibril (anđeo Gabrijel) prenio preko izaslanika Muhameda u periodu od 23 godine (između 611-633. godine n.e.). Muhamed i njegovi sledbenici zabilježili su mnoga od ovih isprekidanih otkrivenja, i posle njegove smrti ostalo je mnogo zapisanih fragmenata i mnogo onih koji su se sjećali njegovih kazivanja. Opsežni tekst je sastavljan u vrijeme vladavine prvih nekoliko kalifa, a varijante su zabranjene. Kuran je podijeljen u 114 poglavlja koja se nazivaju sure i koja sadrže različit broj stihova pod imenom ajeti (znaci). Po mjestu Božjeg obraćanja Muhamedu, razlikuje se između mekanskih i medinskih sura. Poglavlja nisu raspoređena hronološki niti tematski, već prema dužini, od najdužih do najkraćih. Tako se mnogo ranih otkrivenja iz Meke našlo na kraju, a kasnije sure iz Medine na početku. Zajedno sa kratkim naslovima, sve osim jedne, sure počinju sa Bismilom: „U ime Alaha, Milostivog, Samilosnog!“ U razvoju arapskog jezika, Koran ima ključno mjesto, jer su Arapi dotle faktički bili nepismeni. Pored sune, Kuran je glavni izvor islamskog zakona, šerijata. Iste se teme iznova ponavljaju: poziv na poštovanje Alaha, nužnost sprovođenja pravde, ništavnost neznabožačkog načina života, neizbježnost sudnjeg dana i kazne koje iščekuju zlikovce, a raj kao nagrada za pravedne.

Za muslimane, Kuran je poslednja riječ Alaha koja konačno definiše islam kao najsavršeniji oblik drevne monoteističke religije. Ispitaćemo tačnost ovih tvrdnji u nastavku. Osnovni zahtjevi muslimanskog života su dnevne molitve, milostinja, post u mjesecu ramazanu i hodočašće u Meku. Društvene reforme su uspostavljene, a među njima su zakon o nasleđu, zakon o kriminalu, zakon o ponašanju muževa i žena, roditelja i djece i vlasnika robova, te zakon o

odnosu trgovaca i muslimana prema nemuslimanima.

IMA LI RAZLIKA IZMEĐU BIBLIJE I KURANA?

Premda Kuran deklarativno priznaje ranije svete knjige Starog – Tevrat i Novog saveza – Indžil (vidi: Sura 5:43-46, 47, 68; Sura 10:94; Sura 6:114,115), muslimanski vjeroučitelji ih podređuju Kuranu i zabranjuju vjernicima.

„*Pitanje*: Da li je dozvoljeno muslimanu da posjeduje Indžil (Jevanđelje) da bi znao Allahov govor Njegovom robu i poslaniku Isau, neka je na njega mir i spas?

Odgovor: Nije dozvoljeno posjedovanje bilo čega od prijašnjih knjiga koje su prethodile Kur'anu kao što je Indžil, Tevrat ili drugog zbog dva razloga:

Prvi razlog:

Sve što je bilo korisno u njima Allah, neka je slavljen i uzvišen, je to objasnio u Plemenitom Kur'anu.

Drugi razlog:

U Kur'anu je sve ono što je dovoljno bez potrebe za ovim knjigama, zbog govora Allaha uzvišenog:

'Objavljuje tebi Knjigu s Istinom, potvrdu za ono ispred nje.' (Alu-Imran, 3 ajet)

I zbog govora uzvišenog:

'A objavili smo tebi Knjigu s Istinom, potvrdom za ono prije nje od Knjige, i čuvarom nad tim. Zato sudi među njima onim šta je objavio Allah.' (El-Maida, 48 ajet)

Tako da ono što je bilo od hajra u prethodnim knjigama (objavama) se nalazi u Kur'anu.

A što se tiče govora pitalaca da on želi da zna Allahov govor Njegovom robu i poslaniku Isau, alejhi selam, onda, Allah nam je prenio kazivanja o onome što je korisno od toga tako da nismo u potrebi da tragamo za tim pored Kur'ana, takođe Indžil koji sada postoji je iskrivljen a dokaz tome je postojanje četiri Indžila, svaki od njih se razlikuje jedan od drugog, znači, ne postoji jedan Indžil

tako da se neće oslanjati na njih (uzimati u obzir).

A što se tiče onoga ko traži znanje a koji posjeduje znanje kojim može spoznati istinu od zablude onda nema prepreke da se upozna sa njima (prijašnjim objavama) kako bi odgovorio na ono što je u njima od neistine i kako bi uspostavio dokaz nad onima koji ih prihvataju.“[10]

Očigledno je da postoje ozbiljne razlike između Biblije i Kurana.

Prije nego što uđemo u datu tematiku, treba napomenuti da su religijske rasprave jedna od najvećih neprilika u koje čovjek može da upadne. Stvari se posmatraju i vrednuju pristrasno, mjere različitim mjerama, gledišta su međusobno toliko suprotstavljena da sve što iznesete nekom drugom može zvučati neubjedljivo ili čak besmisleno. Na nivou sukoba mišljenja među ljudima, ove rasprave mogle bi trajati beskonačno. Međutim, dobronamjernost prema svim ljudima, bez obzira na njihova vjerska i druga uvjerenja treba biti glavni motiv svakog ukazivanja na eventualne zablude.

Jedino što može da napravi presudnu razliku je standard iznad ljudskog – božanski standard za utvrđivanje istine. Logično je da u domenu religije istinu može da definiše samo Bog. Biblija (Stari i Novi savez) potvrđuju svoju nadahnutost iz božanskog izvora, o čemu smo već govorili u 3. poglavlju.

S druge strane, Kuran je – vjeruju muslimani – čista, doslovna i neizmijenjena riječ Božija koju je Alah tokom perioda od 23 godine diktirao Muhamedu preko anđela Džibrila, nakon čega je Muhamed tu poruku prenosio svojim sledbenicima koji su je potom zapisivali i sve to sklopili nakon prorokove smrti. Kuran je napisan u prvom licu: u njemu, Alah se obraća ljudima i to najčešće u množini kao „Mi“, rjeđe u jednini kao „Ja“. To je fundamentalna razlika zbog koje hrišćani ne tretiraju Bibliju kao muslimani Kuran, i to iz

[10] Izvor fetve šejha Usejmina: http://ar.islamway.net
Izvor fetve Ibn Baza: www.Binbaz.org

jednostavnog razloga: muslimani Kuran skoro pa obožavaju.

Kuran tvrdi da su poruke koje je Alah slao preko svojih izabranika u prošlosti – Abrama, Mojsija, Isusa – vremenom korumpirane i izmijenjene te uprljane lažnim vjerovanjima, tako da ono što sada piše u Bibliji, i u Starom i Novom savezu, nije ono što je pisalo na početku kada je predato.

Recimo, Kuran ne priznaje Boga kao Oca i Isusa kao Sina Božjeg. Isus je samo prorok, drugi najvažniji **posle** Muhameda, koji se rodio tako što je Alah oplodio djevicu po imenu Marija; to, međutim, ne znači da je Alah otac Isusov jer *„Alah stvara što On hoće; kada nešto odluči, On samo za to rekne: 'Budi!' – i ono bude."*

Alah je Isusu dao jevanđelje i ovaj nikada nije tvrdio da je Sin Božiji, ali su njegovi učenici to iskrivili i počeli da obožavaju tvorevinu umjesto Stvoritelja te da mijenjaju tekst jevanđelja. Dalje, Kuran kaže da cjelokupna novosavezna priča o hapšenju, suđenju, presudi, raspeću, pogrebu i uskrsenju Hristovom u osnovi nije tačna zato što ga „nisu ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo" te da „ga je Alah uzdigao Sebi". Drugim riječima, neznano je zašto je Bog obmanuo i Rimljane i Jevreje i Isusove sledbenike i napravio da misle da je Isus neki drugi čovjek ili da misle da je tu čovjek Isus iako nikoga tu nije bilo.

Muhamed kao prorok uči upravo suprotno od Hrista. Slijedi nekoliko primjera.

Razvod i preljuba. – „Svako ko se razvede od svoje žene i oženi se drugom, čini preljubu. I ko se oženi razvedenom ženom, čini preljubu" (Luka 16:18); i ako se žena razvede od svog muža i uda za drugog, ona čini preljubu (Marko 10:12). Kuran, s druge strane, uči ovo: ako se razvedeni muškarac i žena žele ponovo vjenčati, žena se prvo mora udati za drugog muškarca, zatim se od njega razvesti, i tek onda se vratiti svom bivšem mužu: „Ali ako se on razvede od nje, ona se ne može vratiti k njemu, jer se neće udati za drugog muža. Ali ako se on otpusti od nje, nema grijeha na njima ako se vrate jedno drugom." (Kuran 2:230)

Iskušavanje zlom od Boga. – „Kad je u kušnji, neka niko ne govori: 'Bog me iskušava.' Jer se Bog ne može iskušavati zlim stvarima niti on ikoga zlom iskušava. Nego svakoga iskušava njegova želja tako što ga vuče i mami." (Jakov 1:13-14). U Kuranu, kao od lica Božijeg, kaže se: Iskušavaćemo vas čas jednim, čas jednim, čas drugim: strahom, glađu, gubitkom imovine, života, žetve. (2:150, 155).

Osveta. – „Ne osvećujte se za sebe, voljeni, nego dajte mjesta gnjevu [Božjem], jer je pisano: 'Moja je osveta, ja ću uzvratiti, govori Gospod.'" (Rimljanima 12:19; ref. 5. Mojsijeva 32:35). Kuran: „O vjernici! Za ubijene je propisana odmazda." (2:178)

Bog ne može protivrječiti samom sebi i davati direktno suprotna uputstva, stoga su Biblija i Kuran objave iz različitih izvora, a onaj koji je donio Kuran nije prorok istog Boga.

Očigledno, oboje ne može biti istina. Ovdje se suočavamo sa „vječitim pitanjem" nalik onome koje je lansirao ateizam nasuprot biblijskom kreacionizmu: Šta je starije, jaje ili kokoška?, gdje se polazi od skrivene pretpostavke da bi jaje moralo biti starije jer su svi živi organizmi nastali iz mrtve materije i postepeno evoluirali od najjednostavnijih ka složenim oblicima života. U slučaju Biblije i Kurana, imamo situaciju gdje mlađi („jaje") osporava vjerodostojnost starijega („kokoške") i postavlja se kao superioran (islam i za Muhameda tvrdi da je iznad svih drugih Alahovih poslanika prije njega). Bog definiše vjeru od Stvaranja i Adama preko Noja, Abrama, Mojsija, proroka, Hrista, apostola, do sadašnjeg vremena (neprekidni kontinuitet i saglasnost datih istina). S druge strane imamo svjedočanstvo jednog samoproglašenog proroka, nastalo iz, blago rečeno, misterioznog iskustva i okolnosti.

Biblijska religija je data cijelom čovječanstvu, a Kuran Arapima. Kuran je proizvod preislamskih vjerovanja među Arapima i semitskim narodima i vjerskog djelovanja Muhameda. Ne može se utvrditi njegova tačnost niti čak ko ga je pisao. Kuran obiluje mističnim, mitološkim i nejasnim jezikom, punim besmislica, magijskih

elemenata i sujeverja, te pobuđuje fanatične motive religiozne revnosti i beskrajnih ponavljanja vjerskih obaveza (mantranje).

Osim toga, Kuran ima iskrivljen pogled na anđele i prvobitnu pobunu. Šejtan ili Iblis, praotac džina. Džini nijesu anđeli niti ljudi, već stvorena bića da robuju Alahu. Džini su stvoreni iz vatre (2:268, 7:11-18, 114:1-6). Iblis je pao u nemilost Alaha jer je jedini odbio da se pokloni Adamu (El-Hidžr, 26-44), zbog čega je izbačen iz dženeta i proklet. Prema islamu, postoji razlika između džina u tome što džini mogu biti vjernici ili nevjernici, a šejtani su svi nevjernici. Šejtan je svaki odmetnik od džina i ljudi.

Prema islamu, nema prvobitnog grijeha. Svi ljudi su bezgrešni dok se ne pobune protiv Alaha. Oni nemaju grešnu prirodu. Ljudi imaju jednake sposobnosti da čine dobro ili zlo.

Prema Bibliji, nema zagrobnog života posle prve, biološke, smrti. Spaseni će biti vaskrsnuti na život u nepropadljivim tijelima. U međuvremenu, ne postoji nikakav zagrobni život u fiktivnim raju, paklu ili čistilištu. Prema islamu, postoji zagrobni život (75:12) kao idealni život u raju (29:64) za vjerne muslimane, ili paklu za one koji to nijesu. Do suda, mrtvi su u nekom prelaznom stanju, proživljenju duše odvojene od tijela, te njenom upućivanju u „kuću prvog nagrađivanja – kažnjavanja“.

Od muslimana se zahtijeva da idu u „sveti rat“ (džihad) sa nemuslimanima kako bi ih pokorili i pridodali njihove teritorije „Domu islama“ (2:191, 9:5, 9:29).

Islam se smatra monoteističkom religijom ali sa vrlo bitnim razlikama u odnosu na biblijsku, čija učenja nikako ne mogu proći test Božje Riječi. Muhameda drži za poslednjeg i najvećeg od svih Alahovih proroka čiji Kuran je najveća od svih nadahnutih knjiga, što su elitističke tvrdnje bez pokrića.

Da bi nam bilo jasnije koliko su zapravo ovi pokušaji osporavanja Biblije netačni i Kuran, grubo rečeno, njen loš falsifikat, izložićemo suštinske razlike između dva sistema vjerovanja.

BIBLIJSKI PLAN SPASENJA NASPRAM ISLAMSKOG LEGALISTIČKOG KONCEPTA

Da bismo razumjeli zašto islam, posmatran iz ugla biblijske teologije, nema koherentan plan spasenja i zašto se u praksi svodi na legalizam, moramo uporediti njihove temeljne koncepte kroz četiri faze istorije spasenja, definiciju grijeha, praktični život vjernika i konačni cilj vječnosti.

I. ČETIRI STUBA: STVARANJE – PAD – ISKUPLJENJE – OBNOVA

1. Stvaranje: Slika Božija vs. Pokorni sluga

- **Biblija:** Čovjek je stvoren na **sliku Božiju (*Imago Dei*)** sa svrhom da ima intimno zajedništvo sa Stvoriteljem. Bog stvara iz ljubavi, a vrhunac tog odnosa je **usvojenje u Božiju porodicu** (čovjek kao dijete, Bog kao Otac).
- **Kuran:** Bog (Alah) je apsolutno transcendentan. Čovjek nije stvoren na Njegovu sliku, već isključivo kao Njegov pokorni sluga (**abd**). Kuran oštro odbacuje Božije očinstvo.
- **Razlika:** Biblija postavlja temelj za *relaciju sina i Oca* (sin sluša iz ljubavi i sigurnosti), dok Kuran postavlja temelj za *transakciju sluge i Gospodara* (sluga sluša jer očekuje platu i plaši se kazne).

2. Pad: Duhovna smrt vs. Zaboravnost

- **Biblija:** Pad Adama i Eve je ontološka katastrofa. Grijeh je radikalna pobuna koja je pokvarila ljudsku prirodu, odnos sa Bogom i međuljudske odnose, uključujući i cijeli materijalni svijet. Čovjek je bez Božije intervencije tekstualno definisan kao **„duhovno mrtav“** (Efescima 2:1) i nesposoban da sam sebe popravi.
- **Kuran:** Pad je bio privremeni posrtaj. Adam i Eva su pogriješili jer su bili **slabi i zaboravni** (Sura 20:115), ali im je odmah oprošteno. Nema naslednog grijeha niti trajne

iskvarenosti prirode.

- **Razlika:** U Bibliji, čovjek je nepopravljivo bolestan i treba mu iscjeljenje kompletnog bića; u Kuranu, čovjek je suštinski zdrav, ali sklon greškama i treba mu podsjetnik. Iz biblijskog ugla, islam ne prepoznaje dubinu ljudske slomljenosti. Svođenjem grijeha na puku grešku u ponašanju, a ne na stanje srca, islam gubi iz vida koliko je čovjek zaista nesposoban da sam sebe spasi. Zato islam i ne vidi potrebu za Spasiteljem.

3. Iskupljenje: Posrednik vs. Samostalni teret

- **Biblija:** Pošto je čovjek duhovno mrtav, Bog preuzima inicijativu kroz **Posrednika**. Isus Hrist uzima ljudsku prirodu, pobjeđuje grijeh i smrt iznutra, i obnavlja pokidani savez. Hristova žrtva je ultimativni dokaz Božije spremnosti da preko svog Sina preuzme posledice našeg grijeha i pomiri svijet sa sobom (Jovan 3:16; 2. Kor. 5:19).
- **Kuran:** Strogo odbacuje koncept posredništva. Princip je: *„Nijedan grešnik neće tuđe breme nositi“* (Sura 35:18). Spasenje se postiže individualnim vršenjem zakona (Šerijata) i rituala.
- **Razlika:** Biblija nudi natprirodno posredovanje i milost; Kuran nudi ogoljeni legalizam u kojem čovjek sam snosi odgovornost. Biblijski vjernici vide dva velika nedostatka ovdje. Prvo, sistem baziran na djelima ostavlja vjernika u stalnoj neizvjesnosti (nikad ne zna da li je učinio dovoljno tj. „ispunio normu“). Drugo, uskraćuje vjernicima najveličanstveniji dokaz Božije ljubavi – Sina Božjeg koji se spušta u ljudsku patnju i žrtvuje se kako bi omogućio efektivno pomirenje tamo gdje ljudski napori nikad ne bi mogli.

4. Ukidanje Isusa kao Mesije ukida biblijsku logiku

Iz strogo biblijskog ugla, najveći teološki krah islama je to što

pokušava da zadrži biblijske ličnosti (Mojsija, Davida, Isusa), ali im oduzima njihovu biblijsku funkciju.

- Ako Isus nije umro na krstu (kako tvrdi Kuran), onda cijeli starosavezni sistem žrtvoprinošenja gubi bilo kakav smisao. Zašto je Bog vjekovima tražio krvne žrtve od patrijarha i Jevreja ako grijeh ne zahtijeva pravni lijek kroz posrednika?
- Ako je Hrist: ispunjenje Zakona, konačna žrtva, konačni Prvosveštenik, Posrednik novog saveza, onda objava koja šest vjekova kasnije ponovo poziva na propise, rituale i legalističku poslušnost obesmišljava i protivrječi objavi koju je Bog već dao u Hristu.
- Ako nema vaskrsenja, onda je kompletna novosavezna teologija, kako kaže apostol Pavle, „uzaludna".

Islam uzima biblijske elemente, ali iz njih izvlači „teološki motor" (Hrista i Njegovo djelo). Ono što preostaje nakon što se ukloni taj motor jeste upravo ono što vidimo: **ogoljeni legalizam**. Ostaje samo zakonik, pravila ponašanja, rituali i moralne smjernice bez dublje teološke drame i natprirodnog rješenja za ljudsko stanje.

5. Obnova: Prisustvo Boga vs. Fizička nagrada

- **Biblija:** Kulminacija je Novo nebo i Nova zemlja. Najveća nagrada vječnosti je **obnovljeni odnos s Bogom**: *„Sam Bog biće s njima"* (Otkrivenje 21:3).
- **Kuran:** Vječnost je Raj (**Dženet**), opisan prvenstveno kroz materijalna i senzualna uživanja (vrtovi, djevice, hrana, piće).
- **Razlika:** Biblijski fokus je na *Stvoritelju* kao nagradi; kuranski fokus je na *stvorenim užicima* kao nagradi. Iz perspektive biblijskog Plana spasenja, islamska vizija raja izgleda previše usmjerena na čulno (tjelesno) i na stvorene stvari, umjesto na Stvoritelja. Biblijska kritika je da islam nudi vječnost u kojoj su nagrade i užici centar, dok je u

biblijskoj vjeri Bog sam ultimativna i istinska nagrada obnovljenog odnosa sa čovjekom i poretkom života bez ikakvog prisustva zla.

II. KAKO DEFINICIJA GRIJEHA DIKTIRA TEOLOŠKI SISTEM

Razlika u **definiciji grijeha** je zapravo tačka u kojoj se rješava sudbina oba teološka sistema. Metaforički rečeno: definicija bolesti u potpunosti određuje vrstu lijeka. U Bibliji, zakon služi da osvijetli grijeh, ali ne može riješiti problem grijeha. U Kuranu, pošto je grijeh samo prekršaj pravila, sistem se nužno pretvara u legalizam – praćenje uputstva kako bi se zaradio spas.

1. Kuranski tekst: Grijeh kao slabost i zaborav (Zašto vodi u legalizam)

Kuran ima fundamentalno drugačiji antropološki pogled (pogled na čovjeka). U kuranskom tekstu nema koncepta duhovne smrti niti naslijeđene iskvarenosti.

- **Dijagnoza bolesti:** Kada Kuran opisuje pad prvih ljudi, on kaže da ih je šejtan (satana) samo „naveo na posrtaj" (Sura Al-Baqarah 2:36). Ključni stih za razumijevanje ljudske prirode u Kuranu je: *„A čovjek je stvoren kao nejako biće (slab)"* (Sura An-Nisa 4:28). Za Adama se kaže: *„A i Ademu smo ranije naredili, pa je on zaboravio, i nismo u njemu odlučnosti našli."* (Sura Taha 20:115). Grijeh se često opisuje kao *dhulm al-nafs* – nanošenje nepravde samom sebi.
- **Logika teksta:** Čovjek u Kuranu nije duhovno mrtav, on je samo **slab, zaboravan i podložan iskušenjima**. Njegovo srce je u osnovi čisto (*fitra*), ali mu trebaju smjernice. On nije izgubljen u provaliji iz koje ga neko mora iščupati; on je samo skrenuo s puta i treba mu mapa.
- **Ishod – Islamski legalizam:** Ako je čovjek suštinski zdrav,

ali samo zaboravan i slab, njemu ne treba Spasitelj koji će umrijeti za njega. Njemu treba **Uputstvo (Huda)**. Zato je Kuran prvenstveno knjiga zakona, opomena i pravila. Spasenje se postiže tako što čovjek koristi svoju slobodnu volju da slijedi Šerijat (zakon), a na Sudnjem danu će se njegova djela mjeriti. Od legalizma do fanatizma i isključivosti mali je iskorak.

„Onaj čija djela na vagi budu teška, taj će u lijepom životu živjeti, a onaj čija djela na vagi budu laka, prebivalište će mu bezdan biti." (Sura Al-Qari'ah 101:6-9)

2. Direktna paralela: Od definicije do sistema

Koncept	**Biblijski tekst**	**Kuranski tekst**
Status čovjeka	Duhovno mrtav, zarobljen grijehom	Duhovno živ, ali slab i zaboravan
Šta je grijeh?	Pobuna protiv Boga, ontološka iskvarenost	Kršenje pravila, nanošenje štete sebi
Šta čovjeku treba?	Oživljavanje, novo srce, posrednička žrtva	Informacija, podsjetnik, jasan zakon
Primarni fokus	**Odnos i transformacija** (Milost)	**Transakcija i poslušnost** (Legalizam)

Iz ovoga jasno proizilazi: biblijska teologija milosti je jedini logičan odgovor na biblijsku definiciju grijeha kao smrti. Sa druge strane, islamski legalizam je jedini logičan odgovor na kuransku definiciju grijeha kao slabosti. Ako je grijeh samo prekršaj zakona, onda se spasenje logično svodi na vođenje knjigovodstva dobrih i loših djela.

III. BOŽIJA PRAVDA I SIGURNOST SPASENJA

- **U Bibliji**, Božija pravda je nepromjenjivi moralni apsolut. Pošto je Posrednik (Isus) preuzeo dug koji pravda zahtijeva,

Božija pravda sada garantuje slobodu vjerniku. Ishod je **sigurnost spasenja** i mir (*„Stoga sada nikakve osude nema za one koji su u Hristu Isusu“* – Rimljanima 8:1).

- **U Kuranu**, Alah je suveren čija volja nije vezana ugovorom. On oprašta kome hoće, a spasenje se rješava vaganjem dobrih i loših djela na Sudnjem danu. Ishod je **trajna neizvjesnost**; vjernik živi između straha i nade, nikad ne znajući da li je uradio dovoljno.

IV. KONCEPT SAVEZA VS. JEDNOSTRANI DEKRET

Biblijska teologija je suštinski **savezn**ička teologija.

- **U Bibliji**, odnos između Boga i čovjeka je pravno i relacijski definisan kroz **Saveze** (generalno, Stari i Novi savez). Bog u Bibliji obavezuje *samog sebe* zakletvom. On ulazi u ugovorni odnos s čovjekom u kojem preuzima odgovornost. Čitava biblijska drama se vrti oko ljudske nevjere savezu i Božije radikalne vjernosti savezu.
- **U Kuranu**, koncept saveza u biblijskom smislu ne postoji. Alah nikada ne obavezuje sebe prema čovjeku, niti ulazi u partnerski odnos saveza. On je apsolutni suveren koji izdaje dekrete i zakone. Čovjekov jedini zadatak je predaja (*islam* znači predana poslušnost).

Zbog toga teologija u islamu prirodno mutira u čisti legalizam. Ako nema saveza koji se temelji na Božijem obećanju i karakteru, odnos se svodi na relaciju: Gospodar izdaje zakon – sluga ga izvršava ili ne izvršava.

V. ŽIVOT U PRAKSI: MOTIVACIJA I SILA ZA PROMJENU

Drugačiji temelji proizvode potpuno drugačiju psihologiju svakodnevnog života:

1. Sveti Duh vs. Vanjski Zakon

Biblija ne nudi samo zakon, već i **silu** da se on ispuni. Bog

kroz Duha svetog živi unutar vjernika i transformiše njegove želje iznutra (mijenja mu srce). U islamu, Bog ostaje strogo izvan čovjeka; daje mu vanjski zakon (Kuran), ali čovjek ga mora ispunjavati isključivo vlastitom snagom volje i disciplinom. Šta konkretno? Pet stubova islama, koji su ključni za vjeru.[11]

Teološki temelji islama su zapravo vrlo jednostavni i radikalno jasni (tzv. *Akida*). Kada jednom prihvatite da je Bog jedan (Tevhid) i da je Muhamed Njegov poslanik, teološki posao je u velikoj mjeri završen. Glavno pitanje islama nije *„Šta tačno moram vjerovati o Božijoj prirodi?“*, već *„Kako Bog želi da ja živim svaki dan?“*

Zbog toga se teološka komunikacija u islamu prirodno preselila u domen prava (**Fikh**). Zakon (Šerijat) u islamu nije odvojen od teologije; on *jest* primijenjena teologija.

Iz biblijske perspektive, Kuranu nedostaje teološka koherentnost jer eliminiše „zaplet“ i „rasplet“ istorije. **Nema rješavanja kosmičkog problema grijeha, postoji samo vječito ponavljanje istog zahtjeva za poslušnošću – vrćenje u krug**.

2. Dobra djela kao Plod vs. Korijen

U islamu, dobra djela su *korijen* spasenja – čovjek čini dobro **da bi** na kraju bio spašen i izbjegao Pakao (motivacija dužnosti i straha). U biblijskoj vjeri, dobra djela su *plod* spasenja – čovjek ne čini dobro da bi bio spašen, već zato što **već jeste** spašen (motivacija duboke zahvalnosti i ljubavi).

V. ZAKLJUČAK: UTOPLJENIK NASPRAM PLIVAČA

O tome zašto u islamu zapravo nema potrebe za teologijom spasenja najbolje svjedoči ova analogija:

Biblijski model (Utopljenik): Čovjek je utopljenik na dnu okeana. Ne može pomoći sam sebi. Spasenje znači da Bog preuzima inicijativu, „skače“ i izvlači ga, radi reanimaciju i udahnjuje mu

[11] Vidi prethodno poglavlje, str. 58.

novi život. Spasenje je radikalni prelazak iz smrti u život, iniciran Božijom blagodaću.

Islamski model (Plivač): Čovjek je umorni plivač na uzburkanom moru, ali je živ i sposoban da pliva. Bog mu ne pruža ruku da ga izvuče, već mu s broda baca **pojas za spasavanje i mapu** (Zakon) i više uputstva. Čovjek se spašava sopstvenim naporom, prateći uputstva nadajući se da će ga Bog na kraju pustiti na brod.

Konačna konstatacija: Islamu nedostaje koherentan teološki okvir spasenja jer u svom tekstu **ne prepoznaje dubinu problema (prvobitni pad i duhovnu smrt)**. Legalizam u islamu nije greška u sistemu, već njegova jedina logična posljedica. Bez Duha svetog koji mijenja srce iznutra, bez Posrednika koji garantuje sigurnost, i bez Boga kao Oca koji daje usvojenje, čovjeku jedino preostaje da živi kao sluga koji vlastitom snagom pokušava ispuniti zakon Gospodara ne bi li zaradio svoju platu – što je nemoguća misija i, uzgred, osnov svih paganskih religijskih sistema.

NEDOSTATAK OBJEKTIVNIH DOKAZA ZA MUHAMEDOV PROROČKI POZIV

Muhamed nije pružio nikakve objektivne dokaze da je izabran od Boga za taj zadatak. Da bi se nešto prihvatilo kao istina, potrebno je imati jake razloge za to. Muhamed je pokušao da obezbijedi neke dokaze da je prorok. Ali dokazi bi trebali odgovarati nivou tvrdnji.

Evo jedinstvenog „dokaza“ koji je Muhamed naveo – njegov vlastiti Kuran: „A ako sumnjate u ono što smo objavili robovima Našim, onda iznesite suru sličnu njoj i prizovite bogove svoje, osim Alaha, ako ste istinoljubivi. A ako ne budete, a nećete ni htjeti, onda se čuvajte vatre pripremljene za nevjernike, čije će gorivo biti ljudi i kamenje.“ (2:21-22). Na drugom mjestu Muhamed poziva na iznošenje ne jedne, nego deset sura (11:16).

Nije ni čudo što je arapski mislilac Ar-Ravandi (umro 906.) uzviknuo: „Kako je moguće dokazati istinitost Muhamedove proročke misije na osnovu njegovog vlastitog Kurana? Ako bi Euklid

tvrdio da ljudi nikada ne bi mogli stvoriti ništa slično njegovoj knjizi, da li bi to dokazalo njegovo proroštvo?“

Evo kako muslimanski argument izgleda izvana: Muhamed se smatra prorokom jer je primio „svetu knjigu“ – Kuran, a Kuran se smatra svetom knjigom jer ga je „prorok“ Muhamed tako nazvao. Ovo je tipična logička greška: dokaz ne može biti ono što se jednostavno dokazuje.

Zato Biblija daje jasan kriterij za razlikovanje lažnog proroka od istinskog: „Ali prorok koji bi se usudio da govori u moje ime ono što ga ja nisam uputio da govori, ili koji bi govorio u ime drugih bogova, takav prorok neka se pogubi. Ako u svom srcu kažeš: ‘Kako ćemo znati koje riječi Gospod nije rekao?’ onda znaj ovo: ako prorok kaže nešto u Gospodnje ime, pa se to ne dogodi i ne ispuni se, onda to nije rekao Gospod. Taj prorok je to rekao iz drskosti. Ne boj ga se.“ (Ponovljeni Zakon 18:20-22; vidi također Jeremija 28:9).

Biblija sadrži mnoge vrlo jasne primjere istinitosti ispunjenih proročanstava. A to se ne može reći za Muhamedova „proročanstva“. Štaviše, u Kuranu on sam direktno kaže da ne zna „šta će se desiti meni ili vama“ (46:9). U jednom od hadisa, Muhamed tvrdi: „Niko ne zna šta će se desiti sjutra, šta je skriveno u maternicama, šta će sjutra dobiti, u kojoj će zemlji umrijeti, i niko ne zna kada će kiša pasti“ (Buhari, 1039). I tako, on sam naglašava da ne zna budućnost, ali to je samo, kako kažu, pola problema. Prema muslimanskim izvorima, Muhamed jeste davao predviđanja, i ona se nisu ostvarila!

Evo primjera: „Jednom, pred kraj svog života, Poslanik je s nama obavio akšam namaz, uspravio se i rekao: ‘Razumijete li kakva je ova noć? Zaista, u roku od sto godina nakon ove noći, nijedno živo biće neće ostati na zemlji.’“ (Buhari, 116). Svako ko pročita ove stihove istovremeno opovrgava ovo lažno proročanstvo, jer, ne samo nakon stotinu, već nakon hiljadu i po godina, Zemlja je ispunjena stanovnicima.

Drugi hadis: „Alahov Poslanik je rekao: ‘Uskoro će Eufrat otvoriti riznicu punu zlata, ali oni koji u to vrijeme žive neće ništa

uzeti iz nje... Eufrat će otkriti planinu zlata ispod nje.'" (Buhari, 7119). Nakon više od hiljadu i po godina, ovo „uskoro" se još nije dogodilo.

I opet: „Nikada neće uspjeti nacija koja postavi ženu za svoju vladarku." (Buhari, 9:88, 219). Engleski narod se prilično dobro snalazi pod poluvjekovnom vladavinom kraljice Elizabete II, kao što im je i prije toga išlo pod vladavinom kraljice Viktorije.

Dalje, Muhamed, kako je poznat u muslimanskoj tradiciji, ne odgovara moralnoj slici proroka kako je prikazana u Svetom pismu. Muhamed je sebičan. I to ga razlikuje od pravog proroka. Svi pravi proroci su nesebični, to nije samo lična osobina svakog od njih, već svjedočanstvo o činjenici da onaj ko istinski ima vezu sa Svemogućim ne može zavisiti od smrtnih ljudi.

Prorok Eliša je izliječio Namana od gube Božjom silom, a zatim se vratio Božjem čovjeku sa svojom pratnjom i došao i stao pred njega ponudivši darove koje je Eliša odlučno odbio (2. Kraljevima 5:15-16). A kada je prorok saznao da je Gehazije, njegov sluga, sustigao Namana i zatražio novac i odjeću u njegovo ime i sakrio ih u njegovoj kući, rekao je: „Zato će Namanova guba prionuti za tebe i za tvoje potomke dovijeka. Tako je Gehazije otišao od njega gubav, bijel kao snijeg." (2. Kraljevima 5:27)

Prorok Balam je došao na pomisao da ode Balaku radi lične koristi, a to je već bio najteži grijeh pred Bogom, za koji se prorok pokajao (Brojevi 22-24), ali je ipak ubijen (vidi: Brojevi 31:8) i postao je simbol destruktivne pohlepe (vidi: Juda 1:11). Ovaj trenutak je bitan.

U Kuranu, pohlepa „proroka" je očigledna. Nijedan Božiji prorok nije izrekao takve „otkrivenja", kao što su: od svega što zauzmete u borbi, jedna petina pripada Poslaniku (vidi: Kuran 8:42), ili: Dozvoljen mi je neograničen broj žena (vidi: Kuran 4:3), ili: Dozvoljeno mi je uzeti ženu svoga pastorka (vidi: Kuran 33:36-51), ili: sva nekretnina zaplijenjena od neprijatelja je moje vlasništvo (vidi: Kuran 59:7), ili: Bog mi je dozvolio da se ne pridržavam

zakletvi koje sam dao ženama (vidi: Kuran 66:1-2), itd.

A pohlepa, nažalost, nije jedina stvar koja razlikuje Muhameda od biblijskih proroka. Niko od njih nije uzeo devetogodišnju djevojčicu za ženu, kao Muhamed Ajšu; niko od njih nije mučio zarobljenike, kao Muhamed Kinana; niko od njih nije silovao žene zarobljene tokom bitke, kao Muhamed Jevrejku Rajhanu; niko od njih nije prisiljavao druge da ga priznaju kao proroka pod prijetnjom smrti; niko od njih nije slao plaćene ubice da se obračunaju s protivnicima pod okriljem noći, kao Muhamed sa Ka'bom ibn Ašrafom, Asmom bint Mervan, Ebu Afakom, el-Harithom ibn Suvejdom, Um Kirfom i Ebu Rafijem; niko od njih se nije bavio pljačkom, kao Muhamed, napadajući karavane; niko od njih nije smatrao mogućim prekršiti zakletve koje je dao.

Kao što vidimo, razlika između Muhameda, prema muslimanskim izjavama, i pravih Božijih proroka je vrlo značajna.

Konačno, glavna razlika između Muhameda i pravih Božijih proroka je: on nije bio sposoban činiti čuda. Paganski Arapi su mu više puta govorili: učini čudo – i mi ćemo ti vjerovati. Međutim, Muhamed se uvijek opravdavao govoreći da samo Alah može činiti čuda i da je on samo „opominjač".

Sljedeća fundamentalna razlika je način pozivanja u proročku službu. Za biblijske proroke, potpuno je nezamislivo ono što se govori o Muhamedu: neko strašan mu se pojavio noću i odmah ga počeo mučiti prisiljavajući ga da čita, dok je Muhamed, prema muslimanima, bio nepismen.

Evo kako je to opisano: „Kada je došao taj mjesec... Alahov Poslanik je otišao na planinu Hira... Kada je pala noć... Džibril mu je donio Alahove naredbe. Alahov Poslanik je rekao: 'Džibril mi se pojavio dok sam spavao, sa brokatnim pokrivačem u koji je bila umotana knjiga i rekao: 'Čitaj!' Odgovorio sam: 'Ne znam čitati'. Zatim me je počeo daviti tim pokrivačem, tako da sam pomislio da je došla smrt. Onda me je pustio i rekao: 'Čitaj!' Odgovorio sam: 'Ne znam čitati'. Počeo me je ponovo daviti i pomislio sam da

umirem. Onda me je pustio i rekao: 'Čitaj!' Odgovorio sam: 'Šta da čitam?', želeći samo da ga se riješim, kako ne bi počeo da mi radi ono što mi je prije radio. Zatim je rekao: 'Čitaj! U ime Gospodara tvoga, koji je čovjeka stvorio od ugruška krvi. Čitaj! Gospodar tvoj je, doista, Milostivi, koji je čovjeka trskom naučio pisanju onoga što nije znao." (Kuran 96:1-5)

Nakon toga, davitelj je nestao, a Muhameda je obuzeo takav očaj da je odlučio okončati svoj život samoubistvom. Ali kada je htio skočiti s litice, ponovo je ugledao istog duha, uplašio se i u strahu pobjegao kući, gdje je svojoj ženi Kadidži ispričao o svojoj viziji, rekavši: „O Kadidža! Tako mi Alaha, nikada nisam ništa toliko mrzio kao idole i čarobnjake, i bojim se da ću i sam postati čarobnjak... O Kadidža! Čuo sam zvukove i vidio svjetlost, bojim se da sam poludio." (Ibn Saad. Tabaqat. T. 1. P. 225).

Otišla je kod svog rođaka, hrišćanina Varaka, a on je viziju protumačio kao pojavu arhanđela Gabrijela, koji se navodno pojavljivao svim prorocima, te da je i Muhamed stoga prorok jednog Boga.

Nijedan pravi prorok nije bio mučen niti prisiljen da se pokorava pozivu Boga ili anđela. Bog ne krši ničiju volju, naprotiv.

Dakle, vidljive su tri fundamentalne razlike u Muhamedovom pozivu. Prvo, duh koji mu se pojavio nije se predstavio, ko je i od koga je, stoga je i sama žrtva posumnjala da je od đavola. Drugo, ovaj duh je odmah počeo da ga muči i prisiljava da mu se pokori: „počeli su me daviti tim pokrivačem, tako da sam mislio da je došla smrt". I konačno, treće, rezultat ove inicijacije bio je da je Muhamed pao u očaj i odlučio da izvrši samoubistvo – nijedan pravi prorok nije osjetio želju da izvrši samoubistvo nakon što je vidio Boga ili Njegove anđele!

Paralela ove metode „otkrivenja" u hrišćanskom Svetom pismu sa Kuranom nije vidljiva. Međutim, neke paralele su vidljive sa prizivanjem šamana, kada sila naiđe na osobu i prisili je da postane provodnik njene volje i njen sluga u svijetu. Kao što je poznato, niko ne postaje šaman svojom slobodnom voljom. Šamane biraju onostrane

sile za njihovu službu, a zatim duhovi prisiljavaju, u tom smislu i kroz mučenje (tzv. „šamanska bolest“), kandidata da prihvati misiju koja mu je dodijeljena. Ista paralela je vidljiva u prizivanju Muhameda i u prizivanju šamana – nasilje nad ličnošću, želja da se osoba silom i mučenjem prisili da prihvati tuđu volju.

Nadalje, nijedan biblijski prorok, za razliku od Muhameda, nije bio izložen uticaju čarobnjaka i vračeva. Muhamedov supruga, Ajša, rekla je: „Čarobnjak je toliko uticao na Poslanika da je počeo misliti da je učinio stvari koje nije učinio“, a zatim je usnio san u kojem su mu se pojavila dva čovjeka i rekla da je to rezultat čarobnjaštva koje mu pripisuje Lubaid ibn al-Asam (Buhari, 4:54, 490). Drugi hadis objašnjava da mu se pod uticajem čarobnjaštva činilo da je imao seksualni odnos sa svojim ženama, iako se to u stvarnosti nije dogodilo (Buhari, 7:71, 660).

Prenoseći otkrivenje koje je primio, Muhamed je iznenada proglasio paganske boginje al-Lat, al-Uza i Manat pravim zagovornicama, „na čije se zastupanje treba osloniti“. Prema muslimanskoj tradiciji, uveče mu se ukazao Džibril (Gabriel) i rekao mu da su ove riječi došle od šejtana. Muhamed se uplašio, ali ga je Džibril uvjerio uvjeravanjem da šejtan navodno uvijek pokušava ometati božansku objavu i dao mu odgovarajući tekst u kojem se, naprotiv, ove lažne boginje osuđuju (Kuran 53:21-23). Ova priča je zabilježena u gotovo svim ranim Muhamedovim biografijama (osim jedne).

Nadalje, kao opravdanje za Muhameda, Kuran navodi: „Nismo slali prije tebe nijednog poslanika ili proroka, a da šejtan, kada bi izgovorio poruku, ne bi nešto stavio u svoju poruku; Alah bi uklonio ono što je šejtan stavio, a zatim bi potvrdio Svoje riječi.“ (Kuran 22:52)

Ali svako ko poznaje božansko otkrivenje posvjedočiće da je suprotno istinito – nikada se takve stvari nisu dešavale nijednom istinskom Božijem proroku kada je izgovorio otkrivenje ili vidio božanske vizije, jer je Sotona nemoćan je da naudi Božijem djelu. Nijedan Božiji prorok nikada nije pao pod demonski uticaj tako da je

halucinirao i vidio ono što u stvarnosti nije bilo tamo.

Za hrišćanina, i način Muhamedovih „otkrivenja“ i njegovi postupci veoma podsjećaju na stanje duhovne zablude, koja nastaje kao rezultat djelovanja palih duhova na ljudsku prirodu.

Ponekad muslimani, pokušavajući dokazati da je Muhamed bio prorok, oslanjaju se na činjenicu da je bio uspješan političar i vojskovođa i da je mnoge preobratio u svoju vjeru. To su potpuno neozbiljni argumenti: Aleksandar Veliki i Džingis-kan bili su mnogo veći vladari i vojskovođe, a obojica su se, štaviše, smatrali i posebno povezanim s višim silama. Je li to razlog zašto bismo trebali prihvatiti njihove tvrdnje?

Napokon, svaki pokušaj uklapanja Kurana ili njegovog kontinuiteta sa Biblijom propada, a osnovni razlog je što se Muhamed predstavljao kao prorok-zakonodavac. Ne postoji nijedan opravdani razlog da bi Bog poslao još nekoga sa takvom misijom (i kontradiktornim porukama), naročito ne posle svjetlosti Jevanđelja, najpotpunijeg otkrivenja Boga za ljudski rod.

Postoji, dakle, mnogo ozbiljnih razloga da se Muhamed ne prihvati kao prorok, dok, s druge strane, nema nijedan dovoljan da se prepozna kao takav.

KOLIKO SU MUHAMED I AUTORI KURANA ZAPRAVO POZNAVALI BIBLIJU I ISTORIJU? NEKE NELOGIČNOSTI I ANAHRONIZMI KURANA.

Muhamed je tvrdio da se Bog (Alah) prethodno objavio Jevrejima i hrišćanima, ali da su ovi zapravo iskvarili vjeru i izmijenili svete spise, te Stari i Novi savez nisu pouzdani. Po Muhamedu, Kuran predstavlja Božije riječi, i jedina je savršena sveta knjiga. S obzirom na to da se poziva na jevrejske i hrišćanske svete spise kao na nešto što je na početku bilo ispravno, Kuran ponavlja puno biblijskih tema, ali sa očiglednim greškama. U Kuranu nalazimo puno anahronizama, tj. nalazimo da su stvari postavljene van njihovog istorijskog konteksta. Ova činjenica neposredno pokazuje da je u pitanju knjiga pisana od strane ljudi, uz to loših poznavalaca Biblije

i istorije, tj. nije nadahnuta od Boga.

i) Isus bezgrešan, a grešni Muhamed najbolji primjer

Ovo je jedna od mnogih nelogičnosti i besmislica Kurana. Prema Kuranu, Muhamed je najbolji primjer (Kuran, sura Al-Ahzab 33:21) i to ne samo muslimanima nego i svim ljudima (muslimani vjeruju da je poslan svim ljudima prema Kuranu). To jednostavno nije istina. Muhameda ozbiljno doživljavaju samo muslimani, dok Isusa ozbiljno doživljavaju kako sekularni ljudi tako i pripadnici drugih religija osim hrišćanstva. Često se može čuti kako i ateisti ili agnostici znaju cijeniti Isusov moral i učenje.

Kako muslimani vjeruju da je Kuran diktirana Božja Riječ, moraju vjerovati da je Muhamed njima i najbolji primjer. Ipak, u mnogo slučajeva u hadisima Muhamedovi postupci prikazani su zapravo kao vrlo loši. Vođenje ratova, pljačka karavana, terorizam, nekada i okrutnost, poligamija, brak sa djetetom od 6 godina i polni odnos kad je imala 9 godina, mogućnost imanja više žena naspram ostalih, i tako dalje. To znači da je Muhamed s godinama duhovno i moralno nazadovao i postajao sve gori u svakom pogledu, što je siguran pokazatelj nepostojanja stvarne veze sa Bogom, pogrešnosti religije i izostanka posvećenja neophodnog za spasenje (vidi: 1. Mojsijeva 17:2; Matej 5:48; 4:12-15; Rimljanima 6:22).

S druge strane, prema islamu Isus (Isa) je bio čist, tj. bezgrešan. Ipak, autoru Kurana se potkrala greška da kao primjer muslimanima postavi grešnoga Muhameda, a ne Isusa. To je jedna velika nelogičnost i besmislica, jer zašto bi grešan čovjek bio iznad bezgrešnoga, savršenoga. Između ostalog, to odaje Kuran da je ljudska tvorevina. Razlog tome se očigledno krije u činjenici što je to bilo jedino rješenje za osnivače islama da opravdaju svoje djelovanje; tj. da svog čovjeka postave kao onoga koji će predstavljati islam, budući da savršenog Isusa već cijene njima omraženi hrišćani.

„Čuli ste da je rečeno: Voli svoga bližnjeg, a mrzi neprijatelja. A ja vam kažem: volite svoje neprijatelje, blagosiljajte one koji vas proklinju, činite dobro onima koji vas mrze, i molite se za one

koji vas klevetaju i progone.“ (Matej 5:43,44)

To Muhamed nije učio, ali Isus jeste. Isus je, dakle, prema svim mjerilima, imao uzvišeniji moral od Muhameda. Problem za muslimane je još veći što oni smatraju da je Isus i u Bibliji propovijedao islam. Ukoliko ga je propovijedao, sasvim je besmisleno da najavi nižeg od sebe po moralu i grešnosti – Muhameda (novi logički problemi), a Kuran opisuje Muhameda kao najveći primjer. Prema Bibliji, Isus je savršena, utjelovljena, a samim tim i konačna neprikosnovena Božja Riječ (Jovan 1:14).

ii) Razapinjanje u Egiptu u vrijeme Josifa (Jusufa) i Mojsija (Muse) (Sura 12:41, 20:71)

U Kuranu nalazimo da su Egipćani praktikovali raspeća kao kaznu u vrijeme Josifa (19. vijek prije n.e.) i Mojsija (15. vijek prije n.e.). Problem je što se raspeća kao vid kazne prvi put javljaju tek u Persiji u 6. vijeku prije n.e., dakle mnogo vjekova kasnije. Odavde vidimo da je Muhamed znao priče o Mojsiju i Josifu, ali ih je „začinio“ novosaveznim detaljima o raspeću kao kazni.

iii) Mojsije i Samarićani (Sura 20:35-88, 95)

U Kuranu stoji da je u toku izlaska jevrejskog naroda iz Egipta pod Mojsijevim vođstvom neko po imenu Samirija (ili Samarićanin) naveo Jevreje na to da naprave zlatno tele kao idol kome će se klanjati. Ova priča svakako podsjeća na biblijsku priču slične sadržine koja je nastala mnogo ranije, u vrijeme davanja Zakona na Horevu. Međutim, postoje problemi. Prvo, Biblija u ovoj priči ne spominje nikog s ovakvim imenom. Zapravo, bilo bi jako čudno da je neko s takvim imenom spomenut, s obzirom na to da su i grad Samarija i etnička grupa Samarićana (mješanci Jevreja i drugih naroda) nastali mnogo vjekova kasnije.

Izgleda da je Muhamed pomiješao dvije priče Jevreja iz svoga vremena – priču o izlasku iz Egipta za vrijeme Mojsija i priču o Samarićanima kao onima koji su iskvarili jevrejsku religiju. Jevreji novosaveznog doba su na Samarićane gledali s mržnjom, jer nisu bili čisti Jevreji i religija im nije bila čisti judaizam, već njegov

iskvaren oblik. Još jedna priča koja je potencijalno igrala ulogu u Muhamedovoj zabuni je priča o Zimriju, još jednoj ličnosti iz Starog saveza koji je bio dio jeresi, ali ne one vezane za zlatno tele, već iz događaja opisanih u 4. Mojsijeva 25. glava. Dakle, moguće je da je Muhamed pomiješao elemente tri različite priče.

iv) Marija, majka Isusova i Marija, Mojsijeva sestra (Sura 19:27,28, 66:12,27)

Ovo je još jedan slučaj miješanja različitih biblijskih događaja i ličnosti koji imaju neki zajednički element u Kuranu. U pitanju je ime Marija (heb. Mirjam), odnosno muslimanska varijacija istog imena – Merjema. Prema Starom savezu, Mojsije i Aron su imali sestru po imenu Mirjam (Marija). Kuran, u skladu s Biblijom, tvrdi da je Marija Aronova sestra, kao i da je Aron (Harun) Mojsijev (Musin) brat (sure 19 i 20), a svi skupa nazvani su Imranovim sinovima, te je ova starosavezna porodična veza potvrđena. Međutim, u Novom savezu Isusova mati također nosi ime Marija. Ove dvije Marije razdvaja oko 1500 godina. No, čitajući Kuran vidimo da je Muhamed nedvosmisleno pomiješao ove dvije ličnosti i smatra ih jednom te istom osobom, te ispada da je Mojsije ujak Isusa Hrista, što je istorijski svakako nemoguće.

Dakle, osoba sa elementarnim nepoznavanjem Svetog pisma i istorije, dala je sebi za pravo, on ili pisci Kurana, nebitno, da negira vjerodostojnost brojnih stvari od izuzetnog značaja za razumijevanje Božjeg plana spasenja.

v) Izmišljene priče i paganske prakse

U Suri 21:68-70 čitamo priču o Abramu kako uništava paganske idole ostavljajući samo jednog čitavog. Kada su pagani vidjeli šta se desilo, bacili su Abrama zbog toga što je učinio u vatru. Međutim, Alah spašava Abrama iz vatre. Očigledno je Muhamed prihvatio i vjerovao u razne izmišljene priče (Sure 6:25; 8:21; 16:24; 46:17; 68:15; 83:13). Čak je i hadž, jedna od glavnih praksi islama, preuzeta od pagana koji su imali isti običaj pritom kružeći oko Kabe i tako slavili nebeskih tijela; kruženje danas praktikuju i muslimani.

vi) Muhamed je koristio navodna otkrivenja od Alaha da bi pravdao udovoljavanje svojim željama i obračunavao se sa protivnicima

Takav primjer nalazimo u Muhamedovom uzimanju žene njegovog usvojenog sina Zejda (Sura 33:4,5,37). Posebno za Muhameda počelo je važiti pravilo da može imati više žena (Sura 33:50) i ljubavnica (Sura 66:1,2). Ni gosti nisu bili dobrodošli, da ne dosađuju proroku (Sura 33:53).

vii) Pogrešna tvrdnja da su hram Kabu sagradili Abram (Ibrahim) i Ismailo (Sura 5:125)

Drugi veliki problem za Islam je Muhamedova tvrdnja da je Kaba sagrađena 40 godina prije hrama u Jerusalimu koji je sagrađen oko 958-951. godine prije n.e. Prateći Muhamedovu tvrdnju, Kaba onda mora biti sagrađena u periodu od 998. do 991. godine prije n.e. Ovo predstavlja veliki problem zato što je Abram živio oko 2000 godina prije n.e. tako da su u to vrijeme o kome Muhamed govori i on i Ismail odavno umrli, što nas dovodi do zaključka da Muhamed nije bio u pravu.

viii) Muhamed objasnio svrhu meteora

Prema hadisu (Sahih Muslim, knjiga 26, hadis br. 5538), Poslanik Muhamed je sjedio jednom noću sa nekim od svojih drugova kada je iznenada meteorski udar (zvijezda padalica) dao zasljepljujuću svjetlost. Pitao je šta su ljudi govorili u predislamskim danima kada je bio takav pucanj (meteora).

Iz društva su odgovorili da se priča da se te noći ili rodio veliki čovjek ili je veliki čovjek umro.

Međutim, Poslanik je rekao da ti meteori nisu ispaljeni ni na bilo čije smrti niti na rođenje.

Umjesto toga, kad god Uzvišeni Alah odluči izdati naredbu, Njegove riječi se prenose od jedne grupe meleka (anđela) do druge širom sedam nebesa. U ovom procesu prenošenja, džini pokušavaju da prisluškuju šta se dešava. Otimaju ono što uspiju da čuju i nose svojim prijateljima (nevjernicima, vračarima, gatarima i astrolozima).

I kada meleci vide džine kako to rade, napadaju ih meteorima. Drugim riječima, kamenuju ih.

Ovo je potvrđeno i u Kuranu:

„Mi smo nebo najbliže vama sjajnim zvijezdama okitili i čuvamo ga od svakog šejtana prkosnoga da ne prisluškuje meleke uzvišene; njih sa svih strana gađaju da ih otjeraju: njih čeka patnja neprekidna, a onoga koji što ugrabi – stigne svjetlica blistava.“ (Es-Saffat, 6-10)

ix) Pojava Muhameda proročena u Bibliji?

Muslimani tvrde da se proročanstva o dolasku Muhameda nalaze u Bibliji, međutim, do dana današnjeg niko nije uspio da ih pronađe a razlog za to je jednostavan – nema ih.

Zašto je sve ovo bitno, neka nam odgovori sam Kuran: „A zašto oni ne razmisle o Kur'anu? Da je on od nekog drugog, a ne od Alaha, sigurno bi u njemu našli mnoge protivrječnosti.“ (Sura 4:82)

U ZAKLJUČKU

Površni poznavaoci religije ili ekumenisti mogu dokazivati kako postoje brojne sličnosti između biblijske vjere i islama. Međutim, pažljiva analiza pokazuje da sličnosti postoje samo u domenu „pozajmljivanja“ Kurana iz spisa Starog i Novog saveza i donekle u krivično-pravnom sistemu i običajima tipičnim za stari Srednji Istok i semitske narode. Kuran i islamska vjerovanja su puna mitoloških interpretacija biblijskih događaja i nauka, te fantastike i besmislica. Po sadržaju veoma sliče apokrifnim spisima[12] koji im i prethode nekoliko vjekova ranije. Teološki, Kuran podriva ili odbacuje gotovo sve fundamentalne biblijske doktrine, posebno one koje se tiču koncepta i realizacije Plana spasenja. Istorijski, Kuran je veoma nepouzdano djelo, sa više različitih verzija, izgubljenih djelova,

[12] Apokrifi su knjige koje su nazivima i sadržajem nalik biblijskoj tematici, ali nisu uvrštene u kanon Svetog pisma zbog očigledne bogonenadahnutosti ili lažnog autorstva.

veoma loše koncipiranog, tekstualno i gramatički nekorektnog materijala i sl. Moramo zaključiti da biblijski Bog i Alah ne mogu biti isti, te da se vrlo vjerovatno politički manipulisalo sa spisima Kurana. Biblija je teološki, tematski, logički, moralno, istorijski, naučno i na svaki drugi način superiornija od Kurana.

No ništa na ovom svijetu nije slučajno. Da nije bilo velikih zastranjenja i otpada od Boga, mnoge stvari bi bile znatno drugačije. Da judaisti i posebno tradicionalno hrišćanstvo (crkva) nisu duboko zastranili od istina Svetog pisma, te nanijeli veliku štetu Božjem djelu i počinili brojne zločine, uključujući i muslimanski svijet (sjetimo se samo „krstaških ratova"), teško da bi bilo ikakve potrebe za islamom. Sve što se događa na svijetu, dešava se po Božjem dopuštenju i proviđenju. Islam se pojavio u 7. vijeku kad je crkva zabludjela u svojoj oholosti kao „bič", opomena i kazna, kao protivteža i brana galopirajućem idolopoklonstvu i paganizmu pod maskom hrišćanstva. Zato nije čudo što je islam napredovao i za relativno kratko vrijeme se raširio po svijetu. Međutim, Božje objave su zloupotrebljavane, pogrešno tumačene; istina zapisana u njima se skrivala. To su jednako činili oni koji su bili protivnici vjere – ateistički filozofi, kao i oni koji su tvrdili da su vjernici – Jevreji, hrišćani, muslimani, a sve u težnji i trci za ovozemaljskom slavom, moći i bogatstvom.

Sledeći citati iz Kurana ohrabruju u pogledu spoznaje istine svih koji žele stati na Božju stranu, bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost:

„Reci: Ko je neprijatelj Džibrilu? – a on, Alahovom voljom, tebi stavlja na srce Kur'an – koji potvrđuje da su i prijašnje Objave istinite – kao putokaz i radosnu vijest vjernicima." (Kur'an 2:97)

„Mi smo objavili Tevrat u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su Jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Alahu poslušni i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Alahovu Knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se, kada budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi! A

oni koji ne sude prema onome što je Alah objavio, oni su pravi nevjernici... Poslije njih poslali smo Isaa, sina Merjemina, koji je priznavao Tevrat prije Njega objavljen, a Njemu smo dali Indžil, u kome je bilo uputstvo i svijetlo, i da potvrdi Tevrat prije Njega objavljen, u kome je također bilo uputstvo i pouka onima koji su se Alaha bojali... A tebi objavljujemo Knjigu, samu Istinu, da potvrdi Knjige prije Nje objavljene i da nad Njima bdi. I ti im sudi prema onome što Alah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi... Alahu ćete se svi vratiti, pa će vas On o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti.“ (Kur'an 5:44-48.)

„O sljedbenici Knjige, vi niste nikakve vjere ako se ne budete pridržavali Tevrata i Indžila, i onoga što vam objavljuje Gospodar vaš. A to što ti objavljuje Gospodar tvoj pojačaće, uistinu, kod mnogih od njih nepokornost i nevjerovanje, ali ti ne izgaraj zbog naroda koji neće da vjeruje.“ (Kur'an 5:68)

6. Hinduizam

Hinduizam (takođe poznat kao bramanizam u starijim spisima i kao faza u razvoju hinduizma) ima drevne korijene. To je nesumnjivo najstarija živa velika religijska tradicija koja nije povezana s Biblijom. Međutim, hinduizam nema poznatog istorijskog osnivača i nema tačan datum svog nastanka. Termin hinduizam je izveden od riječi Sindhu. Sindhu je sanskritska riječ za veliku rijeku Ind u sjeverozapadnoj Indiji.

Na sanskritu, *sindhu* jednostavno znači velika masa vode. Prvi put je primijenjen na ljude koji žive na rijeci Ind, koje je Aleksandar Veliki, rani osvajač, nazvao Indu, od čega su izvedene riječi Hindu i Indija. Nadalje, muslimani koji dolaze iz arapskih zemalja kroz sjeverozapadnu stranu Indije koristili su izraz Hindu za ljude koji su živjeli istočno od rijeke Ind. Hindusi, čija se istorija može pratiti unazad najmanje četiri hiljade godina, postali su poznati kao Hindusi u širokim razmjerama tek u 18. vijeku kada su Britanci i drugi Evropljani koji su kolonizovali Indiju počeli da ih nazivaju Hindusima.

Pravi pojam Hindu prvo se javlja kao persijski geografski termin za ljude koji su živjeli iza rijeke Ind. Termin Hindu je nastao kao geografski pojam i nije se odnosio na religiju. Kasnije su hinduistički evropski jezici preuzeli od arapskog izraza al-Hind, koji se odnosio na ljude koji su živjeli preko rijeke Ind. Ovaj arapski termin sam je preuzet iz persijskog izraza Hind ū, koji se odnosi na sve Indijce. Do 13. vijeka, Hindustan se pojavio kao popularno alternativno ime za Indiju, što znači „zemlja Hindusa“. Termin hinduizam uveden je u engleski jezik u 19. vijeku kako bi označio vjerske, filozofske i kulturne tradicije poreklom iz Indije.

Izraz hinduizam, koji je izvorno bio geografski deskriptor, trenutno predstavlja jedinstveni vjerski identitet hinduističke tradicije

koji uključuje više kultura i različite sisteme vjerovanja koje praktikuju hinduisti.

KRATKA BIBLIJSKA ISTORIJA INDIJSKOG NARODA

Područje Indije, počevši od doline Inda, bilo je naseljeno rano nakon događaja sa Vavilonskom kulom u Postanju 11. Kako su narodi napustili Vavilon, neki su migrirali kopnom na potkontinent Indije – drugi su vjerovatno došli čamcima.

Neki od Nojevih potomaka koji se mogu pratiti do Indije uključuju mnoge Jektanove sinove preko Šemove loze. Joktanovi sinovi bili su Almodad, Šelef, Hazarmavot, Jerah, Hadoram, Uzal, Dikla, Obal, Abimail, Šeba, Ofir, Havila i Jobab. Prvobitno su se naselili na Arapskom poluostrvu, a zatim je, kako to govore arapski zapisi, 11 od ovih 13 porodičnih grupa sinova nastavilo je da migrira u Indiju.[13]

Koptsko ime za Indiju je Sofir (mislimo na Ofir sa „s“) – Ofir (nazvan po jednom od Jektanovih sinova) bio je poznat po svom zlatu![14] Jevrejski istoričar od prije oko 2000 godina piše:

„Solomon je dao ovu naredbu: Da zajedno s njegovim upraviteljima odu u zemlju koja se nekada zvala Ofir, a sada *Aurea Hersonesus*, koja pripada Indiji, da mu donesu zlato.“[15]

Indija je izvor slavne luke poznatog zlata iz Ofira koji se spominje u Bibliji (1. Kraljevima 9:28, 10:11, 22:48; Jov 22:24, 28:16; Isaija 13:12). Uzimajući u obzir da je svaki od ovih sinova (i drugih koji su se ovdje nastanili) doveo cijelu jezičku porodicu sa sobom u Indiju, to bi Indiju učinilo „loncem za topljenje“ jezika. Za one koji poznaju Indiju, to je i dan danas!

[13] Dr John Gill, Džon Džilovo izlaganje cijele Biblije, bilješke o Postanju 10:26.
[14] M.G. Easton, Easton’s Bible Dictionary, s.v., “Ophir”.
[15] Flavije Josif, Jevrejske starine.

DEMOGRAFIJA

Hinduizam ima oko 900 miliona sledbenika širom svijeta (15% svjetske populacije), što je malo iznad ateizma sa 13%.[16] Uz hrišćanstvo (31,5%) i islam (23,2%), hinduizam je jedna od tri glavne svjetske religije prema postotku stanovništva. To je treća najveća religija na svijetu, iza hrišćanstva i islama.

Velika većina Hindusa živi na indijskom potkontinentu, a Indija ostaje srce hinduizma. Međutim, postojala je globalna dijaspora Južne Azije koja je učinila da se hinduizam danas proširi u preko 150 zemalja. Oko 2,25 miliona Hindusa čini Sjevernu Ameriku svojim domom, uglavnom imigranata.[17]

DEFINISANJE HINDUIZMA

Teško je definisati hinduizam na sveobuhvatan način koji bi obuhvatio sve aspekte njegove prakse. Prema Klostermajeru, „hinduizam je stanje uma, a ne skup činjenica ili hronološki slijed događaja.“[18] Zbog svoje relativno tolerantne prirode i drevne istorije, hinduizam je asimilirao razna politeistička vjerovanja, tradicije i prakse.

„Hinduizam se kreće od monoteizma do politeizma, od monizma do materijalizma i ateizma do panteizma; od nenasilja do moralnog sistema koji vidi krvne žrtve za održavanje svijeta; od natprirodnog drugog ovozemaljstva koje i apoteozira i marginalizira ljude; brani društvene uzroke po svaku cijenu od kritičke i skolastičke filozofske rasprave do kultivisanja uzvišenog, mističnog i bezrečivog unutrašnjeg iskustva.“[19]

Najčešći izraz koji koriste hindusi je *Sanatana Darma*, što

[16] Global Index of Religiosity and Atheism, Gallup International, 2012.
[17] John L. Esposito, Darrell J. Fasching; Todd Lewis, World Religions Today (Oxford, UK: Oxford University Press, 2014).
[18] Klaus K Klostermaier, Hinduism: A Short History (Oxford, UK: Oneworld, 2000), p. 4.
[19] Esposito, World Religions Today.

znači drevna ili vječna religija, što je opisna riječ za hinduizam. Kao hrišćani, ne bismo vjerovali da je ovo vječna religija, koja se drži Boga Stvoritelja Biblije, koji je Alfa i Omega (početak i kraj), kao konačni autoritet u takvim stvarima. Na osnovu Božje Riječi, hrišćanin gleda na hinduizam kao na iskvarenost zbog grijeha, budući da su nakon Vavilonske kule proizvoljne ideje čovjeka uzdignute kako bi zamijenile Božju Riječ, odvodeći ljude na pogrešan put.

OPŠTA UVJERENJA

- Hindusi vjeruju u božanstvo svojih svetih knjiga, Veda, koje su među najstarijim svjetskim „pismima“, i poštuju Agame kao jednako otkrivenje. Pretpostavlja se da su ove primordijalne himne Božja riječ i temelj Sanatana Darme, vječne religije, koja nema ni početak ni kraj.[20]
- Hindusi vjeruju u jedno sveprožimajuće Vrhovno biće (Brahmana) koje je imanentno i transcendentno, i Kreator i nemanifestovana stvarnost.
- Hindusi vjeruju u cikličnu prirodu vremena i da svemir prolazi kroz beskonačne cikluse stvaranja, očuvanja i raspadanja.
- Hindusi vjeruju u *karmu*, zakon uzroka i posledice po kojem svaka osoba svojim mislima, riječima i djelima kreira svoju vlastitu sudbinu.
- Hindusi vjeruju da se duša reinkarnira, evoluirajući kroz mnoga rođenja dok se sve karme ne razriješe i dok se ne postigne *mokša*, duhovno znanje i oslobođenje od ciklusa ponovnog rađanja. Nijedna duša neće biti zauvijek lišena

[20] Budući da je hinduistički Brahman bezličan, nejasno je kako su ove lične knjige koje koriste mnoge lične stvari poput ljudskog jezika od bezličnog boga, Brahmana. Ako neko tvrdi, kao što neki tvrde, da je Brahman i ličan i bezličan, onda postoji unutrašnja nedoslednost koja čini njegov karakter nelogičnim.

ove sudbine.[21]

- Hindusi vjeruju da božanska bića (*deve*) postoje u nevidljivim svetovima i da hramsko bogosluženje, rituali, sakramenti i lične molitve stvaraju zajednicu sa tim devama i bogovima.
- Hindusi vjeruju da je duhovno probuđeni učitelj, ili *satguru*, neophodan za poznavanje Transcendentnog Apsoluta, kao i lična disciplina, dobro ponašanje, pročišćenje, hodočašće, samoispitivanje i meditacija.
- Mnogi hindusi vjeruju da je sav život svet, da ga treba voljeti i poštovati, i stoga praktikuju nenasilje i nepovređivanje (ahimsa) kako bi pokazali univerzalno saosjećanje.
- Hindusi vjeruju da su sve otkrivene religije u suštini ispravne i da nijedna religija ne uči jedinom putu spasenja iznad svih drugih, već da su svi istinski religiozni putevi aspekti Božje Čiste Ljubavi i Svjetla, koji zaslužuju toleranciju i razumijevanje.

Ova opšta vjerovanja primjenjiva su na svakog hinduistu. Međutim, hinduistička vjerovanja i običaji mogu značajno odstupiti. Ali hajde da zastanemo na trenutak i razmislimo. Kako Hindus može sa sigurnošću znati bilo šta od ovoga? Drugim riječima, kako hindusi znaju da su ovih devet vjerovanja istina? Jesu li zaista otkrivena iz Konačne Stvarnosti?

Kako bezlično biće može otkriti stvari na lični način? To bi bilo nelogično. Očigledan odgovor je da su ova vjerovanja proizvoljna. Ali šta je sa drevnim knjigama mudrosti kao što su Vede, Upanišade, Bagavad Gita, itd.? Nisu li one poput Božjeg otkrivenja koje hrišćani imaju? Zapravo, ne. Biblija je otkrivena Božja Riječ od ličnog Boga do čovječanstva stvorenog na sliku ličnog Boga, što čini ličnu komunikaciju između njih dvoje mogućom. U najboljem slučaju, ove hinduističke knjige poput Veda su samo predložene

[21] Ako svi ljudi na kraju dostignu mokšu, praktikovanje hinduizma je besmisleno.

ideje čovjeka o stvarnosti, koje su čisto proizvoljne u poređenju s Božjom Riječju (Biblija).

OPŠTE OBAVEZE

- Obožavanje (upasana): Hindusi se od djetinjstva podučavaju svakodnevnom obožavanju u prostoriji porodičnog svetilišta – ritualima, disciplinama, pjevanjima, jogi i vjerskim studijama. Oni uče da budu sigurni kroz odanost u domu i hramu, noseći tradicionalnu odjeću, donoseći ljubav prema Božanskom i pripremajući um za spokojnu meditaciju.
- Sveti dani (utsava): Hindusi se od djetinjstva uče da učestvuju na hinduističkim festivalima i svetim danima u domu i hramu. Oni uče da budu srećni kroz slatko zajedništvo sa Bogom na tim proslavama. Utsava uključuje post i odlazak u hram ponedjeljkom ili petkom i na druge svete dane.
- Vrli život (darma): Hindusi se od djetinjstva poučavaju da žive životom dužnosti i dobrog ponašanja. Uče da budu nesebični misleći prvo na druge; poštovanje roditelja, starijih i svamija; slijedeći božanski zakon, posebno ahimsu, koja mentalno, emocionalno i fizički ne nanosi štetu svim bićima. Čineći to, oni mogu riješiti sve karme.
- Hodočašće (tirtajatra): Hindusi se od djetinjstva poučavaju vrijednosti hodočašća i bivaju vođeni najmanje jednom godišnje da gledaju (darsane) svete osobe ili bića, hramove i mjesta, blizu ili daleko. Oni uče da budu odvojeni ostavljajući po strani ovozemaljske poslove i čineći boga, bogove i gurue jedinstvenim fokusom života tokom ovih putovanja.
- Obredi prolaska (samskara): Hindusi se od djetinjstva poučavaju da poštuju mnoge sakramente koji obilježavaju i posvećuju njihove prolaze kroz život. Oni uče da budu

tradicionalni slaveći obrede rođenja, imenovanja, brijanja glave, prvog hranjenja, bušenja ušiju, prvog učenja, punoljetstva, braka i smrti.

Ove opšte prakse primjenjive su na sve hinduiste, iako će se izrazi u određenoj mjeri razlikovati.

TEMELJNI KONCEPTI

- Pogled na svijet: Pogled na svijet hinduista zasniva se na konceptu karme, reinkarnacije i kaste. Zapravo, religija prožima svaku fazu postojanja.
- Ontologija: Koncept tri svijeta je popularan. Uključuje svijet živih, mrtvih i duhova (natprirodno). Nema razdvajanja između svetog i sekularnog. Hindusi vjeruju u jedinstvo sve kreacije.
- Vrijeme: Koncept vremena je cikličan po prirodi. Sve se ponavlja iz godine u godinu kao godišnja doba.
- Kosmologija: Kosmološki koncept uključuje da je priroda ispunjena duhovnim bićima i životnim silama koje su sve dio univerzalne sile Brahmana (Gita, 4:35).
- Čovječanstvo: Čovjek je doveden u postojanje kao *atman*, duhovna emanacija od Brahmana. Atman je suština pojedinca, ali je dio Božanskog. Sopstvo mora iskusiti zakon karme i shvatiti da je božansko. U tom smislu, svaka osoba je božanska i mora prepoznati da su atman i Brahman jedno.
- Maja: Stvarnost kakvu poznajemo je zapravo oblik iluzije jer povlačimo razlike kada nema razlika jer je sve jedno.

GLAVNA BOŽANSTVA

Hinduizam prihvata višestruke koncepte boga. Osnovno teološko vjerovanje za hinduiste je u Brahman, bezlični duh, nepromjenjivu i univerzalnu silu koja obuhvata sve što postoji. Brahman se percipira na dva različita načina (sa atributima i bez njih).

Brahmana, koji je bez atributa (nirguna), čovjek ne može spoznati. Ovo nas prirodno tjera da se zapitamo kako je moguće da čovjek zna da Brahman, Bezlični Duh, uopšte postoji!

Brahman sa atributima (saguna) pokazuje osobine kao što su istina (sat), svijest (cit) i blaženstvo (anand), a čovjek ga može spoznati. Brahman sa ovim kvalitetima poznat je i kao Išvara, koji je tvorac svijeta. Brahman, prekriven tajanstvenom kosmičkom stvaralačkom moći poznatom kao *maja*, uzrokovao je postojanje materijalne kreacije. Cjelokupna kreacija, koja zapravo uključuje više univerzuma, izvire iz Brahmana kao mreža koju pauk plete i vraća se natrag u Brahman. Brahman postoji u svemu i sve postoji u Brahmanu, što hinduizam čini panteističkim pogledom na svijet. Sam Brahman je Konačna Realnost. Maja i njen stvoreni svijet je stvorena iluzija, a ne vječna. Brahman stvara ovu iluziju u svrhu radosti ili sporta (lila).

U funkcionalnom aspektu, Hindusi vjeruju u trijadu emanacija koju čine Brama kreator, Višnu čuvar i Šiva razarač. Dakle, Bog je prihvaćen kao osoba sa ličnim atributima (saguna Brahman) kao što je tvorac, čuvar i razarač univerzuma. Tri lična aspekta Brahmana mogu se nazvati hinduističkom trijadom ili trojstvom (Trimurti): Brama tvorac, Višnu čuvar i Šiva (Maheša) razarač. U prikazima trijade, Brama je prikazan kao višeglava figura sa Višnuom i Šivom.

Postoji mnogo različitih inkarnacija (avatara) Višnua. *Avatar* je sanskritska riječ koja se odnosi na božansku inkarnaciju što doslovno znači „onaj koji silazi“. Svaki hinduista vjeruje u deset inkarnacija boga Višnua, od kojih je devet avatara već manifestovano, a još jedan avatar tek dolazi. Izraz avatar se odnosi na mušku ili žensku osobu koja ima božanske moći. Pojam označava inkarnaciju ili pojavu natprirodnog bića ili iluziju tog bića. Prema Bagavad Giti, kad god dođe do opadanja vrline i religiozne prakse, Višnu se sam spušta na zemlju da uništi zlo i da podrži ili ponovo uspostavi pravednost. Najpopularnije inkarnacije su Rama i Krišna. Konačna inkarnacija, Kalki, tek treba da dođe na svijet. Svi avatari mogu biti

uključeni u drugu liniju božanstava.

Deset Višnuovih avatara zauzimaju istaknuto mjesto u epovima (hinduističke mitologije) i još više u Puranama (niz tekstova koji opisuju određene bogove).

Prva tri imaju kosmički karakter i nagoviješteni su u himnama Veda: Matsja (riba), Kurma (kornjača) i Varaha (vepar).

Četvrta inkarnacija pripada kasnijem dobu kada se ustalilo obožavanje Višnua: Narsimha (čovjek-lav).

Peta inkarnacija, Vamana (patuljak), čija su tri koraka lišila asure dominacije nebom i zemljom, slijedi četvrtog avatara, a tri iskoraka se u vedskom tekstu pripisuju Višnuu kao Urukrama.

Sledeće tri inkarnacije, Parasurama, Ramčandra i Krišna, su smrtni heroji čiji se podvizi slave u pjesmama tako žarko da su heroje uzdigli u rang bogova.

Deveti avatar je oboženje svakog velikog učitelja, poznatog kao Buda. Ovo nije konkretno ime, već naslov. Većina zna ovo kao titulu koju je uzeo Sidarta Gautama koji je postigao prosvjetljenje i bio poznat kao Gautama Buda. On je sada cijenjena figura u budizmu i raznim oblicima hinduizma. Prema teoriji avatara, sam Buda je usvojen kao avatar. Na taj način, hinduizam kao vedska religija bio je u mogućnosti da obuhvati budizam pod svojim velikim kišobranom. Jainizam je takođe postao, u suštini, doktrinarna modifikacija i prilagođavanje vedske religije.

Poslednji avatar je Kalki, koji tek dolazi i čiji će dolazak označiti kraj sadašnjeg doba prije nego što se svemir uništi i ponovo rodi. Ova ideja donekle liči na manifestaciju Isusa Hrista o kojoj se govori u Knjizi Otkrivenja u Bibliji. Isus jaše na bijelom konju sa plamenim mačem (vidi Otkrivenje 19:11–12) na kraju svijeta da uvede nova nebesa i zemlju. Moguće je da je ovo samo modifikovana verzija ranohrišćanskih učenja koja su ušla u hinduizam otkako su apostol Toma i drugi (npr. Luka 24:46–47; Djela apostolska 2:5; Rimljanima 16:26) prvi put donijeli jevanđelje u Indiju prije skoro 2.000 godina. Ono što navodno znamo o Kalkiju zapisano je prvenstveno

u Puranama, koje su napisane nakon Novog saveza.

POPULARNA BOŽANSTVA

Mnogi ljudi su čuli da postoje milioni hinduističkih bogova koji se obožavaju na različite načine. To je zbog činjenice da postoji toliko popularnih božanstava i gurua koji se obožavaju i da pojedinci, porodice i klanovi mogu stvoriti božanstvo koje će im pomoći u određenim aspektima života.

Svaka hinduistička porodica treba da ima porodičnog boga ili lično božanstvo kojem pokazuju snažnu odanost i obožavanje poštujući ispravne rituale, molitve i blagdane. Božanstva se mogu obožavati u javnim hramovima ili svetištima postavljenim u domovima. Određene svete osobe, žive ili mrtve, mogu se prihvatiti kao božanske zbog čuda koja im se pripisuju prije ili poslije smrti.[22] Popularna hinduistička božanstva uključuju djecu glavnih božanstava kao što je Ganapati (bog sa glavom slona poznat i kao Ganeša), koji je sin Šive i Parvati. Ganapati se smatra bogom znanja i otklanjanjem prepreka. Vjeruje se da Hanuman ili Maruti (bog s glavom majmuna), Ramin saradnik, daje zdravlje i snagu.

Bez koncepta ženskog božanstva, hinduizam ne bi bio potpun. Osoba, porodica ili klan često obožavaju ženska božanstva sa velikom odanošću. Većina ženskih božanstava su majke ili supruge velikih božanstava za koje se vjeruje da imaju moć (šakti) da zaštite vjerne bakte od zlih sila. Kali Mata (Crna majka) iz Kalkute je najpoznatije žensko božanstvo u Indiji i vjeruje se da ima moć da uništi zlo, zaštiti i blagoslovi. Vjeruje se da ima sedam sestara koje se obožavaju u različitim djelovima Indije s različitim imenima kao što su Durga Mata ili Bavani.

Kultovi plodnosti su popularni u ruralnoj Indiji, a Šiva i Parvati, njegova supruga, povezuju se s muškim i ženskim generativnim

[22] Ova praksa je veoma bliska kultu svečeva u etničkim mješavinama hrišćanstva i paganizma kao što je to slučaj na Balkanu.

moćima (slično Prijapu, rimskom bogu generativne moći, koji se obožava u prijapskom ili faličkom simbolizmu). Pored navedenog, postoji 330 miliona bogova tradicionalno prihvaćenih u hinduizmu.

DUHOVI

Duhovi predaka su istorijske osobe koje su kulturni, mitski ili religijski heroji koje su pojedinci možda iskusili u snovima, vizijama i čudima za dobronamjerne rezultate. Ovo takođe uključuje svece, gurue i poglavare porodice. Nedavno preminule osobe se prisjećaju i odaju počast kroz porodične rituale i porodične događaje. Uopšteno se vjeruje da oni mogu biti od koristi porodici.

Vjeruje se da čovjek poginuo u nesreći ili neočekivanoj misterioznoj smrti mladića postoji kao zao duh. Slično tome, ženski zlonamjerni duhovi nastaju iz neočekivanih smrti. Međutim, preci mogu biti i dobri i loši duhovi i članovi porodice ih ritualno umiruju.

Vjeruje se da demoni i duhovi žive u napuštenim kućama, grobnim objektima, drveću, planinama, rijekama ili čudnim mjestima. Zaštita od ovih sila traži se od porodičnih bogova, gatara, gurua, rituala i magije.

Obožavanje prirode uključuje totemske duhove svetih stabala, životinja, ptica i zamišljenih stvorenja. Krava se često smatra najsvetijom životinjom u hinduističkoj mitologiji. Zapadnjački šaljivi izraz „sveta krava“ dolazi od ovog poštovanja goveda. Budući da ne postoji značajna razlika između kreatora i kreacije (ili prirodnog i natprirodnog), cijeli kosmos je sveti entitet koji uopšteno zaslužuje poštovanje i obožavanje.

RELIGIJSKI LIDERI

Gurui (duhovni učitelji ili gospodari) imaju važno mjesto u hinduističkoj tradiciji. Porodica ili osoba može imati gurua prema svom iskustvu, sekti ili poreklu. Guru je takođe poput medija, ljekara, arbitra i proroka za kojeg se vjeruje da ima moć nad ljudskim željama sa natprirodnim sposobnostima.

Sveci ili monasi koji žive asketskim životom borave u planinama, hramovima ili manastirima. Neki su putujući sveci koji putuju od mjesta do mjesta i žive od milostinje. Ova grupa lidera uglavnom se drži podalje od društvenih aktivnosti.

Vjeruje se da magovi, iako nisu baš popularni, imaju sposobnost da se nose s vještičarstvom, demonima i bolestima u ruralnim izrazima hinduizma.

Bagati (tj. samouki svještenici) i svještenici rođeni u svještеničkoj porodici su dirigenti rituala, sakramenata i društveno-religijskih događaja u hramovima ili kod kuće. Magovi i Bagati su u velikoj mjeri dio društvenog života i učestvuju u svim aktivnostima zajednice.

KONCEPT KARME

Karma jednostavno znači dobra ili loša djela koja se smatraju jednim od puteva za zaradu spasa. Sve što čovjek dobije ili izgubi u životu (uključujući kastu, supružnika, djecu, porodicu i materijalne stvari) i poslije života, vjeruje se da je rezultat karme. On široko opisuje univerzalni zakon uzroka i posledice. To je po principu: „kako siješ, tako ćeš i požnjeti“. To znači da je ono što je čovjek sada rezultat onoga što je radio u svojim prošlim životima, a ono što radi sada će odrediti šta će biti u budućem životu.

Jedan od proizvoljnih aspekata karme odnosi se na određivanje šta je dobro, a šta loše. Budući da pojedinac doživljava svijet u iluzornom obliku (maja), ne postoji krajnji standard o tome šta je ispravno, a šta pogrešno. Uz to, mora postojati neki oblik obračuna za dobra i loša djela od strane vrhovnog bića, ali Brahman bi trebao biti bezlična sila. Ovo ostavlja hinduistu na mjestu da traži da mu bezlična sila odredi sudbinu u budućoj inkarnaciji – logička nedoslednost.

SVETI SPISI

Hinduistički spisi se mogu kategorisati u dva dijela. Prva kategorija je *šruti* („ono što se čuje“), a druga je *smruti* („ono što se

pamti“). Veda znači „znanje“. Vede su bile usmene tradicije koje su na kraju napisane na drevnom sanskritskom jeziku i smatrane su najmjerodavnijim svetim tekstovima. Vjeruje se da su razvijani od 1200. godine prije nove ere.

Vede se smatraju šruti (slušanim) i imaju četiri dijela: Rig Veda, Sam Veda, Jadžur Veda i Atharva Veda. Svi ostali spisi se smatraju smruti (zapamćeni).

Upanišade (datiraju iz 600. godine prije nove ere), koje se nazivaju i Vedanta („konačno znanje“), su filozofske rasprave. Napisali su ih gurui, a svaka od veda uključuje dio Upanišada na kraju.

Najpoznatiji epovi su Ramajana i Mahabharata (od četvrtog vijeka prije nove ere do drugog vijeka prije nove ere). Bagavad-Gita (200 p.n.e.) je dio iz Mahabharate koji ima priču o Krišni i smatra se najpopularnijom knjigom za Hinduse koju treba proučavati i slijediti.

Mnogi ljudi koji ovo čitaju mogu odmah pretpostaviti da su hinduistički spisi kao hrišćanski spisi (Biblija). Međutim, oni nisu u istoj kategoriji. Bibliju je nadahnuo Bog, koji je stvorio čovjeka na svoju sliku. Bog je koristio izabrane ljude da napišu Njegovu Riječ putem nadahnuća Duhom svetim.

Dakle, čitajući Bibliju, čitamo ono što je Bog objavio čovjeku. Biblija dolazi s Božjim autoritetom. Hinduistički spisi nisu takvi. Oni su samo drevni spisi predaka. Neki su pjesme, molitve i himne; neki sadrže istoriju koja odražava praksu i vjerovanja; neki imaju briljantna književna djela, ali ne nadahnute ili nepogrešive riječi njihovog boga, Brahmana.

Dakle, koji je izvor autoriteta ovih hinduističkih spisa? Oni nisu autoritativni kao Biblija, već samo proizvoljni spisi ljudi (prepuni kontradikcija). Hindus se može buniti: „Ali ovo je mudrost drevnih ljudi“, na šta bismo mogli odgovoriti: „Po kom mjerilu?“ Nema većeg standarda od pravog Boga.

Mišljenja starih ljudi o raznim bogovima, Brahmanu, stvarnosti i prirodi nemaju nikakvu težinu u argumentaciji u poređenju sa

Riječju ličnog Boga Stvoritelja u Bibliji, koji je apsolutni autoritet po svim pitanjima. Ovo je zapravo dobra vijest! Mnogi narodi Indije i drugih zemalja koji su prihvatili hinduizam kroz mišljenja drevnih naroda mogu biti oslobođeni istinom koja dolazi samo od pravog Boga Stvoritelja. Svaki oblik izopačene religije zapravo je proizvod odvajanja ljudi u prošlosti od autentične religije zaista otkrivene od Boga Stvoritelja koje se na kraju završava kao paganizam, mnogoboštvo ili neznaboštvo.

HRAMOVI I BOGOSLUŽENJE

Indija je poznata po staroj hinduističkoj hramskoj arhitekturi i svojim razrađenim ritualima obožavanja. Hramovi, za razliku od crkava ili džamija, zapravo nisu mjesta susreta, već su mjesta bogova. Hram je izgrađen prema svetom dijagramu koji je opisan u drevnim svetim knjigama. Veći dio hramskih zgrada je odabran prema božanskom znaku, a ne prema ljudskoj volji.

Hram može biti posvećen božanstvu, a ikona predsjedavajućeg božanstva se stavlja u svetište. Međutim, nije iznenađujuće vidjeti ikone (mnogo puta bezoblične predmete) mnogih drugih bogova i boginja postavljene u različitim djelovima hrama. Uopšteno, sveštenik koji predsjedava ritualima može sjediti u zoni svetišta. Vjeruje se da ikone u hinduizmu imaju život ili moć božanskog. Bakte posjećuju hram radi darsane (sveto gledanje), da bi ponudili hranu ili druge predmete bogu, ili da bi vidjeli i iskusili osjećaj svetosti.

Lična molitva ili ritual u hramu može uključivati suočavanje s božanstvom skrštenih ruku; zvonjenje hramskog zvona; nuđenje vode, voća (posebno kokosa), hrane ili cvijeća; paljenje mirisnih štapića; nanošenje pepela ili crvenog praha na čelo; i obilazak (pradakšina; hodanje oko svetilišta ili hrama). Zborničke molitve mogu uključivati grupno pjevanje, ples, rituale, hranu u hramskoj dvorani i propovijedanje učenih gurua ili monaha tokom svetih dana.

Hodočašće u hinduizmu nije obavezno, ali koristi su detaljno

opisane u hinduističkim tekstovima: koristi kao što su iscjeljenje, dobra karma i lično pročišćenje. Kaši, poznat i kao Banaras ili Varanasi, najvažniji je centar hodočašća Hindusa. Vjeruje se da je svaki religiozni čin učinjen u Kašiju višestruko dobra karma, koja utiče na nekoliko života u poređenju sa istim činom učinjenim na drugim mjestima.

Najveći ljudski skup na zemlji, nazvan *Kumba Mela* („festival lonaca"), održava se svakih 12 godina u Prajagu („mjesto žrtvovanja") u blizini modernog Alahabada na ušću Ganga, Jamune i nevidljivih rijeka Sarasvati. Takođe se dešava na tri druge lokacije na bazi rotacije. Vjeruje se da besmrtni nektar (amrita) kaplje iz posude koju je Višnu nosio na svakoj od ovih lokacija. Oko 30 miliona hinduističkih hodočasnika okupi se da se ritualno okupa u vrijeme Kumba Mela. Vjeruje se da ovaj čin kupanja u rijeci spira grijehe osobe. Tu je i procesija svetaca i blagoslovi raznih gurua i svetaca koji se nude hodočasnicima. Ovdje možemo vidjeti sjenu onoga što Biblija poučava o krštenju, ali iskrivljeno na način koji poriče potrebu za Hristovom žrtvom da opere grijehe.

DRUŠTVENE PRAKSE

Iako je život hinduista svakako obojen posebnom kulturom u kojoj žive, postoje određeni aspekti hinduističkog života koji prelaze granice država i nacija. Baš kao što različite hrišćanske sekte imaju različite bogoslužne prakse koje su formirane njihovom kulturom i Biblijom, tako se Hindusi razlikuju u svojim ličnim izrazima obožavanja.

Društveni život. – Prema svetim spisima, četiri podjele ili kaste (varna) regulišu hinduistički društveni život. I Krišna (u Bagavad Giti) i žrtva natprirodne osobe u mitu o stvaranju u Rig Vedi smatraju se poreklom kastinskog sistema.[23] Brahmanska kasta ima svešteničke dužnosti, a Kšatrija je kasta ratnika. Vajša je poslovna

[23] Rig Veda, tr. Wendy Doniger (New York: Penguin Classics, 1981).

kasta, a Šudra je najniža ili sluganska kasta. Oni u nižim kastama treba da služe visokoj kasti i u prošlosti su tretirani kao „nedodirljivi“. Detaljne dužnosti kasta spominju se u kontroverznoj hinduističkoj knjizi pod nazivom *Manuovi zakoni*.[24] Vjekovima je zajednica niže kaste živjela izvan hinduističkih socio-kulturnih krugova. Međutim, prema ustavu, ljudima danas nije dozvoljeno da posmatraju podjelu na kaste u Indiji.

Vjerski život. – Hindusi vjeruju u ponovno rođenje ili bezbroj rađanja prema nečijim djelima. Svaka osoba je podložna zakonu karme (kosmičkom zakonu), a sve se dešava po zakonu karme. Spas (mokša) je da se oslobodiš.

Dok Hindusi vjeruju u vrhovnu silu, većina ima individualne ili porodične bogove i zavise od njih za svakodnevne potrebe. Poštovanje strogih rituala i običaja vezanih za božanstvo je znak odanosti. Generalno, porodica posvećuje posebno mjesto za božanstvo koje služi kao svetilište u kući. Slika predsjedavajućeg božanstva smještena je u centar s više slika božanstava koji okružuju središnji dio. Orijentacija svetilišta zavisi od boga domaćinstva ili porodice. Vremena obreda ili molitve su uobičajena tokom dana, svetih dana i posebnih porodičnih ili ličnih događaja.

Mnogi svakodnevno obavljaju *pudžu* (obožavanje), posebno stariji. Skrštenih ruku stoji se ili sjedi ispred male porodične svetinje. Svetište može sadržavati glavno porodično božanstvo zajedno sa drugim poželjnim slikama, uglavnom napravljenim od gline, drveta, mesinga, bakra, srebra ili zlata. Najpopularnija božanstva u centralnom dijelu Indije su Krišna, Rama, Ganapati, Durga i Maruti.

Drugi aspekti obožavanja su različite joge („jaram“) ili marge („staze“) koje pojedinac može izvoditi. Različite škole mišljenja će diktirati prakse pojedinca, uključujući djela služenja, odanosti, meditacije i traženja mudrosti.

[24] James Fieser and John Powers, Scriptures of the World's Religions (New York: McGraw Hill, 2004).

Festivali. – Festivali su vjerski, kulturni i društveni događaji. Većina je zasnovana na mitološkim pričama o bogovima i boginjama kao što je Ramanavami koji slavi rođendan boga Rame. Rođenje boga Krišne slavi se tokom Gokulasthamija, a Ganeščutrti slavi rođenje popularnog božanstva Ganeša.

Najpopularniji hinduistički festival je Divali ili Festival svjetla. To je jedan od najživopisnijih i jednonedjeljnih događaja u zajednici. Porodice pale zemljane lampe širom svojih domova, držeći ih da gore dan i noć. Oblače se u novu odjeću i posjećuju svoje šire porodice dijeleći slatkiše i poklone. Porodice se mole porodičnim božanstvima kod kuće ili u hramovima, a posebno obožavaju Lakšmi, boginju bogatstva, u nadi da će godina biti uspješna. Uopšteno, hinduistički praznici su prepuni raznih paganskih i bizarnih običaja i praksi.

Porodični život. – Porodice obično žive zajedno pod autoritetom porodičnih starješina kao što su roditelji ili bake i djedovi. Brakovi se obično sklapaju, iako se neke od kulturnih praksi mijenjaju u urbanim djelovima Indije. Svakodnevni život je uronjen u molitve, postove, ponude i rituale. Svaki hinduista – posebno osoba iz grupe visoke kaste – treba da prođe više od 70 sanskara (sakramenata).

Pojedinačni elementi predanosti i meditacija uobičajeni su u hinduističkoj zajednici. Osoba koja provodi vrijeme u molitvi, meditaciji, pjevanju i pojanju (mantranju) svetih spisa može se nazvati bakta (posvećenik) božanstva. Prakse predanog poštovanja mogu uključivati radnje kao što su redovni postovi, festivali i poštovanje zakona o ishrani i hodočašća. Posvećeni hinduisti mogu praktikovati meditaciju kod kuće ili u hramovima. Ovi posvećenički i meditacijski aspekti su možda jedinstveni doprinos Indije svjetskim religijama, posebno budizmu i New Ageu.

SPASENJE KAO OSLOBOĐENJE

Hindusi vjeruju u koncept reinkarnacije (punarjanma), ideju

da se duša ponovo rađa u drugom tijelu nakon smrti, a kvalitet budućeg postojanja ili sledećeg rođenja zavisi o nečijem trenutnom životu ili činjenju dobrih djela (karma).

Kada hinduista umre, postoji samo jedno mjesto na koje može otići, to jest, natrag u Brahman. Ali pošto su čovjek i Brahman tako daleko razdvojeni, čovjek mora proći put do Brahmana kroz samsaru (ciklus smrti i ponovnog rađanja).

Težnja da se oslobodi (mokša/mukti) od Samsara ciklusa smrti i ponovnog rađanja koji se naziva *karmabadan* (vezan principom karme) je cilj hinduističke osobe. Prema Bagavad Giti, različiti putevi za oslobođenje su: karma marga – put nesebičnog djelovanja; bakti marga – put predanosti (lično obožavanje); astanga/radža marga – put fizičke discipline i meditacije; i džnana marga – put mudrosti. Kao što je gore pomenuto, ovi putevi do prosvetljenja se takođe nazivaju jogom. Kao grupa, na njih se može gledati kao na religijske spasonosne prakse Hindusa, čiji je krajnji cilj izbjeći sve veze s materijalnim svijetom, postići prosvjetljenje i sjediniti se s Brahmanom, univerzalnom stvarnošću.

Bakti marga, potpuna odanost bogu ili avataru, popularan je put u Indiji i zavisi o proučavanju vjerskih tekstova i gurua. Mnogi bi se složili da je nemoguće činiti samo dobra djela ili živjeti savršenim životom, pa je stoga osiguranje oslobođenja nemoguće zbog loše karme. Džnana marg (put mudrosti) oslobađa osobu iz ropstva neznanja (adžnana) kroz unutrašnje prosvjetljenje i konačno zauvijek ujedinjuje dušu sa Brahmanom. Različite fizičke vježbe, čišćenja i meditacije omogućavaju čovjeku da spozna božanstvenost duše otkrivenu u mudrosti gurua prevazilaženjem razlika proizvedenih kroz maju. Jednom kada unutrašnje ja shvati svoju božanstvenost, ostavljajući po strani sve veze s materijalnim svijetom, duša može pobjeći od samsara i sjediniti se s Brahmanom. Kao takav, u hinduizmu ne postoji pojam neba, već oblik uništenja duše kao posebnog entiteta.

Hinduistički kastinski sistem nekima otežava spasenje. Prema

Manuovim zakonima, osoba niže kaste treba da postigne rođenje u visokoj kasti služeći zajednici visoke kaste, a onda osoba može dobiti rođenje visoke kaste i konačno može biti oslobođena ako na kraju bude sposobna da živi dobrim životom i dosegne prosvjetljenje.

HARE KRIŠNA

Hinduizam nalazi mnogo različitih izraza i sekti, ali razvoj specifičnih sistema se vidi u jainizmu, aspektima budizma i Hare Krišna. Možda ste vidjeli Hare Krišna praktikante kao muškarce u šafranima koji prodaju cvijeće na aerodromu, ali njihovi religijski pogledi su u osnovi hinduistički. Zvanično poznata kao Međunarodno društvo svjesnosti Krišne (ISKCON), ova grupa je osnovana 1965. godine u Americi od strane hinduističkog gurua iz odanosti Krišni, avataru kao vrhovnom bogu. To ih čini monoteističkim izrazom hinduizma (iako još uvijek imaju panteističke poglede). Sledbenici Hare Krišne vide priče o susretima ratnika Ardžune sa Višnuom u Bagavad Giti kao ključne tekstove koje treba pratiti. Koristeći Bakti joga prakse nesebične predanosti, meditacije, fizičkih položaja, pjesme i plesa, oni vjeruju da mogu postići spas kroz svjesnost Krišne, shvatajući vlastitu božanstvenost. Sledbenici Krišne mogu voditi normalne živote kao dio društva ili biti posvećeni asketskom načinu života u hramu gdje bi se uzdržavali od različite hrane, alkohola, kockanja i nedozvoljene seksualne aktivnosti. Vegetarijanstvo je cijenjeno kao posvećen oblik ishrane, a meso, riba i jaja se izbjegavaju kako bi se prema životinjama odnosilo s poštovanjem.

Glavna osobenost Hare Krišne dolazi od mantre za koju vjeruju da izgovara vrhovna imena Krišne, Harea i Rame. Vjeruje se da ovo mantranje promoviše pročišćavanje i povezanost sa istinskim ja, promovišući mir i dobrobit. Koristeći niz od 108 perli (džapa; slično brojanici), pojanje se ponavlja 16 puta svaki dan za ukupno 1.728 recitacija. Radi se u tihoj meditaciji, naglas ili u grupama uz ples. U pjevanju se navodi: Hare Krišna, Hare Krišna, Krišna Krišna, Hare Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama,

Hare Hare.

„Molitva ili mantra koju ISKCON bakte ponavljaju naziva se *Maha Mantra*, ili „velika mantra za oslobođenje". Sastoji se od tri riječi Hare, Krišna i Rama. Hare se odnosi na Božju energiju. Krišna i Rama govore o Bogu kao o sveprivlačnom i svemoćnom koji je izvor svih užitaka. Ponavljanje ove mantre budi dušu i donosi snagu, mir i sreću. Na kraju nas povezuje s Gospodom Krišnom i otkriva naš izvorni duhovni život vječnog blaženstva i znanja."[25]

U ovome se ogleda ideja o spasenju kroz dobra djela i spoznaje božanstva koje se navodno nalazi u nama samima. Iako možemo pohvaliti sledbenike Krišne za njihovu brigu za tvorevinu i njihovu želju da promovišu mir među svim ljudima, oni u konačnici teže spasenju uzaludnim sredstvima – poričući Isusa kao Spasitelja i jedini izvor spasenja za pale ljude.

UTICAJ NA ZAPAD

Uticaj hinduizma na Zapad može se vidjeti u dvije velike oblasti. Prvi je u istaknutosti transcendentalne meditacije. Ova praksa je uvedena na Zapad u periodu britanskog imperijalizma. Stekla je popularnost među onima koji su tražili alternative tradicionalnom zapadnom religioznom razumijevanju ljudske svijesti. Moderni pogled je popularizirao Mahariši Maheš Jogi sredinom 20. vijeka. Meditacija je istaknuta u istočnjačkim religijama, ali široko prihvatanje ove prakse u različitim oblicima proširilo se na Zapad jer su je popularizovali njegovi učenici, posebno *Beatles*, *Beach Boys* i mnogi istaknuti zabavljači. Tokom 1960-ih i 70-ih, mnogi su putovali u Indiju da bi studirali kod raznih gurua, jogija i svamija, vraćajući te ideje nazad na Zapad, utičući na kulturne prakse i vjerovanja. Taj vjerski sinkretizam razvio se u pokret New Age.

Prakse istočnjačke meditacije su u oštroj suprotnosti s biblijskom meditacijom. Biblijska meditacija usmjerava um na istine koje

[25] http://www.iskcon.org/meditation/

je Bog otkrio s ciljem da bude u skladu s Njegovim karakterom. To je razumno fokusiranje na istinu koja je izvan sopstva i otkrivena od strane ličnog Boga. Istočnjačka meditacija pokušava očistiti um, koristeći tehnike disanja, ponavljane mantre ili zvukove i gledajući unutar sebe kako bi prepoznala unutarnje božanstvo koje je povezano s Brahmanom.

Drugi veliki uticaj je bio kroz ono što bi većina zapadnjaka nazvala jogom. Joga znači „ujarmiti" i shvata se kao jedan od puteva za povezivanje sa božanskom stvarnošću. Tipična praksa joge na Zapadu uključuje različite oblike Hata ili Aštanga joge – fizičke vježbe i meditativne prakse namijenjene da budu oblici hinduističkog obožavanja i prosvjetljenja. Iako postoji mnogo različitih škola joge, položaji i prakse se mogu pratiti hiljadama godina unazad i uključeni su u Vede i druge spise.

Počevši od sredine 1800-ih, kada je hinduistička filozofija uvedena na Zapad, prakse joge donio je Svami Vivekananda. Obišao je Evropu i Sjedinjene Države, predajući filozofiju joge. Mnogi drugi svami i gurui su od tada promovisali svoje verzije. Umjesto samo položaja i meditacije, joga obuhvata čitavu filozofiju vezanu za panteistički pogled na hinduizam. Vjerujući da je svaka osoba dio Božanskog, da ima božansku iskru u sebi, popularne škole Hata i Astanga joge koriste osmostruki put ka oslobađanju duše – prosvjetljenje mokše koje je u hinduizmu ekvivalent spasenja. Ovi aspekti joge uključuju sve, od pročišćavanja, preko kontrole vitalne sile i čula tijela, do meditacije i apsorpcije božanskom silom.

Različite poze koje se koriste u jogi, koje se nazivaju *asane*, su položaji koji imaju za cilj da donesu opuštanje. Mnogi su zasnovani na različitim hinduističkim bogovima i aspektima prirode, oponašajući ih u pozi obožavanja. Zauzeti poze i meditirati na njima znači priznati povezanost pojedinca sa cijelim kosmosom i ukloniti razmišljanje koje pravi razlike. Jedna uobičajena progresija joge je pozdrav suncu, serija namijenjena povezivanju unutrašnjeg ja sa suncem u činu obožavanja i meditacije o tome kako sunce izražava

božanstvo. Osim toga, ove poze su namijenjene da se praktikuju zajedno s drugim aspektima. Fokus disanja ima za cilj da utiče na vitalnu snagu (prana) koja teče kroz tijelo u kanalima zvanim *nadi*. Upotreba fokusiranja na objekte, kontrola daha, pojanje mantri ili zvukova i pražnjenje uma dio su prakse. Položaji olakšavaju balansiranje unutrašnje energije kao i kretanje unutrašnjeg fokusa kroz različite čakre u tijelu gdje unutrašnje ja može postići prosvjetljenje. Ovaj fokus na čakre napreduje od osnove kičme do uma gdje ja prepoznaje svoju božanstvenost. Mnogi ljudi prijavljuju ekstatična iskustva i duhovne veze tokom joge.

Neki to nazivaju otvaranjem trećeg oka, pomoću kojeg ja može vidjeti kraj iluzija kosmosa i približiti se mokši. Tantričke i šaktičke škole povezuju ovaj tok sile kroz uzlazne čakre dok se boginja zmija, Kundalini, budi unutra i donosi prosvjetljenje. Hrišćanin u ovome ne može propustiti eho obećanja zmije u vrtu, obećavajući Evi da bi mogla postati poput Boga. Nekoliko od ovih škola koristi različite seksualne izraze kako bi postiglo prosvjetljenje, opet pokazujući izopačenost Božjeg dobrog dara i opskrbe za novi život kroz djecu.

Popularizacija prakse joge u ilustrovanim knjigama i filozofijama koje je prate ubrzala se 1970-ih i nastavlja se i danas.

Jedan savremeni zagovornik joge kao puta ka samoiscjeljenju i samospoznaji piše:

„Prvo i najvažnije, joga je sistematski proces duhovnog razvoja. Joga je 5.000 godina star sistem samospoznaje i spoznaje Boga, čiji je cilj da oslobodi naš puni ljudski potencijal – uključujući našu fizičku, etičku, emocionalnu, mentalnu, intelektualnu i duhovnu dimenziju.

Osam članova su:

Jama – pravila društvenog ponašanja

Nijama – pravila ličnog ponašanja

Asana – fizički položaji

Pranajama – kontrola vitalne sile

Pratjahara – kontrola čula
Darana – ispravna pažnja ili koncentracija
Dhjana – meditacija
Samadi – apsorpcija

Prvih pet članova (od Jame do Pratjahare) čine vanjski aspekt joge, a poslednja tri (Darana, Dhjana, Samadi) se nazivaju Samjama ili Integracija. Jama i Nijama upućuju na ispravne stavove, vrijednosti i životne prakse neophodne za jogu, njenu etičku osnovu. Asana, Pranajama i Pratjahara su sredstva za kontrolu vanjskih aspekata naše prirode kao što su tijelo, dah i osjetila. Pažnja ili koncentracija prirodno dovode do meditacije, koja s vremenom rezultira apsorpcijom ili ujedinjenjem onoga koji opaža, percipiranog i procesa percepcije. Dobijamo znanje o svom istinskom Ja.“[26]

I meditacija i praksa joge prihvaćene su od strane popularne kulture, integrisane u državne školske sisteme, a koriste ih pojedinci i korporacije za promovisanje unutrašnjeg mira i opšteg blagostanja. Iako su često prekriveni naučnom i zdravstvenom terminologijom, oboje su dio hinduističkih puteva spasenja i hrišćani ih ne bi trebali praktikovati, uprkos tome što ih neke crkve promovišu. Na taj način se otvaramo za uticaje lažnih učenja, pa izvjesno i demonske aktivnosti i uticaje. Umjesto da gledamo u sebe (svoje ja s prirodom koja je nepopravljivo pokvarena grijehom) kroz vježbe joge kako bismo pronašli sjedinjenje sa Božanskim, gledanje u Isusa Hrista u pokajanju i vjeri jedini je način koji je Bog stavio na raspolaganje za sjedinjenje s Njim za vječnost.

HINDUISTIČKA STANOVIŠTA

Iako je teško opisati stavove tako velike i raznolike grupe ljudi, hinduistička religijska uvjerenja boje misli i djela sledbenika, baš kao i svaki pogled na svijet.

[26] Sangeetha Rajah, “Ashtanga Yoga”.

Teološka. – Svi putevi vode ka istom cilju (Gita).[27] Smatra se da je hinduizam dovoljan za spasenje i svi ljudi su slobodni da krenu odgovarajućim putem, drugačije ulažući u zagrobni život.[28] Hindusi generalno tvrde da nijedna religija nema monopol na istinu.[29]

Društveno-politička. – Prelazak na drugu vjeru smatra se sličnim negiranju vlastite majke, a poricanje svog vjerskog nasleđa je uskraćivanje velikog blaga. Obraćenje je veliki oblik nasilja nad hinduizmom. (Čini se da je to u suprotnosti s idejom da su „svi slobodni da krenu odgovarajućim putem".)

Oni koji se okrenu od hinduizma mogu očekivati da ih se porodica, prijatelji i društvo preobraćenika odreknu. Mogu se očekivati ismijavanje, progon, pa čak i smrt, posebno onih koji se okrenu hrišćanstvu. Iako hindusi tvrde da su nenasilni, religijska revnost se često izražava u nasilju protiv onih koji napuštaju hinduizam ili nastoje da preobrate druge iz hinduizma.

Doktrinarne razlike između hinduizma i hrišćanstva

Koncept	Hinduističko vjerovanje	Hrišćansko vjerovanje
Brahman	Nirguna Brahman je bezličan, nespoznatljiv, nevezan i bez ličnih atributa.	Bog je ličan, poznat, pun ljubavi, pravedan, i čovjek može ući u lični odnos sa Njim.
Isvara	Saguna Brahman je lični, poznat, sa atributima, iako se nikada nije otkrio u pisanoj formi.	Bog se otkrio kao lično biće sa ličnim atributima: Otac kao Izvor istine; Sin koji dolazi u tijelu, prebiva među nama i personifikuje Oca; i obojica preko Duha svetog koji nadahnjuje spise proroka i prebiva u vjernicima.
Avatar	Postoji deset inkarnacija	Postojala je jedna inkarnacija,

[27] Još jednom, ovo bi učinilo hinduizam besmislenim.

[28] Po kom standardu? Bezlični Brahman ovo nije otkrio, pa je proizvoljno. Ali, argumenta radi, čak i da je ova izjava istinita, ona čini hinduizam besmislenim.

[29] Govoreći ovo, Hindus daje izjavu apsolutne religijske istine kojoj nameće ono u šta vjeruje kao apsolutnu istinu, pretpostavljajući da je njegova religija apsolutna istina; stoga je to samopobijajuće.

	Višnua u različitim ljudskim i životinjskim oblicima. Konačna inkarnacija će uništiti zle i uništiti svemir.	utjelovljenje Sina Božjeg radi spasenja čovjeka, rješavanja problema zla i obnove prvobitnog Božjeg poretka.
Trimurti	Trojstvo: Brama kao kreator; Višnu kao čuvar; Šiva kao razarač.	Različite verzije drevnog božanskog trojstva ukazuju na paganško poreklo ovog koncepta u tradicionalnom hrišćanstvu.
Maja	Maja prikriva Brahmana od čovječanstva, dajući iluziju razlike u kosmosu koji je zapravo sav ujedinjen.	Bog je stvorio pravi, savršeni svijet koji je pokvaren ljudskim grijehom.
Istorija stvaranja	Cikličnost: Sve se ponavlja u ciklusima života i smrti, od pojedinačnih života do različitih univerzuma.	Linearno: Vrijeme se kreće naprijed od tačke stvaranja, kroz kvarenje, i naprijed do konačnog završetka i obnove.
Atman	Čovjekov duh je proizišao iz Brahmana i vječan je.	Čovjek je stvorenje čiji život je uslovljen poslušnošću Bogu, a pobuna i grijeh donose smrt. Nakon smrti, dah života se vraća Bogu. „Duša“ nije vječna.[30]
Adžnana	„Grijeh“ je definisan kao neznanje i pravljenje lažnih razlika, ali ne postoji otkrivenje koje opisuje ovaj koncept.	Grijeh je neposlušnost ili nevjernost Božjem objavljenom zakonu.
Karma	Bezlično obračunavanje „dobrih“ i „loših“ djela određuje nečije buduće stanje reinkarnacije; zavisni o vlastitim učincima; nema mogućnosti oprosta.	Nakon smrti, pojedincima se sudi na osnovu njihove poslušnosti Božjem zakonu; oprost je dostupan kroz Hristove zasluge i službu pomirenja.
Samsara	Ciklično: rođenje, smrt i ponovno rođenje diktirani	Linearno: Čovjek se rađa sa palom prirodom, lišenom Božje slave, jednom umire, a potom

[30] Ovo je izvorni biblijski koncept, iako većina crkava uči dogmi o „besmrtnosti duše“. Za detalje vidi „Šta se događa sa čovjekom kad umre?“ (religija.me)

	karmom i djelima pojedinca.[31]	slijedi Božji sud.
Mokša	Oslobađanje od samsare kroz prosvjetljenje, prepoznavanje sebe kao božanstva i konačno apsorbiranje u Brahmana.	Otkupljenje od grijeha kao Božji dar kroz pokajanje i vjeru u Hristovo pomirenje.

SAMOVOLJNOST I NEDOSLEDNOST

Hinduistička doktrina Maje predstavlja moćnu tačku rasprave. Konačna stvarnost bi trebala biti skrivena iza iluzije fizičke stvarnosti dok je sve zaista ujedinjeno i proizilazi iz Brahmana. Ali da li hindusi zaista žive na način koji je u skladu s učenjem maje?

Ako su iskreni prema sebi, ne žive. Hindus može živjeti u stvarnom svijetu samo priznajući razliku između svjetla i tame, ljubavi i mržnje, budnosti i sna. Da je Hindus zaista dosledan sistemu vjerovanja, ne bi mu smetalo ni da mu uzmete novac iz novčanika – na kraju krajeva, nema razlike između bogatih i siromašnih.

Ako odjeća nije stvarna već iluzija, zašto je onda nositi? Ako nema razlike i sve je jedno, zašto onda postoji kastinski sistem? Ako nema razlike u hinduizmu, zašto bi onda hinduista slijedio hinduizam umjesto Hrista? Ako bi hinduisti odgovorili i rekli: „Ali to je druga religija“, onda upitajte: „Zašto pravite razliku ako je sve jedno i svi putevi vode Bogu?“

Ako je, kao što hinduizam uči, naš problem to što nastavljamo da pravimo razlike kada ne bi trebalo, onda smo svi već u stanju mokše! Reći suprotno znači praviti razliku između trenutnog i budućeg potencijalnog stanja.

Obratite pažnju na kršenja logike svojstvene hinduističkom svjetonazoru. Neki bi mogli tvrditi da je to poenta hinduizma – da

[31] Zapazite da ovaj koncept promoviše besmrtnost u grijehu, što je sama suština satanizma (vidi: Postanje 3:4. Vidi takođe članak „Personalno zlo, sloboda i lična odgovornost“ na sajtu religija.me).

se pomakne dalje od logike do „transcendentnog“ – tako da logika nije od pomoći kada se radi o hinduizmu. Šta može reći branitelj hinduizma? Da li bi koristili logičan apel da kažu da je nelogično protivrječiti njihovoj tvrdnji da logika nije primjenjiva? Ako je tako, koristili su logiku da argumentuju da logika nije korisna u hinduističkom svjetonazoru – to stvara samopobijajući argument.

Smisao ovoga je pokazati da je, kada se iskreno i pažljivo razmotri, hinduizam iznutra nedosledan. On je nelogičan, i zapravo sistem pranja mozga. Pokazali smo da je on proizvoljan, izgrađen na mišljenjima i spisima ljudi, a ne na direktnom Božjem otkrivenju. Dakle, postojanje i unutrašnje nedoslednosti i proizvoljnosti logično svodi hinduizam na lažno vjerovanje. Kada bi samo ljudi htjeli da nepristrasno, dosledno i pošteno preispitaju svoja vjerovanja, koliko bi svijet mogao biti bolji!

IMA LI SLIČNOSTI IZMEĐU HINDUIZMA I HRIŠĆANSTVA?

Hindusi obično zaključuju govoreći da hinduizam ima isto osnovno učenje kao i hrišćanstvo ili da stvari zvuče vrlo slično. Do hinduista možemo doprijeti tako što ćemo ih zamoliti da pažljivo uporede razlike između doktrina – posebno onih ključnih koje se tiču naše egzistencije i sudbine.

Iako su neke ideje o Brahmanu i Bogu slične, one nisu iste. Takođe zbog vjerovanja u avatare, hinduisti neće biti teško da prihvati utjelovljenje Isusa Hrista. Istraživanje koncepta trojstva (trimurti) može nas zajednički odvesti do korijena ove ideje u Babelu i prvobitnog „trojstva“ – Nimroda, Semiramide i Tamuza.

U hinduizmu je istorija ciklična. Sve je predstavljeno iz godine u godinu. Istorija u hrišćanstvu je linearna. Sadašnji svjetski poredak treba biti uništen i stvoren novi koji će trajati zauvijek. Hinduisti je teško da shvati hrišćansku tvrdnju da je Bog Bog istorije, da je Sin Božji ušao u istoriju kao Isus Hrist, da se Plan spasenja odvija linearno i da će imati svoj istorijski završetak.

Doktrina karme je donekle slična biblijskom konceptu „kako

siješ, tako ćeš i požnjeti“. Ovo može poslužiti kao most koji će hindusima ukazati na predstojeći Božji pravedni sud. Zakon karme je nepromjenjivi zakon da osoba plaća za zlo koje je učinila. Ne postoji koncept oprosta grijeha. Ali Hristova žrtva i služba pomirenja pokazuju da Bog nije samo Bog zakona (koji sudi grijehu), već i Bog ljubavi i milosrđa. Nijedna količina dobrih djela ne daje sigurnost spasenja. Zato je savez sa Bogom kroz prihvatanje djela pomirenja Isusa Hrista jedina mogućnost i jedini put spasenja.

S druge strane, hinduista nastoji da se oslobodi ciklusa samsare. Ovo se ponavlja sve dok se ne nađe oslobođenje od samsare. Milost Gospoda Isusa Hrista može izbaviti čovjeka iz kandži koje ga vezuju za lažni točak samsare. Spasenje (mokša) je oslobađanje od točka karme samsare. Hindus čezne za oslobađanjem od ciklusa rađanja i umiranja i od same karme. Kada je oslobođen, želi da se sjedini sa Brahmanom. Gospod Isus predstavlja u Svetom pismu kako On može slomiti silu grijeha i zadovoljiti čežnju onih koji traže oslobođenje. To je put spasenja koji je jasno definisan i nema nelogičnosti.

Prijateljstvo i dobronamjernost su uvijek glavne karike koje stvaraju zdrav odnos među ljudima različitih uvjerenja, a da bi se napravili koraci dalje, neophodna je spremnost i otvorenost da se stvari razmotre na način koji će dati najbolje rezultate. Ali nije lako razbiti okove tradicije, predrasuda, konformizma i podložnosti zabludama.

JOGA

Za hindusa je mokša veliki cilj. Ta želja za oslobađanjem nije politička, nego duhovna, a po filozofskom (upanišadskom) učenju, mokša se ističe kao oslobađanje od tereta neznanja jer je neznanje to što sputava čovjeka u vječnom krugu rođenje – smrt – ponovno rođenje, koje izražava samsara. Oslobođenje će se postići onda kada „znanje zamijeni neznanje – kad se stvarnost ispravno shvati, a prolaznost i privid odbaci“. Vjeruje se da će se kontrolom disanja

dopustiti „sopstvu“ da napusti tijelo i krene putem znanja (đnana-margom – ili putem prema mokši). Vjeruje se da se kontrolom disanja uspijeva postići efekt zatvaranja arterija srca prema čelu, te na taj način „duh kreće do svog doma u srcu“.

Za hindusa posebno znanje se stiče meditacijom praćenom disciplinom joge i ponavljanjem misteriozne mantre „Om“. Joga izvorno pripada jednoj od šest klasičnih hinduističkih filozofija – odnosno načina duhovnosti. Joga sadrži osmostruku metodu savladavanja: jama (apstinencija, govorenje istine, uzdržavanje od ubistva, jačanje kreposti, samokontrola), nijama (pridržavanje pravila, vršenje pobožnosti), asana (položaji tijela), pranajama (vježbe i regulacija disanja), pratjahara (nadzor tj. obuzdavanje čula), dhjana (meditacija), dharana (kontemplacija) i samadhi (oslobađanje, prosvjetljenje).

Moderna joga vrlo se raširila u zapadnjačkoj kulturi i poprimila čak reputaciju nauke. Osim u Indiji, još samo u nekim privatnim klinikama u SAD-u, Velikoj Britaniji, Japanu i Izraelu, joga i ajurveda (indijska tradicionalna medicina) sistemski se primjenjuju.

Terapijska joga sastoji se od više stotina tjelesnih vježbi stavova i tehnika disanja.

HINDUISTIČKI PRAZNICI

Glavni hinduistički praznici su:

- Divali, novogodišnja svetkovina svjetla
- Holi, proljećna svetkovina
- Janmaštmani, Krišnin rođendan
- Šiva Ratri, glavna svetkovina Šive

ZAKLJUČAK

Isus Hrist je pravi odgovor na usrdnu molitvu Hindusa kako je izražena u Vedama:

„Od neistine, vodi me do istine;

Iz tame me vodi na svjetlo;
Od smrti, vodi me u besmrtnost.“

Bog voli cijeli svijet i želi da se svi spasu, uključujući hinduiste, bez obzira na bilo koju nacionalnu, jezičku ili kulturnu pripadnost: „Jer Bog je toliko volio svijet da je dao svog jedinorođenog Sina, da niko ko vjeruje u njega ne bude uništen, nego da ima vječni život.“ (Jovan 3:16) Nebrojeni hindusi su tokom vjekova došli do spasonosnog znanja o Isusu Hristu; njihovi životi su bili prekrasno preobraženi snagom jevanđelja i Bog ih je koristio kao moćne svjedoke za Njega u Indiji i širom svijeta. I danas se isto nastavlja.

SAŽETAK HINDUISTIČKIH VJEROVANJA

Doktrina	**Učenja u hinduizmu**
Bog	Negira postojanje biblijskog Boga. Gleda na Brahmana kao na vrhunski izraz božanske bezlične sile koja je u čitavoj tvorevini. Postoje mnogi izrazi manjih bogova poznatih kao avatari. Trimurti predstavlja trijadu Brame, Višnua i Šive. Milioni popularnih i ličnih bogova obožavaju se za različite vrste zaštite i koristi. Neki možda vide Isusa kao gurua, ali ne i kao Sina Božjeg i Spasitelja.
Autoritet / Otkrivenje	Biblija je odbačena. Vede, Upanišade (Vedanta), i epovi, Ramajana i Mahabarata, smatraju se svetim spisima. Bagavad-Gita se često proučava kao ključni tekst.
Čovjek	Svi ljudi su dio Brahmana, pojedinačno kao atman, koji je vezan za zakone karme i samsare. Atman doživljava fizičku stvarnost kao lažne razlike, maju, koje se moraju prevazići da bi se shvatilo da je atman božanski. Svaka osoba je božanska, iako manjkava. Atman se reinkarnira u različitim oblicima zasnovanim na zakonu karme i darme. Loša karma rezultira reinkarnacijom kao nižim oblicima života ili u nižoj društvenoj kasti.
Grijeh	Grijeh se nejasno identifikuje kao loša djela. Zakon karme povezuje dobra i loša djela učinjena tokom života pojedinca. Ne postoji krajnji standard, iako se liste pojavljuju u raznim spisima kao darma.
Spasenje	Izbjegavanje ciklusa samsare je cilj, postizanje mokše kao stanja jedinstva sa Brahmanom. Mokša se postiže joga praksama i

	stvaranjem dobre karme čineći dobra djela i živeći čestit život.
Tvorevina	Postoji mnogo univerzuma, svaki vezan u ciklus, koji proizilaze iz Brahmana. Sva kreacija je izraz Brahmana (panteizma). U hinduizmu postoje mnoge varijacije mitova o stvaranju, od kojih bi neke prihvatile evolucijske ideje kao dio procesa univerzalnih ciklusa.

Dodatak:

KLJUČNI PROBLEMI KONCEPTA REINKARNACIJE

1. Problem ličnog identiteta

Ključno pitanje: *šta čini „tebe" tobom?* Ako nemaš sjećanje na prošle živote i nema kontinuiteta ličnosti (karakter, iskustvo, odnosi), onda u kom smislu si ti ista osoba koja „snosi karmu"? Bez kontinuiteta svijesti, reinkarnacija lako sklizne u **„neko drugi trpi za nekog drugog"**, što potkopava samu ideju moralne odgovornosti.

2. Kazna bez svjesnosti (problem pravde)

Karma tvrdi: sadašnje stanje je posledica prošlih djela. Ali ako ne znaš šta si uradio i ne možeš povezati uzrok i posledicu, onda to liči više na **slijepu kaznu** nego na pravedan sistem. U bilo kom pravnom ili etičkom sistemu kazna bez razumijevanja krivice smatra se problematičnom.

3. Diskontinuitet vs. odgovornost

Ovo je finija verzija prvog problema: ako si se potpuno promijenio (novo tijelo, nova ličnost) i nemaš psihološke veze sa „prošlim tobom", zašto bi bio odgovoran za njegove postupke? Analogija je kao da kazniš jednu osobu za zločin potpuno druge osobe.

4. Nedostatak provjerljivih dokaza

Najčešći „dokazi" su navodna sjećanja djece na prošle živote, regresivna hipnoza… Problem je što su ova „sjećanja" anegdotska, često kulturno uslovljena i podložna sugestiji, greškama pamćenja i konfabulaciji. Sa biblijskog stanovišta, takva „sjećanja" mogla bi lako biti projektovana djelovanjem palih anđela. Za veliku metafizičku tvrdnju, evidencija je slaba i nekonzistentna.

5. Problem populacije

Ako broj ljudi raste, odakle dolaze „nove duše“? Mogući odgovori: i) duše se dijele, ii) dolaze iz životinja; iii) stalno se stvaraju nove. Ali nema jedinstvenog objašnjenja i često se uvode dodatne pretpostavke *ad hoc*.

6. Beskonačni regres (početak ciklusa)

Ako postoji beskonačan niz života, kako je ciklus počeo i zašto uopšte postoji? Mnoge verzije kažu da je ciklus „vječan“. Ali to ne objašnjava ništa, samo pomjera pitanje.

7. Problem motivacije

Ako imaš beskonačno mnogo pokušaja, zašto se truditi sada? Mogući odgovor je da patnja motiviše. Ali bez jasnog sjećanja na greške, učenje je ograničeno, a sistem postaje neefikasan za moralni napredak.

8. Nejasan mehanizam „prenosa“

Kako se tačno prenosi karma? Šta se prenosi – „duša“, „energija“, „informacija“? Kako se bira novo tijelo? Po kojim pravilima? Često ostaje metaforički opis, ne razrađen mehanizam.

9. Problem vrste (čovjek ↔ životinja)

Ako se možeš roditi kao životinja, kako funkcioniše moralna odgovornost pošto životinje nemaju isti moralni kapacitet i ne mogu svjesno „napredovati“. To otežava ideju karme kao moralnog učenja.

10. Nerazmjer kazne i djela

Ako greške u jednom životu vode u težak naredni život, kako se određuje proporcionalnost? Bez transparentnog kriterijuma sistem izgleda proizvoljan.

Najveće logičke slabosti reinkarnacije svode se na tri jezgra:

1. **Identitet** – nema jasnog odgovora ko zapravo „nastavlja“
2. **Pravda** – kazna bez svijesti i kontinuiteta je problematična
3. **Mehanizam** – nedostaje precizan, konzistentan model kako sve funkcioniše

REINKARNACIJA VS. BIBLIJSKI SVJETONAZOR

Tema	Reinkarnacija	Biblijski pogled
Priroda života	Više uzastopnih života (ciklus)	Jedan život
Nakon smrti	Ponovno rođenje	Sud nakon smrti (Jevrejima 9:27)
Oblik ponovnog rođenja	Može biti ljudski, životinjski ili drugi oblik	Nema prelaska u drugo biće
Osnovni tekst / izvor	Istočne religije i filozofije	Biblija
Identitet osobe	Diskontinuitet (bez sjećanja)	Kontinuitet ličnosti
Sjećanje	Uglavnom ne postoji	Nije primjenjivo
Pravda / moralni zakon	Karma (posledice iz prošlih života)	Lična odgovornost (Rimljanima 2:6)
Problem patnje	Posledica prošlih života	Nije nužno kazna (Jovan 9:1–3)
Spasenje / cilj	Oslobađanje iz ciklusa	Spasenje kroz milost (Efescima 2:8–9)
Način „napretka“	Više života	Jedan život za odluku
Konačni ishod	Prekid ciklusa (nirvana/mokša)	Vječni život ili sud – druga smrt (Matej 25:46; Otkrivenje 20)
Tijelo i duša	Duša prelazi u nova tijela	Vaskrsenje (Jovan 5:28–29)
Odnos čovjeka i životinja	Moguća međusobna transformacija	Jasna razlika (Postanje 1:26)
Početak sistema	Često neodređen ciklus	Stvaranje (Postanje 1)
Populacija / duše	Varira po učenjima	Svaka duša jedinstvena (Zaharija 12:1)
Ključni logički izazov	Identitet bez sjećanja; kazna bez svijesti	Problem zla u jednom životu

7. Budizam

Neki kažu da ako uporedite Propovijed na gori, Budin Dhamapadu, Lao-cuov Tao-te-čing, Konfučijeve anale, Bagavad Gitu, Solomonove poslovice i Platonove dijaloge, pronaći ćete istinsko, duboko i snažno slaganje. Da, ali ovo je etika, a ne religija... Etika je možda prvi korak u religiji, ali nikako poslednji.

Otprilike šest vjekova prije nego što je Isus hodao zemljom, kaže se da je mladi hinduistički princ izbjegao zamke materijalizma i pronašao put do prosvjetljenja. Sada poznat kao Buda – *onaj prosvijetljeni* – ostavio je za sobom formulu da pomogne drugima da prate isti nirvanski put. Ova učenja su destilirana u sistemu vjerovanja poznatom kao budizam, humanističkoj i suštinski monističkoj religiji.[32] Kao jedna od najstarijih preživjelih globalnih religija u istoriji,[33] jedna je od danas najbrže rastućih vjera i trenutno ima gotovo pola milijarde sledbenika širom svijeta. To ga čini jednom od najvećih grupa ljudi koje jevanđelje nije doseglo.

U zemljama poput Tajlanda, Tibeta, Butana, Kambodže, Laosa, Mjanmara i Šri Lanke, preko 60 posto stanovništva može se opisati kao „narodni budisti". Tajland je 95 posto budisti, a Mjanmar i Kambodža oko 90 posto. Ali budizam više nije samo za Daleki istok, jer su SAD postale glavno polje misije budizma, postepeno postižući mejnstrim prihvaćenost. „Vjerovatno najatraktivnija od svih nehrišćanskih religija zapadnom umu,"[34] primjećuje J.N.D. Anderson, Amerika sada ima dva miliona domaćih budista. Iako su bili potrebni milenijumi da se budizam uspostavi u Aziji, on je

[32] Neki budistički sojevi imaju animističke, deističke i/ili politeističke elemente.
[33] Za razliku od drugih religija, budizam nema božanstvo, više liči na etičku školu. Ali u vjekovima nakon smrti Gautame Bude, različiti bhakte su ga poštovali kao figuru nalik Bogu.
[34] J.N.D. Anderson, *Christianity & Comparative Religion* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1970), p. 46.

pustio duboke korijene u zapadnim zemljama u djeliću tog vremena – možda zbog kompatibilnosti s naturalističkim evolucijskim pogledom na svijet koji sada prožima zapadni svijet.

ISTORIJSKI PREGLED

Ako su Gautama Buda ili njegovi najraniji učenici ikada zapisali njegova učenja, to je nestalo, što znači da niko nije mogao s velikim povjerenjem tvrditi ono što je on učio. U stvari, pisani zapisi o Sidarti se pojavljuju tek najmanje četiri stotine godina nakon njegove smrti. Prije ovoga imali smo samo raštrkane sanskritske izvještaje i usmenu tradiciju. Tako je rezultiralo bljedilom istorijske nesigurnosti, pri čemu su budistički učenjaci čak priznali da su se laži uvukle u većinu biografskih izvještaja o Budi, da ne spominjemo neobične ukrase. Na primjer, jedan izvještaj kaže da je u roku od nekoliko sekundi nakon rođenja stajao, hodao i skenirao u svim smjerovima prije nego što je plemenito tvrdio da je on najveće biće na svijetu i da će to biti njegovo poslednje ponovno rođenje. Tokom svoje potrage za prosvjetljenjem, kaže se da je preživljavao na jednom zrnu pirinča dnevno nekoliko godina. Poslednje dvije godine prije „buđenja“ potpuno se suzdržavao od hrane i vode.[35]

Prije oko 2.500 godina u Kapilavastuu u podnožju Himalaja,

[35] Kada je u pitanju bibliografski test, budistički „palijski kanon“ je podbacio. Pošto nemamo originalne rukopise nijedne drevne religije, koliko možemo biti sigurni da je ono što danas čitamo isto što i originalni spis? Srećom, naučnici su razvili načine za procjenu ovog problema. Zlatni standard u ovom pogledu je kombinovanje eksternog testa, internog testa i bibliografskog testa. Pošto su se greške prepisivača, redakcije prepisivača ili uljepšavanja uvukli u proces kopiranja tokom toliko stoljeća, bibliografski test se usredotočuje na procjenu vjernosti prenosa postojećih kopija. Test se posebno fokusira na dva faktora: broj rukopisa koje sada imamo i procijenjeni vremenski razmak između vremena kada su originali prvi put napisani i datuma kada je napisana najstarija postojeća kopija. Laik uopšteno nije svjestan da (1) ovi testovi stoje u pozadini svega što čitaju i uzimaju zdravo za gotovo u drevnoj istoriji, i (2) samo na osnovu ovih testova, empirijski je dokazano da je vjerodostojnost Svetog pisma eonima ispred svih svetih spisa svijeta. Poređenje zaista nije ni približno.

mladi aristokrata po imenu Sidarta Gautama rođen je u krilu luksuza. Njegov otac je pažljivo izolovao svog naslednika od stvarnog svijeta izvan zidina palate i navodno mu dao tri palate i 40.000 plesačica.[36] Međutim, Sidarta je nehotice gledao tu i tamo izvan kraljevskih zidina. Sledeći prizori posebno su zahvatili Gautamino srce: 1) bogalj, 2) gubavac, 3) truli leš i 4) pobožni asketa. Oni su kasnije postali poznati kao *Četiri prolazna prizora*, što ga je toliko dirnulo da se odrekao života u udobnosti i luksuzu kako bi tragao za prosvjetljenjem. Ovo *Veliko Odricanje*, kako ga budisti nazivaju, uključilo je da Gautama napusti svoju ženu i dijete, zbog „smetanja"[37] kako ne bi ometali njegovu potragu da razriješi Gordijev čvor bola, bolesti, starosti i smrti. Pokretačka motivacija osnivača budizma bila je da precizira poreklo bola i patnje i predloži rješenje.[38]

Kao i kod mnogih Hindusa (kultura i pogled na svijet u kojem je rođen), Gautama je smatrao da je standardna indijska teodiceja[39] za bol i smrt strašna i duboko nezadovoljavajuća. Legenda kaže da se šest ili sedam godina nakon njegovog *Velikog odricanja* njegova duga potraga isplatila. Mirno sjedeći u položaju lotosa ispod smokve (kasnije obilježeno kao Bodhi drvo[40]), Gautama je

[36] Neki uljepšavaju raskoš Gautaminog života kako bi uveličali suštinu njegovog odricanja.

[37] Sidartin sin je dobio ime Rahula, što znači „zapreka" ili „lanac". U Damapadi, dijelu budističkog kanona, nalazimo ovo učenje: „Oni koji ništa ne vole i ništa ne mrze, nemaju okova."

[38] Nažalost, nikada se nije susreo s teodicejom iz Postanja 3, koja odgovara na pitanje porekla smrti i patnje i ukazuje na potrebu za Spasiteljem koji pobjeđuje oboje.

[39] Teodiceja opisuje opšte razumijevanje kako dobar bog – obično biblijski Bog koji sve voli i svemoćan je – i zlo mogu postojati u isto vrijeme. Hinduizam poriče realnost zla; to je iluzija (maja). Karmički dug se mora platiti za naše nepravde učinjene u prethodnim životima. Svako budističko saosjećanje remeti karmički ciklus i donosi lošu karmu. I hinduizam i budizam se slažu da se nalazimo u krugu bijede, ali se ne slažu oko „ulaznih i izlaznih rampi" životnog vrtloga patnje.

[40] Obratite pažnju na sličnost riječi Bodhi i Buda. Prvo znači prosvjetljenje (ili mudrost), a drugo prosvjetljeno ili probuđeno.

dugo meditirao.[41] Oslobođen ometanja, istrajao je, mogao je da se prisjeti svojih prethodnih života i nauči cikluse rođenja, smrti i ponovnog rađanja. Tada su mu otkrivene rubrike budističke darme, i on je postigao konačno blaženstvo[42] postavši prosvijetljeni – u daljem tekstu jednostavno Buda.

Nakon postizanja *nirvane*, Buda je počeo da putuje sa pet drugova, dijeleći s njima uvide stečene pod drvetom mudrosti. Njegovo prvo učenje bila je *Propovijed u Benaresu*, koja je uključivala *Četiri plemenite istine* i *Osmostruki put*. Ove dvije grupe darme, ako ih slijedite dok *se krećete Srednjim putem*, vodiće nesavršene aspirante da pobjegnu iz ciklusa reinkarnacije i postignu prosvjetljenje.[43] Buda je zadržao nešto od svog nekadašnjeg hinduizma, ali je dodao nijansu reinkarnaciji i nekoliko drugih pravila. U stvari, on se jednostavno nadao da će biti snaga reforme unutar hinduizma.

ODGOVOR NA PATNJU: BUDINA GLAVNA POTRAGA

Još od *Četiri* prolazna prizora, *Gautamino veliko odricanje* bilo je podstaknuto glađu za pronalaženjem odgovora za bol i patnju u životu. Kada je u pitanju rješavanje problema zla, Buda je krenuo sasvim drugačijim putem od hinduizma. Potonji je vidio zlo kao *maju* (iluziju), dok je Buda učio da zlo nije samo stvarno, već da se može pobijediti metodičnim uklanjanjem želje – izvora sve

[41] Neki izvori dodaju da je u to vrijeme Mara, demon senzualne želje, bacio sve svoje sluge i taktike na Gautamu. Buda je bio u iskušenju da odmah uđe u nirvanu, kako ne bi mogao drugima reći put do prosvjetljenja. Ali Brama, hinduistički bog stvoritelj, došao je i rekao mu da nastavi dalje (postane bodisatva) zbog drugih.

[42] Kako legenda kaže, u tačnom trenutku blaženstva, mjesec je obasjao nebo, zemlja se zatresla, a cvjetovi lotosa su padali sa neba.

[43] Prije nego što je otkrio Srednji put meditacije koji je utro put do prosvjetljenja, Buda je iskusio ekstremne suprotnosti prinčevskog obilja i ekstremnog samoumrtvljenja, što ometa duhovni rast. Stoga je težnja za srednjim putem između previše svjetovnosti (samougađanja) ili previše asketizma postala obaveza o kojoj se ne može pregovarati za bona fide budiste od tada.

patnje.[44] Eliminišite ovu žudnju i eliminisaćete patnju. To rađa stereotipni pogled koji zapadnjaci imaju o monasima koji sjede u joga položaju i traže potpunu odvojenost od svijeta. Disciplinom i strpljivom odlučnošću sve strasti se mogu „oduvati".

Poslednjih 45 godina svog života, Buda je upućivao opterećene tragaoce na put oslobođenja od ciklusa rađanja i smrti. Tajming nije mogao biti bolji, jer je njegov metod došao u periodu kada je postojalo veliko nezadovoljstvo napornim radom i hirovima hinduizma. Budino učenje izgledalo je logično, elegantno i privlačno – posebno za klasu koja pati – i tako su njegovi stavovi progresivno dobijali na snazi. U narednih nekoliko vjekova budizam se široko širio u istočnoj Aziji, po Kini, pa do Japana i Koreje. Želja za nekim održivim, ali bezbožnim, odgovorom na problem bola i patnje, djelimično objašnjava zašto mnogi savremeni ljudi prihvataju budistički put.

Uz sve površne sličnosti koje neki mogu predložiti između klasičnih izraza i budizma i hrišćanstva, kada je u pitanju teodiceja, svaki pojam konkorda odmah implodira. Većinu vremena prije pojave uniformitarizma Čarlsa Lajla, tradicionalno hrišćanstvo je primjenjivalo normativno čitanje na početna poglavlja Postanja; tj. težnju ka prihvatanju narativa o stvaranju i Potopu po nominalnoj vrijednosti. To je značilo da je dominantna teodiceja hrišćanstva u prvih 18 vjekova bila da je prvobitna neposlušnost istorijskog Adama i Eve uvela i moralna i prirodna zla. Kada je naš *imago dei*, bio slomljen, savršena zajednica sa Bogom je izgubljena, a sve patnje i disfunkcionalnosti u odnosima proizašle su iz ovog kršenja. E.L. Maskol sažeto objašnjava:

[44] Sveto pismo nam govori da se zle želje i grešna priroda koja nas sve prožima mogu pripisati Edenskom padu. Jakov 1:13-15 jasno uči da naša želja rađa grijeh, a grijeh donosi smrt, što je kazna za grijeh. Ovo objašnjava zašto je Isus morao stradati i umrijeti umjesto nas da bi spasenje bilo moguće. Budisti priznaju da su patnja i smrt stvarni, ali nemaju osnova zašto postoje i kako ih je Bog pobijedio. Jedini način da se otkloni ova želja grešne prirode je kroz Hrista, a ne meditaciju.

„Do poslednjih godina bilo je gotovo opšteprihvaćeno mišljenje da su sva zla, i moralna i fizička, koja pogađaju ovu zemlju, na ovaj ili onaj način izvedena iz prvog čina kojim se tjelesno stvorenje obdareno razumom namjerno suprotstavilo onome što je poznato kao volja Božja.“[45]

Možda nije iznenađujuće što evolucijsko razmišljanje nalazi veće jedinstvo s budizmom posebno i istočnjačkom mišlju uopšteno, ali to istraživanje je izvan dosega ovog rada.

DANAŠNJI BUDIZAM

„Ulazak u zen je kao ulazak kroz Alisino ogledalo. Čovjek se nađe u prevrnutoj zemlji čuda u kojoj sve izgleda prilično ludo – uglavnom šarmantno ludo, ali ipak ludo. To je svijet zbunjujućih dijaloga, nejasnih zagonetki, zapanjujućih paradoksa, flagrantnih kontradikcija i iznenadnih nesklada, a sve to izvedeno u najurbanijem, najveselijem i najnevinijem stilu koji se može zamisliti.“[46]

Kroz dva i po klimava milenijuma, Budina filozofija ne samo da je opstala već je i procvjetala.[47] I iako je većinska ili državna religija u desetak zemalja, u 21. vijeku je ostala sve samo ne jednobojna. Različiti oblici i sekte obiluju, s najmanje 238 različitih etnolingvističkih budističkih grupa.[48] Teravada (ili Hinajana) i Mahajana su dvije glavne sekte budizma i zapravo su prilično različite jedna od druge.

---

[45] E.L. Mascall, *Christian Theology and Natural Science: Some Questions and Their Relations* (New York: Ronald Press Company, 1956), p. 32.

[46] Huston Smith, *The Religions of Man* (New York: Harper & Row, 1958), p. 140.

[47] Budizam je preživio epizodične neuspjehe, uključujući ponovno oživljavanje hinduizma u Indiji, rivalstvo s konfučijanizmom i taoizmom, reakciju dinastije Tang, plus Hunske i islamske invazije.

[48] Paul Hattaway, *Peoples of the Buddhist World* (Carlisle, UK: Piquant, 2004), p. xx.

TERAVADA BUDIZAM

Teravada (Učenje starijih), oko 38 posto svih budista, ostala je škola koja je najvjernija izvornom budizmu i konzervativnija je. Ima tendenciju da bude dominantnija u Kini, Japanu, Koreji, Mongoliji, Tajvanu i Tibetu. Naziva se i južnim budizmom i smatra da samo monasi mogu dostići nirvanu. Ova škola je duboko monaška, koja vidi meditaciju kao glavni ključ za „spasenje" i prilično fokusirana na unutrašnjost.

MAHAJANA BUDIZAM

Mahajana (Veći točak) je popularnija sa 56 posto, i liberalnija od Teravade, i dominira u Kambodži, Laosu, Mjanmaru, Šri Lanki, Singapuru i Tajlandu. Naziva se i sjevernim budizmom i tvrdi da čak i laici mogu doći do prosvjetljenja. Meditacija je od vitalnog značaja za ovu školu, ali stavlja veći naglasak na nesebičnost i altruizam (tj. pomaganje drugima da bi se pomoglo sebi) kako bi se postiglo spasenje (u njihovom sistemu vjerovanja); i stoga je više fokusiran na vanjštinu od Teravada budizma. Osim toga, oko 700 godina nakon što je Buda umro, ova škola je imala tendenciju da ga doživljava kao božanstvo. Oni također imaju mnoge tantričke i okultne prakse.

DRUGE BUDISTIČKE SEKTE

Vadžrajana škola (Dijamantsko vozilo, aka lamaizam ili tantra) je treća, mnogo manja grupa sa 6 posto i preovlađujuća na Tibetu. Teško da bi izdržala spomen da njen najpoznatiji predstavnik nije bio prognani Dalaj Lama. Ali sve frakcije budizma mogu se pratiti unazad do ove trijade škola Mahajana, Teravada i Vadžrajana. Iako svaka ima karakterističnu dogmu, sve prihvataju ono što ćemo nazvati „običnim budizmom".

Ostale varijante treba ukratko spomenuti. *Zen budizam* je zaokret mahajana budizma, koncentrisan u Japanu. Uopšteno, Zen je ne-doktrinarni put ka transcendenciji, izuzetno je ezoteričan i

vjeruje da se prosvjetljenje postiže pjevanjem napamet fraza, imena ili tekstova. Nije zaokupljen logikom i najfilozofskija je škola. Zen karakteriše naglasak na odvojenosti od nečijih želja, težnji da se postigne izumiranje (*parinirvana*), sa jasnom nijansom doživljavanja *satorija* (iznenadna svijest o svojoj apsolutnoj Buda prirodi, praćena unutrašnjom radošću i harmonijom).

Budizam čiste zemlje (aka Amidizam) se takođe odvojio od škole Mahajana. Čistozemljaši posmatraju ličnost Amitaba Budu kao spasitelja kroz čije zasluge se može postići nirvana. Čista zemlja cilja na laike. Uključivanje u nešto tako jednostavno kao što je mehaničko pjevanje „Pohvala Amitaba Budi" (*nembucu*) može očistiti put ka ponovnom rođenju u raju zvanom Čista zemlja. Ovo je mitsko mjesto koje je „stvorio" Amitaba, gdje je za postizanjem prosvjetljenja potrebno manje napora.

Na kraju, *Ničiren budisti* su veoma mistični i naglašavaju da predstavljaju pravi budizam. Ova škola je primamljiva zbog svog naglaska na materijalizmu, budući da je u osnovi istočnjački izraz teologije prosperiteta – pogled koji je potpuno u suprotnosti sa Budom. Bakte slijede spise kao što *je Lotos Sutra* i uče da pjevanjem pred *Gohonzonom* (svitak ili kutija s imenima ključnih vjerskih ličnosti u *Lotos Sutri*), čovjek može dovesti svoj život u ravnotežu, postižući zdravlje i bogatstvo. Ova sekta je takođe jedinstvena po tome što nastoji opovrgnuti druge škole i prozelitizirati.

Gore navedene razlike u budističkom porodičnom stablu su ključne za apologete koji se nadaju da će prodrijeti u srca svakog izdanka. Ali s toliko raskola – i zamagljivanja unutar svakog od njih – klasifikacija će ostati izuzetno teška. Pokušajte zamisliti, na primjer, da ste pozvani da nacrtate zajedničko hrišćansko tlo pentekostalca na Apalačima, s onima filipinskog rimokatolika ili nigerijskog adventiste sedmog dana. Budući da danas postoji jednako širok raspon s Gautaminim naslednicima, moramo se pridružiti vodećim misiolozima i razmišljati više u terminima *budizma* na širokom spektru. Zen budizam u Japanu i Vadžrajana budizam u Tibetu

„osjećaju“ se slično, ali izgledaju veoma različito. A nepalska seljanka možda nikada nije bila naučena Budine *četiri plemenite istine*, ali ako biste joj ih pokazali, vjerovatno bi rekla da dijeli takva uvjerenja.

ISTOK JE ISTOK, A ZAPAD JE ZAPAD, I TO DVOJE SE NIKADA NEĆE SRESTI?

Kontra Kiplingovoj poemi, kroz budizam su se njih dvoje zaista sreli. A u Americi je spisak visokoprofilisanih preobraćenika ono što joj je dalo veliki ulični ugled.[49] Sportske ličnosti kao što su Tajger Vuds, Dejvid Bekam i Fil Džekson (bivši NBA trener) okrenuli su svoja srca na istok, kao i Džeri Braun (guverner Kalifornije) i svjetlonoša poput pokojnog Stiva Džobsa i Rouz Parks. Iako nije preobraćenik, Bil Klinton je usvojio vegansku ishranu i unajmio budističkog monaha da ga podučava pravilnoj tehnici meditacije. A Dalaj Lama, figura grupe potlačenih, tretira se kao zvijezda u Americi, jer je pozvan u Bijelu kuću, UN i pobjeđuje i večera s kulturnom elitom.

Los Anđeles je nazvan najraznovrsnijim budističkim gradom na svijetu. Ovo dopunjuje lista holivudskih elita koje su prihvatile budističke principe, uključujući Ričarda Gira,[50] Kianu Rivsa, Tinu

[49] Budizam je prvo uspostavio platformu u Americi preko kineskih željezničara. Do kraja 19. vijeka, na zapadnoj obali nikle su stotine „jos kuća“.

[50] Nakon 11. septembra, Gir je izviždan sa bine na komemoraciji. Zašto? Zbog molbe za minut ćutanja… za teroriste! Takođe je u intervjuu za ABC Radio savjetovao Amerikance da odgovore „lijekom ljubavi i saosjećanja“. Iako je prirodno da Amerikanci identifikuju sve ubijene i ogromne patnje nakon napada, Gir ih je zamolio da imaju i samilost prema „teroristima koji stvaraju tako užasne buduće živote za sebe zbog negativnosti ove karme.“ U nastavku se bavimo karmom, ali razmotrite pogled na svijet između Girovih ušiju. Oni u kulama bliznakinjama nisu bili žrtve, već su nekako zaslužni za svoju sudbinu, a svaka patnja nakon 11. septembra bila je rebalans za prošla krivična djela. Dalje, napori Crvenog krsta i Vojske spasa, kao i svaki napor za pružanje pomoći je protiv zakona karme. A mač siječe u oba smjera, jer oni koji su izbjegli tragediju moraju nekako biti moralno ispravni.

Tarner i Harisona Forda.[51] Čuveni režiser Džordž Lukas bio je vrlo transparentan da je njegov plan za serijal *Ratovi zvijezda* bio da predstavi budizam Zapadu.[52] Sila simboliše bezličnu energiju istočnjačkog misticizma.[53]

Autori poput Tomasa Mertona, D.Z. Suzukija, Alana Vatsa i popularnih filmova poput *Sedam godina na Tibetu*, *Mali Buda* i *Kakve veze ima ljubav s tim?* svi su doprinijeli romantiziranju, privlačnosti i mejnstrimingu razmišljanja budističkog tipa. Čak su i TV, filmovi i muzika usvojili suptilne budističke elemente, poput TV serije *Lost*, *Point Break* (sa Bodijem – glavnim likom) i bendom Nirvana.

DRAŽ BUDIZMA

Potpuna procjena popularnosti budističkog pogleda na svijet je izvan okvira ovog rada, ali se može dati nekoliko predloga za njegovu privlačnost. Razočarenje vlastitim vjerskim poreklom, zapadna kultura uopšteno, ili rasa pacova u američkom društvu, doprinijeli su tome da se srca okrenu na Istok.

---

[51] Drugi u Holivudu za koje se priča da imaju veze s budizmom su Orlando Blum, Oliver Stoun, Anđelina Džoli, Bred Pit, Dženifer Lopez i Leonardo Di Kaprio. Odgajana kao budista, Uma (što znači Veliki srednji put) Turman sebe smatra više budistkinjom nego ne. Njen otac je bio prvi zapadnjak koji je ikada bio zaređen kao tibetanski budistički monah.

[52] Budistički učenjak Aleksandar Berzin napominje da je prije snimanja Ratova zvijezda, Lukas posjetio tibetanskog monaha po imenu Cenžab Serkong Rinpoče, koji je zapravo postao osnova za malenog Velikog Dželaja Majstora poznatog kao Joda. U intervjuu za *Time* 2002. godine, Lukasa su pitali da li ima religiju i odgovorio je: „Odgojen sam kao metodista. Sada recimo da sam duhovan. To je okrug Marin. Svi smo mi budisti ovdje gore.“ Vidi, John Baxter, George Lucas: A Biography (London: Harper Collins, 1999), p. 165, passim. Poznato je da su Džozef Kempbel i Karlos Kastaneda takođe duboko uticali na Lukasovo razmišljanje.

[53] Drugi tvrde da serijal takođe sadrži suptilne nijanse hinduizma, taoizma i/ili zoroastrizma. U intervjuu s Bilom Mojersom, Lukas je napomenuo da je uključio mitske elemente iz više kultura i religija, ali je jasno da je budizam osnovna filozofija u svemiru Ratova zvijezda.

Budističke rubrike tolerancije, mudrosti, saosjećanja, ljubaznosti, nenasilja i lične transformacije takođe su bez sumnje privukle duhovno probuđene i gladne duše. Sa toliko mnogo varijanti koje možete izabrati, budizam ima dovoljno ukusa da ugodi nepcima svakog pojedinca, čak i pobješnjelog ateiste. Uzmite u obzir i da je u našem senzualnom svijetu haosa, materijalizma i erotike, budistička kombinacija unutrašnjeg mira, prosvjetljenja i lakovjernosti neodoljivi izlaz za bijeg. Naše društvo je takođe prihvatilo meditaciju i jogu kao odlične ljekove za ublažavanje stresa, bez obzira na to da su one postale pristupne discipline za dublje istraživanje Gautaminog puta.[54]

Drugi su bez sumnje nekritički oduševljeni idejom reinkarnacije, uslovljenoj možda bezbrojnim zdravim portretima u modernim filmovima.[55] Na površnom nivou, neki mogu pomisliti da im reinkarnacije pružaju beskrajne šanse da stvari isprave. (Zapazimo da je to još jedan pogled o besmrtnosti duše, eho obmane Lucifera u Edenu „nećete vi umrijeti".) Holivud, akademska zajednica, mediji i društvene elite prečesto daju budizmu slobodan prolaz od kritičke procjene samo zato što vole njegove neosuđujuće, neteističke i nenasilne naglaske. Osim što izgleda hipertolerantno, budizam nudi etički okvir bez osjećaja krivice i bez vanjskog boga kome smo odgovorni. To nije previše daleko od mlohavih uvjerenja liberalnog hrišćanstva – gledišta koje negira ili zanemaruje Božji Zakon, sud, potrebu za samoodricanjem...

DA LI BUDIZAM IMA SVOJE SVETO PISMO?

Islam ima Kur'an, hrišćanstvo ima Bibliju, ali budizam nema apsolutni kanonski autoritet koji obavezuje sve njegove rascjepkane

[54] Ester Bejker, bivša budistička časna sestra, daje potpuniju listu zašto budizam može biti tako privlačan zapadnjacima u svom budizmu u svjetlu Hrista (Eugene, OR: Resource Publications, 2014), str. 3–4.

[55] Filmovi poput Avalon High, Brother Bear, Fluke, Cloud Atlas i Birth sadrže teme reinkarnacije.

grupe. S obzirom na to, ključni tekstualni autoritet koji obezbjeđuje izvjesnu uniformnost za većinu budista nalazi se u *Pali kanonu* — zbirci spisa 11 puta većoj od hrišćanskog Svetog pisma! Pali *kanon* je podijeljen na tri dijela – svaki se zove *pitaka* ili „korpa“ – i stoga je postao poznat kao Tripitaka.

Tripitaka, ili Pali kanon

Vinaja Pitaka:	(korpa za narudžbu)	Kodeks monaške discipline za zajednicu monaha
Sutra Pitaka:	(korpa diskursa)	Konvencionalna učenja za koja se vjeruje da dolaze direktno od Gautame Bude ili njegovih najbližih sledbenika
Abhidama Pitaka:	(korpa viših učenja)	Tekstovi u kojima su suta učenja raspoređena da pomognu u proučavanju prirode uma i materije

Mišljenja unutar budizma se razlikuju u pogledu autoriteta ovih spisa.

Neki tvrde da je cijeli Pali kanon obavezujući. Drugi tvrde da nijedna „korpa“ ne može prenijeti racionalno opravdana vjerovanja, tako da budistički kanon nema obavezujući autoritet. Dodatni mislioci smatraju da je prosvećeni Gautama pružio pouzdano znanje kroz svoja predavanja, ali nijedan budistički tekst nije mjerodavan.[56]

Iako u budizmu nema boga, misli i učenja Bude (napisana vjekovima nakon njegove smrti) se generalno uzimaju kao temeljni autoritet koji vodi budiste. Ali zapravo, u osnovi, tradicionalni budista *sebe* uzima kao autoritet, jer mora da radi na sopstvenom spasenju. Budistički *ordo salutis* je veoma orijentisan na sebe.[57] Bez obzira na to, ovdje navedeni autoriteti su *čovjek*. Čovjek se na kraju smatra apsolutnim autoritetom u budističkim učenjima. Ovo je

[56] Drugi spisi koji se smatraju autoritativnim u budističkom svijetu uključuju Abhidaharma (filozofski diskurs budističkog učenja), Vinaja (monaški propisi) i Mahavastu, Milindapanha, Sadharma Pundarika i Pradžnaparamita Sutre.

[57] U poznatom odlomku iz Tripitake, Buda kaže mladom monahu, Anandi, da monasi treba da budu svoje svjetiljke i da se skloni ni u šta izvan sebe.

zapravo proizvoljno, stvaranje sistema koji dozvoljava da sve stvari budu istinite dok ništa nije istinito – stanje koje ne može logički da izdrži sopstvenu težinu.

Na kraju, dok Budin lik često obožavaju neki od njegovih sledbenika širom svijeta, on sebe nikada nije smatrao bogom, pa čak ni božjim otkrivenjem. Nikada nije ni namjeravao osnovati novu religiju, ali se prvobitno nadao da će biti snaga reformi unutar hinduizma.

Na Zapadu postoje dvije velike zablude. Prvi je da je Buda ime boga. Ali Buda je samo titula koja znači „prosvijetljeni/probuđeni“ ili „učitelj“. Svako ko je shvatio prirodu krajnje stvarnosti ili je bio prosvetljen je Buda, i stoga, u budizmu, postoji mnogo Buda. Drugi pogrešan stav je mišljenje da je korpulentna figurica koja se smije, popularna u mnogim kineskim restoranima, Gautama Buda iz istorije. Ali ovo je zapravo Budai, neobični kineski zen monah iz desetog vijeka, koji je nosio štap sa torbom na njemu. Buda je redovno postio i pješačio hiljade kilometara, tako da je bucmasta statua Bude otprilike jednako vjerodostojna kao i bucmasti Isus.

TEMELJI I VJEROVANJA

Postoji nekoliko uobičajenih vjerovanja koja svi budisti prihvataju. Prednji i centar su „Tri dragulja“ u kojima svi budisti nalaze utočište, sigurnost i dostojanstvo. Oni su *Buda* (žuti dragulj), *učenja* (plavi dragulj ili *darma*) i monaški red (crveni dragulj, ili *sanga*). Ova tri dragulja možete čuti u sledećoj popularnoj mantri koju budistički monasi pjevaju tokom dana:

Buddham Saranam Gachchami [Sklanjam se u Budu]

Dhammam Saranam Gachchami [Sklanjam se u darmu]

Samgham Saranam Gachchami [Sklanjam se u zajednicu sa monasima]

Zatim imamo Četiri plemenite istine, koje u suštini ponavljaju put Gautame Bude ka prosvjetljenju. One su sledeće:

1. *Dukha*, ili patnja, je neizbježna nevolja postojanja

2. *Samudaja* (ili žudnja) uzrokuje dukhu, i grize protiv svake stvarnosti
3. *Nirodha* (prestanak) je ključ za prevazilaženje dukhe
4. *Marga*, prestanak patnje dolazi praćenjem Osmostrukog puta

Ovaj *osmostruki put* je ključan za prestanak patnje i u skladu je s nečijim kretanjem ka prosvjetljenju. Osam koraka su:

Obuka mudrosti *(Pradžan)*	**Ispravni stavovi** — vjerujte Četiri plemenite istine, odbacujući sve lažne stavove. **Ispravna namjera** — neispravne misli se moraju očistiti.
Obuka iz morala *(Šila)*	**Ispravan govor** — istinita, jasna, neštetna komunikacija. **Ispravna akcija** — živite neeksploatatorski i ispravno prema drugima. **Pravi način za život** — živi jednostavno.
Trening koncentracije *(samadhi)*	**Pravi napor** — rad ka odvajanju od svijeta. **Ispravan um** — razumjeti prirodu sebe i stvarnosti. **Ispravna meditacija** — rastjerajte sve smetnje, potpuni fokus na prosvjetljenje.

Ne možemo se ne zapitati ko definiše „ispravno“. Ako je to samo čovjek, poput monaha, Bude ili bilo koga drugog, zašto pretpostavljati da oni imaju sve znanje da znaju pravu prirodu stvarnosti? Da bi se spoznalo apsolutno pravo, mora se imati apsolutno znanje, koje nema niko. Jedini koji je u poziciji da zna apsolutno ispravno (i apsolutno pogrešno) je sveznajući Bog, a ne čovjek. I-pak, budizam nema sveznajućeg Boga niti otkrivenje čovjeku. Kada ljudi samo imaju mišljenje da je nešto ispravno ili pogrešno, onda je to samo mišljenje, oblik proizvoljnosti.

Nekoliko budističkih načela poznato je, barem po imenu, nebudistima na Zapadu. To uključuje karmu, reinkarnaciju, transmigraciju duše, nirvanu i zavisnu organizaciju.

- Dobra ili loša *karma* diktira sve. U zavisnosti od vrline ili

pokvarenosti nečijih postupaka u prethodnim životima, to određuje kako će se neko manifestovati u sledećem životu. Doslovno ćete posijati ono što žanjete. Ono što mi sada jesmo je direktan efekat radnji iz prethodne inkarnacije, koje su zauzvrat zasnovane na prethodnim životima *ad infinitum*. Dok su Hindusi smatrali da se ne može osloboditi ovog ciklusa, Buda je ikonoklastično tvrdio ne samo da se može osloboditi, već i da je ovaj bijeg bio dostupan svim kastama.

- U budističkom gledištu, *reinkarnacija* se obično odnosi na beskonačan ciklus rođenja, života, smrti, ponovnog rođenja i ponovne smrti koji svi moraju iskusiti na svom putu ka prosvjetljenju. Buda je poricao da se pojedinačne duše vraćaju u drugim oblicima, tako da budizam obično odbacuje teoriju o trajnoj duši koja se seli.[58]
- *Transmigracija duše* se odnosi na prelazak duše iz jednog tijela u drugo u uzastopnim inkarnacijama. U budizmu se ne umire, već se samo vraća iznova i iznova dok se ne postigne prosvjetljenje. Mahajana sekta prihvata koncept individualne duše, tako da se ponovno rođenje takođe smatra transmigracijom. Nasuprot tome, međutim, Teravada škola odbacuje ideju o transmigraciji duše (tj. sebe, osobe ili trajnog uma) iz prethodnog života.[59]

---

[58] Prisjećajući se koliko različitih škola budizma postoji, možemo očekivati da neće postojati uniformnost u načinu na koji se pojmovi razumiju preko „denominacijskih linija". Neki zaobilaze ovo pitanje, tvrdeći da su razlike između reinkarnacije i transmigracije puka semantika, te se stoga termini mogu koristiti naizmjenično. Iako je ta praksa uopšteno prihvatljiva, ovdje moramo pokušati uhvatiti neke od suptilnih razlika. Metempsihoza i palingeneza su drugi termini koji se koriste s različitim nijansama u raspravi o različitim školama mišljenja o „ponovnom rođenju".

[59] Nekoliko drugih predloženih razlika između reinkarnacije i transmigracije zaslužuju kratak osvrt. Neki vide reinkarnaciju kao ponovno rođenje u ljudskom obliku, dok se transmigracija odnosi na ponovno rođenje u neljudskom obliku.

- *Nirvana* ima različite nijanse među budistima, ali postoji saglasnost da se u nirvani gasi vatra pohlepe, mržnje, neznanja, zabluda i vezanosti. Za neke, nirvana označava stanje apsolutnog blaženstva, dok je za druge konačno oslobođenje u kojem se duša – poput plamena svijeće – potpuno gasi.[60]
- *Zavisna organizacija* je budistička metafizička ideja da sve stvari nastaju zajedno kao međuzavisna cjelina. S obzirom na naš kosmos koji se stalno mijenja, nestalan, bez suštine, ovaj proizvoljni „zakon" objašnjava red i doslednost koje „posmatramo".[61]

POGLED NA POREKLO

Kao što je gore navedeno, pod okriljem budizma, dok Teravada, Mahajana i Vadžrajana niti dijele zajednički jezik, one takođe imaju doktrinarna uvjerenja koja se međusobno potpuno sukobljavaju. Ovo vrijedi za budističku perspektivu porekla, koja je sve samo ne korak. Ipak, čak i ako se dopuštaju varijacije, nekoliko propisa ostaje ujednačeno u svom spektru. Budući da budizam smatra da nema boga, nijedna škola ne može primiti vrhovnog tvorca.

S obzirom na Gautama Budino protivljenje ključnim karakteristikama indijskog bramanizma, nije iznenađujuće što se on nikada

---

Mnogi reinkarnacionisti (uglavnom na Zapadu) opiru se ideji da se ljudska duša može „premjestiti" u bilo šta drugo osim u ljudsko biće; ali transmigracionisti (tako nam je rečeno) vjeruju da se čovjek može ponovo utjeloviti kao voćni šišmiš ili crv. Neki kažu da se reinkarnacija odnosi na svaki slučaj ponovnog rođenja, dok se transmigracija odnosi na cijeli proces. Kao što vidimo, u današnjem budizmu ne postoji šablon ni za jednu od ovih kategorija.

[60] Korijensko značenje riječi *nirvana* doslovno znači „izduvati", kao za svijeću koja se gasi.

[61] Ovdje jasno čujemo odjeke Heraklita, predsokratovca koji se – otprilike u isto vrijeme kad i Buda – pozivao na ad hok doktrinu logosa kao „principa narudžbe" za stvarnost za koju je takođe tvrdio da je nestalna i da se neprestano mijenja.

nije ni najmanje bavio objašnjavanjem poretka u našem svijetu[62] ili bilo koji pojam prvog uzroka. Za budistu je briga o poreklu kosmosa (ili drugim „nepredvidivim“) smetnja, kao što je Buda pokušao da pokaže u svojoj čuvenoj paraboli o otrovnoj strijeli. Zamislite čovjeka, pita on, pogođenog otrovnom strijelom. Mogao je ublažiti svoju patnju jednostavnim uklanjanjem strijele. Ali zar ne bi bilo čudno da je ranjenik odbio da se strijela ukloni dok se prvo ne odgovori na brojna pitanja, pitanja poput strijelčevog identiteta, detalja o porodičnom stablu strijelca i crtanja putanje strijele, aerodinamičkog integriteta, boje, težine, sastavnog materijala, i da li je to bilo voljno ili slučajno (lovačka strijela namijenjena sitnoj divljači?), itd. Buda je mislio da kao što patnja neće biti ni najmanje ublažena takvim nagađanjima, ni kosmološke kontemplacije neće učiniti ništa da se pozabave našim trenutnim patnjama. Pošto je Budin glavni cilj bio eliminacija patnje (izvlačenje otrovne strijele), spekulacije o poreklu kosmosa su gurnute na smetlište beskorisnosti.[63]

„Neki ljudi radije nazivaju budizam načinom života i mišljenja. U Aziji, ‘budizam’ se često [vidi] kao stran termin, jer se za njih samo odnosi na stvarnost. Budući da se Buda ne bi bavio određenim pitanjima koja su osnovna za metafiziku, postoje razlozi zašto se njegov put ne smatra filozofijom. Isto tako, pošto nikada nije

[62] U *Pali Agana Suti*, Buda parodira bramanske poglede, umjesto da nudi model porekla.

[63] Ovo je očito neopravdana i lažna analogija, jer u stvarnom svijetu, ako strijelac ubica odapne strijele prema nekome, samo bi se iracionalna osoba ponašala na način koji implicira parabola; tj. fokusirajte se samo na strelicu. U stvarnom svijetu, čovjek bi instinktivno i brzo pokušao utvrditi iz koga je i u kom smjeru došla strijela, da bi odmah potražio zaklon i izbjegao dalje probadanje. Svaka zdrava osoba bi se složila da je briga o rani najvažnija. Propuštajući da uzme u obzir da bi hinduista samo mogao da šepa i žvaće žvaku u isto vrijeme, Buda čini ili-ili zabludu (lažna dihotomija) izostavljajući treću opciju: naime, moglo bi se, na racionalniji način, fokusirati na strelicu dok takođe izvodi što je moguće više dokaza kako bi se izbjeglo da bude meta naknadnih ranjavanja. U stvarnom svijetu, Buda je na kraju podlegao rani od strijele – posledica grijeha – i nažalost nikada nije saznao pravu genezu strijele patnje i smrti.

rješavao pitanja o Bogu ili bogovima ili zagrobnom životu, njegova učenja nisu baš religija. A budući da uči da je sopstvo iluzorna konstrukcija, može biti teško kategorizovati ga upravo kao psihologiju."[64]

Pošto se ne zna da je Buda ikada spekulisao o ljudskom poreklu, opravdano je zaključiti da on to nije smatrao osnovnim za ispravnu duhovnost. To nije iznenađujuće jer je njegovo mišljenje bilo da je većina teoloških pitanja neujednačena i nedostojna promišljanja. Paradoksalno, za onoga čija je platforma većinom izgrađena na iluziji, ironično je da je ideja o poreklu uključivala previše metafizičkih spekulacija za Budu.

Stoga, prema budističkom gledištu, ne postoji druga opcija osim vjerovati da je svemir nastao nasumičnim i bezličnim prirodnim zakonima. Nadalje, budistička potraga za podizanjem kosmičke svijesti čak je nazvana *duhovnom evolucijom*, plaštom koji je New Age pokret rado preuzeo.

Uopšteno nalazimo temeljne osnove nalik na evoluciju (Lanac bića) u svim glavnim azijskim pogledima na svijet. Ovo važi za konfučijanizam, taoizam i hinduizam. Ali budistička kosmogonija se razlikuje od drugih velikih nehrišćanskih religija po tome što nema mit o stvaranju.[65] Vejn Haus destilira budistički kreacioni pogled na sledeći način.

„Budizam se ne odnosi na stvaranje svemira. Umjesto toga, on se odnosi na sve u svemiru kao na 'stvarnost', pri čemu svi fenomeni svijeta nastaju međusobno. Stvarnost karakteriše nestalnost,[66] utoliko što sve na kraju propadne. Stvarnost se shvata u smislu procesa i odnosa, a ne entiteta ili supstanci. Ljudsko iskustvo se

[64] Gary Gach, *The Complete Idiot's Guide to Understanding Buddhism* (New York: Penguin Group, 2002), p. 16.

[65] Neki budisti neodređeno aludiraju na „kreativni oblak" s vodama koje započinju „kruženje vode".

[66] Budistička dogma o nestalnosti je toliko rasprostranjena da ništa nema trajnu suštinu.

analizira u pet agregata (*skandha*). Forma (*rupa*) označava materijalno postojanje. Ostala četiri se odnose na psihološke procese: senzacije (*vedana*), percepcije (*samdžna*), mentalne konstrukcije (*samskara*) i svijest (*vidžnana).* Uzročni uslovi za takvo ljudsko iskustvo nalaze se u 12-članom lancu zavisne organizacije (*pratitia-samatpada*). Karike u lancu su neznanje, karmička predispozicija, svijest, oblik imena, osjetila, kontakt, žudnja, hvatanje, postajanje, rođenje, starost i smrt."[67]

Budista vjeruje da je kosmos fragmentaran i nestalan, te da u određenom smislu neprestano stvara i rekreira svoj svijet kroz karmu. Jasno možemo vidjeti da je budistička ideja o poreklu višeslojna, da nije sklona falsifikovanju, i da stoga ima dragocjeno malo toga što bi mogla da donese na empirijski sto u savremenoj raspravi o poreklu.

POGLED NA ZAGROBNI ŽIVOT

Svi budisti vjeruju da ako slijede *osmostruki put* mogu postići oslobođenje od točka rođenja, smrti i reinkarnacije. Velika čežnja je oslobađanje od ovog svijeta maje (iluzije), odvojenost od žudnje i tog savršenog stanja blaženstva (nirvane), gdje više nema bola i patnje. Nirvana je konačno stanje ništavila za budiste. Ne drže se ni za jedan tip ili raj, niti vjeruju u bilo koju vrstu vječnosti. Drugim riječima, njihov cilj je oblik konačne smrti sa uzaludnom nadom da nema ničega izvan ove smrti.

Ideja pakla je takođe strana za većinu budizma, ali je dozvoljena u određenim vrstama njihovog pogleda na svijet. U Aziji se mogu vidjeti murali na zidu budističkog hrama – groteskne freske užasa koji su čekali neke budiste.[68] Poput Danteovog *Inferna*, te

[67] Wayne House, *Charts of World Religions* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2006), chart 67.

[68] Budistički pogled na zagrobni život je višestruk, s različitim modelima pakla koji nastaju u odvojenim grupama. Jedan pogled se pojavio u dinastiji T'ang, sugerišući da je pakao imao 18 nivoa, od kojih je svaki trajao dvostruko duže od

slike su vrlo upečatljive i one prikazuju sudbinu za istinski zle duše. Najvažnija stvar za ove budiste je da postoji granica nalik čistilištu za ovo čišćenje, što znači da će neko na kraju biti „oslobođen“ da se vrati u ciklus rođenja, smrti i reinkarnacije na putu ka nirvani.

Razmotrite psihološki učinak takve fatalističke indoktrinacije. Ako je čitava nečija egzistencija određena i koristi od naših trenutnih akcija nisu ostvarene do neke uzastopne faze, beznađe se čini osiguranim. Nešto od ovog očaja se možda može vidjeti empirijski. Budistički dominantne zemlje imaju tendenciju da imaju veoma visoke stope samoubistava. U stvari, Dž. Vorner Valas je primijetio da su „dvadeset zemalja s najsamoubilačkom bojom gotovo sve zemlje s jakom budističkom ili komunističkom (ateističkom) istorijom.“[69] U budističkim zemljama stopa samoubistava je oko 18 na 100.000 godišnje. Na Tajlandu se desi samoubistvo svaka dva sata, a u Kini samoubistvo svaka dva minuta.

„Koliko ljudi je izazvalo ovo pitanje – ne ‘Ko si ti?’... već ‘Šta si ti?’... Samo dvoje: Isus i Buda.“[70]

---

prethodnog, a svaki je bio 20 puta mučniji. Pojavila se još jedna sugestija da postoji 12.800 pakla ispod nas, i 84.000 raznih pakla na kosmičkoj periferiji. Različiti budistički spisi opisuju ove ponore do jezivih detalja. Kazne u nekom paklu uključuju stalno nabadanje na ražanj, komadanje, izvlačenje crijeva, prženje u kotlovima s kipućim uljem, razaranje i kidanje od strane grabežljivih životinja, kipuće tekućine tjerane u grlo i vječno tjeranje kroz stroj za mljevenje mesa sa psima koji čekaju na kraju da proždiru grešnike. Ove strašne kazne nikada ne donose smrt, i ponavljaju se dok se neko ne vrati u ciklus reinkarnacije. Ove varvarske stanice su teoretski skrojene tako da odgovaraju djelima osobe. Tako bi i oni koji se bave zanimanjima mesara, ribara ili istrebljivača bili tretirani na isti način, pa nije iznenađujuće da je viđenje ovakvih grafičkih murala bilo dovoljno da mnoge uplaši da promijene profesiju.

[69] J. Warner Wallace, “22 Important Questions for the Buddhitic Worldview,” Cold-Case Christianity, September 11, 2014.

[70] Huston Smith and Philip Novak, *Buddhism: A Concise Introduction* (New York: Harper-One, 2003) p. 21.

BUDISTIČKE PERSPEKTIVE O HRISTU

Dok svaki biblijski utemeljen hrišćanin drži do Isusovog božanskog porekla, budisti bilo koje vrste poriču da je Isus bio božanski. Oni, međutim, ne poriču da je on ključna ličnost u istoriji. Zanimljivo, budući da budisti vjeruju da je Buda imao čudesno rođenje, imaju malo prepirki s Isusovim čudesnim rođenjem. Oni se duboko dive njegovim društvenim učenjima i posebno njegovom nesebičnom radu za druge, ali on nije bio božanski. Umjesto toga, treba ga poštovati kao *bodisatvu*, koji je navodno odgodio nirvanu zarad drugih.[71] Teri Mak čak ističe da budisti na visokom nivou pokazuju daleko veće poštovanje prema istorijskom Isusu od modernih liberalnih egzegeta.[72] Ali čak i ako se čast koju ovi budistički vođe odaju Isusu kao velikom učitelju čini istinskom, možemo se zapitati kako bi ovi doajeni mogli odgovoriti na sledeću dilemu.

Da li je dovoljno dobro da kažemo o Isusu: Spreman sam prihvatiti Isusa kao velikog moralnog učitelja, ali ne prihvatam njegovu tvrdnju da je doslovni Sin Božji. Čovjek koji je bio samo čovjek i govorio stvari koje je Isus rekao ne bi bio veliki moralni učitelj. On bi ili bio ludak ili bi bio sam Đavo. Moramo napraviti svoj izbor. Ili je ovaj čovjek bio, i jeste, Sin Božiji, ili je ludak ili nešto gore. Dakle Isus je izvan priče o tome da je veliki ljudski učitelj. On sam nam nije ostavio otvorenom takvu opciju. Nije ni namjeravao.

SLIČNOSTI IZMEĐU BUDIZMA I HRIŠĆANSTVA

Kada je riječ o povezivanju hrišćanskog teizma i budizma, nije nedostajalo mislilaca poput Tomasa Mertona (monah trapista) i

[71] U budizmu, bodisatva je onaj koji odgađa prosvjetljenje kako bi pomogao drugima da postignu nirvanu. Dok je budizam ateistički, neke škole izražavaju privrženost raznim „božanstvima“, koja su često samo bodisatve – pomalo podsjećajući na kanonizaciju svetaca viđenu u rimokatolicizmu. Osim Gautame, budizam priznaje najmanje 27 drugih bodisatvi.

[72] Terry C. Muck, “Jesus Through Buddhist Eyes,” Books and Culture.

Tič Nat Hana (budistički monah)[73] – koji su među mnogima koji su postali apologeti takvog sinkretizma. I na prvi pogled, površnih paralela između budizma i hrišćanstva ima u izobilju. Na primjer, Buda je učio da je „sopstvo“ najvarljivija zabluda, a izgleda da hrišćanstvo nalazi slaganje u Pavlovim spisima,[74] ali takvo slaganje je površno, jer se o *sebi* govori na vrlo različite načine. Budisti nemaju pojma o prirodi grijeha na koju Pavle ukazuje.

Još jedna očigledna sličnost je perspektiva konačnog mira koju obećavaju obje religije. Ali opet, budistički brend mira je drugačiji od hrišćanstva jer je „baziran na djelima“, gdje se mir postiže pukom meditacijom. Hrišćanstvo, naprotiv, tvrdi da pravi mir dolazi samo kroz prihvatanje Isusa, Kneza mira, kao Spasitelja.

Mnogi sugerišu da su Isus i Buda nosili slične oreole, a malo ko se ne bi složio da je sličnost između njihovih života zaista zanimljiva. Uzmite u obzir da je svaki bio vođa koji...

- nije tražio ličnu moć
- poučavao kroz parabole
- iza sebe nije ostavio nikakve lične spise[75]
- uspostavio sveobuhvatan način života
- osudio preovlađujuće vjerske i društvene norme tog doba
- doživio veliko protivljenje lokalnih vlasti
- pod stresom da živim jednostavnim, pravednim i saosjećajnim životom
- odobravao snažno moralno ponašanje (npr. zabranu ubijanja,

[73] Thich Nhat Hanh, *Living Buddha, Living Christ* (New York: G.P. Putnam's, 1995). Han tvrdi: „Kad ste zaista srećan hrišćanin, vi ste takođe budista. I obrnuto.“ *Jesus and Buddha: The Parallel Sayings*, ed. Marcus Borg (Berkley, CA: Ulysses Press, 1997); and Paul F. Knitter, *Without Buddha I Could Not Be a Christian* (Croydon, UK: Oneworld Publications, 2013).

[74] Rimljanima 6:11; 2. Korinćanima 5:17; Galatima 2:20, 5:24 . Vidi takođe Luka 9:23–24 i Jovan 12:24 .

[75] Iako nemamo riječi napisane Njegovom vlastitom rukom, moramo priznati Njegove riječi zapisane u Bibliji, koje su bez sumnje Isusove riječi, posvjedočene od očevidaca i savremenika.

krađe, seksualnog nedoličnog ponašanja,[76] laganja i niza zlostavljanja)
- učio da materijalizam ometa duhovni rast
- podsticao pristalice da teže ka savršenstvu
- podsticao zajedništvo i altruizam svojih sledbenika
- isticao ljubav i poštovanje prema svim ljudima

Ipak, koliko god ove paralele bile zanimljive, fundamentalni i nepomirljivi kontrasti između dva sistema vjere prilično su oštri, kao što je istaknuto u sledećoj tabeli.

Neke nepodudarnosti između budizma i hrišćanstva

Budizam	**Hrišćanstvo**
Ne postoji lični Bog (ateistički)	Lični Bog postoji (teistički)
Nema stvaralačkog modela	Bog je tvorac svega što jeste
Možda postoji moralni zakon, ali ne i apsolutni	Postoji apsolutni moralni zakon jer je Bog apsolutni zakonodavac
Osnovni problem je patnja	Osnovni problem je grijeh, koji je odgovoran za patnju i konačno smrt
„Grijeh“ je nepoznavanje prave prirode stvarnosti	Grijeh je pobuna protiv Boga
„Iskupljenje“ dolazi iznutra	Otkupljenje dolazi samo kroz Hrista
Ključni trenutak dogodio se ispod drveta	Ključni trenutak se dogodio na drvetu
Budistička učenja ne zavise od Bude	Nema hrišćanstva bez Hrista
Buda je umro i kremiran	Isus je umro i uskrsnuo neraspadljiv
Ličnost ometa oslobođenje	Ličnost je centralna[77]
Krajnji cilj je nirvana	Krajnji cilj je lični odnos i pomirenje

[76] Gotovo svaka zemlja sa budističkom tradicijom učinila je pornografiju ilegalnom.

[77] Toliko toga bi se moglo dodati ovdje. Na primjer, budizam vidi trajnu ličnost kao iluziju, a nirvana uništava ličnost. Ali za hrišćane, mi smo nosioci Božjeg obličja, tako da su identitet i ličnost od suštinskog značaja, a naša ličnost opstaje iza groba – biće uskrsnuta i stvorena na sliku vječnog Boga. Pojedinac (osoba) je često nedovoljno naglašen ili potpuno zanemaren u većini azijskih tradicija. Kada se ličnost zanemari, preokupacija kastom, porodicom ili društvom žuri da popuni vakuum.

	sa Bogom
Potpuno subjektivan	Utemeljeno u objektivnoj stvarnosti
Usmjerenost prema unutra spriječila je razvoj nauke	Ljubav i proučavanje stvaranja doveli su do nauke
Sledbenici bi se trebali oduprijeti kritičkoj analizi	Sledbenici su upućeni da testiraju sve stvari (1. Solunjanima 5:21-22)
Pobožnost je fokusirana na unutrašnjost	Prava pobožnost gleda izvan sebe
Umiremo možda desetine hiljada puta	Umiremo samo jednom (Jevrejima 9:27)
Zasluge se prikupljaju u hiljadama života	Spasenje Božjom blagodaću kroz jedan Plan spasenja koji se odvija linearno jednom u vremenu
Konačna stvarnost je sunjata (praznina)	Konačna stvarnost je punoća u Hristu
Ciklični pogled na život i istoriju	Linearni (telični) pogled na život i istoriju
Sledbenici se moraju isprazniti od želje	Sledbenici u zajednici sa Bogom i Hristom mogu pobijediti nesvete želje
Buda: „Budite svjetiljke sami sebi“	Isus: „Ja sam svjetlost svijeta“
Duša ne postoji	Čovjek je prije svega duhovno biće
Čovjek je besmrtan kroz cikluse reinkarnacije	Čovjek je smrtan. Smrt je suprotnost životu i jedina nada u novi život je uskrsenje spasenih u Hristu

Nije potreban dodatni protivotrov da bi se suzbili uzaludni pokušaji kreativnih inkluzivista koji predlažu kompatibilnost između budističke i hrišćanske tradicije. Osnovna učenja su beznadežno nepomirljiva, a ipak je „politički korektna vučna greda“ modernog pluralizma i „prisilne neutralnosti“ nemilosrdna. Mnogi u hrišćanskoj crkvi pristaju na to zbog straha da će biti označeni kao budifobični ili da šire „govor mržnje“.

Zapravo, motivaciju koja stoji iza ovakvih radova mnogi će ocijeniti kao „zilotsku“ i netolerantnu. Nije to zbog materijala koji je ovdje prezentiran (koji je napisan na pošten način), već zbog netolerantnih stavova onih koji projektuju svoj netolerantni i zadrt stav

prema hrišćanstvu. Ali to je rizik da s ljubavlju i temeljno procijenimo tvrdnje o istini i podudarnosti suvremenih suparnika hrišćanstva na šta smo pozvani (2. Korinćanima 10:4-5; 1. Petrova 3:15, itd.). Jasnoća iz Jovana 14:6 ne prestaje da postoji samo zato što se ignoriše – Isus je put, istina i život. Ekumenska razmjena u cilju rastvaranja gore navedenih oštrih razlika može se izvršiti samo po visokoj cijeni napuštanja istine. Uz to, banalizovati ogroman jaz između Budinih i Isusovih učenja znači učiniti veliku nepravdu namjerama obojice ljudi. Svako obećanje o pluralističkom pomirenju otkriva suštinsko neznanje o oba sistema kako su klasično shvaćeni i o miljeu u kojem su rođeni.

Za veći dio Azije taj ritam se učvrstio u ponavljanje.

„To više nije samo prilično izvrnut svijet; to je točak.... [Azija] je uhvaćena u neku vrstu kosmičke rotacije, od koje šuplje čvorište zapravo nije ništa. U tom smislu, najgori dio postojanja je to što može tako trajati zauvijek.“[78]

SAMOVOLJA I NEDOSLEDNOSTI UNUTAR BUDIZMA

Budizam više liči na mističnu konstrukciju nego na čvrsto oblikovanu filozofiju sa zdravim poštovanjem logike i empirijskih podataka. Sam Gautama Buda vidio je teološku refleksiju kao puku spekulaciju, koja ne izgrađuje i ne vodi ka postizanju duhovnog oslobođenja. Nije ništa drugo do bolna ironija koju bi samo njegovo gledište bilo teško nadmašiti u svom metafizičkom nagađanju.

Hrišćanstvo je naravno i vjera. Ali to je vjera za koju se kaže da počiva na istorijskim događajima. U stvari, s obzirom na središnji značaj Hristovog uskrsenja, zaista se može reći da hrišćanska vjera stoji ili pada na jednom istorijskom događaju za koji se tvrdi da se dogodio u prostoru i vremenu (1. Korinćanima 15:12–19). Nasuprot tome, tradicionalni budisti malo ili nimalo naglašavaju objektivne podatke. Konačna stvarnost su neopisive, neodredive, nespo-

[78] G.K. Chesterton, *The Everlasting Man* (New York: Dodd, Mead & Co., 1925)

znatljive, duboke stvari koje se mogu susresti samo „plemenitom šutnjom“.

„‘Ako neko ne može empirijski spoznati umove drugih ljudi, onda je traženje znanja o drugim umovima u suprotnosti sa Budinom doktrinom o vrsti znanja koja je neophodna za okončanje patnje... Nije li saosjećanje onda u suprotnosti s onom vrstom saznanja koja vodi ka tome da budemo u stanju okončati svoju patnju?’ Glavni monah je odgovorio: ‘Ako neko zaista razumije Budino učenje, vidjeće da je saosjećanje besmisleno.’ Kolender komentariše: ‘Ako su metafizičke tvrdnje ono što nikako ne možemo provjeriti, onda Buda ne može potvrditi... da postoje pojedinci izvan njega. Ovo Budinu epistemologiju čini neprijateljem saosjećanja.“[79]

Oni koji vjeruju stvarima kao što je zakon ne-kontradikcije mogu smatrati da su susreti s budistima prilično frustrirajući. Obrazloženi argumenti i logika obično neće pasti na plodno tlo, jer se čini da su vjerni budisti *Tripitaka* na svakom koraku potisnuti na puki subjektivizam i iskustvenost.

Ali zamislite monaha koji gleda u oba smjera prije nego što pređe prometnu ulicu u Bangkoku da moli za milostinju; neusklađenost toga kako se njegova meta-racionalna uvjerenja uklapaju sa (1) izbjegavanjem da bude pregažen i (2) zavisnošću o drugima, možda čak nije ni shvaćena, a mnogo manje objašnjena. Prosječnom zapadnjaku takve nepomirljive kontradikcije izgledaju prožimajuće u budističkoj darmi. Nebudisti, na primjer, mogu primijetiti sledeće enigme:

- Pošto su duše nestalne – tj. ne postoji pravo ja – kako se budizam može odnositi na nirvanu kao na *postignutu* ili *doživljenu*?
- Kada budizam poučava reinkarnaciju, ali i poriče postojanje

[79] Michael Collender, dijeli njegovo iskustvo tokom posjete Vat Tai, Teravada manastiru na području Los Anđelesa. To End All Suffering (Eugene, OR: Wipf & Stock Publishers, 2014), p. 190.

duša, šta se onda reinkarnira? Kako se mogu desiti ciklusi ponovnog rađanja bez sebe koje treba preporoditi?

- Ako su sve stvari nestalne, zar to uvjerenje ne raznosi samo sebe?[80]
- Karma podrazumijeva da su prošla djela i budući događaji neraskidivo povezani zajedno (tj. mi zaista žanjemo u ovom životu ono što smo posijali u prethodnom). Ali kako to može biti ako ništa nije trajno?
- Čitav budistički pogled na svijet zasnovan je na prevazilaženju patnje, ali kako to može biti ako (neki od istih) budisti poriču da je patnja stvarna?
- Budizam zaključuje da neko nema lični značaj. Ali zašto se onda čini da neki budisti žive kao da *imaju* neki djelić značaja?
- Kako budizam može tvrditi da patnja dolazi iz težnje za privatnim ispunjenjem, a zatim težiti (želji) za privatnim ispunjenjem poput nirvane?
- Kao dio našeg svijeta čulnih iluzija, kako su etički pojmovi (poput *dobra* i *zla* ili okrutnosti i neokrutnosti) uopšte održivi?[81] Konkretno, koju objektivnu moralnu osnovu budizam može pružiti za razliku između njih?
- Pohvalno je što budisti žive etički. Ali smatrajući da je konačna stvarnost bezlična – pri čemu su razlike između dobra i zla iluzorne – nije li takva etika potpuno proizvoljna

[80] Ovo je primjer samoreferencijalne nekoherentnosti, ili samoporažavajuće tvrdnje. Poznati primjeri su: „Sve je relativno!“ i „Nema apsoluta!“ Svaka se urušava po svojoj logici.

[81] Budistički pesimistički stav da je život patnja je logički nedosledan. L.T. Džejačandran to uokviruje na sledeći način: „Filozofski, ne može se definisati negativan entitet kao što je patnja ili zlo osim kao odsustvo odgovarajućih, pozitivnih entiteta, naime zadovoljstva i dobra. Da sve pati, ne bismo znali da je to patnja!“; L.T. Jeyachandran, *Beyond Opinion: Living the Faith We Defend*, ed. Ravi Zacharias (Nashville, TN: Thomas Nelson, 2007), p. 92–93.

bez objektivne podloge?[82]

- Bez ličnog Boga, ko/šta odlučuje da li neko djelo zaslužuje „dobru“ ili „lošu“ karmu?
- Kako se uopšte zna da je potraga za prosvjetljenjem vjerodostojna?
- Ako je samopouzdanje imperativ za postizanje dobre karme, kako se to spaja sa pomaganjem bodisatve?

Lista bi se mogla nastaviti, ali treba spomenuti još jednu očiglednu zabludu. Budizam zagovara nesebičnost i oslobađanje od žudnje. Pa ipak, cijeli cilj *postizanja nirvane* ironično izgleda kao krajnji oblik sebičnosti, budući da je to potpuno egocentrično iskustvo. Džonson jasno sažima kontradikciju.

„Moralna kontradikcija je upravo ova: osoba treba da želi da se spasi od želje ili sebičnosti. Ali htjeti spasiti sebe jednako je sebično kao i svaki drugi čin u sebične svrhe. Ako osoba želi prosvjetljenje, još uvijek *želi*. A *htjeti*, *željeti*, upravo je greška koja sprječava prosvjetljenje.“[83]

Nelogično mišljenje, naravno, nije isključivi domen budista, jer se ono manifestuje na nekom nivou sa svim pogledima koji se suprotstavljaju biblijskoj istini. Niti se podrazumijeva da su oni koji se ponose logikom automatski superiorni ili logični, a još manje ispravni. Ali kod budizma (i taoizma takođe) kontradiktornost se zapravo čini suštinskom za sistem, i stoga je ne samo podnošljiva već je čak donekle i znak časti. Sve ovo nije iznenađenje; kao logičan ishod pogleda na svijet koji uči da je stvarnost samo

[82] Budisti i New Ageri, kao i sekularni humanisti, svi se naravno drže moralnih vrijednosti. Ali ono što ih povezuje je da ni jedno ni drugo ne može pružiti objektivno, ontološko obrazloženje za takva uvjerenja; umjesto toga prisiljeni su da subjektivno prihvate moralni okvir čistom fideističkom naredbom. Ako ne postoji lični Bog, koncept poput Četiri plemenite istine postaje problematičan, jer na kojoj objektivnoj osnovi treba da odredimo šta je plemenito, a šta istina? Isto važi i za osam prava u Osmostrukom putu. Po čijem standardu?

[83] David Johnson, *A Reasoned Look at Asian Religions* (Minneapolis, MN: Bethany House, 1985), p. 130.

iluzija. Budući da su bilo kakva „pravila rasuđivanja“, kakva god bila za svakog pojedinca, dio stvarnosti koja je iluzorna, onda takvi kruti zakoni ne mogu postojati, a još manje biti kodificirani u eteričnom svjetonazoru.

„Čak i među samim zen majstorima postoje velika neslaganja, što je prilično zabrinjavajuće. Ono što jedan tvrdi drugi odlučno poriče ili daje sarkastičnu primjedbu u vezi s tim, tako da neupućeni ne znaju šta da naprave od svih ovih vječnih i beznadežnih zavrzlama.“[84]

Unutar-vjerski dijalozi sa nepokolebljivim budistima neće imati zajedničko uvažavanje logičnog i linearnog rezonovanja koje zapadnjaci uzimaju zdravo za gotovo. U stvari, biće izuzetno teško shvatiti zašto sami budisti ne vide logičke kontradikcije unutar svog okvira, svojih svetih knjiga, svoje prakse, ili zašto se zakon ne-kontradikcije ne uzima kao univerzalna istina. Greg Bahnsen sugeriše da ako neko poriče zakon nekontradikcije, možete jednostavno odgovoriti: „Oh, dakle, ne poričete ga.“ Kada se suprotstave sa: „Ne, ja to poričem“, onda jednostavno možete odgovoriti: „Da, ali ako poričete, onda ni ne poričete“. Pošto su odustali od zakona neprotivrečnosti, onda ne mogu da se žale na taj zakon kada vi protivrečite njihovom stavu. Od jačine Bahnsenovih riječi je teško pobjeći.

SAVJETI ZA DIJELJENJE JEVANĐELJA S BUDISTIMA

Nakon što ste se upoznali sa *pukim budizmom*, možete vidjeti da je ova religija jednako raznolika kao i hrišćanstvo (to se događa kada religija postoji već duže vrijeme), i kao takva, skoro svaka tvrdnja i procjena u ovom radu bi mogla biti beskrajno kvalifikovan. Isto vrijedi i za strategije dijeljenja Hrista sa budistima.

Svi znamo koliko zastrašujuće može biti dijeliti Hrista s porodicom i prijateljima, ali doći do Golgote sa budistima može biti još

[84] D.T. Suzuki, “The Koan,” in Nancy Wilson Ross, *The World of Zen, an East-West Anthology* (New York: Vintage Books, 1964), p. 54.

više golemo, posebno kada se rješavaju kulturne i jezičke barijere. I-pak, budite ohrabreni, jer je Bog pomogao mnogima poput vas da se nose sa ovim preprekama. Snažna i provjerena mješavina uključuje tri stvari: malu pripremu, hrabro iskoračenje u vjeri i saznanje da je Bog s vama! Sa svakim susretom ćete učiti, rasti i steći samopouzdanje. Uz to, prethodna evangelizacija drugih je preorala put za vas, baš kao što možda obrađujete zemlju za druge ili zalivate ono što su oni posadili (1. Korinćanima 3:5-8). Vjekovi molitvenog pokrova također vam prethode.

Neki su dugo služili u budističkom svijetu. Kada dijele metode koje su se pokazale plodonosnim, i druge koje su propale, trebali bismo slušati. Sledeći predlozi zdravog razuma mogu se prilagoditi kontekstu.

- Ovo je duhovni rat, zato počnite s molitvom! Duh sveti je dugo obrađivao tlo u srcima budista, i nastaviće to činiti.
- Demonsko je često u igri. Ne gazite lakomisleno na bojno polje.
- Budite oprezni (1. Petrova 3:15). Istražite budizam. Istinsko razumijevanje vjere budiste je ključno i pokazuje poštovanje. Poznavanje stvari kao što *su Četiri plemenite istine*, *Osmostruki put* i *Srednji put* je imperativ. Ako budete pritisnuti na raspravu, nemojte se bojati postavljati pitanja o tome u šta budisti vjeruju kako biste mogli pravilno razgovarati o pitanjima.
- Slično tome, jeste li se upustili u lično proučavanje teodiceje (postojanje patnje, posebno u stvaranju svemoćnog i svetog Boga)? Indikacije da ste duboko razmišljali o bolu i patnji će poslati pozitivan signal. Moramo biti ozbiljni u pogledu svojih vjerovanja kao što su budisti prema njihovim.
- Morate naučiti razlikovati izvorni budizam od modernih varijanti, pored toga što ćete odrediti koju školu budizma vaš prijatelj prihvata. Kada ste u diskusiji, nemojte se

bojati postavljati pronicljiva pitanja s poštovanjem.

- Vežite se na duge staze. Zaista ne postoje prečice do vremena koje je potrebno da bi se steklo povjerenje i pravo da se govori istina budistima.
- Izgradnja relacijskih mostova je neophodna. Učinite sve što je potrebno da biste razumjeli njihov lični svijet, slušajte i odgovarajte na pitanja.
- Dijaloški pristup je najbolji – slušajte veoma dobro. Preostala agresivnost ili snishodljivost mora ustupiti mjesto blagosti i poštovanju (1. Petrova 3:15). Biti pretjerano konfrontiran uopšteno zatvara vrata, ali više u azijskom kontekstu. Upoznajte se i izbjegavajte taktike koje uzrokuju „gubljenje obraza".
- Govoriti istinu u ljubavi je od suštinskog značaja za svjedočenje budistima, s poštovanjem i strpljivo naglašavajući suštinske razlike.
- Tajming je ključan. Pitajte Boga kada je ispravno napredovati, a kada je najbolje povući se. Preuranjeni pokušaji izvlačenja mreže mogu biti kontraefektivni ako nisu postavljeni pravi temelji.
- Hrišćani posvećeni svojim duhovnim disciplinama imaju bolji odnos sa budistima. Ali obični hrišćani koji ne znaju svoje izvore, ili koji se ne mole, ne poste, itd., ne gaje isti osjećaj vjerodostojnosti kod budista.
- Razvučeno filozofiranje komparativne religije rijetko će uspjeti. Osim na Hrista, nemojte se fokusirati na Budu ili druge ličnosti. Koncentrišite se na probleme.
- Podijelite Hrista sa oduševljenjem i strpljivošću. Budisti obično malo znaju o Isusu, pa iako pregled Njegove jedinstvenosti može potrajati, o tome se ne može pregovarati.
- Ne pravite pretpostavke i strpljivo pojašnjavajte ključne pojmove. Budisti su rijetko upoznati s biblijskim konceptima i pojmovima koje hrišćani uzimaju zdravo za

gotovo. Nemojte pretpostavljati da budisti razumiju grijeh, sud, posredničko pomirenje ili uskrsenje. Ovo je dvostruko važno jer neki, poput Dalaj Lame, zamjenjuju pojmove kao što su *saosjećanje*, *mir* i *sklad* tibetanskim riječima koje imaju vrlo različita značenja.

- Koncept Boga odnosa koji nudi oproštenje nosiocima Njegovog obličja ima duboku privlačnost za budiste.
- Budista koji razmišlja želi pobjeći iz kruga karme, patnje i neprestane težnje ka samousavršavanju. Podijeliti svoju ličnu priču o tome kako vas je Hrist oslobodio sličnog ropstva i kako je imati lični odnos sa živim Bogom biće prilično moćno.
- Budite spremni objasniti razlike između *Neba* i *nirvane*.
- Prekomjerno bavljenje komparativnom religijom (tj. isticanje zajedničkih osnova) može biti skretanje. Usredsredite se na Isusa.
- Kao što biste i očekivali, nomenklatura poput „ponovo rođen“ ili „regeneracija“ i slično može biti problematična, budući da je budističke uši čuju vrlo različito. Takvi izrazi se, naravno, ne mogu izbjeći, ali budite izuzetno mudri u objašnjavanju razlika između regeneracije i reinkarnacije. Jedan izvor mudro predlaže zamjensku terminologiju poput „beskrajne slobode od patnje, krivice i grijeha“, „nova sila za sveto življenje“, „obećanje vječnog dobrog života bez patnje“ ili „dar neograničenih zasluga“.
- Obavezno dajte budističkim prijateljima Bibliju, navodeći da ste spremni da odgovorite na pitanja.
- Kao što ste počeli molitvom, tako i završite molitvom. Nakon svakog susreta, zamolite Boga da nastavi raditi na srcu svakog budućeg bivšeg budiste.

SAŽETAK BUDISTIČKIH VJEROVANJA

Doktrina	Učenja budizma
Bog	Negira postojanje biblijskog Boga. U svom čistom obliku, budizam je ateistički; međutim, neke sekte poštuju Budu kao bogoliku figuru. Druge sekte su politeističke, poštuju različite manje bogove. Svi poriču da je Isus bio božanski, ali mnogi bi priznali Njegovo čudesno rođenje i vidjeli Ga kao prosvijetljenog učitelja.
Autoritet / Otkrivenje	Autoritet Tripitaka, ili Pali kanona, iako je različito poštovan među sektama, barem je priznat kao izvor budističkih učenja. Druge različite spise koriste suparničke sekte. Na kraju krajeva, svaki pojedinac je svoj autoritet.
Čovjek	Svi oblici života i ljudi su dio ciklusa života i smrti čije sopstvo nastoji postići nirvanu. Pojedinci su rođeni podložni zakonu karme, a ne grešne prirode, na osnovu njihovog učinka u prethodnom životu.
Grijeh	Grijeh je labavo definisan kao činiti loše i imati želje koje vezuju za svijet. Sva patnja je rezultat pogrešnih želja i gajenja pogrešnih misli i namjera. Grijeh se posmatra kao nepoznavanje prave stvarnosti.
Spasenje	Pojedinac je namjeran da ukloni sve želje i vezanosti za svijet kako bi uklonio bilo koji oblik patnje. Prateći Osmostruki put, svaka osoba može postići stanje nirvane, nakon što se njeno postojanje ugasi i ukloni iz ciklusa reinkarnacije i patnje.
Tvorevina	Negira postojanje vrhovnog Tvorca. Smatra pitanja o poreklu odvraćanjem od postizanja prosvjetljenja. Može prihvatiti evolucijske ideje kao dio lanca bitisanja.

9. Politeistička šintoistička kultura

Članak u *Asahi Shinbunu* iz decembra 2014. otkriva ove intrigantne vijesti: „Projekat u Tokiju će izbjeći gradnju preko 'prokletog' groba povezanog sa samurajevom glavom." Veliki projekat vrijedan 1,43 milijarde dolara uključuje izgradnju dva nebodera u kojima se nalaze kancelarije, hotel i višenamjenske koncertne dvorane u centru Tokija. Ipak, izbjegavaju ukloniti mali grob samuraja iz 10. vijeka jer se boje prokletstva. Živimo u 21. vijeku, i ovo zastarelo, sujevjerno razmišljanje može natjerati mnoge od nas da se zapitaju! Ali mnogi Japanci još uvijek osjećaju nelagodu zbog uznemirenja duhova mrtvih koji su postali bogovi. Ovo odražava šintoistički način razmišljanja.

Još neke savremene teme vijesti tiču se japanskih političara koji posjećuju svetište Jasukuni, koje je izgrađeno u znak sjećanja na poginule u ratu. Budući da je svetilište šinto, mrtvi borci (čak i ratni zločinci) postaju bogovi, a oko 2.460.000 bogova sadržano je u njemu. Mnogi članovi kabineta, uključujući premijera, posjećuju Jasukuni kako bi odali počast duhovima mrtvih kao bogovima. Ovo je dovelo do kontroverznog pitanja u stranoj diplomatiji – najvjerovatnije zabrinutosti oko skrivanja ratnih zločinaca i kršenja principa odvajanja religije od države. Ipak, većina Japanaca je popustljiva prema tome zbog šintoističke kulture.

Današnji japanski narod je još uvijek duboko pod uticajem šintoizma, kako u svojoj kulturi tako i u načinu razmišljanja. To je jedan od razloga zašto im je teško prihvatiti monoteističke religije kao što je hrišćanstvo. Pažljivo razmatranje šintoizma može nam dati bolje razumijevanje temeljnih vjerovanja koja oblikuju razmišljanje japanskog naroda.

ŠTA JE ŠINTOIZAM? KRATAK PREGLED

Šinto je autohtona religija koja potiče od Japanaca. Praktikuje se samo u japanskim zajednicama i predstavlja okosnicu japanske kulture i nacionalnog identiteta.

Godišnja statistika religioznog stanovništva, koju je preuzela Japanska agencija za kulturna pitanja 2011. godine, pokazuje da postoji preko 100 miliona Japanaca koji se pridržavaju šintoizma (51,2%), 85 miliona budizma (43,0%), 1,9 miliona hrišćana (1,0%), te 9,5 miliona u drugim religijama (4,8%).

Važno je napomenuti da ukupan broj religiozne populacije premašuje stvarnu populaciju Japana, koja iznosi oko 130 miliona. Neki ljudi se identifikuju sa više grupa, a istorija japanskih religija je odgovorna za ovaj fenomen. Ovo će biti dodatno objašnjeno kasnije.

ŠINTOISTIČKA DEFINICIJA „BOGA“

Šinto je napisan u dva kanđija (kineska slova), 神道, naime, 神 što je „bog(ovi)“ i 道 što je „put“. Dakle, može doslovno značiti „božji put“ ili „put bogova“ (na japanskom ne postoje eksplicitni oblici jednine ili množine, pa je to određeno kontekstom).

U šintoizmu, bog nije kao Bog iz Biblije koji je svemogući Stvoritelj svijeta. Šintoistički bogovi su u osnovi duhovi koji su svuda u prirodi, a takođe i u ljudima – otuda pretpostavka mnogih bogova. Koliko tačno?, neko se može zapitati. Izraz *Jaojorozu* (što znači 8.000.000) koristi se za izražavanje bezbrojnih bogova u Japanu.

Šintoizam je prvobitno započeo kao oblik animizma. Rani Japanci su se plašili prirodnih sila i vjerovali su da te sile potiču od moći duhova koji žive u različitim prirodnim entitetima, kao što su šume, stijene, okeani, itd. Staništa duhova, koja se smatraju svetim, zvala su se Joriširo, ali sami Joriširo nisu bili predmet obožavanja. U šintoizmu, stoga, subjekti obožavanja nisu stvorenja ili vidljivi

idoli, već duhovi za koje se vjeruje da imaju natprirodnu moć. I dobronamjerni i zlonamjerni duhovi nazivaju se *kami* u jednini ili *kami gami* u množini, što znači „bogovi“.

Kako se šintoizam razvijao, ne samo duhovi koji su živjeli u prirodi, već i duhovi predaka postali su bogovi. Nakon smrti, vjerovalo se da su duhovi predaka postali bogovi čuvari, koji bde i štite svoje žive potomke. Osim toga, neke ugledne ličnosti su postale posvećene iz različitih razloga. Mičizane Sugavara, poznati učenjak i aristokrata iz devetog vijeka na kojeg se danas gleda kao na boga akademika, prvobitno se smatralo da je postao *onrjo*, proklinjući duh, jer je bio lažno optužen za izdaju i umro smrću za žaljenje. Svetilište Tenman je prvobitno izgrađeno da umiri njegov duh kako bi se izbjegla njegova *tatari* (kletva). Još jedna poznata svetkovana osoba je Iejasu Tokugava, glavni šogun koji je uspostavio Tokugavinu administraciju. Postavljen je u svetište Niko Tošogu kako bi potvrdio i ovlastio prevlast porodice Tokugava da vlada nad nacijom tokom Edo perioda.

ŠINTO VJEROVANJA

Šinto nema svete spise kao što je judeo-hrišćanska Biblija. Umjesto toga, njegovi sledbenici se oslanjaju na folklor i drevne istorije koje se čuvaju u Kođikiju (što znači „starine“) i Nihon Šokiju (japanske hronike), koje daju neke pozadinske izvještaje o šintoističkim vjerovanjima. U tim knjigama su napisani izvještaji o tome kako su bogovi stvorili različite fizičke entitete, uključujući i japanska ostrva. Oni takođe objašnjavaju kako su nekada živjeli bogovi i ljudi, čak se i vjenčavali. Na te bogove se sada gleda kao na anđele čuvare, te se stoga poštuju. Kođiki i Nihon Šoki takođe bilježe da su japanski carevi direktni potomci čuvene Amaterasu, boginje sunca – s posebnom pažnjom da se objasni kako su carevi u potpunosti potvrđeni da vladaju Japanom. To dovodi do obožavanja cara kao živog boga – što je nedavno viđeno u danima Drugog svjetskog rata.

Budući da su šintoistički bogovi povezani sa narodnim

folklorom i legendama, neki ljudi na šintoizam gledaju samo kao na tradiciju i kulturu – ne kao na religiju. Šinto se uglavnom bavi ovim životom, a o pitanjima kao što su lično spasenje ili život nakon smrti se ne raspravlja.

ŠINTOISTIČKE PRAKSE

U Japanu postoji preko 80.000 šintoističkih svetilišta. Neka istaknuta svetilišta, kao što su Jasukuni, Ise Đingu i Izumo Taiša, okupljaju mnoge posjetioce iz cijelog Japana, ali većina svetilišta se posjećuje lokalno, jer sadrže bogove tog područja ili Uji-gami (bogove čuvare klanova koji žive u tom području).

Šintoizam ne zahtijeva da se neko poveže s njim tako što će poricati druge religije, tako da pozdravlja svakoga ko posjeti šintoistička svetišta da oda počast bogovima kad god pojedinac to želi. Ovo objašnjava zašto se mnogi Japanci mogu istovremeno identifikovati sa šintoizmom i drugim religijama. Prilikom posjete svetinjama, uobičajeni je protokol:

1. Naklonite se na Tori-i kapiji prije ulaska u svetište.
2. Operete ruke i usta (na ulazu u svetište se obično nalazi fontana).
3. Krenete naprijed do Haidena, predvorja zgrade za obožavanje, koja se nalazi ispred Hondena, glavne zgrade svetilišta u kojoj borave bogovi.
4. Dajete ponude u kutiji za darove.
5. Zazvonite na veliko zvono povlačenjem pričvršćenog užeta da privučete pažnju bogova.
6. Napravite određenu radnju obožavanja, kao što je „dvaput naklon, dvaput pljesak rukom i jedanput naklon“. Obično se molitva obavlja nakon pljeskanja.

U suštini, Japanci posjećuju svetilišta na Novu godinu kako bi se molili za sigurnost, dobro zdravlje i prosperitet u narednoj godini. Ova tradicija se zove Hacumude (što znači prva posjeta u godini). Ljudi takođe posjećuju svetilišta za tradicionalne festivale ili

sezonske događaje, jer svako svetište održava godišnji Macuri (što znači festival ili ritualna ceremonija).

U različitim životnim fazama, tipični Japanci slijede specifične šintoističke tradicije. Kada se beba rodi i navrši mjesec dana, roditelji obično odvode bebu u lokalno svetilište da zahvale i pomole se za dobro zdravlje svog mališana. Isto se radi i za djecu od tri, pet i sedam godina. Kada učenici polažu prijemne ispite za škole, odlaze u svetište bogova akademika da traže uspjeh i kupe amajlije za sreću. Neki mladi parovi odlučuju da se vjenčaju u hramu, jer postoje bogovi dobrog braka, a oni takođe odlaze u svetište posvećeno bogovima rađanja kada žele zatrudnjeti, moleći se i za siguran porođaj. Kako život napreduje, neke porodice se odlučuju za sahrane u šintoističkom stilu, iako se većina njih obavlja prema budističkim obredima zbog tradicije koja je dodata kulturi tokom Edo perioda.

ŠINTOIZAM I POLITIKA

Šintoizam je oduvijek bio prisutan na političkoj sceni Japana. U drevnim vremenima, šaman ili šamanka je bio vođa koji je održavao i izvodio rituale kako bi zadovoljio bogove. On ili ona su takođe praktikovali proricanje kako bi razaznali volju bogova tako da su ljudi znali stvari kada treba sijati sjeme. U ranim danima Japana, šamani su zauzimali visoke pozicije ne samo u ritualima, već i u politici. Kasnije je carska porodica, na koju se gledalo kao na potomke japanskih bogova, postala odgovorna za izvođenje rituala i upravljanje zemljom. Japanska politička struktura nastala je integracijom šintoističkih rituala i vlade (slično teokratiji), i to se održalo do kraja Drugog svjetskog rata. Ostaci takvih običaja mogu se vidjeti i danas.

ISTORIJA JAPANA I ŠINTOIZMA

Hajde da pobliže ispitamo kako se šinto oblikovao kroz japansku istoriju.

Rani oblik šintoizma. – Odakle su nastali prvi ljudi Japana? Vjeruje se da je tokom ledenog doba[85] Japan bio povezan s azijskim kontinentom kopnenim putem, omogućavajući raznim ljudima da migriraju preko azijskog kontinenta do krajnjeg istočnog dijela nakon širenja iz Vavilona. Ovo područje je kasnije postalo japanska ostrva kako se nivo mora podigao. Ali čak i nakon što su ostrva odvojena od kontinenta, ljudi su mogli da putuju morem, kao što je zabilježeno u drevnim tekstovima. Ne može se reći ništa tačno o tome koja su etnička plemena stigla do Japana. Po svoj prilici, to nije bilo jedno pleme, već više plemena koja su donosila različite kulture.[86]

Sa različitim godišnjim dobima i sa obilnim prirodnim resursima kao što su okean, rijeke i šume, japanska ostrva su pružala savršeno okruženje za gajenje osjećaja strahopoštovanja prema prirodi kod svojih stanovnika. Klima i topografija bili su instrumentalni u negovanju animističkih vjerovanja i pružili su pozadinu za razvoj folklora, posebno mitoloških priča o spiritualnim bogovima koji žive s ljudima i komuniciraju s njima.

Kada je u trećem vijeku prije nove ere u Japan donijeta proizvodnja pirinča, ljudi su počeli da se naseljavaju u sela, formirajući jedinice u poljoprivrednom društvu. Najvjerovatnije je da je u to vrijeme nastao prototip šintoizma. Ljudi su pokušavali da umire opažene duhove obožavajući ih kao bogove i prinoseći im žrtve – čak su išli toliko daleko da su prinosili živote žena i djece (prema predanju). To je učinjeno kako bi se životi i usjevi seljana osigurali od prirodnih katastrofa. Festivali su se održavali prema kalendaru poljoprivrede, a šamani su imali glavnu ulogu u praktikovanju proricanja i poučavanju ljudi o volji bogova. Stoga se ovaj rani oblik šintoizma sastojao od animizma i šamanizma.

---

[85] Mike Oard, "Where Does the Ice Age Fit?" New Answers Book 1, ed. Ken Ham (Green Forest, AR: Master Books, 2006), p. 207–220.

[86] Za više informacija o mogućim plemenima, vidjeti: Bodie Hodge, Tower of Babel (Green Forest, AR: Master Books, 2013), p. 166–167.

Uspon dinastije Jamato (carska porodica). – Nekoliko drevnih kineskih zapisa (Zapisi o tri kraljevstva i Knjiga u Docnijem Hanu) objašnjavaju da je u Japanu u drugom vijeku nove ere bio rat širom zemlje, koji je trajao više od 70 godina. Rat je konačno završio kada su Himiko postavili za svog zajedničkog vladara. Himiko je bila žena šaman i kraljica Jamataikokua; živjela je od kraja drugog do sredine trećeg vijeka nove ere.

Himiko je takođe spomenuta u drugom zapisu kao ona koja je poslala svoje delegate u Kinu, gdje je bila priznata kao vladar Va, ime koje je u to vrijeme dobio Japan. Himiko je oko 238. godine kineski car dao poseban zlatni pečat, potvrđujući da je imala veliku moć u Japanu u svoje vrijeme. Nije tačno poznato gdje je bilo Himikino kraljevstvo Jamataikoku, ali se kaže da bi Jamataikoku („Kraljevstvo Jamatai“) mogao biti povezan s dinastijom Jamato – jedinom dinastijom koja je ikada postojala u Japanu, koja je postala carska porodica koja uključuje sadašnjeg cara nacije.

Do četvrtog vijeka, kraljevi Jamato su vladali kao vladari Japana. I upravljanje i izvođenje rituala bile su važne dužnosti vladara. Pobrinuli su se da izvode ceremonije za Amatsukamije, bogove koji žive na nebesima i koji su stvorili zemlju Japana, i Kunitsukamije, bogove koji borave na zemlji i štite zemlju Japana. Dinastija Jamato je takođe posvetila Amaterasu, boginju sunca koja se smatra njihovom pretkom, u svetištu Ise Đingu, najprestižnijem šintoističkom svetilištu u Japanu.

Car Tenmu je naredio sastavljanje nacionalnih hronika krajem sedmog vijeka. Pisanje Kođikija je završeno 712. godine, a Nihon Šokija 720. godine. Ova dva teksta su temeljni izvori na kojima se zasnivaju šintoistička vjerovanja. Oba ova teksta pokrivaju priče o stvaranju Japana kao i genealogije Jamato kraljeva. Folklor o pričama o bogovima je sličan grčkim mitologijama, budući da su bogovi Japana veoma slični ljudima, emotivni i nesavršeni, koji se vjenčavaju i rađaju djecu. Genealogije nas obavještavaju da su kraljevi Jamato bili potomci Ninigija, unuka Amaterasua. Važno je

napomenuti da je jedan od razloga zašto su ova dva teksta napisana bio da se potvrdi autentičnost kraljeva Jamatoa kao ovlaštenih vladara Japana tako što se njihova krvna loza prati do bogova Japana, posebno do Amaterasu.

Početkom osmog vijeka dinastija Jamato je postigla centralizovanu vlast i uspostavila novu vladinu strukturu nazvanu Ricurio sistem, sličan onom u Kini. U ovoj novoj strukturi postavljen je poseban vjerski biro u kojem je vlada mogla provoditi šintoističke rituale. Rituali, Macuri, definisani u sistemu Ricurio, navedeni su u tabeli 1. Religiozni biro je postao nadzorno tijelo svih svetinja u zemlji. Svetišta su rangirana, a 22 svetilišta koja se odnose na carsku porodicu ili dominantne klanove izabrana su za rad o javnom trošku. Zanimljiva činjenica je da je ovaj sistem procjenjivao i rangirao bogove, baš kao što se to čini sa ljudskim zvaničnicima. U šintoizmu, bogovi su rangirani prema svojim sposobnostima i titulama.

Tabela 1: Lista macurija po sistemu Ricurio

Vrijeme	**Naziv rituala (Macuri)**	**Religijska praksa**
Februar	Macuri molitve za godinu 祈年祭（としごいのまつり）	Molitve Amatsukami i Kunitsukami za bogatu žetvu.
Mart	Macuri umirivanja cvijećem 鎮花祭（はなしずめのまつり）	Za molitvu da kuga ili bolesti odu iz zemlje, u svetištu Oomiva i svetištu Sai.
April i septembar	Macuri oblačenja boga 神衣祭（かんみそのまつり）	Ponuda odjeće Amaterasu u hramu Ise Đingu.
April	Macuri tri grane 三枝祭（さいぐさのまつり）	Za ukrašavanje bureta sakea (pirinčanog vina) ljiljanima u hramu Isagava.
April i jul	Veliki sveti macuri 大忌祭（おおいみのまつり）	Moljenje za dobru kišu i žetvu za usjeve pirinča u hramu Hirose.

April i jul	Macuri bogu vjetra 風神祭（かぜのかみのまつり）	Molitva da polja pirinča budu zaštićena od jakih oluja ili poplava u hramu Tacuta.
Jun i decembar	Mjesečni macuri 月次祭 (つきなみのまつり)	Molitva za dobrobit carske porodice u hramu Ise Đingu (to se radilo svakog mjeseca).
Jun i decembar	Macuri prazničnog boga 道饗祭（みちあえのまつり）	Pravljenje gozbe za zle duhove da ne uđu u grad.
Jun i decembar	Macuri za umirivanje vatre 鎮火祭（ひしずめのまつり）	Molitve za sigurnu vatru.
Septembar	Macuri za božji obrok 神嘗祭（かんにえのまつり）	Ponuda prvog roda te godine Amaterasu u hramu Ise Đingu.
Novembar	Macuri za učešće u božjem obroku 相嘗祭（あいにえのまつり）	Prinos prvog roda bogovima i zajednički obrok.
Novembar	Macuri za novi obrok 新嘗祭（にいなめのまつり） 大嘗祭（おおにえのまつり）	Da bi proslavila žetva, car nudi novi obrok bogovima, a i on jede.
Novembar	Macuri za umirivanje duše 鎮魂祭（たましずめのまつり）	Molitve za pokoj careve duše.
Jun i decembar	Ceremonija pročišćenja 大祓（おおはらえ）	Za uklanjanje nečistote nakupljene tokom 6 mjeseci, vrši se poslednjeg dana juna i decembra.
Po potrebi	Macuri za poseban novi obrok 践阼大嘗祭	Macuri za prvi novi obrok od carskog ustoličenja.

Ricurio sistem je bio u funkciji oko tri vijeka. Do kraja desetog vijeka vladi je postalo teško da zadrži centralizaciju vlasti, pa je uspostavljen novi sistem. Što se tiče vjerskih pitanja, širenje budizma promijenilo je položaj šintoizma u kulturi.

UVOĐENJE BUDIZMA

Uvođenje budizma imalo je ogroman uticaj na šintoizam. Sredinom šestog vijeka, budizam je zvanično unesen u Japan iz Baekje (jednog od tri kraljevstva Koreje u to vrijeme). Seong, kralj Baekje, poklonio je kipove Bude i svete spise Kinmeiju, caru Japana. Nesiguran šta da radi, Kinmei se konsultovao sa svojim sudskim savjetnicima. Neki su rekli da prihvataju budizam, kao što je već bio prihvaćen u zemljama kao što su Kina i Koreja, dok su drugi rekli da ga odbijaju, jer Japan ima svoje bogove, a prihvatanje novog boga poput Bude moglo bi uznemiriti prvobitne bogove nacije. Stoga, od samog početka, budizam nije bio dobro prihvaćen u Japanu. Da bi se napravio definitivan kontrast s budizmom, japanska autohtona religija počela je da se zove šinto.

Ali nije prošlo mnogo vremena prije nego što je budizam počeo da se prihvata u Japanu. Čuveni princ Šotoku, koji je bio regent kraljici Suiko krajem šestog vijeka, usvojio je i promovisao budizam. Budistički hramovi i kipovi počeli su da se izrađuju o javnom trošku. Ali princ Šotoku je bio dovoljno mudar da ne porekne šintoističko obožavanje, izdavši zakon koji nalaže ljudima da nastave da obožavaju Amatsukami i Kunitsukami. Bio je dovoljno politički pametan da poštuje i novo i staro kako bi izbjegao vjerske sukobe.

Budizam koji je donijet u Japan bio je mahajanski budizam sa uticajima drugih religija kao što su konfučijanizam, taoizam, pa čak i hrišćanstvo. U poređenju sa ovom budističkom mješavinom, šintoizam je jednostavna ritualna religija sa nekoliko doktrina. Šinto se bavi sadašnjom srećom, a ne ličnim spasenjem ili zagrobnim životom. Folklor i tradicije, na kojima je utemeljen šintoizam, ne nude etiku ili disciplinu za poboljšanje nečijeg karaktera. S druge strane,

budizam ima doktrine prosvjetljenja i zapovijesti koje treba slijediti. Svete Budine tekstove mogu proučavati eruditni učenjaci, a misteriozne discipline mogu izvoditi praktičari. Budizam je ponudio ono što šintoizam nije mogao. Posledično, budizam je zauzeo viši položaj u japanskim vjerskim krugovima.

SINKRETIZACIJA ŠINTOIZMA I BUDIZMA

Kako je budizam postao široko prihvaćen u Japanu, uslijedio je fenomen nazvan *Šin Butsu Šugo*, što znači sinkretizacija šintoizma sa budizmom.

Ova sinkretizacija se može vidjeti u sledećim pojavama:

- Šintoistički bogovi su prihvaćeni kao bogovi čuvari budističkih hramova, a šintoistička svetišta su izgrađena na temeljima budističkih hramova.
- Hramovi su takođe izgrađeni na tlu šintoističkih svetilišta kako bi pomogli šintoističkim bogovima da postanu Bude, pošto su šintoistički bogovi bili priznati kao niži od Bude i stoga im je bilo potrebno da postignu nirvanu na ljudski način.
- Određeni šintoistički sveštenici postali su budistički monasi u nadi da će postići svoje lično „spasenje“ ili prosvjetljenje.

Daljnjim unapređenjem spajanja šintoizma i budizma, razvijen je koncept Honđi Suiđjaku. Šintoistički bogovi koji su navodno stvorili Japan i štitili naciju počeli su se smatrati Budinom personifikacijom. U ovom slučaju, obožavanje šintoističkih bogova je shvaćeno kao obožavanje Bude. U nekim slučajevima, budistički monasi su čak izvodili šintoističke rituale. Ova čudna mješavina šintoizma i budizma bila je prisutna u Japanu dugo vremena, od 10. vijeka do kraja Edo perioda sredinom 19. vijeka kada je nova vlada naredila razdvajanje šintoizma i budizma.

UĐI-GAMI VJEROVANJA U LOKALNIM SVETIŠTIMA

Budizam je takođe uticao na šintoistička Uđi-gami vjerovanja koja su bila viđena među običnim ljudima u lokalnim svetištima.

U šintoizmu mjesta obožavanja su bila u Joriširu, svetim prebivalištima bogova kao što su šume, stijene, planine i drugi monumentalni prirodni objekti. U ranim danima postojali su jednostavni oltari u Joriširu, ali kasnije su veće zgrade izgrađene u prostorijama kao svetilišta.

U ovim lokalnim svetištima svaki klan (Uđi) ili selo čuvao je svoje bogove čuvare svojih predaka (Uđi-gami) ili svog sela (Ubusuna-gami). U svetištima su se održavali sezonski festivali kako bi se zadovoljili ti bogovi, a učešće u raznim događajima u lokalnom svetilištu bilo je obavezno kako bi bili dio seoske zajednice. Ovo jednostavno, tradicionalno šintoističko vjerovanje među običnim ljudima zvalo se Uđi-gami vjerovanje, i bavilo se interesima cijelog sela (Japanci preferiraju grupizam, kolektivni interes iznad osobnog), a ne ličnim interesima ili željama.

Kada je budizam, koji se bavi ličnom vjerom i „spasenjem“, došao i počeo da se širi među običnim ljudima, duboko je uticao i modifikovao šintoističke prakse. Postalo je prihvatljivo moliti se o ličnim stvarima u svetištima.

Takođe, djelotvornost svakog boga bila je definisana tako da bi ljudi posjećivali svetilišta čiji bogovi bi odgovarali na njihove specifične molitve.[87] Svetišta su počela da regrutuju bogove sa određenim „moćima“ iz drugih svetilišta. Procesom zvanim *bunši*, božji duh mogao bi se podijeliti da živi u novom svetilištu kao i u originalnom svetilištu. Na taj način su popularni bogovi bili pozvani u mnoga svetišta i dijelilo ih je više ljudi. Na primjer, bog Inari, koji je izvorno živio u svetištu Fušimi Inari, imao je navodnu moć da donese poljoprivrednu žetvu i poslovni uspjeh. Ovo je bio popularni

[87] Zapazite sličnost sa kultom svetaca u tradicionalnim mješavinama hrišćanstva i etničkog paganizma.

bog, a njegov duh je bio podijeljen na čak 32.000 bunši svetilišta koja i danas postoje. Ovo je primjer proizvoljnog načina na koji se posmatraju šintoistički bogovi.

KVARENJE BUDIZMA I REEVALUACIJA ŠINTOIZMA

Tokom samurajskih ratova u 16. vijeku, katolički misionari kao što je Francisko Ksavier stigli su i evangelizovali Japan. Nevjerovatno, mnogi Japanci su primili radosnu vijest o spasenju kroz Hrista, a čak 1.000.000 ljudi, uključujući gospodare samuraja i obične ljude, prešlo je na hrišćanstvo. Ali do kraja vijeka, hrišćanstvo je zabranio Hidejoši Tojotomi, glavni samuraj koji je postao vladar zemlje.[88] Počeli su žestoki progoni hrišćana. Šogun Iejasu Tokugava je srušio Tojotomija i okončao dugo doba samurajskih ratova uspostavljanjem Tokugava administracije kao jedinstvene vladajuće sile u periodu Edo (1603-1868). Ali Tokugava administracija je takođe sprovodila antihrišćansku politiku.

Kao dio svoje borbe protiv hrišćanstva, Tokugava administracija je koristila budističke hramove kao nadzorne urede kako bi osigurala da ljudi ne praktikuju hrišćanstvo. Pokrenuli su sistem pod nazivom „Hramsko vezivanje“ (Tera-uke), koji je nalagao da svaka osoba mora pripadati budističkom hramu. Bez registracione isprave iz hrama, osoba nije mogla da se bavi bilo kakvim poslom, nije mogla da putuje u druge gradove, nije se mogla vjenčati ili obavljati sahranu. Ovaj sistem je doveo do korupcije i sekularizacije mnogih budističkih hramova i monaha jer su oni suviše lako sebi pribavljali

[88] Ovoj zabrani najviše su doprinijeli jezuiti koji su počeli sprovoditi represije prema neistomišljenicima nalik onima u Evropi i tako izazvali veliku mržnju prema hrišćanima i strancima uopšte. Katolički misionari postali su netolerantni prema svim drugim vjerovanjima. Nastali su nemiri i progoni, a Japan je postao klanica tokom mnogih decenija. Konačno, 1639. godine donesen je Edikt o isključenju. U njemu je pisalo: „Za budućnost, neka se niko, sve dok Sunce obasjava svijet, ne usuđuje da otplovi u Japan, čak ni kao ambasadori, i ova izjava se nikada ne smije opozvati pod prijetnjom smrti.“ (Avro Manhatan, *Vijetnam: Zašto smo išli?,* p. 153, Chick Publications)

mnogo kapitala i radne snage od domorodačkog stanovništva koje je dolazilo u hram. Potlačeni narod je bio nesretan, ali nije imao izbora.

U rasponu od 250 godina u periodu Edo, mir je održavan u Japanu omogućavajući procvat umjetnosti i književnosti. Naučnici su ponovo proučavali Kođiki i Nihon Šoki i ponovo su se probudili na značaj ovih japanskih klasika. Osnovali su novo polje studija pod nazivom Kokugaku, što znači „nacionalne studije". Kođiki i Nihon Šoki pružili su ne samo informacije o ranoj istoriji nacije, već i podsjetnik da je izvorni šinto bio vitalna religija i pravi identitet Japana. Neizbježan zaključak je bio da bi se japanski narod trebao vratiti izvornom šintoizmu. To je dovelo do odbacivanja šintoizma pod uticajem budizma kao sekularnog i uklanjanja budističkih uticaja kako bi se obnovila izvorna religija nacije.

Ovaj pokret za obnovu šintoizma od strane učenjaka Kokugakua pružio je filozofsku osnovu za revolucionare koji su srušili Tokugava administraciju, okončavši Edo period. Nova vlada Meiđi uzdigla je cara, za kojeg se vjeruje da je pravi potomak japanskih bogova, kao vladara zemlje, uspostavila je politiku „razdvajanja šintoizma i budizma" i pokušala ponovo pokrenuti šintoističke rituale na nacionalnom nivou kao u Ricurio sistem iz osmog vijeka. Tako je započeo nacionalni šintoistički sistem, prema kojem su svi japanski građani smatrani slugama ili djecom cara, živog boga.

Meiđi imperator je naredio izgradnju prethodnika svetilišta Jasukuni u Tokiju kako bi se posvetili mrtvi učesnici rata iz građanskih bitaka koje su se dogodile tokom tranzicije iz Edoa u Meiđi. Od tada, Jasukuni čuva sve Japance koji su poginuli u bilo kojem ratu za zemlju.

POGLED NA BOŽANSKU NACIJU I „KAMIKAZE" U RATNIM VREMENIMA

U šintoizmu uvijek postoji koncept Japana kao zemlje bogova ili „božanske nacije", zaštićene od strane svojih bogova čuvara.

Ovaj koncept se pojavljuje kad god se Japan upusti u bitku sa stranim zemljama.

Spominjanje „božanske nacije“ se prvi put pojavljuje u Nihon Šokiju u vezi sa jednim događajem već u trećem vijeku. Kada je carica Đingu poslala trupe da vladaju nad tri kraljevstva Koreje, jedan od kraljeva se predao bez borbe, rekavši: „Oni su božanske trupe iz božanske nacije, poslane od strane svetog kralja Istoka; stoga je bolje da se ne opiremo.“ Ovaj citat korejskog kralja možda nije autentičan, jer je vjerovatno napisan da veliča japanske careve, ali potvrđuje da je već postojao koncept Japana kao božanske nacije od ranih dana.

Još jedan događaj vrijedan pomena je mongolska invazija krajem 13. vijeka. Mongolsko carstvo, koje je proširilo svoju vlast na Kinu i Koreju, pokušalo se dva puta približiti Japanu. Međutim, uz pomoć jake *Kamikaze*, što u prevodu znači „božanski vjetar“, Japan je oba puta uspio otjerati brojno nadmoćnije mongolske trupe sa obale. U ovom trenutku u istoriji razvio se mit da Japan nije mogao biti napadnut jer su šintoistički bogovi čuvari štitili njegova ostrva.

Kada je završilo doba samuraja i počela moderna nacija sredinom 19. vijeka, nacionalni šintoizam je dao sliku novog Japana kao božanske nacije od antike. U želji da uhvati korak sa tehnologijama i vojnim moćima zapadnih zemalja, vlada Meiđi je iskoristila šinto da ujedini japanske građane naređujući im da odaju počast bogovima čuvarima Japana i njihovim potomcima, naime caru i carskoj porodici.

Nakon pobjede u ratovima s Kinom 1895. i sa Rusijom 1905. godine, Japan je bio međunarodno priznat i postao dovoljno samouvjeren da proširi svoje teritorije na azijske zemlje kako bi stvorio „Sferu zajedničkog prosperiteta Velike Istočne Azije“. Šintoistički pogled omogućio je japanskim vojnim oficirima da racionaliziraju Japan kao božansku naciju, koja je dobila ovlašćenje da oslobodi i zaštiti azijske zemlje od kontrole zapadnih nacija.

Japan je 1910. anektirao Koreju. Godine 1932. Japan je

pomogao u uspostavljanju nezavisne nacije Mančukuo od Kine. Vjerujući da Amerika pokušava zaustaviti napredak Japana, Japan je na kraju ušao u rat sa Amerikom napadom na Perl Harbor 1941. Kada se ratna situacija pogoršala, japanska vlada je stavila ogroman naglasak na ideju božanske nacije pod carem, živim bogom, da spriječi svaki otpor svojih građana. Ovaj naglasak je takođe služio motivaciji vojnika da je čast umrijeti za živog boga. Tako su rođeni čuveni piloti *kamikaze* (božanski vjetar), koji su dali živote u samoubilačkim napadima na američke ratne brodove. Čak je i običnim građanima naređeno da se ne predaju već da ginu za naciju i cara. Tragična samoubilačka smrt uzela je najveći broj žrtava među građanima ostrva Okinava, uključujući mnoge žene i djecu.

ŠINTOIZAM NAKON DRUGOG SVJETSKOG RATA

Kada se Drugi svjetski rat približio kraju, savezničke sile su poslale generala Daglasa Mek Artura i njegov tim da okupiraju i restrukturiraju Japan. Poštedjeli su živote cara i carske porodice jer su ih samo koristili vlada i vojska, ali su natjerali cara da se izjasni kao običan čovjek, a ne bog. Danas je car Japana figura i ne može se baviti političkim pitanjima. Međutim, on i dalje obavlja šintoističke rituale kao poglavar zemlje, prema tradicijama carskih dvorova. Čak i šef Kabineta (tj. premijer), šef Kongresa i šef Vrhovnog suda prisustvuju nekim od glavnih rituala koje obavlja car. O tome se ne govori otvoreno u javnosti, ali još uvijek postoji problem razdvajanja religije (šinto) i vlasti u Japanu.

Nacionalni šintoizam je demontiran odmah nakon rata, a sva šintoistička svetišta postala su privatne vjerske korporacije prema novoj ustavnoj politici odvajanja vjere od vlade. Svetište Jasukuni je takođe postalo privatna korporacija, iako još uvijek utjelovljuje pojam nacionalnog spomenika. Kao što je spomenuto u priči na početku ovog poglavlja, problem posjete političara Jasukuni postoji jer je sada to privatno šintoističko svetište.

Za većinu Japanaca, duga istorija religijske sinkretizacije

duboko utiče na njihove religijske pozicije. Šinto i budizam – oba kultivisana u Japanu vjekovima – smatraju se tradicijom i kulturom. Povezanost sa šintoističkim svetištima ili budističkim hramovima samo su ostaci Uđi-gami zajednice ili sistema vezivanja za hram iz prethodnih era. Osoba se može ubrojati i u šintoističku i u budističku populaciju, ali to ne znači da ta osoba ima aktivnu ličnu vjeru u ove religije. Stoga, kada bi ih pitali o njegovoj ili njenoj vjeri, mnogim Japancima bi bilo teško odgovoriti na to pitanje.

POREĐENJE IZMEĐU ŠINTOIZMA I HRIŠĆANSTVA

Lako je prepoznati da se šintoizam prilično razlikuje od hrišćanstva. Sledeće sumira stavove šintoizma i hrišćanstva s obzirom na neke temeljne doktrine.

	Šinto	**Hrišćanstvo**
Pogled na Boga	Politeizam (nebrojeni bogovi)	Monoteizam (jedan Bog)
Božji karakter	Nisu svemoćni Bogovi mogu umrijeti Dobri i loši	Apsolutni suveren Bog ima apsolutnu besmrtnost Dobar, nepromjenljiv karakter
Sveti spisi	Nema Kađiki i Nihon Šoki se koriste kao izvori šintoističke mitologije	Biblija
Ciljna grupa	Samo Japanci	Cijelo čovječanstvo
Ljudska priroda	Ni dobra ni loša	Svi ljudi nasleđuju palu prirodu od Adama.
Grijeh	Može se očistiti ritualom Misogi, pranjem vodom.	Čisti se kroz žrtvu Isusa Hrista i Njegovo posredovanje između Boga i čovjeka.
Spasenje	Nije uključeno.	Kroz Isusa Hrista.
Život nakon smrti	Spominje se postojanje podzemnog svijeta u koji idu svi mrtvi.	Smrt je suprotnost životu, nema zagrobnog života, i svi čekaju na uskrsenje na život ili uskrsenje na

		konačni sud (uništenje).
Sud	Nije uključen.	Cijelo čovječanstvo se mora suočiti sa Bogom na sudu.
Moralna vrijednost	Nije eksplicitno navedeno. Predlaže se opšte poštovanje prema prirodi i životu.	Zakoni i uputi u Starom i Novom savezu.
Prioritet vjernika	Obožavanje bogova usmjereno na čovjeka kako bi se stekla sigurnost, uspjeh, zdravlje i prosperitet.	Obožavanje usredsređeno na Boga zbog ljubavi prema Bogu, vrlini i pravednosti, bez obzira na nagradu ili kaznu.

Tabela 2. Poređenje šintoizma i hrišćanstva

Za razliku od hrišćanstva, šintoizam ne tvrdi da je jedina istina niti jedini put do neba. Stoga se samovolja i nedoslednosti svojstvene šintoizmu ne smatraju od velikog značaja.

- Šintoističku mitologiju ne treba shvatiti doslovno; čak bi i šintoistički sveštenici rekli da je to narodna priča.
- Šintoistički bogovi se ponašaju kao ljudi – nesavršeni i prilično emotivni. Oni zahtijevaju da budu zaštićeni i poštovani tako što tjeraju ljude da se boje prokletstva.
- Mnoge šintoističke prakse su samo običaji i tradicija za Japance, ali većina Japanaca ne zna kako su takve prakse nastale i zašto rade to što rade.
- Šintoizam je površan. Grijeh i nečistota se lako oslobađaju obavljanjem nekih spoljašnjih rituala, bez ikakvog unutrašnjeg pokajanja. Uspjeh i prosperitet osiguravaju se kupovinom ofuda (papira s imenom boga) ili omamorija (amajlija za sreću) u svetištima.

Za ljude koji su navikli na monoteizam, šintoizam se vjerovatno čini naivnim ili nesofisticiranim, ali ova religija je ono što se u Japanu njeguje skoro dva milenijuma. Većina Japanaca ne bi marila koliko je šintoizam nelogičan ili nedosledan; oni ga poštuju iz duboko ukorijenjenog osjećaja za tradiciju i etnički identitet.

RANI HRIŠĆANSKI UTICAJI NA ŠINTOIZAM

Od osnovnih činjenica (kao što je prikazano na gornjoj tabeli) i istorije, šintoizam izgleda sasvim drugačije od hrišćanstva. Zanimljivo je, međutim, da su uticaji hrišćanstva još uvijek evidentni. To je zbog neslužbenih, ali vjerovatnih istorijskih izvještaja koji detaljno opisuju kako su rani hrišćani iz škole asirskih skupština Istoka došli u Japan između drugog i sedmog stoljeća s učenjima iz Biblije, koja su potom postala sinkretizovana sa šintoističkom mitologijom i običajima.

Prema „zvaničnoj" istoriji, hrišćanstvo je prvi put donio u Japan 1549. godine jezuitski misionar Francisko Ksavier iz Evrope. Iako su mnogi vjernici u to vrijeme došli do vjere, pod žestokim progonima u periodu Edo od 17. do sredine 19. vijeka, samo nekoliko ih je preživjelo. Godine 1873. vlada Meiđi je ponovo dozvolila praktikovanje hrišćanstva, čime je napravila put dolasku protestantskih misionara iz Sjedinjenih Država i Evrope. U oba slučaja, ovi misionari su došli iz zapadnih zemalja. Stoga se u glavama mnogih Japanaca danas hrišćanstvo i dalje smatra zapadnjačkom religijom, a ovo gledište i dalje služi kao glavni faktor otuđenja.

Proučavajući „nezvanične" istorijske izvještaje (prije 1549.), istraživači su otkrili da su misionari mogli stići iz istočnih zemalja već od drugog do trećeg stoljeća iseljavanjem grupe hrišćana iz klana Hata (秦) iz drevne zemlje Jutsuki u centralnoj Aziji. Malo je informacija o Jutsukiju, ali se vjeruje da je ta zemlja mala hrišćanska nacija koju su evangelizirali misionari iz asirskih skupština s istoka.

Šinsen Šoudiroku, sastavljen 816. godine nove ere, bilježi da su princ Jutsuki i njegovi ljudi stigli u Japan i postali naturalizovani ili u 8. godini cara Čuaija (199. n.e.) ili u 14. godini cara Ouđina (283. godine). Klan Hata imao je reputaciju po izvrsnosti u proizvodnji svile. Ako je klan Hata donio ne samo napredne tehnologije i vještine dostupne u Asiriji i Persiji već i biblijske kulture i učenja koja su se proširila na te narode, onda bi se neki tragovi trebali

vidjeti pomiješani i sinkretizovani s izvornom kulturom Japana. Tragovi hrišćanstva trebalo bi da se otkriju u izvještaju o poreklu čovječanstva i u raznim predmetima i ritualima šintoizma.

Prvo, pogledajmo izvještaj o poreklu u šintoizmu da vidimo da li postoje neki uticaji Biblije.

IZVJEŠTAJI O POREKLU U ŠINTOIZMU

Kao što je ranije pomenuto, šintoistička mitologija je zabilježena u dva drevna teksta, Kođiki i Nihon Šoki, sastavljena početkom 8. vijeka. Slijedi sažetak relevantnih priča o poreklu šintoizma.

Početak neba i zemlje

- Kođiki opisuje da su u početku, kada su nebo i zemlja bili razdvojeni, postojala tri boga, Amenominakanuši (天之御中主神, centralni gospodar na nebu), Takamimusuhi (高御産巣日神), visoki stvoritelj i Kamumusuhi (神産巣日神, božanski bog stvoritelj) u Takamanohari, nebu.
- Kada je zemlja bila bez oblika, „kao ulje u vodi i plutala kao meduze“, dva boga su iznikla kao trska.
- Zatim su navedena imena dva boga i pet parova bogova i poznata su kao sedam generacija bogova, Kamijonanajo. Poslednji par na listi su Izanagi (muško božanstvo) i Izanami (žensko božanstvo), koji bi stvorili japanska ostrva.

Stvaranje japanskih ostrva od strane Izanagija i Izanamija

- Drugi nebeski bogovi naredili su Izanagiju i Izanamiju da naprave nešto čvrsto od bezoblične zemlje. Dva boga stajala su na mostu između neba i zemlje, zaboli dugi šiljak nalik helebardi u zemlju i potresli ga. Kada su izvadili šiljak, slana voda je kapala i kristalizovala se u malo ostrvo. Dva boga su sišla na ostrvo, parila se i stvorila ostrva koja čine Japan.

Izanagi i Izanami koji nose razne bogove, Izanamijeva smrt

- Nakon što su izrodili japanska ostrva, Izanagi i Izanami su

iznijeli mnoge bogove koji borave u prirodi (okean, rijeka, planine, itd.), u stambenim objektima i u mnogim drugim objektima. Konačno je Izanami rodila boga vatre, ali je izgorjela od vatre i umrla. Kada je umrla, otišla je u podzemni svijet, mjesto poput hada.

- Tužan zbog gubitka supruge, Izanagi je posjetio Izanami u podzemlju, ali njeno tijelo se već raspadalo. Izanagi se uplašio i pobjegao. Uznemiren svojim bijegom, Izanami je proklela živi svijet da ubija 1.000 ljudi dnevno. Ali Izanagi je blagoslovio svijet donoseći 1.500 porođaja dnevno kako bi se tome suprotstavio.

Pročišćavajuće kupanje Izanagija i rođenje tri plemenita boga

- Vraćajući se iz podzemlja, Izanagi je u okeanu obavio pročišćavajuće kupanje, nazvano misogi. Iz njegove odjeće rođeni su bogovi, a kroz njegovo kupanje rođeno je više bogova. Konačno, dok je Izanagi prao oči i nos, rođena su tri plemenita boga: Amaterasu (boginja sunca, zadužena za nebo), Cukujomi (bog mjeseca, zadužen za noć) i Susano-o (bog oluje, zadužen za okeane).

Amaterasuino skrivanje u pećini

- Susano-o je bio grub bog, koji je nanio mnogo zla i na nebu i na zemlji. Ovo je jako uznemirilo Amaterasu i odlučila je da se sakrije u pećinu i zatvori vrata. Tama je ispunila nebo i zemlju, a zlo je prevladalo. Bogovi na nebu su se savjetovali jedni s drugima i odlučili da naprave veliku bučnu zabavu ispred pećine kako bi je zainteresovali. Na kraju je postala radoznala i lagano otvorila vrata. Moćni bog ju je izvukao iz pećine i tako vratio svjetlost u svijet.

Ninigi kao vladar Japana

- Ookuninuši, potomak Susano-oa, ustao je kao prvi vladar Japana od njegovog stvaranja. Gledajući to odozgo, Amaterasu je odlučila da njen sin umjesto toga bude vladar.

Zato je poslala nekoliko glasnika Ookuninušiju, i na kraju je on pristao da preda poziciju bez mnogo muke. Ninigi, unuk Amaterasu, sišao je s neba zajedno sa nekim pratećim bogovima i tri sveta blaga da bi preuzeo tron. Ninigi je postao prvi nebeski odobreni vladar Japana.

- Ninigijev praunuk, Ivarebiko, poznat kao car Đinmu, bio je prvi car Japana. Dakle, sadašnja carska porodica se smatra direktnim potomkom Ninigija i Amaterasu.

Logično je priznati ove izvještaje kao ništa drugo do mit, ali mitološke priče mogu sadržavati tragove ili dokaze stvarnih događaja ili posuđenih priča iz drugih folklora ili religija. Neki istraživači kažu da koncept „početka neba i zemlje“ nije izvorno u šintoističkoj mitologiji i da je najvjerovatnije uključen zbog toga što su rani hrišćani uveli izvještaj iz Postanja. Takođe je moguće da je klan ljudi ovu istoriju donio sa sobom u Japan nakon rasijanja od Vavilonske kule. Ona je samo postala iskvarena i mitologizovana kako je istorija napredovala.

Ranoistočni misionari su lako mogli objasniti druga kvarenja ili čak informacije koje su proizašle iz Solomonovih dana kada su ljudi dolazili iz cijelog svijeta da čuju Solomonovu mudrost. Na primjer, priča o Amaterasuinom skrivanju u pećini mogla bi se povezati s Jošuinim dugim danom u Jošui, 10. poglavlje, u Bibliji. Da je sunce mirno stajalo nasred neba jedan dan u Izraelu, dozvoljavajući Jošuinim trupama da prestignu Amoreje, isto toliko vremena pala bi noć i u Japanu, koji se nalazi na drugoj strani svijeta. U Japanu je sigurno bilo zastrašujuće ne vidjeti izlazak sunca cijeli dan, a to je možda dovelo do folklora da se boginja sunca sakrila u pećini.

SLIČNOSTI U PREDMETIMA I RITUALIMA

Postoje neki predmeti i rituali koji liče na biblijsku religiju. Ova sličnost se ne može koristiti kao uvjerljiv dokaz uticaja Biblije na japansku autohtonu religiju, ali zapažanja su fascinantna i mogla bi nas podstaknuti na daljnja istraživanja. Međutim, uzimajući u

obzir da je biblijska religija sistematizovana u Mojsijevo vrijeme, dugo vremena posle raseljavanja naroda, iako neki vjerski objekti i rituali mogu imati prividne sličnosti, među njima postoje nepremostive suštinske razlike, najprije zato što je jedinstveni bogoslužbeni sistem opisan u Svetom pismu propisao i odobrio sam Gospod.

Asirske skupštine Istoka i Keikjo, Svjetleća religija

Vrijedi spomenuti da hrišćanstvo nije samo zapadnjačka religija već se treba smatrati i istočnjačkom religijom. Priznanje rada skupština Istoka je imperativ jer bi Japanci primijetili geografsku blizinu i bili bi otvoreniji za hrišćanstvo ako bi se njegova istorija na Istoku u većoj mjeri naglasila.

Asirske skupštine Istoka, koje su imale sjedište u Edesi (Urfa u modernoj Turskoj), imale su veliki uticaj u evangelizaciji azijskih zemalja kao što su Persija, Indija i Kina. Poznato je da je Toma, jedan od 12 Isusovih učenika, otišao u Asiriju da podiže skupštine prije nego što je otišao dalje na istok u Persiju i Indiju. Takođe, bilo je asirskih svjedoka na Pedesetnicu u Djelima 2, koji su po svoj prilici otišli kući s radosnom viješću o spasenju kroz Hrista i vjerovatno pomogli u osnivanju skupština s Tomom.

Asirska skupština je poznata i kao Nestorijanska skupština. Rimokatolička crkva ju je odbacila kao jeretičku 431. jer je Nestorije negirao poštovanje Marije od strane katolicizma kao „Majke Božje“. Sa biblijske tačke gledišta, naravno, Nestorijevo učenje o odbijanju da učestvuje u poštovanju Marije kao „Bogorodice“ nije bilo jeres. Ali nesretno etiketiranje nestorijanske skupštine kao jeretičke rezultiralo je nedostatkom uvažavanja u zapadnim hrišćanskim školama za veliko djelo i povijest asirskih skupština.

Asirski misionari su službeno posjetili kineskog cara 635. godine nove ere. Zvali su ih „Svjetleća religija“ (Keikjo 景教 na japanskom) i bilo im je dozvoljeno da javno predaju Bibliju. Sagradili su Keikjo hramove u Čang’anu, glavnom gradu Kine u to vrijeme.

Kada su poznati japanski monasi Kuukai i Saičo posjetili Čang'an da proučavaju budizam u sedmom vijeku, vjerovatno su sreli Keikjo misionare i naučili neke biblijske koncepte. Vjerovatno nisu pravili razliku između budističkih i hrišćanskih ideja, vraćajući tako u Japan konglomerat budizma, keikjoa i drugih religija i filozofija. To je vjerovatno razlog zašto je budizam u Japanu donekle drugačiji od budizma u drugim zemljama. I naravno, ova mješavina takođe utiče na šintoizam.

Asirski misionari su vjerovatno stigli u Japan mnogo prije vremenskog okvira Franciska Ksavijera iz 16. stoljeća, iako to nije službeno zabilježeno. Moguće je da je istorija prepisana kako bi se sakrili hrišćanski uticaji, ili su učenja jednostavno uzeta kao stil budizma i sve je sinkretizovano. Bilo bi zanimljivo i otvorilo oči kada bi istraživači dalje proučavali ovo pitanje.

ANALIZA JAPANSKOG NAČINA RAZMIŠLJANJA

Važno je znati da šintoizam i dalje ima dubok uticaj na jedinstven pogled na svijet koji se nalazi duboko u srcima i umovima japanskog stanovništva. Da sumiramo, postoje tri glavne karakteristike koje se nalaze u tipičnom japanskom načinu razmišljanja pod uticajem šintoizma:

Praznovjerni: Današnji Japanci obožavaju horoskope i druga sredstva za proricanje sudbine u svom svakodnevnom životu. Oni kupuju amajlije za sreću (omamori) iz svetilišta. Neki čak vole da posjećuju „tačke snage" gdje se nadaju da će dobiti iscjeljenja i energije od duhova ili bogova. Japanci vole da „osjećaju" radije nego da „logično razmišljaju" u duhovnim stvarima. (Tipičan istočnjački umni sklop nevjerovatno je prijemčiv za okultno i pseudo duhovno, možda ponajviše zbog vjekovnog nedostatka objektivnih standarda za pravljenje razlike kakve daje Sveto pismo.)

Tolerantni: Šinto je kroz vjekove mogao prihvatiti budizam i druge ideje, i omogućio je sinkretizaciju kako bi se održala koegzistencija različitih religija unutar nacije. Stoga su Japanci dobri u

tolerisanju i poštovanju raznih religija i pogleda. Japancima je teško saosjećati s vjerskim sukobima koji uključuju nasilje, poput onog koji se događa na Bliskom istoku.

Vrlo malo zanimanja za život posle smrti: Šinto se bavi ovim životom. Ljudi idu u svetinje da se mole za sigurnost i prosperitet ovdje i sada. Opšta slika života nakon smrti je da svaki mrtvi postaje duh, a zatim bdi nad živima u zraku ili s neba. Ne postoji koncept suda, tako da nema krajnje motivacije za življenje moralnim životom ugodnim Bogu.

Razmišljanje o umnom sklopu Japanaca 21. vijeka zaista je fascinantna, upečatljiva studija u kontrastima. Kao što je spomenuto u uvodnom dijelu, graditelji projekta nebodera vrijednog 1,4 milijarde dolara u modernom Tokiju izbjegavaju premještanje groba jednog malog samuraja jer se boje da bi prokletstvo moglo pasti na njihove nove zgrade. Ovakve vijesti i priče nisu neuobičajene u današnjim modernim japanskim društvima, budući da imaju duboke korijene u vjekovnom procesu razmišljanja koji je podstican kroz šintoizam, japansku autohtonu religiju. Stoga je posebno značajno i korisno za hrišćane koji evangeliziraju Japance da znaju i razumiju ovu pozadinu.

DOBRE VIJESTI ZA JAPANCE

Japanci su, u izvesnom smislu, prilično pobožni – vidi se u činjenici da su sposobni da poštuju ne samo šintoističke bogove i Budu već i druge bogove koji su veoma cijenjeni. Nažalost, većina Japanaca ne poznaje jedinog vječnog Boga. Ovaj vječni je jedini apsolutni i svemogući Bog, Stvoritelj svijeta.

Budući da je ovaj Bog Stvoritelj potpuno drugačiji po moći i autoritetu od drugih bogova, riječ „Bog“ s velikim slovom „B“ koristi se da Ga razlikuje od mnogih drugih takozvanih „bogova“ s malim slovom „b“ koje su stvorili ljudi pod uticajem neznanja, obožavanja tvorevine i palih anđela.

„U početku stvori Bog nebesa i zemlju.“ (Postanje 1:1).

Biblija svjedoči da je ovaj Bog jedini stvorio fizički svemir. Stoga je On moćniji od samog univerzuma. Bog je stvorio zemlju kao savršeno okruženje za čovječanstvo, ali i za sva svoja stvorenja – ptice nebeske, ribe u moru i životinje na zemlji. Kada je čovječanstvo zgriješilo protiv Boga, Božje prokletstvo je palo na zemlju. Bog koji je stvorio našu zemlju sa takvom složenošću i ljepotom je bez sumnje Svemogući neuporedivog intelekta, koji posjeduje najviši, vrhunski umjetnički smisao.

Danas smo, međutim, poučeni religijskim idejama evolucije (koja se sada sinkretizira i u japansku kulturu). Posebno u Japanu, školski udžbenici i televizija proglašavaju da je sve nastalo prirodnim procesom evolucije i da je to dokazano „naukom".

Većina Japanaca misli da je „nauka" put do istine i bili bi iznenađeni da postoje ljudi koji „još uvijek" vjeruju u biblijski pogled na stvaranje. Oni smatraju da je biblijski opis postojanja jednog Boga koji je sve stvorio staromodni religijski mit. Također, smatra se da ideja biblijskog stvaranja dolazi iz zapadnih kultura; stoga je Japanci generalno ne poštuju niti se osjećaju odgovornim da to proučavaju.

Većina Japanaca nije izložena učenju da evolucija nije podržana „opservacionom naukom" i da je to samo ideja koja je u suprotnosti sa mnogim zapažanjima, zakonima prirode i zdravim razumom. Oni nemaju priliku da nauče da „opservaciona nauka" bolje podržava biblijski pogled na stvaranje. Kada se pravilno suoče sa naučnim činjenicama koje podržavaju stvaranje od Inteligentnog Dizajnera, ljudi mogu početi da shvataju koliko je nelogično i nerazumno da evolucija nasumice stvara ovaj složeni svijet. Ako evolucija nije istina, onda bi razmatranje Boga Stvoritelja i biblijski izvještaj svi trebali ozbiljnije shvatiti – uključujući Japance.

Prema Bibliji, Bog je stvorio cijeli svemir. Stvorio je zemlju i ispunio je biljkama i životinjama, a zatim je, konačno, stvorio prvog muškarca i ženu s posebnom pažnjom. Svi muškarci i žene, bez obzira na njihov etnički ili vjerski identitet, potomci su prvog

muškarca i žene koje je Bog stvorio – uključujući i Japance koji, kao i svi drugi narodi, opet potiču od Nojevog potomstva.

Ne samo da postoji jedan istinski Stvoritelj svih rasa, već je Stvoritelj i Spasitelj svijeta. Šinto ne objašnjava šta se događa sa čovjekom posle smrti, ali to neće poštedjeti osobu od konačnog suda. Bog Stvoritelj, koji duboko voli svoja stvorenja, podnio je žrtvu i pripremio način da se svaka osoba spasi, ako se pokaje i vjeruje u Njega.

Biblija nam kaže da je čovječanstvo stvoreno na Božju sliku; dakle, imamo moralnu volju. Ali prvi muškarac i žena su slobodno izabrali da se ne pokoravaju Bogu, već da rade po svome odnosno po sugestijama neprijatelja Boga i čovjeka. Ovaj grijeh je donio čovječanstvu neizrecivu patnju i smrt – smrt ne samo tijela nego i duhovnog odvajanja od samog Stvoritelja. Ovo grešno stanje uključuje i izvjesnost suočavanja s Bogom na konačnom sudu i uništenje za vječnost.

„Jer plata za grijeh je smrt, a Božji dar je vječni život kroz Hrista Isusa, našeg Gospoda.“ (Rimljanima 6:23)

Isus je jedinorođeni Sin Božji, od Oca ovlašćen kao Gospod. Ipak, u svojoj beskrajnoj ljubavi, On se ponizio i postao čovjek da obezbedi način da spase ljude od propasti. Isus je posrednički uzeo grijehe čovječanstva na sebe, izdržao patnju i smrt na krstu. Isus je uskrsnuo iz mrtvih sa proslavljenim tijelom trećeg dana i sada posreduje za nas u nebeskoj Svetinji. Dobra vijest je da svakome ko se okrene od svog grijeha i vjeruje Isusu kao svom ličnom Spasitelju može dobiti oproštenje grijeha kao besplatan dar od Boga. Zajedno sa ovim oproštenjem dolazi divan, lijep vječni život.

Iskreno želim da mnogi Japanci spoznaju svoj pravi identitet i prihvate svog pravog Stvoritelja i Spasitelja. Bili bi slobodni od straha od kletvi šintoističkih bogova ili duhova. Oni bi zaista bili „djeca Božja“ i bili bi članovi pravog božanskog naroda, vječnog Božjeg kraljevstva, spomenutog u Bibliji. Koliko je bolje živjeti za pravog Boga nego za hirovite šintoističke bogove!

Kao što je navedeno, šintoizam je mitologija duboko isprepletena sa japanskom nacionalnom istorijom i etničkim identitetom. Za one koji žele da dijele jevanđelje sa Japancima, važno je razumjeti kako na njihov način razmišljanja utiču ovi šintoistički korijeni i pažljivo im pristupiti. Logika bi zahtijevala da se iskreni japanski tragalac za istinom najbolje posluži obraćajući se Onome koji ga najbolje poznaje, svom svemoćnom Stvoritelju i Spasitelju, Isusu Hristu. Neka japanski narod otvori svoja srca da upozna Onoga koji je rekao: „Ja sam put i istina i život.“ (Jovan 14:6)

Sažetak šintoističkih vjerovanja

Doktrina	**Učenja šintoizma**
Bog	Negira Boga iz Biblije, ali obožava mnoge lokalne bogove i pretke.
Autoritet / otkrivenje	Kođiki i Nihon Šoki se koriste kao izvori šintoističke mitologije.
Čovjek	Ljudi nisu ni dobri ni loši.
Grijeh	Grijeh se može očistiti ritualom zvanim Misogi, pranjem vodom.
Spasenje	Spominje se postojanje podzemnog svijeta u koji idu svi mrtvi, ali ne postoji koncept suda.
Stvaranje	Nekoliko bogova je bilo uključeno u stvaranje zemlje i kopna.

Šintoizam ima oko 4 miliona sledbenika.

9. Druge veće religije svijeta

Kao što je već navedeno, ovaj sažeti pregled svjetskih religija napravljen je slijedom statističkih podataka o brojnosti religija svijeta.

Ukoliko sve stanovnike na zemlji kategorišemo po određenoj religijskoj i/ili ideološkoj pripadnosti, na trećem mjestu po brojnosti nalazi se grupa sekularnih, nereligioznih, agnostika i ateista, čija brojnost seže do 1,19 milijardi ili 15,58% svjetske populacije. Ova cifra nije pouzdana zbog sinkretizma.

SEKULARNI / NERELIGIOZNI / AGNOSTICI / ATEISTI

Sekularizam u stvari znači svjetovnost, što podrazumijeva odvojenost od religijskih organizacija, ustanova i vjerovanja. Ovo posebno dolazi do izražaja kod vladinih, obrazovnih ili naučnih ustanova, čiji princip je odvojenost od vjere. Takođe mnoge korporacije i kompanije rade na sekularnoj liniji poslovanja. Sekularizam kao ideja o odvojenosti od religije potiče iz pokreta prosvjetiteljstva u 18. vijeku.

Nereligioznost podrazumijeva odsustvo, indiferentnost, odbacivanje ili neprijateljstvo prema religiji. Vrste nereligioznosti su: sekularni humanizam, slobodoumlje, „duhovnost ali ne i religioznost“, teološki nekognitivizam i antireligioznost. Po Međunarodnoj konvenciji o građanskim i političkim pravima (UN 1993), zaštićena su prava ne-teističkih, teističkih i ateističkih vjerovanja, kao i prava neispovijedanja bilo kakve religije ili uvjerenja.

Agnosticizam je pogled da je postojanje Boga ili natprirodnog nepoznato ili nepojmljivo, odnosno da je ljudski razum nesposoban da pruži racionalnu podlogu da opravda Božje postojanje ili da podrži vjerovanje da Bog ne postoji. Drugim riječima, agnosticizam je osnov drevne i moderne nauke koja ne može pružiti dovoljno

dokaza ni za ni protiv teizma ili ateizma.

Ateizam je, u najširem smislu, odsustvo vjerovanja u postojanje božanstava. U užem smislu, ateizam je odbacivanje vjerovanja da postoji ikakvo božanstvo. Argumenti za ateizam nalaze se u rasponu od filozofskog, društvenog, istorijskog i empirijsko-naučnog pristupa, racionalizma i relativizma.[89]

KINESKA NARODNA RELIGIJA

Na tlu Kine su nastale dvije religije – konfučijanizam i taoizam. Treća religija Kineza je budizam koji se razvio u Indiji.

Konfučijanizam je zapravo jedan specifičan filozofski pravac, koji se bavi etikom, moralom, pojmom življenja i vrijednostima života, međuljudskim odnosima, kao i spoznajom samog sebe, u okviru ovih domena. Isto tako, konfučijanizam se bavi i pitanjima društvenih i državnih odnosa. Nastao je u Kini (u periodu vladavine dinastije Han), a razvijen je od strane poznatog filozofa, učenjaka, mistika, medicinara Konfučija. Ovaj filozofski pravac bio je glavni temelj na kojem je počivalo društveno, državno, ali i porodično, imovinsko, bračno, obrazovno uređenje kineske zajednice, sve do osnivanja i proglašenja kineske nacionalno-buržoasko-građanske republike 20-ih godina 20. vijeka. Mada i nakon toga, čak i u periodu najradikalnijeg komunizma (maoizma), konfučijanizam se u mnogim segmentima zadržao u svijesti kineskog naroda, u načinu razmišljanja i mentalitetu.

Osnovni principi Konfučijevog učenja su lojalnost, poštovanje, poslušnost, smjernost. Princip koji se odnosi na čovjekoljublje kao temelj odnosa prema drugima, potisnut je u korist lojalnosti. Nekada, u vrijeme stare Kine je to bila lojalnost prema caru, a u vrijeme komunizma lojalnost prema državi, partiji, vođi. U izvornom smislu Konfučije je lojalnost razvrstavao u nekoliko segmenata:

[89] Za detaljniji uvid u ateističku ideologiju vidi knjigu „Održivost ateističkog koncepta“ u izdanju Instituta za religijska istraživanja.

prema porodici, prema rodbini (familiji), prema društvu i društvenim obavezama prema caru.

Taoizam (ili daoizam) je naziv za grupu filozofskih i religijskih učenja koja se temelje na metafizičkom tumačenju kineskog znaka Tao, koji se najčešće prevodi kao Put. Postoji razlika između taoizma kao filozofije i taoizma kao religije. Taoizam je ostavio neizbrisiv trag na razne oblasti kineske kulture, a posle se proširio i po drugim oblastima Istočne Azije.

Jedan od utemeljitelja taoizma je i Lao Ce, koji je živeo u 6. vijeku prije n.e. Lao Ce je poučavao da ljudi treba da žive u harmoniji sa prirodom. On je naglašavao važnost jednostavnog života i održanje ravnoteže sa prirodom, pri čemu se nije slagao sa Konfučijevim uvjerenjem da su u jednom društvu najvažniji snažna porodica i država. On nije vjerovao u zakone i poučavao je da je najbolji način života ne preduzimati nikakve snažne, protivprirodne akcije. Temeljno djelo taoizma je *Tao Te Đinga*, koja se često prevodi kao *Knjiga Puta i Vrline*.

Središnji pojam taoizma je Tao (ili Dao). Tao je nepromjenjiv, prije je svih stvari. Od njega potiču nebo i zemlja, kao dva pola. Muški princip Jang (duh, dobro, ljubav, svjetlo) i ženski princip Jin (tvar, zlo, mržnja, tmina), koji zajedno održavaju sklad svijeta u neprestanom mijenjanju. Taoisti Tao tumače kao princip kontinuiteta u vječno mijenjajućem Univerzumu.

Taoizam kao religija se pojavljuje dosta kasnije, u 2. vijeku naše ere. Taoizam je jedna od velikih religijskih tradicija nastalih u Kini. Za razliku od velikih zapadnjačkih religija, taoizam nema jednog boga ni proroka osnivača. Jedno od glavnih vjerovanja taoizma je da svaka osoba treba da slijedi sopstveni Tao ili Put. Univerzalan, a ipak veoma lične prirode, taoizam je imao značajnog uticaja na duhovni život mnogih kultura, kako u Aziji, tako i širom svijeta. Važno je međutim napomenuti da taoizam nije jasno izdiferencirana religija, baš kao ni konfučijanizam i kineski budizam, već svi zajedno čine jednu cjelinu – kinesku narodnu religiju koja se je

godinama razvijala i prihvatala razna učenja.

Kineska ili Han narodna religija je vjerska tradicija Han naroda, koja uključuje obožavanje sila prirode i predaka, klanovskih božanstava, gradskih ili nacionalnih božanstava, kulturnih junaka i polubogova, zmajeva, kao i egzorcizam štetnih sila i vjerovanje u racionalni poredak prirode na koji mogu uticati ljudska bića i njihovi vladari kao i duhovi i bogovi. Služba je posvećena mnoštvu bogova i besmrtnika (šenima), koja mogu biti božanstva fenomena, ljudskog ponašanja ili predaka. Priče o nekim ovakvim bogovima sabrane su u tijelu kineske mitologije. Do 11. vijeka ove prakse su pomiješane sa budističkim idejama o karmi i ponovnom rođenju, kao i taoističkim učenjima o hijerarhijama bogova, do forme popularnog religijskog sistema koji na mnogo načina traje do današnjih dana. Neki put se „šenizam" stavlja u istu kategoriju s taoizmom, pošto je stoljećima taoizam kao institucionalna religija pokušavala prilagoditi i asimilirati lokalne religije. Tačnije je da se taoizam može definisati kao grana šenizma jer se razvio iz narodnih vjerovanja i kineske filozofije. Kinesko narodno vjerovanje se ponekad vidi kao dio kineske tradicijske religije, ali češće, ova dva pojma su sinonimi. Sa oko 400 miliona sljedbenika, ili oko 6,5% svjetskog stanovništva, kineska narodna religija je jedna od najvećih religijskih tradicija u svijetu. Više od 30% kineskog stanovništva pripada šenizmu ili taoizmu.

ETNIČKE RELIGIJE

U religijskim studijama, etnička ili urođenička religija je religija povezana sa određenom etničkom grupom. Etničke religije se često razlikuju od religija koje tvrde da nisu limitirane u etničkom ili nacionalnom domenu, kao što je hrišćanstvo ili islam. Etničke religije nisu samo nezavisne religije. Neke lokalizovane denominacije globalnih religija praktikuju se isključivo kod određenih etničkih grupa. Na primjer, Asirci imaju jedinstvenu denominacijsku strukturu hrišćanstva poznatu kao Asirska crkva Istoka.

Etničke religije su osobene u svom odnosu sa posebnim etničkim grupama i često u oblikovanju solidarnosti sa jednim etničkim identitetom. Neke etničke religije uključuju hinduizam Hindustanaca, judaizam Jevreja, šenizam Han Kineza, šinto Japanaca, i serer vjeru u Roga (vrhovno božanstvo) Senegala, Gambije i Mauritanije.

Grupe u dijaspori često održavaju etničke religije kao sredstvo očuvanja različitog etničkog identiteta, kao na primjer hinduizma među Indijcima u dijaspori Kariba ili uloge afričke tradicionalne religije među Afro-Amerikancima.

Neke drevne etničke religije, poput onih koje se istorijski mogu pronaći u staroj Evropi, ponovo su oživljene kroz neopaganizam. Pored toga, ne-etničke religije kao hrišćanstvo poznate su po prisvajanju etničkih karakteristika u izvjesnoj mjeri koje imaju ulogu važnog etničkog identitetskog obilježja, među kojima je istaknut primjer „svetosavlja“ i plemenskih / porodičnih slava svetaca pokrovitelja u okviru Srpske pravoslavne crkve.

U svijetu ima oko 300 miliona pripadnika raznih etničkih religija, isključujući neke u odvojenim kategorijama.

AFRIČKE TRADICIONALNE RELIGIJE

Tradicionalna vjerovanja i prakse afričkog naroda veoma su raznolika i uključuju razne etničke religije. Generalno, ove tradicije su više usmene nego pisane, uključujući vjerovanje u vrhovnog stvoritelja, vjerovanje u duhove, obožavanje mrtvih, korišćenje magije i tradicionalne medicine. Uloga čovječanstva se uopšte smatra kao usklađivanje prirode sa natprirodnim.

Premda je procjenu pristalica afričke religije teško napraviti zbog sinkretizma sa hrišćanstvom, islamom i judaizmom, smatra se da ta brojka prelazi 100 miliona ili oko 10 procenata populacije kontinenta.

Afrikanci praktikuju razne ceremonije obožavanja duhova, duhova predaka, sujeverja vezanog za prirodne fenomene, vračanja, pogađanja sudbine, mitologije, animizma…

Najpoznatija tradicionalna religija je vudu (voodoo), a uz nju i četiri važna kulta: kult umrlih, kut zemlje, kult natprirodnih moći i kult predaka. Dio tradicionalnih religija su i različiti rituali. Ritualima odrastanja djeca postaju odrasli i ravnopravni član zajednice. Najpoznatiji takav ritual je obrezivanje muškaraca i žena. Žensko obrezivanje u mnogim dijelovima Afrike zakonom je zabranjeno, no ono se i dalje provodi. Tradicionalna religija osim duhovne vrijednosti ima i onu obrazovnu, jer mladež upravo kroz religiju uči o vrijednostima koje „oblikuju" uzornog člana zajednice. No kao i Islam većina tradicionalnih religija utemeljene su na polnoj nejednakosti. U školama religija je također veoma važna. Zakonom je određeno pravo na ispovijedanje bilo koje religije, a obilježja religije su dopuštena u školama. U nekim školama obrazovanje se provodi zavisno o religiji kojoj učenici pripadaju, te se tako dijele u grupe. Osim toga učenicima je dostupno i obrazovanje o religijama.

Procjenjuje se da ima oko 100 miliona sledbenika afričkih tradicionalnih religija.

Afro-američke religije koje se upražnjavaju na američkom kontinentu uključuju kandomble, santeriju i haićansku vudu magiju.

SIKIZAM

Sikizam ili siki, od Sik, u značenju „učenik", je religija koja potiče u Pandžab religiji indijskog potkontinenta negdje s kraja 15. vijeka. To je jedna od najmlađih velikih svjetskih religija. Fundamentalna vjerovanje sikizma, izražena u svetom spisu gurua Granta Sahiba, uključuju vjeru i meditaciju u ime jednog stvoritelja, jedinstvo cijelog ljudskog roda, angažovanog u nesebičnoj službi, koji teži društvenoj pravdi za dobro i prosperitet svih, te pošteno upravljanje sredstvima za život živeći domaćinskim životom.

Početkom 21. vijeka bilo je skoro 25 miliona sika širom svijeta, od kojih velika većina živi u indijskoj državi Pandžab.

Sikizam se zasniva na spiritualnom učenju guru Nanaka, prvog gurua, i devet Sika gurua koji su ga slijedili. Deseti guru, guru

Gobind Sing, imenovao je sikski spis Guru Grant Sahib kao njegov naslednik, okončavši liniju ljudskih gurua i načinivši spis vječnim, bezličnim duhovnim vodičem Sika. Sikizam odbacuje tvrdnju da ijedna posebna vjerska tradicija ima monopol nad Apsolutnom Istinom.

Sikizam naglašava simran (meditaciju o riječima Guru Grant Sahiba), koja se može izraziti muzički kroz kirtan ili iznutra kroz Nam Džapo (ponavljanje Božjeg imena) kao sredstva da se osjeti Božje prisustvo. Guru Nanak je učio da je „aktivni, kreativni i praktični život istinitosti, vjernosti, samokontrole i čistote“ iznad metafizičke istine, i da je ljudski ideal „uspostavljanje jedinstva sa Bogom, poznanje Njegove volje i sprovođenje Njegove volje.

Bog u sikizmu je poznat kao Ik Onkar, Uzvišena realnost ili sve-ispunjavajući duh.

Sikizam ima oko 30 miliona sledbenika.

SPIRITIZAM

Spiritizam je okultno učenje kojim se nastoji uspostaviti komunikacija s preminulim osobama. Kao pokret razvija se u 19. vijeku kada je francuski vaspitač Hippolyte Léon Denizard Rivail pod pseudonimom Allan Kardec izložio njegove osnove u „Knjizi duhova“ (1858).

Spiritizam se zasniva na postulatu da su ljudska bića suštinski besmrtni duhovi koji privremeno nastanjuju fizička tijela za nekoliko neophodnih inkarnacija (utjelovljenja) kako bi stekli moralno i intelektualno unapređenje. Prema učenju spiritizma, duhovi, putem pasivnog ili aktivnog posredništva (medijuma), mogu korisno ili zlobno uticati na fizički svijet.

U spiritističkim seansama doziva se, posredstvom medijuma, duh preminulog.

Moderna istorija spiritizma započela je 1848. godine prvim dokumentovanim događajem o natprirodnim fenomenima koji su se zbili nakon što se porodica Foks uselila u kuću u selu Hajdevil u

američkoj saveznoj državi Njujork. Slučaj je izazvao senzaciju, a porodica koju su navodno opsjedali duhovi, morala se preseliti rođacima u obližnji grad Ročester. Međutim, ova porodica je i tamo prijavila čudne događaje, što je u javnosti izazvalo veliko zanimanje za taj slučaj. Tokom 1849. održao se niz seansi u kući porodice Foks, gdje su primijećeni neobjašnjivi fenomeni, poput pokretanja predmeta u sobi, levitacije stola i slično.

Spiritizam je uticao na društveni pokret iscjeliteljskih centara, dobrotvornih ustanova i bolnica, involvirajući milione ljudi u nekoliko zemalja, sa velikim brojem pristalica u Brazilu. Spiritizam je takođe veoma uticao na novu vijetnamsku religiju po imenu caođaizam.

Neki od najuticajnih spiritista u svijetu su Emanuel Svedenborg (1688-1772), švedski učenjak, filozof, vidjelac i teolog, već pomenute sestre Foks, Franc Mesmer (1734-1815), poznat po promociji tzv. životinjskog magnetizma, i drugi.

Glavne tačke spiritističkog učenja su:

1) Postoji Bog, definisan kao „Nadmoćna inteligencija i primarni uzrok svega“.

2) Postoje Duhovi, od kojih su svi stvoreni prosti i neznaveni, ali posjeduju moć da se postepeno usavršavaju.

3) Prirodni metod ovog procesa usavršavanja je reinkarnacija, kroz koju se Duh suočava sa bezbrojnim različitim situacijama, problemima i preprekama, i mora da uči kako da se pozabavi sa njima.

4) Kao dio Prirode, Duhovi mogu prirodno komunicirati sa živim ljudima, kao i miješati se u njihove živote.

5) Mnoge planete u univerzumu su naseljene.

Osnovna smjernica spiritizma je vjerovanje u duhovni život.

Broj spiritista u svijetu se procjenjuje na oko 15 miliona.

JUDAIZAM

Judaizam potiče od izvorne religije koja baštini vjeru u jednog Boga, Oca svih ljudi, ali koja je kompromitovana tradicijom i

nacionalizmom. Bog je odredio stari Izrael (Abramovo potomstvo) za čuvare prave vjere. Ovaj Bog predstavlja sveukupnost moralnih savršenstava i od ljudi zahtijeva ljubav i pravednost. Ime ovog Boga (JHVH) zbog svetosti nije dozvoljeno izgovarati.

Judaistička religioznost zasniva se na poslušnosti prema božanskom zakonu. Ovaj zakon sadržan je u Starom savezu, odnosno u hebrejskoj Bibliji – Tanahu. Stari savez je sintetizovani rukopis od 24 knjige. Pisan je na hebrejskom i djelimično na aramejskom jeziku. Stari savez se dijeli na tri osnovne grupe:

Zakon (hebrejski: Tora, sadrži tzv. Petoknjižje – Pet knjiga Mojsijevih: Knjigu Postanja, Knjigu Izlaska, Levitski zakonik, Knjigu Brojeva i Ponovljeni zakon)

Proroci (sadrži: Prve proroke i Poslednje proroke), i

Spisi (Psalmi, Knjiga o Jovu, Izreke Solomonove, Prva i Druga knjiga dnevnika, Ezrina i Nehemijina knjiga, Knjiga o Ruti, Pjesma nad pjesmama, Knjiga propovjednika, Plač Jeremijin, Knjiga proroka Danijela).

Pored Tore za vjerski život Jevreja posebno je važan Talmud (hebrejski: učenje). Talmud je velika vjerska zbirka poslije-biblijskih tumačenja Starog saveza, obrednih pravila, pravnih propisa, priča i izreka. Sastoji se iz dva djela: Mišna (tekst učenja) i Gemara (objašnjenje učenja). Postoje dva Talmuda: Jerusalimski Talmud (priređen oko 450. godine) i Vavilonski talmud (priređen oko 500. godine). Za ortodoksnog Jevreja obavezan je i veliki broj obrednih propisa i propisa o čistoći i ishrani.

Judaizam nije prihvatio Isusa (Ješuu) kao svog Mesiju, čime je jevrejska nacija izgubila status nosioca Božjeg djela.

Sinagoga (grč.: skupština, okupljanje; heb.: bet t'fila ili kuća molitve) je zgrada u kojoj se obavljaju vjerske aktivnosti u judaizmu. Rabin (hebrejski: moj učitelj) je jevrejski sveštenik, poglavar vjerske opštine. Status rabina stiče se dugogodišnjim izučavanjem Biblije i Talmuda.

Zohar je najpoznatija kabalistička knjiga. (Riječ kabala je

hebrejskog porekla i ona znači primati). Kabala je tajna nauka drevnih Jevreja. Njeni tekstovi razvijaju poseban način mišljenja, poseban način gledanja, poseban način doživljavanja. Gotovo kao da se uči novi jezik, nova metoda razmišljanja.

Judaizam ima oko 14 miliona pristalica.

Jesu li Jevreji izmislili Boga i da li judaizam nastao iz paganizma?

Ovo pitanje postalo je popularno tokom 1800-ih od strane kritičara i hrišćanske vjere i judaizma. U skorije vrijeme su ga gurale različite grupe kako se sukob između sledbenika islama, judaizma i hrišćanstva intenzivirao. Kritičari tvrde da je Bog judaizma u početku zapravo bio bog druge nacije, te da su ga Jevreji redizajnirali. Stoga, treba da se zapitamo: „Da li je Bog jevrejski?“ Mogli bismo i pitati: „Odakle je Bog došao?“ Kritičari tvrde da je Jahve ili Jehova Bog Starog saveza evoluirao tokom vremena od brojnih bogova usvojenih iz drugih naroda. Oni koji tvrde da su Jevreji izmislili Boga žele da vjerujemo da su druge kulture izmislile boga Ela, kao i druge bogove i boginje i da su Jevreji u početku usvojili neke od tih bogova i obožavali ih. Dakle, da li je Bog zaista samo jevrejski bog?

Kritičari koji kažu da je judaizam u početku bio politeistički, a kasnije postao monoteistički, iznose tvrdnje koje se ne mogu podržati. Sve takve tvrdnje su spekulativne, hipotetičke i nedokazive.

Namjera kritičara je da uvjeri svoje čitaoce da je politeizam bio zvanična religija judaizma. Ali zanemaruju činjenicu da su Jehovu već obožavali Abram, Isak i Jakov i da je bio jedini Bog judaizma (Izlazak 20:1-7). Oni zanemaruju činjenicu da se svako obožavanje tuđih bogova smatralo teškim grijehom (1. Samuelova 12:10) i rezultiralo je invazijom asirske vojske na sjeverno kraljevstvo Izraela (Ponovljeni zakon 28:62-65; 2. Kraljevima 17:7-25) a kasnije i na južno kraljevstvo Jude (2. Dnevnika 36:11-21). Odnosno, judaizam nikada nije bio politeistički. Primarna poruka velikih i manjih proroka bila je da upozore Izraelce da prestanu obožavati strane bogove i boginje i da se vrate Jehovi (Osija 3:11-13; 13:4;

Amos 5:4).

Biblija otkriva da je El bio uobičajen izraz za Božje ime i da se koristio za Boga Biblije i za lažne bogove drugih naroda. Stoga je Biblija tu riječ koristila kao generički izraz za boga ili za Boga Biblije. Ali kritičari na prevaru žele uvjeriti druge da su Izraelci obožavali hananske ili egipatske bogove. Arheološki dokazi ne mogu dokazati ili opovrgnuti ove ideje, jer nemamo direktnih arheoloških dokaza o protoistoriji Izraelaca. Tačno je da je Abram izveden od Boga iz vjerski „kontaminirane" sredine (vidi: Postanje 12:1-4; Jošua 24:2-3, 14-15) da bi se sačuvala autentična religija. Tačno je da je Izrael s vremena na vrijeme odstupao od Boga i zapadao u idolopoklonstvo, ali to se uvijek tretiralo kao idolopoklonstvo i otpad.

Pošto Biblija jasno uči da je Božje ime Jehova i pošto se ovo ime pojavljuje 6.828 puta u Starom savezu, kritičari imaju problem da ubijede bilo koga da je Izrael u početku bio politeistički. Istina je da Jahve ili Jehova nije bio uobičajen na Bliskom istoku. To je oduvijek bilo jedinstveno ime Boga Starog saveza. Oni koji predlažu drugi stav ne mogu dokazati da su u pravu. Biblijski tekst je autoritet protiv njihovog mišljenja. Da li su Jevreji izmislili Boga? Odgovor je: Ne! Biblija je vjerodostojnija od svojih kritičara. Istorija i arheološki podaci su više puta dokazali da je Biblija tačna.

Jahve je postojao prije nego je svijet stvoren. On nije izašao iz neke lažne, demonski nadahnute religije (Rimljanima 9:20). Jahve je u stvari El Elion. Nema drugih bogova.

„Prije mene nijedan bog nije bio načinjen, niti će biti posle mene. Ja, ja sam Gospod, i osim mene nema spasitelja." (Isaija 43:10-11)

„Ovako kaže Gospod, Izraelov Kralj i Otkupitelj, Gospod nad vojskama: Ja sam prvi i ja sam poslednji, osim mene nema Boga. Ko je kao ja?" (Isaija 44:6-7)

„Sjetite se prošlosti davne, da sam ja Bog, da nema drugog Boga i da niko nije kao ja; onaj koji kazuje od početka, ubuduće i od ranije ono što se još nije zbilo…" (Isaija 46:9-10)

BAHAIZAM

Bahá'í (bahaizam) je monoteistička religija čiji pripadnici slijede učenja Bahá'u'lláha. Vjeruju da je Bog jedan, da sve religije potiču od istog Boga i da je čovječanstvo jedno. Temeljna ideja je da je čovječanstvo poput jedne porodice i da je došao dan ujedinjenja u jednu jedinstvenu zajednicu uz očuvanje kulturnih raznolikosti. Bahá'u'lláh (Iranac, čije ime na arapskom znači „Slava Božja") učio je da postoji samo jedan Bog koji čovječanstvu u svakom dobu pokazuje put, donosi svjetlo. Po Baha'i vjerovanju svaka od velikih svjetskih religija koja je čovječanstvu došla od Boga preko Njegovih odabranih Glasnika (Mojsije, Krišna, Buda, Zaratustra, Isus, Muhamed...) predstavlja jednu etapu u nizu Božjih objava čovječanstvu. Bahaisti vjeruju da je Bahá'u'lláh Glasnik našeg doba, što ne znači da nove Objave neće dolaziti u budućnosti.

Prema „The Britannica Book of the Year (1992)" Baha'i vjernici žive i djeluju u 247 zemalja svijeta, u više od 2100 etničkih, plemenskih i rasnih grupa, a procjena je da ima oko šest miliona vjernika. Većina vjernika se nalazi u zemljama Trećeg svijeta i to: Azija: 2,6 miliona, Afrika: 1,8 miliona, Latinska Amerika: 900.000

Najveća Baha'i zajednica se nalazi u Indiji (2,2 miliona stanovnika), slijedi Iran sa 350.000 i SAD s 150.000.

Sjedište uprave Baha'ija nalazi se u Izraelu, u gradu Haifi.

JAINIZAM (DŽAINIZAM)

Jainizam je opisivan kao elegantan etički sistem jer veoma naglašava samodisciplinu i samokontrolu sa ciljem vođenja mirnog života, suživota, učestvovanja, upravljanja i njegovom realizacijom. Ahimsa ili nenasilje u misli, riječima i djelima, je njegova ključna stvar a savršena jednakost njegov početni stav.

Jainizam je drevna religija Indije koja je tokom svog dugog i neprekinutog postojanja, širena od strane 24 velika propovjednika poznatih kao 'Đine' tj. 'Pobjednika' ili 'Tirthankara', odnosno 'Vodiča preko rijeke' svjetovnog života, a koja danas ima više od milion

pripadnika.

Osnivačem religije, koja je, kao i budizam, nastala (oko 6. vijeka) otcjepljenjem od vedistički ortodoksnog brahmanizma, pogrešno se smatra asket Vardhamana, poznat kao Mahavira („veliki heroj“). On je zapravo bio samo poslednji od velikih propovjednika jainizma.

Jainizam kao religija odbacuje vjeru u vrhovnog boga. Postoji 5 glavnih zavjeta kojih se svaki vjernik treba pridržavati:

- Ahimsa, nenasilje
- Satja, istina
- Asteja, uzdržavanje od krađe
- Brahmaćarja, čestitost
- Apartgrahu, nevezanost

Znači: ne ubij, ne laži, uzimaj samo ono što je poklonjeno, odreci se seksualnog života, ne uživaj u materijalnim dobrima. Jainisti drže da je svemir vječan, načinjen od dviju tvari, nežive (adjiva) i žive (djiva), koje su u stalnom kretanju. Posebno je obilježje jainizma strahopoštovanje prema svemu što živi. Na primjer, oni cijede vodu prije pića i stavljaju gazu na usta da ne bi progutali kakav sitni organizam. Skoro svi džainisti su vegetarijanci i stavljaju veliki naglasak na moralne vrijednosti i odricanje od ovozemaljskih udobnosti. Mnogo biraju da umru posteći, u nadi da će očistiti dušu i tijelo i bolje se pripremiti za život posle smrti.

Vanjski obredi jainista, koji se obavljaju u arhitektonski zanimljivim hramovima, obuhvataju pjevanje, prinošenje cvijeća, paljenje tamjana i kandila pred likovima mitskih heroja i slavnih asketa tzv. jina.

Broj pristalica jainizma procjenjuje se na oko pet miliona i često su visoko obrazovani.

CAO-ĐAIZAM

Cao Đài je vijetnamska religija, osnovana 1920-ih s velikim brojem elemenata posuđenih iz drugih većih religija. Tu su

zastupljeni budizam, hinduizam, taoizam, konfučijanizam, hrišćanstvo i islam. Osim toga postoje i elementi spiritizma i animizma. Religija se smatra primjerom sinkretizma.

Naziv religije vodi poreklo od tradicionalnog vijetnamskog boga. Osnivač Ngô Văn Chiêu (1878-1932) bio je službenik pri Francuskom kolonijalnom carstvu. Cao Đài se počinje brzo širiti a računa se da danas ova religija ima oko 2 miliona sljedbenika.

Cao Đài ima veliki broj svetaca. Među njima su: Brahma, Višnu, Šiva, Konfučije, Buda i Isus čak i Jovanka Orleanska, Napoleon I, Viktor Igo, Karl Marks, Luj Paster, Sun Jat-sen, Vinston Čerčil i Če Gevara.

ZOROASTRIZAM

Zoroastrizam je nekad bila zvanična religija sasanidske Persije. Ova vjera takođe je poznata pod imenom mazdaizam. Naučava dualizam, borbu između dobra i zla, a definitivni oblik dao mu je vjerski reformator Zaratustra. Poznavanje zoroastrizma temelji se na proučavanju svete knjige Aveste (koja sadrži ukupno 72 poglavlja), napisane na staroiranskom jeziku i pehlevijskim tekstovima pisanim na srednjopersijskom jeziku. Bila je to dominantna (zvanična) religija u Persiji do VII vijeka. Zoroastrizam je religija za koju se smatra da je vjerovatno najstarija dualistička religija.

Dobro u zoroastrizmu je Ahura Mazda, bog koji se poštuje. Predstavljala ga je vatra, kao simbol čistoće i moći. Zlo je prirodna sila odvojena od Ahure Mazde i suprostavljena njemu i njegovom djelu, a egzistira samo na duhovnom planu, za razliku od duhovne i fizičke egzistencije onog što je stvorio Ahura Mazda. Napad zla, odnosno Zloduha Angre Mainjua ili Ahrimana događa se između te dvije krajnje tačke na vremenskoj traci.

Prema Pahlavi izvorima, reformator Zaratustra, živio je oko 600. godine prije Hrista. Danas prevladava mišljenje da je Zaratustra živio stotinjak godina prije dolaska na vlast Kira Velikog (558. prije n.e. – 529. prije n.e.).

Zaratustra je i sveštenik i prorok, a u Denkartu se pokazuje sva sila moći ne samo njegovog učenja, već i vjere koju ispovijeda. Kao sveštenik, Zaratustra ima pravo da obavlja službu kulta i da organizuje sveštеničke redove, Mage, koji će živjeti u zajednicama i u kultnim svetilištima, poštovati svetu vatru i preko svojih izaslanika, koji mogu biti i religijski nedovoljno učeni, širiti i nametati Mazdeansku vjeru.

Filozofski sistem Maga je temeljno obrazložen i do u detalj proniknuta rasna teorija bila je dijelom osnov za čitavo filozofsko, nematerijalističko i materijalističko, promišljanje u antičkom svijetu. Sokrat, a preko njega Platon, preuzeli su dio učenja maga i na osnovu njega izgradili sopstveni filozofski sistem. Sistem trojstva koje je uspostavio i kanonizovao Zaratustra poslužio je da se oblikuju i filozofski sistemi nekih antičkih materijalista – Demokrit je učio teologiju od persijskih maga. Vrijeme je Bog, Bog je prostor u kome je sve sadržano. Ovo persijsko učenje nadograđeno je samo principom vrhovnog, a to vrhovno postoji i u Zaratustrinim tumačenjima budućnosti koja predviđaju pobjedu jednog, dobrog i pravednog Ahuramazde i uspostavljanje samo jednog principa. Pored antičkih filozofa i judaizam uključuje u sopstveni religijsko-ideološki koncept brojne teze Mazdeanskog učenja.

Ahura Mazda ili Ormazd (gospodar mudrosti ili mudri gospodar) je vrhovni Bog koji je stvorio vidljivi i nevidljivi svijet. On nema ni početak ni kraj, već je vječan. Svo zlo na svijetu je stvorio Ahriman ili Angra Mainju (zao duh ili Zloduh) koji je svojim priklanjanjem zlu stvorio smrt. On je takođe oduvijek postojao kao i Ahura Mazda, ali će biti poražen na Sudnji dan. Suprotstavljeni zlu su Amesha Spentas ili „Sveti besmrtnici“. Oni su u početku bili lične osobine Ahura Mazde. Ima ih sedam: Cjelovitost, Dobre misli, Pravednost, Snaga, Odanost vjeri, Savršenstvo i Besmrtnost. Oni predstavljaju neku vrstu anđela. Ahriman i Amesha Spentas simbolizuju izbor između Dobra i Zla, stvaranja i uništavanja. Ljudi se u njihovoj dugotrajnoj borbi, koja po legendi traje 9 vjekova, mogu prikloniti

jednoj ili drugoj strani, što zavisi od toga jesu li oni dobre i pravedne ili loše i zle osobe.

Zoroastrijski panteon je u osnovi prerušeni persijski, s tim što su božanstva podijeljena na dobra i loša. Zoroastrijska etika se sastoji iz dobrih misli, dobrih riječi i dobrih djela. Ljudi poslije smrti prelaze most koji vodi preko pakla. Ako su bili loši, most će se suziti i oni će propasti u pakao. Nasuprot njima, pravednici će naći put do raja. Nada postoji i za one koji završe u paklu, jer će i oni biti spašeni kada Dobro najzad trijumfuje. Ova religija smatra da je Bog stvorio po prirodi dobar svijet, u kojem treba živjeti lijepo, ali bez pretjerivanja ili odricanja, kao što je post.

Zoroastrizam je dualistička religija po tome što predviđa pobjedu Dobra, to jest Ahura Mazde, na kraju istorije. Poštovanje prema njemu pripadnici zoroastrizma pokazuju poštovanjem „čistih supstanci" koje je Bog stvorio: zemlje, vode, a naročito vatre. To je dovelo do toga da ih mnogi ljudi smatraju vjernicima koji obožavaju vatru.

Zoroastrizam ima oko 2,6 miliona sledbenika.

TENRIKJOIZAM

Konkokjo, Tenrikjo i Kurozumikjo se smatraju podvrstama sektaškog šintoizma. Ova religija nije striktno ni monoteistička ni panteistička. Potiče iz 19. vijeka od učenja žene po imenu Nakajama Miki, poznata po svojim sledbenicima ojasamama.

Sledbenici tenrikizma vjeruju da je Bog Porekla, Bog u Istini, poznat po nekoliko imena uključujući „Cukihi", „Tenri-O-no-Mikoto" i „Ojagamisama" (Bog Roditelj), koji je otkrio božansku namjeru preko Miki Nakajame i u manjoj mjeri nekih drugih vođa. Tenrikjo ima za cilj učiti i promovisati Radostan život, koji se kultiviše kroz djela milosrđa i ispunjenosti uma zvane hinokišin.

Vjerski centar tenrikja nalazi se u *Tenrikyo Church Headquarters* (Tenri, Nara, Japan), sa nešto manje od 17 hiljada crkava u Japanu kao i raznih zajednica. Ima 1,75 miliona sledbenika u

Japanu i oko 2 miliona sledbenika širom svijeta.

Krajnji duhovni cilj tenrikja je izgradnja Kanrodaja, božanski naimenovanog stuba u osi svijeta zvanoj Džiba, i ispravno izvođenje Kagura rituala oko Kanrodaja, što će donijeti spasenje svim ljudskim bićima. Ideja o Džiba kao poreklu zemaljskog stvaranja naziva se moto-no-ri, ili princip porekla. Hodočašće u Džiba se tumači povratak poreklu, tako da se pozdravna poruka „okaeri nasai“ (dobrodošli kući) može vidjeti u mnogim svratištima u gradu Tenri.

Druga ključna učenja uključuju: tano (radosno prihvatanje) – konstruktivni odnos prema nevoljama, bolešću i poteškoćama, i džuzen-no-šugo – deset principa uključenih u stvaranje koji postoje u Futatsu Hitotsu (odnosima dva u jedan) i stalno se primjenjuju kroz univerzum.

NEOPAGANIZAM

Neopaganizam predstavlja moderne rekonstrukcije predhrišćanskih religija i spiritualnih pravaca. Primjeri su vika, asatru i neodruidizam.

Neopaganizam paganizam je religijski pogled na svijet koji poklanja poštovanje prirodi, prepoznajući njen živi, „oduhovljeni“ karakter. Paganizam akcentuje duhovni odjek pojedinih mjesta, kao i duhovni značaj (majke) zemlje.

Paganizam obuhvata veliki broj različitih pokreta i razuđenih vjerovanja. Današnji neopaganski pokreti uglavnom baziraju svoja vjerovanja na saživljenju sa Prirodom i Božanstvom koje jeste totalnost svega što jeste. Međutim, to nije slučaj sa svim oblicima paganskih vjerovanja – prošlih i sadašnjih. Neki vjeruju u brojna božanstva, dok drugi smatraju da jedinstveni podsvjesni duh u svemu živom jeste univerzalno božanstvo.

Riječ „paganski“ dolazi od latinske riječi *pagus*, što znači „selo“ – mjesto izvan grada, suprotan termin od „grad“. Otuda i pridjev „paganski“ ili „onaj koji pripada selu“.

Termin neopaganizam je nastao dodavanjem prefiksa neo-

(koji znači novo) na korijen paganizam kojim se nazivaju sve neabrahamske religije i vjerovanja.

Paganisti odbacuju termin neo-paganizam, jer njihova vjerovanja nisu nova, već samo predstavljaju preporod drevne religije. Procjenjuje se da ima oko milion neo-pagana u svijetu.

1981. godine osnovana je Paganska federacija (na temeljima ranijeg Paganskog fronta, osnovanog 1970. godine) kako bi „paganizam postao dostupan onim ljudima koji istinski tragaju za duhovnim putem zasnovanim na prirodi".

Vika (Wicca – Vještina) je duhovna praksa koje se temelji na obožavanju prirode i spada pod širu kategoriju neopaganizma. Vještice prepoznaju božansko kao boginju, kao ženski princip ali to ne isključuje i obožavanje muških bogova. Vika je religija prepoznavanja božanske prisutnosti u svim stvarima, a najviše u prirodi. Sledstveno tome, vještice izvode svoje rituale iz godišnjih doba i ciklusa Sunca i Mjeseca. Korijeni vještičarstva leže u drevnom matrijarhalnom obožavanju boginje. Vika je religija prirode u kojoj je primarno božanstvo žensko (majka zemlja, majka priroda, velika majka i sl.). Religija vještica je puna radosti i slavi život i plodnost. Vještice su organizovane u kovene i okupljaju se nekoliko puta godišnje na velikim festivalima – sabatima.

Tokom srednjeg vijeka, vještice su bile proganjane i zabranjene od zvanične hrišćanske religije, kao i sva ostala stara, paganska, predhrišćanska vjerovanja. Žene su proglašavane za vještice i spaljivane na lomači iz najbanalnijih razloga. Dovoljno je bilo da žena pokaže samostalnost ili neuobičajena interesovanja, često za nauku ili umjetnost, pa da bude proglašena za vješticu. Prema grubim procjenama, u Evropi je tokom srednjeg vijeka spaljeno oko pet miliona žena.

Krajem 20. vijeka nastupa pravi procvat neopaganizma. Zajedno sa starim bogovima i obožavanjem prirode dešava se i ponovni procvat vještičarstva. Na zapadu interesovanje za vještice skoro da poprima oblike modnog trenda. Savremeno vještičarstvo

želeći da očuva kontinuitet drevnih tradicija često se koristi mnogim panteonima iz različitih vremena i kultura. Nasuprot raširenoj predstavi vještica koje piju krv, veliki broj današnjih vještica su vegetarijanke i na taj način izražavaju svoju privrženost prirodi i životinjama. Vika kao praksa se u poslednje vrijeme povezuje sa feminističkom i kvir teorijom kao i sa novim društvenim pokretima.

Većina vještica slijedi dva etička pravila: 1) ne povrijedi nikoga i čini šta ti je volja, i 2) šta god poslao vratiće ti se trostruko. Ova dva pravila sprječavaju bacanje zlih, uništavajućih čini. Vještice koriste magiju unutar ritualnih krugova da izazovu potrebnu promjenu u sebi samima ili svojim društvima, da opšte sa božanskim, da liječe pojedince i zemlju, kao i da osjete stanja ekstaze kroz bajanje, muziku bubnjeva i ples. Vještičarstvo smatra život svakog pojedinca kao sveti dar i naglašava isprepletanost svih stvari, kako vidljivih tako i nevidljivih. Sticanje znanja o magijskoj upotrebi bilja je sastavni dio obuke svake vještice.

Da bi neko pripadao kovenu potrebno je da prođe kroz ritual inicijacije. Sve inicirane imaju naziv sveštenica, lično odgovornih za svoje postupke, svoja vjerovanja i ponašanja. Tradicionalno, ritual inicijacije je trostepen. Inicijacija prvog stepena predstavlja život, drugog stepena smrt a trećeg stepena ponovo rađanje. Kandidatkinja za prvu inicijaciju čeka godinu i jedan dan. Posle tog vremena joj se daju uputstva o korišćenju psihičke energije, o posvećivanju vode i soli kao i uputstva o tome kako se prizivaju sile elemenata. Vještice prvog stepena rade na usavršavanju vizualizacije i razvoju vidovitosti i uče alternativne metode liječenja, korišćenjem magije, polaganjem ruku i upotrebom ljekovitog bilja. Velika sveštenica zahtijeva da prođu tri godine obuke prije nego što se može preći na sledeći nivo prosvećenja. Kandidatkinja za drugostepenu inicijaciju mora dokazati da je ovladala vještinom liječenja izliječivši dvije osobe. Takođe mora položiti test vidovitosti. Tokom treće inicijacije se daju instrukcije o velikom ritualu koji predstavlja seksualno sjedinjenje sveštenice i sveštenika koji na sebe preuzimaju

ulogu boginje i boga. Veliki ritual može podrazumijevati stvarni seksualni odnos a može biti simboličan.

Glavne vika tradicije su: Gardnerovska tradicija, Dijanička Vika, Radikalni vilenjaci i Tradicija Obnovljenja.

UNITARIJANIZAM / UNIVERZALIZAM

Unitarijanizam je kroz istoriju označavao sva ona vjerovanja u jedinstvenost Boga, koja su bila protivna tradicionalnom hrišćanskom vjerovanju u Trojstvo (Otac, Sin i Sveti Duh). Unitarijanci su u prošlosti vjerovali u moralni autoritet, ali ne i božansku prirodu Isusa.

Unitarijanci su se kroz vjekove često isticali svojim slobodoumljem i disidentstvom, postepeno evoluirajući svoja vjerovanja u pravcu slobode, tolerancije, racionalizma i humanizma.

U današnjem svijetu mnoge unitarijanske crkve i udruženja pripadaju Međunarodnom savjetu unitarijanaca i univerzalista. U SAD mnogi unitarijanci pripadaju Unitarijanskom univerzalizmu ili UU, označavajući institucionalnu fuziju unitarijanizma i univerzalizma. Danas mnogi unitarijanski univerzalisti sebe ne smatraju hrišćanima, iako imaju vjerovanja prilično slična tradicionalnom hrišćanstvu.

Unitarijanski univerzalizam je liberalna religija karakteristična po „slobodnom i odgovornom traganju za istinom i značenjem.“ Crkva Unitarijanskih univerzalista (UU) nema kredo. Umjesto toga, unitarijance ujedinjuje njihovo dijeljenje potrage za duhovnim rastom. Kao takva UU kongregacija uključuje mnoge agnostike, teiste i ateiste među svojim članstvom. Korijeni UU su u liberalnom hrišćanstvu, posebno unitarizmu i univerzalizmu. Unitarijanski univerzalisti konstatuju da od ovih tradicija dolazi duboko poštovanje prema intelektualnoj slobodi i inkluzivnoj ljubavi. Kongregacije i članovi traže inspiraciju i izvlače uvid iz svih glavnih svjetskih religija.

Vjerovanja pojedinih unitarijanskih univerzalista kreću se u

širokom rasponu, od ateizma, agnosticizma, panteizma, deizma, judaizma, islama, hrišćanstva, neopaganizma, hinduizma, budizma, daoizma, humanizma, itd.

Unitarijansko univerzalističko udruženje (UUA) formirano je 1961. godine kroz konsolidaciju Američlog unitarnog udruženja, osnovanog 1825, i Univerzalističke crkve Amerike, osnovane 1793. godine. Sjedište Udruženja je u Bostonu, Masačusets, i služi uglavnom crkvama u SAD. Grupa od 30 filipinskih kongregacija predstavlja se kao jedini član unutar UUA. Kanadski unitarijanski savjet (CUC) postao je nezavisno tijelo 2002. godine. UUA i CUC su dvije od sedamnaest članica Međunarodnog Savjeta unitarijanskih univerzalista.

Postoji oko 800.000 univerzalista u svijetu.

RASTAFARIJANIZAM

Rastafarijanstvo je monoteistički religiozni pokret, nastao 1930-ih na Jamajci. Njegovi pripadnici vjeruju da je Hajle Selasije božja inkarnacija, i poznati su kao rastafarijanci ili raste.

Ovaj pokret, između ostalog, uključuje upotrebu kanabisa u duhovne svrhe, i odbacivanje zapadnog društva, koje poistovjećuje sa biblijskim Vavilonom. Rastafarijanci Afriku smatraju kolijevkom čovječanstva, i prihvataju razne druge afrocentričke socijalne i političke stavove, naročito učenja i mišljenja crnačkog nacionaliste Markusa Garvija, kojeg smatraju prorokom. Rastafarijanstvo nije visoko organizovana religija. Mnoge raste smatraju da nije uopšte religija, već „način života“.

Naziv potiče od prvobitnog imena Hajla Selasija (1930-1974) – Ras Tafari Makonen; Ras na Amhariku (etiopskom) ili Roš na hebrejskom znači Glava, i predstavlja titulu u Etiopiji; Tafari znači Stvaralac, a Makonen znači Anđeo.

Do danas je ovaj pokret prisutan u većem dijelu svijeta, velikim dijelom zahvaljujući uticaju rege muzike. Bob Marli je do danas najpoznatiji rastafarijanac. 1997. u svijetu je bilo oko milion

rastafarijanaca.

Rastafarijanstvo se prvobitno javlja na Jamajci i njegovi počeci se vezuju za Markusa Garvija, osnivača Univerzalne asocijacije za unapređenje crnaca (UNIA). Garvi je propovijedao povratak u zemlju porekla Afriku i naglašavao vjeru u jednog Boga. Najavljivao je dolazak crnog kralja koji će osloboditi i ujediniti sve Afrikance (jednom prilikom je nakon sna izjavio: „Pogledajte u Afriku. Tamo crni kralj će se krunisati, jer dan oslobođenja je nadomak ruke“).

Raste ove riječi doživljavaju kao proročanstvo za koje smatraju da se ubrzo obistinilo i zato poštuju Garvija kao proroka. U Etiopiji je 2. novembar 1930. godine krunisan ras Tafari Makonen (poslednji car Etiopije) i mnogi smatraju taj datum danom rođenja pokreta. Nakon Selasijevog krunisanja, rasta pokret je skupio svoje sledbenike i službeno započeo. Po njemu je rastafarijanizam i dobio ime. Sam Garvi se, međutim, nije divio caru Selasiju i napadao je raste kao zanesenjake. Ras Tafari Makonen potom uzima naziv Hajle Selasije I od Etiopije, kao i sledeće titule: Kralj svih kraljeva, Gospodar svih gospodara, izabranik Boga i pobjedonosni Lav Judejski, jer tvrdi da je 225. potomak kralja Solomona.

Rastafarijancima je Selasije više od političkog lidera; rasta teologija zasniva se na njegovoj božanskoj prirodi, kao žive manifestacije Boga. Vjeruju da su bijelci izmijenili činjenice pri prevodu Biblije, na primjer da je rajski vrt ustvari u Etiopiji, da su oni potomci i pripadnici izgubljenog plemena Izraela, nekada prognanog, ali sada nađenog, zahvaljujući otjelotvorenju Boga u liku cara Hajla Selasija, potomka kralja Davida. Vjeruju da će Jahve poslati znak i pomoći povratak njegovih vjernika u Etiopiju, njihovu postojbinu. Raste vjeruju da je prije Selasija bilo još tri spasitelja: Mojsije, Ilija i Isus Hristos.

Rastafarijanci nemaju jedinstvenu crkvu niti organizaciju, već postoji više grana rastafarijanstva, od kojih su neke:

1) Svjetska etiopijska federacija – osnovana 1937. uz podršku samog Selasija da materijalno i politički pomaže crnce na zapadu,

kasnije uzima i ulogu religije;

2) 12 plemena Izraela – osnovana 1968. od strane dr Vernona Karingtona, povezani su sa kraljevskom porodicom Etiopije i zalažu se da Selasijev unuk Zer Jakob povrati prijesto;

3) Etiopski nacionalni kongres; Bobo dredovi; Princ Edvard Emanuel; Nuabinska teokratska vlada; Cionska koptska crkva.

Postoje i grupe koje su prihvatile pravoslavlje, predvođene mladim sveštenicima školovanim van zemlje, kao što je Aba Laike Mandefro.

Na rastafarijanski pokret su dosta uticali afrički plemenski obredi, hinduizam (preko velikog broja indijskih radnika dovedenih na Jamajku nakon ukidanja ropstva), crni Jevreji (falasha), kao i pravoslavno hrišćanstvo odnosno etiopska varijanta pravoslavlja. Rastafarijanstvo je mješavina i hrišćanstva i judaizma, narodnih predaja, legendi i mitova.

Pored Biblije, rastafarijancima su važne još dvije svete knjige; Kebra Nagast i Holi Pibi, poznatu pod nazivom Crnačka Biblija.

Boje zastupljene u rasta simbolici su crna, crvena, žuta i zelena.

Prave raste jedu samo 'I-tal' hranu, koja je neka vrsta vegetarijanske ishrane. Gandžu (marihuanu, travu, konoplju, kanabis, itd) rastafarijanci takođe nazivaju i svetom biljkom koja pročišćava tijelo i dušu, donosi smirenost, ispunjava ljude nadahnućem i približava ih Bogu. Gandža se koristi u ceremonijalne svrhe, jer smatraju da njena opojnost mijenja stanje svesti, pruža nadahnuće iznutra, služi kao sredstvo meditacije.

Dredovi na glavi raste predstavljaju njihove korijene, povezanost sa zemljom, precima i prirodom. Takođe predstavljaju grivu lava, simbol Afrike.

Rastafarijanci broje oko 600.000 pristalica.

10. Religijski sinkretizam u New Age pokretu

Sindi je bila izložena New Age pokretu kroz seminar o ljudskim potencijalima koji je sponzorisala kompanija za koju je radila. Učitelj seminara je obavještavao svakog učesnika: „Ti si sam svoj bog“ i „Možeš kreirati sopstvenu stvarnost“. Prihvatanjem ovih ideja, tvrdi on, svaki zaposlenik bi mogao postati mnogo uspješniji na radnom mjestu, što bi u konačnici dovelo do povećanja profita kompanije.

Sindi je bila zbunjena. Da je ona bog, zar to ne bi već znala? Zašto bog mora prisustvovati seminaru da bi otkrio da je on ili ona bog? Kasnije je saznala da je ovaj seminar bio dio New Age pokreta. Nije joj baš prijalo. Odlučila je da bude veoma oprezna u evaluaciji New Age ideja koje je naučila na seminaru.

Pokret New Agea se prvi put pojavio na Zapadu 1970-ih, a zatim je postao popularan 1980-ih. Čak i danas pokret nastavlja da utiče na ljude na vjerskom pejzažu širom svijeta. Mnogi više ne koriste izraz „New Age“ – više vole izraz „nova duhovnost“ ili nešto slično, ali sve je to dio pokreta koji se pojavio 1970-ih.

Glavni problem s kojim se susrećemo u raspravi o pokretu New Agea je njegovo definisanje. Neki su pokušali da ga kategorišu kao jedinstveni kult. Vjerovatno je ipak mudrije definisati ga kao labavo strukturiranu mrežu pojedinaca i organizacija koji dijele zajedničku viziju novog doba prosvjetljenja i harmonije. Oni koji dijele ovu viziju obično se slažu sa zajedničkim skupom osnovnih religijskih i filozofskih uvjerenja – to jest, drže se određenog pogleda na svijet. Ovaj pogled na svijet fokusira se na *monizam* (sve je jedno), *panteizam* (sve je Bog) i *misticizam* (iskustvo jedinstva sa božanskim).

Uprkos ovim osnovnim uvjerenjima, kolektivno tijelo New Agera širom svijeta je organizaciono difuzno. Iz tog razloga, ne možemo ga ispravno kategorisati kao jedinstveni kult. Kultovi su tipično ekskluzivističke grupe koje se sastoje od pojedinaca koji se slažu sa jedinstvenim skupom vjerovanja i djeluju prema strogo definisanoj organizacijskoj strukturi. Pokreti, s druge strane, imaju element jedinstva (suštinska uvjerenja), ali su takođe višestrani – uključuju različite pojedince i grupe s različitim naglascima. To je slučaj sa New Age pokretom.

FAKTORI KOJI SU DOVELI DO POKRETA NEW AGE

Brojni su faktori koji su doprinijeli nastanku New Age pokreta 1970-ih. Prvo i najvažnije je transcendentalizam devetnaestog vijeka, škola mišljenja koja je u velikoj mjeri zavisila od istočnjačkih spisa, kao što su Hindu Vede. Transcendentalizam je naglašavao intuiciju kao sredstvo za utvrđivanje istine. Takođe je smatrao da sve religije sadrže božansku istinu i afirmisao da je cilj religije postizanje svjesnog sjedinjenja s božanskim. Takve ideje su pomogle da se postavi pozornica za eventualnu pojavu New Age pokreta.

Takođe možemo ukazati na oživljavanje okultizma koje se dogodilo krajem devetnaestog vijeka. Ovo oživljavanje se oblikovalo u nastanku grupa kao što su Teozofsko društvo (1875), Antropozofsko društvo (1912), Arkanska škola (1923) i pokret JA JESAM (1930-ih). Ne moramo istraživati jedinstvena učenja i karakteristike svake grupe. Dovoljno je prepoznati da su spiritistički fenomeni – to jest, kontakt sa entitetima izvana, kao što su „uzašli majstori“[90] — bili uobičajeni u takvim grupama. To je pomoglo da se postavi pozornica za pojavu modernih vidovnjaka i kanalera iz New Agea.

[90] Vjeruje se da su „Uzašli Majstori“ ranije istorijske osobe koje su završile svoju zemaljsku evoluciju putem reinkarnacije. Sada, čak i dok ovi Uzašli Majstori nastavljaju svoju vlastitu evoluciju prema božanstvu, oni dobrovoljno pomažu manje evoluiranim ljudima na zemlji da dostignu sadašnji nivo majstora. Ovi majstori navodno daju otkrovenja duhovno usklađenim ljudskim bićima na zemlji.

Neopaganizam je vrlo upleten u pokret Novo doba. Neopagani, baš kao i New Ageri, ne pripadaju denominacijama ili strukturiranim vjerskim grupama. Postoje labave asocijacije koje sarađuju, ali paganizam je eklektičan pogled na svijet koji obuhvata mnogo specifičnih pogleda. U određenom smislu vi ne prelazite na paganizam; vi ste paganin. To je više unutrašnje otkriće nego konverzija. Neopagani su zainteresovani za prirodu i ekologiju i nastoje da se povežu sa „majkom zemljom". Relativizam, situaciona etika i nedostatak konačnog autoriteta je ono što povezuje neopaganstvo i New Age i čini ih privlačnim. Napokon, mnogi hrišćani po imenu pripadaju crkvama koje baštine neke pagansko-filozofske dogme i pošto ograde zdrave religioznosti faktički ne postoje, oni se lako integrišu u pokret New Age i ne prepoznaju to kao problem.

Nastanku pokreta New Agea doprinio je i manji pokret nazvan neognosticizam. Kao pozadina, gnosticizam – od grčke riječi *gnosis*, „znanje" – bio je jeres koja se pojavila u drugom vijeku nove ere, sa namjerom da nudi znanje o inače skrivenoj „istini" kao neophodnom ključu za ljudsko spasenje.[91] Iako je gnosticizam sa svojim tajnim znanjem odavno nestao, do oživljavanja određenih gnostičkih ideja (nazvanih neognosticizam) došlo je krajem devetnaestog i početkom do sredine dvadesetog vijeka. Ove ideje uključuju (1) Čovjek ima iskru božanskog u sebi, (2) Čovjek ne zna za svoje božanstvo i (3) Isus je došao kao pljusak da donese prosvjetljenje čovječanstvu. Ove ideje su na kraju postale istaknute u pokretu New Agea.

Mogli bismo ukazati i na kontrakulturu iz 1960-ih. Zaista, 1960-ih godina mnogi ljudi su reagovali protiv tradicionalnog načina na koji Zapad radi stvari. Tokom turbulentnih 60-ih, ljudi su bili otvoreni za nove ideje – religijske i druge. Kontrakultura je postala zasićena marginalnim idejama. Uobičajeni su bili antimaterijalizam,

[91] Justo L. Gonzalez, A History of Christian Thought, Vol. 1 (Nashville, TN: Abingdon, 1970), 129.

utopizam, komunalizam, zanimanje za okultizam i odbacivanje tradicionalnog morala. Sve je to pomoglo da se postave temelji za nastanak pokreta New Agea.

Također tokom 1960-ih, Zapad je iskusio istočnjački plimni talas (hinduizam i budizam „prepakovani“ za zapadnjačko tržište). Najrasprostranjeniji interes bio je za transcendentalnu meditaciju, reinkarnaciju, pojanje, vizualizaciju i ideju da je sva stvarnost božanska i sveta. Ove ideje će uskoro postati sveprisutne u New Age pokretu.

Konačno, moramo priznati neuspjeh sekularnog humanizma. Kulturološki posmatrači 60-ih i 70-ih su prepoznali da ljudski razum nije bio u stanju da riješi sve probleme čovječanstva, kao što su zamišljali njegovi zagovornici počevši od prosvetiteljstva. Štaviše, s njegovim nemilosrdnim pretjeranim naglaskom na sekularizovanom razumu, nečiji osjećaj za božansko, sveto i transcendentno je izblijedio. U pokretu New Agea ljudi su stoga tražili povratak božanskom i svetom u svemu. Ovo je primjer kulturnog „efekta klatna“ – to jest, došlo je do zamaha od sekularnog ka duhovnom, zamaha od pukog racionalnog ka transcendentnom i mističnom.

Ovih šest faktora, između ostalih, zajedno su obezbijedili bogato i plodno tlo za nastanak i svjetski rast pokreta New Agea. Razvilo se i procvjetalo takozvano doba Vodolije.

ZAJEDNIČKE KARAKTERISTIKE NEW AGE POKRETA

Već smo primijetili da osnovna vjerovanja New Agera uključuju monizam (sve je jedno), panteizam (sve je Bog) i misticizam (iskustvo jedinstva sa božanskim). Zajedno sa ovim primarnim osnovnim uvjerenjima postoje i neke sekundarne karakteristike koje su istinite za većinu New Agera. Na primjer, većina New Agera je vrlo eklektična. Pod ovim mislimo da New Ageri obično crpe svoje religijske i filozofske ideje iz različitih religijskih izvora. Oni konsultuju svete knjige poput Biblije i hinduističkih Veda, ali se slobodno konsultujtu sa vidovnjacima i kanalerima, čija se „otkrovenja“

duhovnih vodiča smatraju jednako autoritativnim kao i ona koja se nalaze u svetim knjigama. Bez oklijevanja se savjetuju s astrolozima i ostalima koji se bave okultnim vještinama nekromantije, čitanja s dlana, gledanja kugle, tarot karata itd.

Nije iznenađujuće da su New Ageri također sinkretisti. Pod ovim podrazumijevamo da New Ageri kombinuju i sintetizuju religijske i filozofske ideje od Isusa, Bude, Krišne, Zoroastera, navodne „svemirske braće" u NLO-ima, Uzašlih Majstora koji žive na planeti Veneri i mnogih drugih. New Ageri vjeruju da postoji istina u svim religijama i vjerskim tradicijama. Ova spremnost da uzmu i izaberu ono u šta vjeruju iz različitih izvora prosvjetljenja živopisna je demonstracija proizvoljne i nedosledne prirode pogleda na svijet.

Većina New Agera je također transformacijska na dva nivoa. Prvo, New Ageri vjeruju da se lična transformacija događa kada ljudsko biće prepozna svoje jedinstvo sa svim stvarima u svemiru. Drugo, planetarna transformacija se dešava kada kritična masa ljudskih bića dođe do te iste svijesti. Navodno se transformišemo – ili prelazimo – u Novo doba sa novom sviješću.

Nije neočekivano, New Ageri su tipično relativistički u svom pogledu na istinu i etiku. Jedan nastavni plan i program New Agea koji se našao u nekim školskim okruzima u Sjedinjenim Državama podučavao je učenike kako da *otkriju vlastite vrijednosti*. Ideja ovog nastavnog plana i programa je da vrijednosti ne smiju biti nametnute izvana (kao što je iz Svetog pisma ili od roditelja), već se moraju *otkriti iznutra*. Osnovna pretpostavka je da ne postoje apsolutne istine ili vrijednosti. New Ageri su dobro poznati po svom stavu da „ti možeš imati svoju istinu, a ja mogu imati svoju istinu" i da „vaša istina nikada ne smije zadirati u moju istinu". Pa ipak, zanimljivo je da su voljni nametnuti ovu navodnu apsolutnu istinu svima! Ovo je samopobijajući stav jer stvara nelogičnu unutrašnju nedoslednost unutar pogleda na svijet.

Možemo također primijetiti da je većina New Agera otvorena za meditaciju. Ne mislimo na meditaciju (razmišljanje) o Bibliji

(npr. Psalam 119:148). Mislimo na istočnjački oblik meditacije u kojem se ulazi u stanje nalik transu i nastoji postići osjećaj jedinstva sa svim stvarima. Cilj meditacije je različit, ali uobičajeno je vjerovanje da omogućava povezivanje s božanskim ili silom koja prožima cijeli univerzum. Pražnjenje uma i usmjeravanje energija unutar tijela omogućava balansiranje vitalnih energija (prisutne u meridijanima ili čakrama) koje se koriste za potpomaganje duhovnog i fizičkog iscjeljenja.[92]

Upotreba kristala, eteričnih ulja, položaja tijela (joga asane), praksi disanja, mantri i drugih metoda koriste se za povezivanje s božanskom silom i oslobađanje i balansiranje božanske energije unutar osobe koja radi ove prakse.

Usko povezan s meditacijom je New Age pogled na vizualizaciju, koji u osnovi uključuje ideju „um nad materijom". Jedan New Ager je rekao: „Vaše misli uvijek kreiraju vašu stvarnost – na vama je da preuzmete kontrolu nad svojim mislima i svjesno kreirate stvarnost koja vas ispunjava."[93] Drugi je rekao: „Mi bukvalno stvaramo našu stvarnost kroz uvjerenja koja imamo, tako da mijenjajući ta uvjerenja možemo promijeniti stvarnost."[94] Danas se ova ideja manipulacije stvarnošću kroz prakse fokusiranja naziva „svjesnost" i obično se podučava u arenama od javnih škola i programa za djecu do seminara za samopomoć i korporativnih obuka.

---

[92] Ron Rhodes, "Energies of Mind & Body," *SCP Journal*, Volume 21:3 Fall 1997; Ron Rhodes, *Miracles Around Us: How to Recognize God at Work Today*, Chapter 13: " 'Miracles' of New Age 'Energetic Medicine'" (Eugene, OR: Harvest House Publishers, 2000); Marcia Montengero, " The Religion of Life Force Energy," Christian Answers for the New Age, accessed October 30, 2015.

[93] David Gershon and Gail Straub, *Empowerment: The Art of Creating Your Life as You Want It* (New York: Dell, 1989), 21.

[94] Jennifer Donovan, "Seth Followers Spoon Up Fun in Their Goal to Enjoy Living," Dallas Morning News, July 1, 1986.

ALTERNATIVNA HOLISTIČKA MEDICINA KAO GLAVNI FRONT NEW AGEA

Većina alternativnih sistema iscjeljivanja koji su privukli popularne sledbenike proglašavaju postojanje i uzročnu moć duhovnih energija nepriznatih ni od naučne ni od vjerske ortodoksije. Alternativni sistemi iscjeljivanja uspjeli su u određenoj kulturnoj niši, apelujući na osobe koje žude za duhovnim ispunjenjem, a oklijevaju da se pridruže uspostavljenim vjerskim institucijama. Njihove doktrine (mitovi) i terapeutske tehnike (rituali) funkcionišu slično kao inicijacijski obredi arhaičnih religija i misterijskih kultova u tome što pružaju iskustveni susret sa stvarnošću koja je više od fizičke. Pridošlicama se pomaže da odbace identitet koji više nije funkcionalan i da otkriju nove i neslućene izvore udobnosti i moći. Postojanje i kontinuirana popularnost New Age sistema iscjeljivanja svjedoči o njihovoj trajnoj sposobnosti da omoguće inače sekularnim osobama da simbolizuju ono što je, na najdubljem nivou misterije, krajnji izvor i smisao njihovih života.

Alternativna medicina postaje sve popularnija dok se, u nekim slučajevima, nauka i mistična duhovnost udružuju kako bi formirali novu granicu za napredak zdravstvene zaštite. New Age medicina uopšteno uključuje primjenu istočnjačkih/okultnih metoda liječenja uz naglašavanje tretmana cijele osobe – tijela, uma i duha. Otuda izraz „holistička medicina“. Okultna i metafizička terminologija uveliko je uklonjena iz New Age medicine i tehnika iscjeljivanja, kako bi bile prihvatljivije široj javnosti. Rezultat je da mnogi ljudi koriste ove prakse i ljekove ne znajući u čemu sudjeluju.

Ljudima se nude alternativne terapije koje zamjenjuju ljekove i eliminišu njihove brojne nuspojave. Umjesto uzimanja tableta protiv bolova, pacijentima se preporučuje akupunktura, dok je potreba za balansiranjem energija uznapredovala kao alternativa operacijama i uzimanju konvencionalne biomedicine.

Koncept koji stoji iza New Age iscjeljivanja je da postoji inteligencija, kosmička sila ili vitalna sila koja prožima svemir, i da

ljudi postaju bolesni kada nisu pravilno usklađeni s tom silom. Zdravlje je predstavljeno kao holistički (cjelovit) koncept, uključujući emocionalne, duhovne i fizičke aspekte osobe. Tehnike koje osiguravaju dobrobit osobe u svim ovim oblastima nisu poznate ljekarima opšte prakse jer se koncentrišu samo na biološku prirodu medicinskih poremećaja. Praktičari New Agea su, s druge strane, fokusirani na iscjeljenje cjelokupne osobe kroz rad vitalne sile i obnavljanje toka „kosmičke energije“ kod pacijenata.

Uobičajeno je okultno učenje da sve u univerzumu vibrira, ima zvuk, boju, broj i formu. Ove karakteristike se mogu koristiti za dovođenje do promjena u organizmu kroz ispravan protok energije i za promovisanje ozdravljenja organizama koji ne funkcionišu. Ruke su moćno oruđe koje se koristi u okultnom liječenju. Poznata spisateljica New Agea, Alis Bejli, je rekla: „Okultna je činjenica da ruke učenika... postaju prenosioci spiritualne energije.“ Masaža, akupresura i polaganje ruku od strane takvih ljudi mogu izložiti pacijenta opasnim okultnim uticajima.

U psihičkom i okultnom iscjeljivanju, pravi izvor iscjeljujuće energije rijetko se otkriva. Stoga se može praktikovati pod imenom bilo koje religije i čak se pretvarati da je hrišćansko. Neki praktičari će prizvati boga sila koje kontroliše životnu silu kojom oni manipulišu. Ovo je đavolska titula. Milioni ljudi bivaju prevareni izlažući se mističnim tehnikama iza kojih stoje personalna bića – Sotona i njegovi pali anđeli.

Slijede neke od mističnih terapija koje koriste New Age praktičari kao alternativu biomedicini:

Liječenje zvukom. – U mišljenju New Agea, vjeruje se da svaki organ ima specifičnu vibraciju. Protok energije kroz ove organe može biti prekinut i izbačen iz ravnoteže neprirodnim zvukovima kao što su buka koju izazivaju automobili, vriskovi straha, bijesa ili bola, itd. Meditativna New Age muzika se koristi za promovisanje alternativnih stanja svijesti i za umirenje duše. Osim muzike, mantre ili svete riječi se takođe koriste za prodiranje u dušu i

usklađivanje energija koje su van ravnoteže. Opasnost kod meditativnih transova poput ovih je da se osoba otvara za posjetu stranih duhova, koji se često nazivaju duhovnim vodičima. Oni su demoni koji se prerušavaju u „anđele svjetlosti“ (2. Kor. 11:14) i nastoje pomoći osobi da postigne lažni oblik unutrašnjeg mira i iscjeljenja, i takođe djeluju kao savjetnici u donošenju odluka.

New Age muzika za „opuštanje“. – Šta je New Age muzika? To je spokojna forma muzike koja dovodi ljude u stanje opuštenosti i harmonije sa okolinom (u New Ageu je najpopularnije korišćenje akustičkih instrumenata). Opuštanje samo po sebi nije grijeh, ali muzika takođe ima još jedan efekat, stavlja slušaoca u hipnotičko opušteno raspoloženje (alfa režim mozga) i zaista im otvara svijet okultnog. Izvana zvuči lijepo i opuštajuće, ali ako se duboko uvučete u muziku saznaćete da se radi o pjesmama koje **nemaju takta**, često **nema glasova**, samo mantranje u pozadini. I to je jednostavno bolesno. New age može zvučati kao sve, od repa do kantrija. New age CD-ovi su klasifikovani u tu kategoriju prema onome što umjetnik vjeruje i o čemu pjeva. Kroz ovu vrstu muzike, njeni ljubitelji mogu lako doći u kontakt ili se naći pod kontrolom demonskih sila, što se obično manifestuje kroz depresiju, anksioznost, strah, suicidne misli, „glasove“ u umu i sl.

Liječenje bojom. – Boje se koriste u liječenju na sličan način kao što se brojevi koriste u numerologiji. Sa svakom bojom je povezano ezoterično značenje, a vizualizacijom njenog mističnog značaja unapređuje se iscjeljenje i protok pozitivne energije. Predmeti s bojama koje odgovaraju određenom problemu postavljaju se blizu zahvaćenih dijelova tijela kako bi se došlo do izlečenja. Takođe se jede voće ljekovitih boja dok se nosi odjeća odgovarajućih boja. Astrologija igra ulogu u ovoj vrsti liječenja jer znakovi zodijaka imaju, prema okultnom mišljenju, svoje boje koje odgovaraju ljudskoj anatomiji.

Liječenje kristalima. – Kristali navodno sadrže vibracijske frekvencije koje se mistično povezuju sa Zemljinim i energetskim

poljem pojedinca. Koriste se za pojačavanje ili ponovno usklađivanje psihičke ili kosmičke energije za psihičko iscjeljenje i ulazak u izmijenjena stanja svijesti. Časopis *Time* je primijetio da su moć kristala i iscjeljivanje kristalom među najomiljenijim tehnikama New Agea za proširenje svijesti i liječenje bolesti. U zavisnosti od prirode bolesti, kristal će postati vruć ili hladan dok prelazi preko aure osobe. U smislu ovog okultnog vjerovanja, kristal apsorbuje lošu energiju iz tijela. Ljudi takođe stavljaju kristale ispod jastuka da bi imali lijepe snove i da bi ih u podsvijesti „poučavala" kosmička mudrost sa kojom kristali navodno uspostavljaju kontakt.

Kiropraktika. – Kiropraktika podrazumijeva ručno namještanje i manipulaciju kičme, pršljenova, velikih i malih zglobova i mekih tkiva. Često se (pogrešno) poistovjećuje sa fizioterapijom. Kiropraktika spada u manipulativne tehnike za koje se navodno znalo prije više hiljada godina.

Vjerovatno većina, ako ne i svi ti i drugi pacijenti širom svijeta, nemaju pojma da industrija kiropraktike – najpopularnije alternativne metode liječenja – vrijedna milijarde dolara duguje svoje postojanje jednom **duhu**.

Daniel David Palmer (1845-1913) iz Kanade, „otac" kiropraktike koji je izveo prvo kiropraktičko namještanje 1895. godine, bio je strastveni spiritualista. Tvrdio je da mu je pojam i osnovne principe kiropraktičkog liječenja prenio tokom seanse jedan davno umrli ljekar.

Šta govore činjenice o kiropraktici?

1. Kiropraktika ne radi.
2. Postoji stvarni rizik od oštećenja krvnih sudova koji ishranjuju mozak.
3. Najosnovnija teorija kiropraktike je koješta rija.
4. Kiropraktika boli.

Danas će većina kiropraktičara negirati bilo kakve veze sa onostranim porijeklom ove industrije. Oni vas mogu uvjeravati da konsultacije sa natprirodnim bićima nije nešto što je dio moderne

kiropraktičarske profesije.

Biofidbek. – Uređaj za praćenje se koristi za proširenje pet čula s ciljem stvaranja dubljeg osjećaja svijesti. Na ovaj način, vaša svijest se proširuje integracijom uma i tijela na način koji se ne može izvršiti u stanju normalne svijesti. Dublje, integrisano stanje svijesti podstiče opuštanje, kreativnost i intuiciju. Kao odgovor na informacije primljene od uređaja za monitoring, vi dobrovoljno preuzimate kontrolu nad svojim tjelesnim procesima. Omogućeno vam je da kontrolišete svoje mišiće, pokrete očiju i moždane talase, a možete čak i naučiti da praktikujete oblik samohipnoze postizanjem izmijenjenog stanja svijesti. Na taj način ulazite u kosmičku sferu i dodirujete okultni izvor energije.

Cvjetni ljekovi. – Edvard Bak je bio ljekar u Londonu koji je napustio svoju praksu kako bi usavršio svoju metodu liječenja cvijećem. Cvijeće se sakuplja od raznih domaćih i divljih biljaka. Na primjer, kamena ruža se primjenjuje u slučajevima ekstremnog straha, dok se više od 30 drugih ljekova primjenjuje na druge emocionalne poremećaje, čime se omogućava tijelu da se izliječi. Filozofija koja stoji iza ovog iscjeljenja je da će uzimanjem cvjetnih ljekova oboljelom biti omogućeno da prevlada negativne emocije kao što su strah, briga i depresija, uzrokujući tako nestanak fizičkih bolesti koje su posledica poremećenih emocija. Vjeruje se da je stanje duha osobe direktno povezano s njegovim tjelesnim zdravljem. Kada se mir i harmonija vrate u um, zdravlje se vraća tijelu. U ovom slučaju, pribjegava se i kosmičkoj energiji jer se vjeruje da se ispravljanje poremećenih emocija događa na mističan način. Ovo je još jedan način da se osigura protok kosmičke energije do pacijenta.

Aromaterapija. – Ovo je umjetnost liječenja udisanjem eteričnih ulja mirisa cvijeća, bilja i aromatičnog drveta, čime se tijelo, um i duh dovode u ravnotežu. U masaži se koriste i biljni ekstrakti i eterična ulja. Holistička priroda ove terapije je jasno vidljiva u tvrdnji da pozitivno utiče na um i duh.

Astralna putovanja. – Ova praksa je poznata i kao putovanje

duše. Osoba uči da bude svjesna svog stanja sna, potpuno svjesna putovanja u duhovnom carstvu u druge dimenzije. Tokom ovih iskustava, kada tijelo spava, ljudi obično vide svjetlo i čuju nebesku muziku. Oni takođe imaju iskustva susreta s duhovnim vodičima koji im pomažu u rješavanju njihovih osobnih problema. Sa hrišćanske tačke gledišta, astralno putovanje otvara ljudski duh u mističnu sferu gdje demoni mogu steći kontrolu nad njima.

Aure za čitanje. – U New Age iscjeljenju se vjeruje da je svaka osoba okružena aurom, odnosno energetskim poljem, koje je u skladu s oblikom njegovog/njenog tijela. Različite boje u auri daju indikaciju zdravlja, stava i svijesti osobe. Siva je povezana sa strahom i depresijom, narandžasta sa ponosom, dok duboki bljeskovi crvene otkrivaju ljutnju. Čitanjem nečije aure, bolest će se pokazati i prije nego što se simptomi ispolje. Praktičari su akreditirani za sposobnost čišćenja i preusmjeravanja aure osobe. Nakon toga, praktičar će se rukovati kako bi se oslobodio svake negativne energije. Da biste vidjeli duhovno područje, potrebno je biti vidovnjak sa probuđenim šestim čulom, ili trećim okom.

Refleksologija, koja se naziva i zonska terapija ili kompresijska masaža, tehnika je koja uključuje masiranje stopala na određenim tačkama kako bi se došlo do opuštanja ili ublažavanja bola u drugom dijelu tijela. Na primjer, masažom nožnog palca na odgovarajućim mjestima možete ublažiti bolove u glavi, štitnjaču i probleme sa vratom. Refleksologija nije ograničena na stopala. Za ruke, kao i za druge djelove tijela, kaže se da sadrže te iste tačke, ili „zone“. Dr Vilijam Ficdžerald je oživio ovu drevnu praksu i predstavio je medicinskoj profesiji 1913. Ovu tehniku je nazvao Zonska terapija, jer je podijelio tijelo na deset „zona“ – po pet sa svake strane. Refleksologija, iako nepoznata mnogim ljudima, je drevna okultna tehnika! Zasniva se na teorijama jina i janga i pet elemenata, što je uzeto direktno iz drevnih okultnih učenja iz Kine.

Hiromantija, okultna praksa predviđanja budućnosti čitanjem sa dlana, takođe se zasniva na teorijama jin i jang i pet

elemenata. Prema orijentalnim magičarima, dlan sadrži tajne života. Postojala je i drevna kineska škola mišljenja koja je smatrala da je dlan replika jina i janga i da može pružiti informacije o bolesti, dobrom zdravlju i cjelokupnoj sudbini. Ponovljeni zakon 18:10-12 nam govori da su oni koji koriste proricanje (kao što su astrolozi, hiromanti), čarobnjaci, vještice, itd. odvratni Gospodu i da se ne mogu naći među Božjim narodom.

Reiki. – Riječ *reiki* je izvedena od japanskih riječi „rei" što znači univerzalni duh i „ki" što znači energija. Riječ *reiki* u osnovi znači uravnoteženu kosmičku i energetsku snagu. Osnovni princip rada reikija je da rastvara toksičnu energiju iz vaše aure ili životne snage. To može biti fizičko, emocionalno, mentalno i duhovno. Reiki pomaže u stvaranju ravnoteže energije, što zauzvrat stvara harmonično okruženje unutar ljudskog tijela kako bi se moglo dogoditi istinsko izlečenje. Ljudi koji postanu reiki iscjelitelji moraju prvo naučiti da se usklade s reiki energijom kako bi omogućili da se njihova prirodna energija iscjeljenja poboljša. Energija reikija se prenosi na učenike preko reiki majstora. Reiki majstor postepeno prilagođava učenike reiki energiji i otkriva simbole meditacije, često joga meditacije, koji se mogu koristiti unutar studentovog energetskog polja za postizanje viših vibracija energije. Ovo posredovanje se vodi kroz nebesku univerzalnu silu koja vodi svakog učenika kroz njegovo/njeno individualno putovanje iscjeljenja. U suštini, reiki je okultna tehnika dizajnirana da utiče i/ili manipuliše pacijentima upotrebom neoglašene ili neprepoznate spiritističke energije. U reikiju otkrivamo isti problem ilustrovan terapijskim dodirom i srodnim oblicima spiritističkog/psihičkog iscjeljivanja. Ova praksa se čini nevinom i mnogi ljudi pretpostavljaju da ne može škoditi. Međutim, to može lako proizvesti ozbiljne emocionalne i duhovne probleme. Iz tog razloga, reiki treba apsolutno izbjegavati. Pandan za reiki je **bioenergija**.

Pliatesova metoda. – Nijemac, Jozef Pliates, razvio je ovaj oblik vježbe kako bi poboljšao kondiciju uma i tijela. U programu

vježbanja koristi se osnovno istezanje i pokreti tijela. Međutim, u mnogim slučajevima gimnazije i centri koji nude ovu metodu također koriste kontrolisano disanje i New Age tehnike kao što su vizualizacija, kundalini joga i tai či. Kada se to učini, otvaraju se vrata istraživanju okultnog energetskog polja koje se koristi za oživljavanje uma i duha onih koji rade vježbe.

POGLED NOVOG DOBA NA KLJUČNE BIBLIJSKE DOKTRINE

Ako su New Ageri eklektični (otvoreni za mnoge religijske i filozofske izvore) i sinkretistički (kombinuju i sintetiziraju religijske i filozofske ideje iz mnogih različitih tradicija), onda bi se prirodno očekivalo da imaju devijantne poglede na ključne doktrine Biblije. Ispostavilo se da je to zaista bio slučaj.

Pogled na Bibliju. – Biblija je dobar primjer za to, jer New Ageri vjeruju da je to samo jedna od mnogih svetih knjiga koje prenose otkrivenje od Boga ili božanskog. New Ageri vjeruju da nije ispravno čitati Bibliju na direktan način. Umjesto toga, oni traže istinu tražeći skrivena, tajna ili unutrašnja duhovna značenja biblijskih stihova, posebno u Isusovim učenjima. Na primjer, kada je Isus rekao: „Tražite najprije kraljevstvo Božje“ (Matej 6:33), on je navodno poučavao ljude da traže svijest o vlastitom unutrašnjem božanstvu. Takvo izvrtanje Svetog pisma je uobičajeno među New Agerima.

Štaviše, umjesto biblijskog Boga Stvoritelja s kojim možemo imati lične odnose je panteistički koncept koji kaže da je Bog sve i sve je Bog. U panteizmu, sva stvarnost se posmatra kao prožeta božanstvom. Bog panteizma je bezlično, amoralno „ono“, a ne lični, moralni „On“. Razlika između Stvoritelja i kreacije je u ovom pogledu potpuno izbrisana.

Pogledi na Isusa. – New Ageri također imaju iskrivljene poglede na Isusa Hrista. Primijetite da kažemo „pogledi“, jer su New Ageri iznijeli mnoge čudne ideje o Isusu. U osnovi, New Ageri prave razliku između ljudskog Isusa i božanskog Hrista. New Ageri se slažu

da je Isus postao Hrist, ali imaju različita tumačenja o tome kako se to dogodilo. Neki kažu da je božanski kosmički Hristov duh sišao na ljudskog Isusa prilikom Njegovog krštenja. Drugi kažu da je Isus prošao sedam stupnjeva inicijacije – okultnu ceremoniju – u Egiptu, pri čemu je sedmi stepen bio „Hrist“. Drugi pak tvrde da je Isus putovao u Indiju kao dijete i učio od hinduističkih gurua, a to je na kraju dovelo do njegovog hrišćanstva. Bez obzira na to kako je postao Hrist, New Ageri se slažu da je Isus bio pljusak prosvjetljenja za čovječanstvo, pokazujući ljudima kako i oni mogu postati Hrist.

Pogled na čovjeka i spasenje. – Budući da se New Ageri drže monizma (sve je jedno) i panteizma (sve je Bog), nije iznenađujuće da ljudska bića gledaju kao božanska. Budući da su ljudi božanski, vjeruje se da imaju neograničen potencijal. Mnoge kompanije sa liste *Fortune 500* sponzorisale su seminare o ljudskim potencijalima.

Pogled New Agea da su ljudi božanski ima snažne implikacije za doktrine grijeha i spasenja. New Ageri tvrde da nema grijeha, pa stoga nema potrebe za spasenjem. Ako ljudska bića uopšte imaju bilo kakav problem, to je navodno neznanje u pogledu njihove božanstvenosti. Budući da je tako, potreba čovječanstva je prosvjetljenje, a ne spasenje. Sve što nam treba je „spoznaja Boga“. (Prosječan poznavalac Svetog pisma ne može propustiti da uoči razradu istih ideja koje je Lucifer ponudio našim praroditeljima u Edenu – Postanje 3. glava.)

Pogled na poslednje vrijeme. – Sa svojim iskrivljenim pogledima na Bibliju, Boga, Isusa, čovječanstvo, grijeh i spasenje, nije iznenađenje da su New Ageri takođe potpuno redefinisali poslednja vremena. New Ageri nude različita tumačenja Drugog dolaska. Neki vjeruju da se proročanstva o Drugom dolasku ispunjavaju dolaskom određene osobe po imenu Maitreja, koja će navodno preuzeti primarnu ulogu vođe u New Ageu. Prema ovom mišljenju, Maitreja navodno živi inkognito među ljudskim bićima od 1977. godine kada je njegova svijest ušla u posebno stvoreno tijelo manifestacije nalik ljudskom, Majavirupa. U bliskoj budućnosti, Maitreja će

se navodno manifestovati cijelom čovječanstvu i uvesti novu eru mira i sreće.

Drugi New Ageri tumače Drugi dolazak u smislu „kosmičkog Hrista“ (božanskog duha) koji pada na cijelo čovječanstvo tako da ljudska bića širom svijeta prepoznaju svoje božanstvo. Ovaj Drugi dolazak se stoga posmatra kao „masovni dolazak“ koji uključuje ne samo jednog „Hrista“, već sve ljude koji dolaze da prepoznaju svoju „hristoću“.

STATISTIKA POKRETA NOVO DOBA

Teško je procijeniti koliko New Agera ima u Sjedinjenim Državama i širom svijeta. Na kraju krajeva, oni nisu monolitna grupa koja zadržava članske uloge kao što su Mormoni i Jehovini svjedoci. Štaviše, kao što je ranije navedeno, ne nazivaju se svi oni koji imaju pogled na svijet New Agea danas zapravo New Ageri. Mnogi koji se možda sami nikad ne bi identifikovali kao New Ageri to u stvarnosti jesu!

Tokom ranih 90-ih, procijenjeno je da je oko 12 miliona Amerikanaca aktivno učestvovalo u pokretu, sa još 30 miliona entuzijastično zainteresovanih za jedan ili više različitih aspekata pokreta. Trenutno je New Age knjiga pod nazivom „Kurs u čudima“ (A Course in Miracles) prodata u više od 1.000.000 primjeraka i iznjedrila je preko 1.000 studijskih grupa samo u Sjedinjenim Državama. Takve statistike ukazuju na širok prodor New Age ideja u zapadnoj kulturi. Ova široka penetracija se odrazila u holivudskim filmovima (na primjer, *The Matrix, Ghost, The Sixth Sense, Inner Worlds, Outer Worlds, Avatar*) i TV emisijama (na primjer, *Medium* i *Ghost Whisperer*).

Drugi način da se procijeni uticaj New Agea je da se uzmu u obzir statistički podaci vezani za specifična paranormalna vjerovanja.[95] Galupova anketa otkriva da 32 posto Amerikanaca vjeruje u

[95] Riječ *paranormalno* uopšteno se odnosi na ono što nadilazi normalno – to jest, izvan pet čula (vid, ukus, dodir, sluh i miris). U krugovima New Agea, to se često

neku vrstu paranormalne aktivnosti. Ova statistika vrijedi čak i za maturante i profesore fakulteta. U međuvremenu, 28 posto Amerikanaca vjeruje da možemo komunicirati s mrtvima.[96]

Među tinejdžerima, oko 73 posto je učestvovalo u okultnim aktivnostima. Četvoro od petoro ima astrologa koji im pravi horoskop. Sedam miliona tvrdi da se lično susrelo sa duhovnim entitetom, poput anđela ili natprirodnog entiteta. Dva miliona tvrdi da ima spiritističke moći.

Čak je i vlada Sjedinjenih Država bila zainteresirana za okultno i paranormalno. Prema vladinim dokumentima sa kojih je skinuta oznaka tajnosti 1990-ih, Amerika je – tokom godina američkog hladnog rata sa Sovjetskim Savezom – potrošila ogromnih 20 miliona dolara proučavajući ekstrasenzornu percepciju i druge psihičke fenomene.

Takve činjenice otkrivaju da je New Age pokret zaista široko prodro u savremenu kulturu. Iz tog razloga, hrišćani bi trebali biti opremljeni da odgovore na primarne tvrdnje New Agera.

RAZOTKRIVANJE TVRDNJI NOVOG DOBA

Neko je rekao da je New Age pokret okruženje bogato metama kada su u pitanju mogućnosti za kritiku. U nastavku ćemo dati kratak biblijski odgovor na neke od primarnih ideja iznesenih u pokretu.

Relativizam nije logički zadovoljavajući. – Neko bi mogao protumačiti izjavu „sva istina je relativna“ da znači da je apsolutna istina da je sva istina relativna. Takva izjava je samopobijajuća. Ili, neko bi mogao shvatiti izjavu kao da je relativna istina da je svaka istina relativna. Ali takva izjava je na kraju besmislena. Za razliku

odnosi na pokušaje sticanja tajnih ili skrivenih znanja ili informacija izvan upotrebe prirodnih osjetila – na primjer, konsultacijom s vidovnjakom ili astrologom.

[96] Treba naglasiti da je takvom vjerovanju uveliko doprinijela i crkvena dogma o zagrobnom životu (besmrtnosti duše) koja se baštini kao nasleđe Katoličke crkve u gotovo svim hrišćanskim denominacijama.

od takvih besmislica, apsolutna istina i moral su utemeljeni na apsolutno istinitom i moralnom Bogu Biblije (vidi 1. Kraljevima 17:24; Psalam 25:5, 43:3, 100:5, 119:30; Jovan 1:17, 8:44, 14:17, 17:17; 2. Korinćanima 6:7; Efescima 4:15, 6:14; 2. Timoteju 2:15; 1. Jovanova 3:19; 3. Jovanova 4, 8).

Sve religije ne uče iste istine. – Ne može se racionalno tvrditi da različite svjetske religije uče iste osnovne istine. Ovo postaje očigledno ispitivanjem ključnih doktrina u svakoj religiji. Doktrina o Bogu je dobar primjer. Hrišćanska Biblija otkriva da postoji jedan lični Bog i Njegov jedinorođeni Sin Isus Hrist (Jovan 3:16; 17:3; 1. Timoteju 2:5; 1. Korinćanima 8:6). Muslimanski Kur'an uči da postoji samo jedan Bog, ali da Bog ne može imati sina. Konfučijevi spisi potvrđuju politeizam (postoji mnogo bogova). Krišna je podučavao kombinaciju politeizma i panteizma (sve je bog). Zoroaster je postavio religijski dualizam (postoji i dobar bog i loš bog). Buda je učio da je koncept Boga u suštini irelevantan. Jasno je da glavne svjetske religije imaju potpuno kontradiktorne stavove o prirodi Boga. Isto vrijedi i za njihovo viđenje Isusa i njihovo viđenje spasenja. To znači da je tvrdnja New Agea da sve religije uče iste osnovne istine spada u domen neosnovanog priželjkivanja.

Panteizam – gledište da je „sve Bog" – prepun je problema. U panteizmu, sve razlike između tvorevine (koja je konačna) i Tvorca (koji je beskonačan) su uništene. Biblijski gledano, Bog je vječno različit od onoga što je stvorio (Jevrejima 11:3; vidi i Postanje 1:1; Psalam 33:8–9). Štaviše, panteizam je u suprotnosti sa zdravim razumom. Ako je sve u svemiru zaista Bog, onda nema razlike između mene i bilo čega drugog (ili bilo koga drugog) na svijetu. Takva ideja je besmislena.

Istina je da je panteistički bog bezlična sila, a ne lično biće sa kojim se mogu uspostaviti lični odnosi (vidi Marko 14:36; Galatima 4:6). Bog Biblije je beskrajno privlačniji i jedini je izvor postojanja svega u svemiru (1. Korinćanima 8:6).

Mnogo je problema sa reinkarnacijom. Koncept reinkarnacije

nalazi svoje korijene u istočnjačkim religijama i nema osnovu ni u kakvom stvarnom iskustvu. Čak su i najsofisticiraniji pogledi na tekuće cikluse rađanja i smrti ispunjeni logičkim nedoslednostima i praktičnim zlima.

Na primjer:

- Reinkarnacija je nepravedna, jer neko može biti kažnjen (putem karme[97]) za stvari kojih se ne može sjetiti da je učinio u prethodnim životima.
- Reinkarnacija je neefikasna. Iako se tvrdi da karma progresivno oslobađa čovječanstvo njegovih sebičnih želja, istina je da nije došlo do poboljšanja ljudske prirode nakon milenijuma reinkarnacija.
- Reinkarnacija donosi društveni pacifizam, jer podstiče da se ne treba miješati u nečiju lošu karmu (ili loše okolnosti). Dakle, pomaganje siromašnima i potlačenim može vam donijeti lošu karmu jer niže klase primaju ono što su zaslužile.
- Reinkarnacija je na kraju fatalistička, jer zakon karme garantuje da će neko neumitno požnjeti u sledećem životu ono što je posijao u sadašnjem životu. Nema mjesta za oprost i milost!
- Čini se da reinkarnacija nije u skladu sa svjetonazorom New Agea, jer ako je sve jedno i sve je Bog, kako mogu postojati pojedinačne duše koje se reinkarniraju?
- Reinkarnacija je nebiblijska, jer svaki čovjek jednom živi, jednom umire, a zatim se suočava sa sudom (Jevrejima

[97] Ako se neko bavi dobrim postupcima tokom svog života, navodno će izgraditi dobru karmu, što znači da će se u sledećem životu reinkarnirati u poželjno stanje. Međutim, ako se neko bavi lošim radnjama tokom svog života, navodno će izgraditi lošu karmu, što znači da će se u sledećem životu reinkarnirati u manje poželjnom stanju. Moglo bi se reći da je ovo kosmički zakon uzroka i posledice, shvaćen na mističan način koji ne uvažava osnovne činjenice o životu i smrti niti pak razlike među živim bićima.

9:27).

Okultizam je opasan. – Ponovljeni zakon 18:9–12 upozorava da su svi oblici okultizma odvratni Bogu. Izlazak 22:18 čak navodi da su vještice trebale biti pogubljene – kazna u starosavezna vremena koja pokazuje koliko je ozbiljan grijeh bavljenja magijom i vračanjem. Levitski zakonik 19:26 nalaže: „Ne bavite se vračarstvom i pretskazanjima.“ U Djelima 19:19 čitamo da su mnogi koji su se obratili Hristu u Efesu s pravom uništili sav svoj pribor koji su raniji koristili za okultizam i proricanje.

Otvorenost New Agea za kanalisanje – savjetovanje vidovnjaka kako bi stupili u kontakt s mrtvima, ili kontaktirali anđela čuvara, ili kontaktirali „svemirsku braću“ na NLO-ima – posebno je gnusan grijeh protiv Boga. Ponovljeni zakon 18:10–11 je jasan: „Neka se kod tebe … koji gata, ni koji se bavi magijom, ni koji proriče po zvijezdama, ni vračar, ni koji baca čini, ni koji priziva poznate duhove, ni opsjenar, ni koji pita mrtve.“ Levitski zakonik 19:31 kaže: „Ne obraćajte se onima koji prizivaju duhove i ne pitajte za savjet vračare da zbog njih ne postanete nečisti. Ja sam Gospod, vaš Bog.“ U 1. Samuelovoj 28:3 čitamo da je kralj Saul „istrijebio iz zemlje one koji su prizivali duhove i proricali budućnost.“ Kasnije čitamo da je „Saul poginuo zbog svojeg prestupa kojim se ogrešio o Gospoda zato što nije držao Gospodnju riječ i zato što je tražio savjet od medijuma.“ (1. Dnevnika 10:13; vidi također Levitski zakonik 20:27).

New Age medicina je opasna. – Zdravstvo je samo jedan od različitih aspekata života u koji je prodro New Age pokret u nastojanju da cijeli svijet podvrgne dominaciji demonskih sila. Krajnji cilj ovog pokreta je da sve religije obožavaju istog, univerzalnog boga koji je predstavljen kao bezlični izvor energije na Orijentu. Ova navodna „bezličnost“ tzv. „univerzalne energije“ je vrlo privlačna neposvećenom ljudskom umu koji traži izvor sile bez moralne odgovornosti, što je suštinska razlika između biblijskog Boga i svih lažnih religija.

New Age meditacija može biti štetna. – Navedeni cilj New Age (istočnjačke) meditacije u svrhu transformacije nečijeg stanja uma u monistički („sve je jedno“), ako ne i potpuno panteistički („sve je Bog“), pogled je koji leži u direktnoj suprotnosti s biblijskim pogledom na vječnu razliku između Boga Stvoritelja i njegovih stvorenja (Isaija 44:6–8; Jevrejima 2:6–8). Štaviše, hrišćanski stručnjaci za okultizam primjećuju da izmijenjena stanja svijesti (koja se javljaju u meditaciji New Agea) mogu otvoriti osobu duhovnim neprilikama i obmani od strane sila tame. Osim toga, neki New Ageri mogu koristiti droge poput LSD-a da uđu u ova izmijenjena stanja, praksu koju hrišćani apsolutno moraju izbjegavati. Suprotno takvoj istočnjačkoj meditaciji, hrišćani bi trebali praktikovati biblijsku meditaciju. To uključuje objektivnu kontemplaciju i duboko razmišljanje o Božjoj Riječi (Jošua 1:8), kao i o Božjoj ličnosti i vjernosti (Psalam 119, vidi takođe 19:14, 48:9, 77:12, 104:34, 143:5).

New Age metoda tumačenja Biblije je pogrešna. – New Age metoda traženja skrivenih, tajnih ili unutrašnjih duhovnih značenja biblijskih stihova krši biblijske naloge da se ispravno postupa s Božjom Riječju i ne iskrivljuje njeno značenje (2. Petrova 3:16; 2. Korinćanima 4:2). Među New Agerima, osnovni autoritet u tumačenju prestaje biti Sveto pismo, već um tumača (tj. čovjek se vidi kao vrhovni autoritet nad Bogom i Njegovom Riječju). Oni se oslanjaju na vlastito unutrašnje prosvjetljenje za razliku od oslanjanja na usmjerenje Duha svetog (vidi 1. Korinćanima 2:9–11; Jovan 16:12–15). Veoma često New Ageri nameću mistična značenja biblijskim stihovima umjesto objektivnog traženja namjeravanog značenja biblijskog autora.

Suprotno ovom New Age subjektivnom pristupu Svetom pismu, bolje je tumačiti svaki stih u Bibliji u njegovom odgovarajućem biblijskom kontekstu. Svaka riječ je dio stiha; svaki stih je dio pasusa; svaki pasus je dio knjige; i svaka knjiga je dio cijelog Svetog pisma. Mudro je obratiti pažnju i na neposredni i širi kontekst

Svetog pisma. Štaviše, treba konsultovati istoriju da bi se bolje razumio istorijski milje u kojem je biblijska knjiga napisana. Ovaj objektivni pristup će vas držati na pravom putu u pravilnom tumačenju Svetog pisma.

Isus se nije obučavao na Istoku kao dijete. – Mnogi New Ageri sugerišu da je čovjek Isus učio pod guruima u Indiji kao dijete, vrativši se u Izrael kao majstor da čini čuda i širi učenja koja je naučio. Mnogo je faktora koji se protive takvoj ideji. Prvo, Sveto pismo izričito kaže da je Isus rođen u Nazaretu (Luka 4:16). Dok je odrastao, proučavao je Tanah (Stari savez), kao i drugi jevrejski dječaci njegovog uzrasta (vidi Luka 2:52).

Kada je odrastao, činilo se da su ga oni u Njegovoj zajednici prilično poznavali kao dugogodišnjeg stolara (Marko 6:3) i kao stolarevog sina (Matej 13:55). Takođe su ga znali kao člana brojne porodice Josifa i Marije (Marko 3:31-32). Da se Isus upravo vratio iz Indije, ovo izvjesno ne bi bio slučaj (vidi Luka 4:22).

Neki u Njegovoj zajednici bili su uvrijeđeni što je Isus privukao takvu pažnju. Oni su se prema Njemu odnosili s prezirom koji je proizašao iz familijarnosti (vidi Matej 13:54–57). Opet, da se Isus upravo vratio iz Indije, ovo ne bi bio slučaj.

Uzmite u obzir i jevrejske vođe. Optužili su Isusa za mnoge navodne uvrede tokom Njegove trogodišnje službe, ali nikada Ga nisu optužili da je podučavao ili praktikovao nešto što je naučeno na Istoku. Da su imali neki argument te vrste, koristili bi ga. To bi bio odličan razlog da se Isus odbaci kao obećani jevrejski Mesija. Istina je, međutim, jednostavna – Isus se nije obučavao na Istoku. Potpuna je nebuloza sama ideja da bi Bog svog Sina uputio da ga bilo ko uči misticizmu, paganizmu i okultizmu.

Isus je bio božanski kvalifikovan i predodređen kao Hrist; on nije postao Hrist. – Isus nije postao Hrist kao odrasla osoba, već je bio jedan i jedini Hrist (Mesija) od samog početka. Anđeo je rekao pastirima u polju: „Jer vam se danas u Davidovom gradu rodio Spasitelj – Hristos Gospod.“ (Luka 2:11) Isusov voljeni učenik

Jovan je napisao: „Ko je lažljivac ako ne onaj ko poriče Isusa kao Hrista? To je Antihrist, onaj koji poriče Oca i Sina.“ (1. Jovanova 2:22)

Važno je napomenuti da se više od 100 proročanstava o dolasku Mesije u Starom savezu ispunilo u jednoj osobi – Isusu Hristu (na primjer, Isaija 7:14, 53:3–5; Mihej 5:2; Zaharija 12:10). Naravno, novosavezni pandan za „Mesiju“ je „Hrist“ (vidi Jovan 1:41). Isus je bio jedinstveni Hrist.

Možemo takođe primijetiti da kada je Isus prepoznat kao Hrist, on nikada nije rekao: „I ti imaš Hrista u sebi.“ Umjesto toga, upozorio je da će drugi doći lažno tvrdeći da su Hrist (Matej 24:5). Danas vidimo da je to ispunjeno u spisima učitelja kao što su Dipak Čopra, Ekhart Tol, Edgar Kejsi i drugi koji poučavaju da svaka osoba može dostići Hristovu svijest kao što promovišu spiritualisti poput Opre Vinfri i drugih popularnih medija.

Ljudska bića nisu božanska. – Nasuprot tvrdnji New Agea da su ljudska bića bogovi, Sveto pismo ih prikazuje kao stvorenja koja su odgovorna svom Stvoritelju (Postanje 1–2; Psalam 100:3). Budući da su ljudska bića stvorenja, oni su suštinski slabi, bespomoćni i zavisni o Bogu (vidi 2. Korinćanima 3:5 i Jovan 15:5). Prepoznavanje stvorenosti treba da odvede ljudska bića do poniznosti i obožavanja (Psalam 95:6–7). Pobrkali su činjenicu da smo stvoreni po Božjem obličju (Postanje 1:26–27, 9:6) sa lažnim izjednačavanjem sa božanskim Bogom, što je glavna pretpostavka satanizma (Postanje 3:5).

Ne može se izbjeći pitanje, ako su ljudska bića Bog, zašto onda moramo kupovati i čitati New Age knjige da bismo saznali o tome? Zar to ne bismo već znali? Činjenica da osoba dolazi do shvatanja da je bog dokazuje da nije Bog. Jer da je ona zaista Bog, nikada ne bi prešla iz stanja neznanja u stanje prosvjetljenja u pogledu svoje božanske prirode.

Nadalje, da je istina da su ljudska bića božanska, očekivalo bi se da pokažu kvalitete slične onima za koje se zna da su istinite za

Boga. Ovo se čini samo logičnim. Međutim, kada se uporede svojstva čovječanstva s osobinama Božjim (kao što je izloženo u Svetom pismu), nalazimo više nego dovoljno svjedočanstva za istinitost Pavlove izjave u Rimljanima 3:23 da su ljudska bića „lišena slave Božje." Zaista, dok je Bog sveznajući, svemoćan i svuda prisutan (Matej 11:21; Otkrivenje 19:6; Psalam 139:7–12), čovjek nije ništa od ovoga (Jov 38:4; Jevrejima 4:15; Jovan 1:50).

New Age obećava posjedovanje moći i božanskog statusa u moralnom relativizmu ili grijehu. To je samo eho lažnog obećanja koje je Lucifer dao našim praroditeljima u Edenu (Postanje 3. glava).

Ljudska bića su pala u grijehu i potrebno im je spasenje. – Suprotno tvrdnjama New Agea da su ljudska bića bog i da im je samo potrebno prosvjetljenje o ovoj stvarnosti, biblijska istina je da ljudska bića imaju problem grijeha koji je potpuno van mogućnosti da ga riješe. Ljudska bića su grešnici (Isaija 64:6; Luka 15:10), izgubljena su (Luka 19:10), sposobna su za veliko zlo (Jeremija 17:9; Marko 7:20–23; Luka 11:42–52), i potrebno im je pokajanje pred svetim Bogom (Marko 1:15; Luka 15:10). Zbog grijeha, ljudska bića su slijepa (Matej 15:14, 23:16–26), porobljena u ropstvu (Jovan 8:34) i žive u tami (Jovan 3:19–21, 8:12, 12:35–46).

Isus je došao na svijet da ponudi spasenje zasnovano na milosti. Riječ milost doslovno znači „nezaslužena usluga". Nezaslužena znači da se ova usluga ne može zaslužiti ili zaraditi. Blagodat se odnosi na nezasluženu, nezasluživu naklonost Božju. Rimljanima 5:1–11 nam govori da Bog daje svoju nevjerovatnu milost onima koji zapravo zaslužuju suprotno – to jest, osudu. Vječni život se ne može zaslužiti. To je besplatni dar milosti koji dolazi kroz vjeru u Spasitelja, Isusa Hrista. Kao što je sam Isus rekao: „Zaista, zaista, kažem vam, onaj ko vjeruje u mene ima vječni život." (Jovan 6:47; vidi takođe Jovan 3:15, 5:24, 11:25, 12:46, 20:31).

Isus je jedini put. – Dok je „Isus" Novog doba otvoren za sve religije, Isus iz Biblije je jedino Božje sredstvo spasenja. Govoreći

o Isusu, hrabri Petar je rekao: „I ni u kom drugom nema spasenja, jer nema drugog imena pod nebom datog među ljudima kojim bi se mi mogli spasiti.“ (Djela 4:12). Apostol Pavle je potvrdio: „Jer jedan je Bog, i jedan je posrednik između Boga i ljudi, čovjek, Hristos Isus.“ (1. Timoteju 2:5) Sam Isus je rekao: „Ja sam put, istina i život. Niko ne dolazi Ocu osim kroz mene.“ (Jovan 14:6) Isus je takođe upozorio svoje sledbenike na one koji će pokušati da iznesu drugačijeg „Hrista“ (Matej 24:4–5). Zaista, Isus je jedini put spasenja i jedini Hrist koji se otkrio na stranicama Svetog pisma.

Sam Isus će ponovo doći prilikom Drugog dolaska. – Za razliku od New Agera koji tvrde ili da se Drugi dolazak već dogodio u ličnosti Maitreje, ili kroz „kosmičkog Hrista“ koji pada na cijelo čovječanstvo, Sveto pismo otkriva da će isti Isus koji je uzašao na nebo ponovo doći prilikom Drugog dolaska. Djela 1:11 nam govore da su se anđeli pojavili Hristovim učenicima nakon što je uzašao na nebo i rekli im: „Ljudi Galilejci, zašto stojite i gledate u nebo? Ovaj Isus koji je od vas uzet na nebo doći će na isti način kao što ste ga vidjeli da odlazi na nebo.“ Ovaj Drugi dolazak uključivaće vidljivi, fizički, tjelesni dolazak proslavljenog Isusa, i svako oko će Ga vidjeti (Otkrivenje 1:7). U Titu 2:13 Pavle kaže: „Dok čekamo ostvarenje te divne nade i pojavljivanje slave velikog Boga i Spasitelja našeg, Isusa Hrista.“

SUGESTIJE ZA DIJALOG S NEW AGERIMA

Slijede neka ključna razmatranja koja treba imati na umu dok razgovarate sa svojim poznanicima iz New Agea.

Sprijateljiti se sa New Agerom. – Sprijateljiti se sa New Agerom znači biti prijateljski nastrojen prema New Ageru. Kao što 2. Timoteju 2:24–26 kaže: *„A Gospodnji sluga ne smije da se svađa, nego treba da bude blag prema svima, sposoban da poučava, da se obuzdava kad trpi zlo, da s blagošću poučava one koji su buntovni, ne bi li im Bog dao pokajanje da spoznaju istinu i da se urazume i izvuku iz Đavolove zamke, u koju ih je on žive uhvatio da vrše*

njegovu volju.“ Riječ nježno ovdje nosi ideju biti ljubazan. Kada svjedočite, nemojte se svađati; umjesto toga, budite ljubazni.

Ne pravite lažne pretpostavke. – Mnogi New Ageri koriste neke od istih riječi koje koriste hrišćani – riječi poput otkrivenja, Isusa Hrista, Boga, uskrsnuća i uznesenja. Nemojte praviti pogrešnu pretpostavku da jednostavno zato što koriste takve riječi, one znače isto što vi mislite pod ovim terminima. Morate biti pažljivi da definišete pojmove koje koristite.

Još jedna pogrešna pretpostavka koju treba izbjegavati je ideja da svi New Ageri vjeruju u potpuno iste stvari. Iako mogu biti ujedinjeni u određenim osnovnim uvjerenjima, oni takođe imaju određena različita uvjerenja. S obzirom na ovo, važno je ne reći New Ageru u šta on ili ona vjerovatno vjeruje. Postavljajte pitanja o njihovim stavovima, a zatim pustite New Agera da verbalizuje ono u šta vjeruje, a onda možete tačno odgovoriti na ono što su rekli (Izreke 18:13).

Pokušajte izbjeći nekorisno ponašanje. – Na primjer, pokušajte izbjeći aroganciju i ponos. Neki hrišćani imaju tendenciju da nose „duhovni čip na ramenu“. Ponašati se kao duhovna sveznalica je pravo odbijanje. Bolje je biti skroman, govoriti s milošću i istinom.

Takođe je važno biti strpljiv. Kada svjedočite, vjerovatno ćete morati objašnjavati istu stvar više puta. Očekujte ovo. Nemojte reći: „Već sam ti rekao ovo“ ili „Jesi li slušao nešto što sam ti rekao?“ Bez obzira koliko se New Ager može činiti sporim u shvatanju vaših poenti, budite strpljivi dok govorite istinu o Isusu Hristu. Ljudski um se vrlo teško oslobađa zabluda.

Pokušajte pronaći zajednički jezik. – Dok budete u interakciji s New Agerom, pazite na zajednički jezik koji možete koristiti kao polaznu platformu za dijalog o duhovnim stvarima. (Apostol Pavle je koristio ovaj pristup u Djelima 17.) Na primjer, ako govore o ekologiji, možete reći da je ekologija dobra, jer je Bog stvorio zemlju (Postanje 1:1-2) i zemlja pripada Bogu (Ponovljeni zakon 10:14). Ili ako želite razgovarati o Isusu, možete spomenuti kako

nam Jovan 1:3 i Kološanima 1:16 govore da je kroz Isusa sve stvoreno (vidi Postanje 1:26). Ako pazite na prilike, lako je doći do duhovnih stvari na osnovu nečega što je New Ager rekao.

Pozabavite se neadekvatnošću misticizma. – Istina je da su takozvana mistična otkrivenja previše nesigurna i nedovoljna kao osnova na kojoj bismo mogli graditi naše znanje o Bogu (tj. proizvoljna su i vode proizvoljnom razumijevanju). Razgovarajte sa bilo koja tri mistika i vjerovatno ćete dobiti tri različita gledišta o istom pitanju.

Biblija naglašava važnost objektivnog, sigurnog, istorijskog otkrivenja. Na primjer, Jovan 1:18 nam kaže „Nijedan čovjek nikada nije vidio Boga. Jedinorođeni Sin, koji je blizak Ocu, on ga je obznanio.“ U empirijskom svijetu uobičajenih čulnih percepcija, Isusa su ljudska bića na zemlji vidjela i čula kao Božje konačno otkrivenje čovječanstvu. Zbog toga je Isus rekao: „Da ste upoznali mene, upoznali biste i mog Oca.“ (Jovan 14:7)

Apostol Pavle je takođe naglasio važnost objektivnog, istorijskog otkrivenja. Prema Djelima 17:31, Pavle je upozorio religiozne ljude u Atini na objektivnu stvarnost budućeg suda zasnovanu na objektivnim dokazima za Hristovo uskrsenje iz mrtvih. Na osnovu toga kako ljudi reaguju na ovo objektivno, istorijsko otkrivenje, oni će biti spaseni za vječnost ili biti uništeni za vječnost.

Postoji još jedna srodna stvar koju vrijedi napomenuti. Oni koji su uključeni u misticizam New Agea izgledaju slijepi za mogućnost duhovne obmane od strane sila tame. Druga Korinćanima 11:14 upozorava da se „Sotona prerušava u anđela svjetlosti.“ Takođe nam je rečeno da Sotona ima sposobnost da zaslijepi um nevjernika (2. Korinćanima 4:4). Kroz misticizam, New Ager može misliti da on ili ona imaju pozitivno duhovno iskustvo, dok ih u stvarnosti vara đavo, koji je otac laži (Jovan 8:44). Misticizam je plodno tlo za duhovnu obmanu.

Ukažite na neuspjeh panteizma u bavljenju problemom zla. – Jedan sjajan način da se pokaže neadekvatnost panteizma je

da se pokaže njegova nedoslednost s problemom zla. Ako je sve jedno i sve je Bog, onda je Bog zao kao i dobar, mržnja kao i ljubav, smrt kao i život. U takvom pogledu život postaje apsurd. Kako se može reći da je Hitlerovo istrebljenje šest miliona Jevreja bilo dio Boga (panteizam)? Koliko god se trudili, panteisti New Agea ne mogu se na zadovoljavajući način nositi s problemom zla.

Razgovarajte o privlačnosti ličnog Boga. – Važna komponenta vašeg dijaloga sa New Agerom trebalo bi da bude suprotstavljanje ličnog Boga hrišćanstva sa bezličnim „Ono“ pokreta New Agea. Ideja o bezličnom Bogu je krajnje nezadovoljavajuća jer se ne može imati lični odnos sa silom. U ovom kontekstu, dobra ideja je podijeliti svoje lično svjedočanstvo i otvoreno govoriti o svom ličnom odnosu s Bogom.

Isus nije bio samo prosvećeni učitelj. – New Ageri obično poštuju Isusa kao prosvećeno ljudsko biće koje je došlo da pomogne drugim ljudima da postignu prosvjetljenje. Hrišćani, nasuprot tome, vrednuju Isusa kao jedinorođenog Sina vječnog Boga (Jovan 1:1; 3:16; 20:31; Marko 1:1), koji je postao čovjek (Jovan 1:14), ponio naše grijehe na krstu (2. Korinćanima 5:21), uskrsnuo iz mrtvih (1. Korinćanima 15:3–8), i uzašao nazad na nebo (Djela 1:9–11) da dovrši djelo pomirenja (Jevrejima 8:1-2, 6; 9:11, 12, 15, 24) i sve ispuni (Efescima 4:10).

Budimo jasni: Isus nije bio samo prosvećeni učitelj. Umjesto toga, on je bio i ostaje Svjetlost svijeta (Jovan 8:12) koja „svijetli svima“ (Jovan 1:9). Pravo „prosvjetljenje“ stoga uključuje vjerovanje i slijeđenje Onoga koji je Svjetlost svijeta (vidi Jovan 1:4-5). Imajte na umu da se riječ „vjerovati“ pojavljuje skoro 100 puta u Jovanovom jevanđelju. Spasenje se nalazi u vjeri u Isusa Hrista, Svjetlost svijeta. On nas je – kao svjetlost svijeta – izbavio iz kraljevstva tame (Kološanima 1:13-14).

ZAVRŠNE MISLI

Na početku smo saznali da je Sindi bila izložena New Age

pokretu kroz seminar o ljudskim potencijalima koji je sponzorisala kompanija za koju je radila. Ideja da je ona bog koji može kreirati sopstvenu stvarnost nije joj baš pristajala. Uostalom, zašto bog mora prisustvovati New Age seminaru da bi otkrio da je on ili ona bog? Ova dilema ju je na kraju motivisala da traga za istinom.

Njena potraga za istinom dovela ju je do sledećih zaključaka: postoji takva stvar kao što je apsolutna istina; New Age misticizam može dovesti do obmane; ideja da je sve bog je besmislena; postoji lični i jedinstveni Stvoritelj – Bog; ona sama nije bog, već je stvorenje; njeni problemi ne potiču od neprosvećenosti, već prije od grijeha koji muči čitavo čovječanstvo; izbavljenje od ovog grijeha dolazi samo u ličnosti i djelu Isusa Hrista, jedinog pravog Spasitelja.

Ukratko – Sindi je postala hrišćanka, a sada ima službu koja upozorava druge na New Age pokret!

SAŽETAK NEW AGE VJEROVANJA

Doktrina	**Učenja Novog doba**
Bog	Većina ima panteistički pogled na božanstvo, poričući Stvoritelja – Boga Biblije. Sva priroda je povezana sa božanskom ili vitalnom silom. Božanstvo je u svakoj osobi, iako je u većini skriveno. Isus nije Spasitelj, već samo prosvijetljeni učitelj koji može dati vođstvo.
Autoritet / Otkrivenje	Svi duhovni pogledi sadrže elemente istine, pa se razne svete knjige (Hindu Vede, Kuran, Biblija, itd.) koriste za pronalaženje skrivenih istina mističnim sredstvima. Otkrivenje dolazi od duhovnih vodiča koji te istine saopštavaju ljudima kroz meditaciju, vizualizaciju i kanalisanje.
Čovjek	Čitavo čovječanstvo sadrži božansku iskru u sebi, ali treba biti probuđeno ili pojedinac prosvijetljen božanskim u sebi. Neki vjeruju da je svaka osoba vezana djelima prijašnjih života (karma), a njihov položaj u društvu ili okolnosti zasnovani su na tim iskustvima (reinkarnacija).
Grijeh	Poriče se biblijski koncept grijeha. Većina vjeruje u

	ideje pozitivnih i negativnih sila/energija koje moraju biti izbalansirane da bi život bio povezan s božanskim.
Spasenje	Nema potrebe za spasenjem, u biblijskom smislu, jer grijeh ne postoji. Konačni cilj je postizanje veze s božanskom ili vitalnom silom koja povezuje cijelo čovječanstvo s božanskom, vitalnom silom, ili „Hristovom sviješću“.
Tvorevina	Različiti mitovi o stvaranju vide se kao održiva objašnjenja za stvaranje svemira. Zajedničko jezgro je univerzum koji proizlazi iz jednog izvora za koji je sve postojeće povezano.

11. Zašto svi putevi ne vode Bogu?

Danas mnogi misleći ljudi osjećaju neku vrstu otpora i odbojnosti prema svakom obliku religije. Odmah da kažemo, ne treba im zamjeriti, jer religija je iskompromitovana, i oni „osjećaju“ da nešto nije u redu. U svima nama, u manjoj ili većoj mjeri, postoji iskonska težnja za ljubavlju, istinom i pravdom. Željeli bismo mnogo, ali životne okolnosti i (često) surova realnost kao da potiru naše zamisli. I onda većina slijedi liniju manjeg otpora, žrtvujući načela i zdravi integritet svoje ličnosti ne bi li kako što više „pazarili“ na prašnjavoj i prljavoj pijaci ovog svijeta pritisnutoj neumitnošću vremena.

Činjenica je da u nama postoji određena vrsta senzora ili detektora za razlikovanje dobra i zla, istine i zablude, pravde i nepravde, ljubavi i mržnje. To je urođeno znanje za koje nije potrebno da idemo u školu. Štaviše, savremena „edukacija“ može uveliko da ošteti te urođene „senzore“ kroz sistem indoktrinacije (sračunatog ispiranja mozga).

IZVOĐENJE ZAKLJUČAKA POSMATRANJEM – PRIMJENA LOGIKE

Mi se rađamo i živimo u određenoj realnosti koju možemo posmatrati prostorno i vremenski. Da li se naš ulazak u ovaj svijet dogodio slučajno bez uzroka? Naravno da nije. Život je proizveo drugi život. Isto tako, ne postoji nijedna druga realnost bez uzroka. Tako logičkim razmišljanjem lako dolazimo do zaključka da je sve nastalo inteligentnim dizajnom i stvaranjem, uključujući i oblike života sposobne za dalju reprodukciju. To nas dovodi do neophodnog entiteta koji nema uzrok svog postojanja, koji je vječan, i koji je prauzrok svega ostalog. Može li to biti mrtva materija? Pa jasno da ne može! Ne bavi se mrtva materija inteligentnim dizajnom i stvaranjem, niti to može. Tako nešto jednostavno ne postoji niti je moguće. Osim ako… Osim ako vam neko ne ispira mozak. U uobrazilji

i lažima sve je moguće. Ali već smo pomenuli detektor laži. Postoji jedan detektor na većem nivou, ali o tome ćemo nešto kasnije. Dakle, prvo Život ili Izvor života pa onda materija. Ne može obrnuto. Taj Izvor života u nauci naziva se Tvorac ili Stvoritelj, a u teologiji Bog.

Složena informacija koju nalazimo u živim organizmima potvrđuje činjenicu o Davaocu informacije, kao što fizički i drugi zakoni svjedoče o Zakonodavcu. Složenost organa živih bića je toliko velika i kompleksna da oni mogu biti samo proizvod stvaranja u gotovom obliku i potpuno funkcionalni ili nemaju nikakvu svrhu. Takođe, složenost i svrsishodnost vidljivog Univerzuma, kao i zakoni nebeske mehanike, govore nam o Tvorcu svega.

Zakon vjerovatnoće kaže da mogućnost da stvari krenu na bolje same po sebi je $1 : e260^{e}$. „e“ je prirodni broj, 2,718…. Ovo je funkcija koja najbrže raste u matematici. Procijenjeno je da je ovaj broj veći od ukupnog broja atoma u svemiru, tako da naša proporcija glasi 1 : NEMOGUĆE.

Dakle, možemo vrdati, dovijati se, buniti se, batrgati, pjeniti, hvatati se za ove ili one iracionalne argumente, ali činjenice su neumoljive i one jasno govore u prilog stvaranja.

ZAŠTO?

Ali, ako ga ima, zašto Bog dopušta zlo, zašto propadamo, starimo i umiremo, zašto nam se ne mogu ispuniti lijepe želje, itd, itd? Pa da ima Boga, nevini ne bi stradali, dobro bi se vraćalo dobrim, zli bi bili kažnjeni? I potajno, da ima Boga, on bi služio kao automat za ispunjavanje mojih želja. Priznajte da biste voljeli imati jednog takvog „boga“ za internu upotrebu. Super moći. Šta mislite zašto se snima toliko filmova sa herojima nadljudskih sposobnosti? Da, to je zloupotreba onih naših iskonskih težnji koje smo pomenuli u početku. To su „heroji“ za duhovne narkomane. Naravno, industrija zabave tačno zna kako da pridobije svoju ciljnu grupu. Ali to je druga i duga priča.

Vjerovali ili ne, postoje bogovi za ispunjavanje svakakvih želja. Oni su čak u stanju i da projektuju vaše želje. Mogu vas navesti da želite nešto što nije nimalo dobro i svrsishodno. Ali ti bogovi obavezno traže nešto zauzvrat. To je lojalnost njihovom konceptu odnosno pristanak na duhovni i svaki drugi kompromis kroz sistem mješavine dobra i zla. Zbog toga je ova obmana tako moćna i gotovo neodoljiva.[98]

Dakle, svi putevi vode „bogu“ (malo „b“). To je teoretski, hajde da kažemo poluistina. Međutim…

LAŽNI BOGOVI

Međutim, ne možemo poreći da živimo u svijetu sukoba suprotnosti, dobra i zla. Borba se odvija kako u nama samima tako i u spoljnom svijetu. Ali da li smo ikad ozbiljno razmislili zašto je to tako? Da li nam je palo na um šta se to poremetilo? Rekli smo da sve ima svoj uzrok. Logika nas je lako dovela do zaključka da je starija kokoška nego jaje. „Ne znam“ nije prihvatljiv odgovor. To je kao kad bismo rekli: „Imam odličan Sony TV, ali ne znam baš da li je to neko proizveo ili je slučajno nastao u gomili metala i plastike.“ Isto tako, zlo ima svoj uzrok. Prije nego što sami počinimo nešto što ne valja, postoji uzrok i proces koji je doveo do toga, makar to bilo samo u mislima. Iz loše želje, rađa se grijeh, a grijeh vodi u smrt. To stoji u knjizi koju će svaki pošteni i misleći čovjek na zemlji lako prepoznati kao Božju Riječ odnosno otkrivenje Božje volje i planova čovjeku. Riječ je naravno o Bibliji ili Svetom pismu.

Biblija odnosno naš Tvorac kroz svoju Riječ, nas obavještava da postoji vidljivi i nevidljivi svijet.[99] To, između ostalog, znači da naša čulna percepcija ima svoja ograničenja. Ne možemo sve da vidimo. Postoji duhovna realnost nevidljiva za naše oči.

Jedna od tih realnosti su duhovna bića zvana anđeli. Biblija

[98] Vidi knjigu „Ispovjest palog anđela“.
[99] Kološanima 1:16.

kaže da se jedna trećina tih bića pobunila protiv Božjeg poretka života,[100] izabirajući time nezavisnost od Izvora života i Božjeg Zakona koji reguliše kodeks ponašanja i uopšte ustrojstvo i održivost života i tvorevine. Najmoćniji među tim anđelima, začetnik pobune, Lucifer (svjetlonoša) ili kasnije Sotona (protivnik), želio je i sam da bude bog. On nije više bio zadovoljan svojim statusom stvorenja, čak ni na tako privilegovanom mjestu na kojem se nalazio.[101] Želio je mjesto Sina Božjeg, te je stoga glavna tema cijele Biblije velika borba između Hrista i Sotone i njeni različiti aspekti kroz ljudsku istoriju. Imamo sve argumente koji to potvrđuju. Gdje god se okrenuli, ako hoćete da vidite. Ako, međutim, to ne želite, već želite da budete duhovni i mentalni narkoman, onda je cijena tog izbora izmanipulisanost u svakom pogledu. Tada niste samo predmet manipulacije ljudi i različitih obmanjivačkih koncepcija, već takođe i podanik lažnih bogova.

Čovjeku je ponuđeno da bude kao „bog“ i on je to prihvatio, ali po koju cijenu?[102] Od tada zlo nije bilo samo alternativna opcija, već surova stvarnost kontrolisana na višem nivou od strane lažnih bogova odnosno Sotone kojemu su naši praroditelji predali sebe i Zemlju.[103] I zaista, svi putevi vodili su „bogu“. Mnogo kasnije, u istoriji civilizacija, rečeno je da „svi putevi vode u Rim“ – sjedište cezara, lažnog boga u ljudskom obličju a zatim neuporedivo lažnijeg sukcesivnog naslednika u liku rimskog pape.

Lažni bogovi, dakle, polažu pravo na nas. Zato što je mješavina istine i laži njihov koncept, sredstva za manipulaciju ljudima praktično su neograničena. Tako, recimo, oni mogu da se predstave kao vanzemaljci (primijetićete da se o tome jako puno govori u poslednjih 50 i više godina), što u krajnjoj liniji nije čista laž, jer njihovo prvobitno prebivalište zaista nije bila ova planeta. Dakle,

[100] Otkrivenje 12:3.
[101] Isaija 14:12-14; Ezekijel 28:12-17.
[102] Postanje 3:4-5.
[103] 1. Jovanova 5:19.

lažni bog može vas pridobiti svim mogućim sredstvima. Čime neće? Čistom nepomiješanom istinom, ljubavlju, pravdom i milošću, jer to su sve atributi našeg Stvoritelja.

Shvatate li poentu? Može li kompromisna i lažirana religija bilo koje vrste biti Božja religija? Naravno da ne može! To je ono čemu nas Božja Riječ uči. Zato bez Biblije mi nismo u stanju da pravimo razliku između originala i falsifikata. Mi ćemo ostati slijepi za tu razliku i ako svoju religioznost prepustimo drugim ljudima koji se smatraju autoritetima ili „profesionalcima" na tom polju. U suštini, stvari su jako proste. Pala priroda čini čovjeka nepouzdanim, sklonim prevari i manipulaciji, dominaciji i iskorišćavanju drugih. To vidimo u svim aspektima života. Zašto mislite da bi u religiji bilo išta drugačije? Naprotiv, sasvim je logično da se u duhovnoj ravni radi najveća manipulacija, jer pali anđeli odnosno demoni (lažni bogovi) znaju da je to osnov za izgradnju obmanjivačkog sistema koji će kontrolisati čovječanstvo. Tamo gdje je veća svjetlost, obmana mora biti suptilnija; gdje je svjetlost manja, mogu se podvaliti svakojake nebuloze.

Mi, dakle, ne možemo znati koji je lažni put niti ga možemo prepoznati kao takvog ako ne znamo pravi put. Samo jedna Osoba u istoriji čovječanstva mogla je s punim pravom kazati: „Ja sam Put, Istina i Život." (Jovan 14:6)

Ali ta izjava se tu ne završava. „Niko ne dolazi Ocu osim kroz mene." Šta je rekao Isus? Neki dolaze, a neki i ne moraju, jer ima drugih puteva? NIKO. Šta znači „doći Ocu"? Konkretno, to znači pomiriti se sa Bogom prihvatajući Njegov plan spasenja. Istražujte malo i vidjećete da NE POSTOJI nikakav drugi ili alternativni Plan spasenja, niti je to moguće.

Svi putevi ne vode Bogu zato što sam Bog, Tvorac i Dizajner života, objavljuje jedan put kao ispravan od početka, put koji je provjerljiv biblijski, razumski i iskustveno. Taj put također podrazumijeva jedino moguće, održivo i trajno rješenje za ključne egzistencijalne probleme čovječanstva, kao što su

grijeh, zlo, patnja i smrt. Dakle, Bog je taj koji definiše ispravnu religiju; čovjek sam po sebi ne može biti standard za ustanovljavanje istine. Gdje god je čovjek zamijenio mjesto koje pripada samo Bogu, nalazimo lažiranu religiju ili, u najboljem slučaju, mješavinu istine i zablude. Drugim riječima, to je religija po mjeri čovjeka koja odgovara namjerama Sotone i palih anđela – religija pobune protiv Boga, kamuflirane na manje ili više suptilan način, koja nema rješenja za osnovne probleme ljudskog roda, nema u sebi kakvoću spasenja i sama je sebi svrha. Umjesto apela na razum i oplemenjivanja karaktera i svih ljudskih sposobnosti kako bi se dovele u sklad sa Bogom, takve religije podstiču fanatične, samožive i samopravedne motive ljudske prirode, atakuju na razum i logiku i robe svoje podanike. I kao što je to uopšteno slučaj u okultizmu, one ne prave suštinsku razliku između dobra i zla i prikazuju zlo kao su-vječnog „partnera" dobru tj. kao neuništivo. To je suština satanizma (Postanje 3:5) – parazitiranje zla na račun dobra, odakle proističe svaka „potreba" za iracionalnim opravdanjem tog koncepta kroz lažiranu religiju/ideologiju/filozofiju.

Stoga se u Bibliji kao jedan od Božjih atributa navodi „ljubomora" na druge – lažne bogove.[104] Pokušajte zamisliti kako se osjeća naš Tvorac i Otac koji vidi da Njegovo dijete svojom voljom izabira smrt umjesto života.[105] Ili kako biste se vi osjećali kad date sve od sebe za nekog koga volite, a ta osoba vas jednostavno ignoriše i bira nešto drugo? Bog je naravno za nas dao neuporedivo više. Ali On ne može ništa da učini ako mi to nećemo, jer poštuje našu slobodnu volju. Tako ljudi prosto hrle u zlo, ne misleći o posledicama. Sotona je kao mašinovođa u ekspresnom vozu koji juri u propast, a ljudi kao putnici koji zadivljeno posmatraju svog boga – idola i lažnog heroja za narkomane. Svaki putnik ima svoju izopačenu

[104] 2. Mojsijeva 20:3, 5; 34:14; 5. Mojsijeva 6:14, 15; 2. Kraljevima 17:35…
[105] Matej 23:37.

percepciju tog putovanja koja mu se čini pravom zbog širine puta tj. masovnosti njegove upotrebe.[106]

Lažni putokazi obično se postavljaju u skladu sa različitim psihološkim profilima pale ljudske prirode. Otuda ne samo mnoštvo vjera i vjerskih zajednica, već i ideoloških pravaca. Ali matrica zastranjivanja je ista, i ona se ogleda najprije u nevoljnosti da se prihvati činjenično stanje i napravi radikalni zaokret neophodan za pomirenje sa Bogom. Tada se ljudi u svojim izopačenim ideologijama lažno pozivaju na Boga, što je na duhovnom planu isto što i prizivanje demona, ili ga ignorišu i negiraju. Sasvim je svejedno da li ste u nekoj lažiranoj religiji ili se izjašnjavate kao ateista, skeptik, agnostik, ili ste možda sve to zajedno. Ništa vam ne daje za pravo da tako ostane. Nemate nijedan racionalan argument niti izgovor.

Na sudu ljudi neće biti osuđeni zato što su vjerovali u laž, već zato što nisu vjerovali u istinu, pošto su zanemarili priliku da saznaju šta je istina.

Oni koji imaju priliku da čuju istinu, a ipak se ne trude da je čuju ili razumiju, misleći da ako ne čuju, neće biti odgovorni, biće osuđeni i proglašeni krivima pred Bogom isto kao da su čuli i odbili. Neće biti izgovora za one koji odluče ići u zabludu dok su mogli shvatiti šta je istina.

PUT K BOGU JE PUT U ŽIVOT

Ali naravno nije satjerivanje u ćošak pomoću argumenata glavni razlog da krenete uskom stazom koja vodi u život o kojoj je govorio Isus dok je bio na Zemlji među ljudima. To je jedan jedini Put koji vodi Bogu. Razumna vjera[107] i argumentovano izlaganje imaju svoju svrhu da pokažu onima koji se protive da ne mogu fantazirati i ponašati se intelektualno nadmoćno, jer to nipošto nisu, osim kvantitativno, po broju pristalica destrukcije i smrti.

[106] Matej 7:13.
[107] 1. Korinćanima 1:9; Efescima 1:8; Rimljanima 10:2; 12:1…

Dobrota Božja, ono što On jeste, što je uradio i radi za nas i kroz nas je ta privlačna sila koja nas izvodi na put u život.[108]

Izbor svih vjekova stoji pred svakim od nas: *„Ako ne želite da služite Gospodu, izaberite danas kome ćete služiti, bogovima kojima su služili vaši praočevi s one strane rijeke ili bogovima Amoreja u čijoj zemlji živite. A ja i moj dom služićemo Gospodu.“*[109]

[108] Rimljanima 2:4. Vidi također Jovan 12:32; 2. Mojsijeva 34:6; 2. Petrova 3:9; Isaija 53. glava.
[109] Jošua 24:15.